

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ADAM
OEHLENSCHLÄGER

NORDENS DIGTERKONGE,

BOGFORLAGET ATHENE A/S
KØBENHAVN

ADAM OEHLENSCHLÄGER

NORDENS DIGTERKONGE

★

EN SAGTE TORDEN
DUNDRER.

HELE NORDEN
UNDRER.

★

ET SEKEL SVINDER

★

DA KLINGER I MULD
DET GAMLE GULD.

★

GULDHORNENE

VILHELM MADSEN

EROS

ROMAN · 1907

DANSKE STUDENTER

ROMAN · 1909

DANSK RENÆSSANCE

DANSK AAND I FORTID, NUTID OG FREMTID · 1912

ANARKIET I DANSK LITTERATUR

1921

DET STORE MYSTERIUM

ROMAN · 1921

GEORG BRANDES
OG DANSK AANDSLIV

1923

AANDSLIV OG DIGTEKUNST

1924

PLUS ELLER MINUS

(AF VICTOR MILLER) · ROMAN · 1925

TIDENS ANSIGT

DE NYE STRØMNINGER I VOR TID · 1926

MIDT I STRØMMEN

ROMAN · 1927

BISKOP ABSALON

1928

ADAM
OEHLENSCHLÄGER

NORDENS DIGTERKONGE

★

I 150-AARET FOR HANS FØDSEL

AF

VILHELM MADSEN

BOGFORLAGET ATHENE A/S KØBENHAVN

MCMXXIX

INDHOLD

	Side
Indledning	5
I. Barndom og Ungdom	12
II. Det store Gennembrud	34
III. Romantisk Poesi	56
IV. Udenlandsrejsen	84
V. Tragediedigteren	109
VI. Familiefader og Samfundsborger	124
VII. Gammel og ny Tid	136
VIII. Nordens Digterkonge	160
IX. Alderdom og Død	177
X. Eftermælet	196
Noter	203

INDLEDNING.

Omkring Hundreedaarsdagen for *Oehlenschlägers* Laurbærkroning i Lunds Domkirke 1829 har der i Hovedstadspressen ytret sig en ret livlig Interesse for Digterens Person. Man har ofret baade smaa Artikler og store Kronikker paa Mindet om ham, navnlig vedrørende Kroningen i Lund. Der har endog været rejst Spørgsmaal om hans Livsanskuelse: hvor vidt han var Kristen eller ikke, religiøs i dybere Forstand eller blot æstetisk Humanist o. desl. Ja, en Indsender har oven i Købet i et af vore store Dagblade skrevet to alenlange Kronikker for at fremsætte den Paastand, for det første: at *Oehlenschlägers* Morfader var en ganske anden Person, end man hidtil har ment, for det andet: at selve Digterens Fader ikke var Frederik den Sjettes Slotsforvalter paa Frederiksberg Slot, Organisten ved Frederiksberg Kirke I. C. *Oehlenschläger*, hvad man i alle Fremstillinger af Digterens Liv til denne Dag er gaaet ud fra som en fastslaaet Kendsgerning, men derimod den stormægtige Grev Adam Gottlob Moltke, i hvis Hus Digterens Forældre tjente, før de blev gift.

Denne Indsender har saaledes villet reformere Slægtregistret, men der er heldigvis ikke den ringeste Udsigt til, at det vil lykkes ham at bevise noget som helst i den angivne Retning. Den gamle, brave Slotsforvalter og hans gode, sympatetiske Hustru, vor store Digters fromme Moder, kan hvile roligt i deres Grave. Det vil aldrig kunne lykkes nogen at berøve dem Forældreværdigheden i Forholdet til deres berømte Søn!

Det er imidlertid ikke blot den nævnte Hundreedaarsdag, der fremdrager Mindet om *Oehlenschläger*. Den 14. November 1929 er der forløbet 150 Aar siden Digterens Fødsel. I dette Jubilæumsaar vil det da være ganske naturligt at søge et Svar paa det vigtige Spørgsmaal: Hvorfor kaldes *Oehlenschläger* vor største Digter? Og Spørgsmaalet udformes let videre: Har han ogsaa

i vor Tid Krav paa denne Betegnelse? Hvad kan han siges at betyde for den nulevende Slægt? Har hans Gerning, hans særlige Indsats i vort Aandslivs Historie nogen Fremtid for sig? Eller med andre Ord: Har Ungdommen, den nye Generation, Brug for Oehenschläger? Er det nødvendigt for et moderne, oplyst Menneske at kende ham, at vide Besked med hans Liv og Gerning?

Paa disse æggende Spørgsmaal, der springer umiddelbart frem af den givne Situation, vil denne Bog forsøge at give et bestemt Svar. Den vil belyse alt vedrørende Digterens Personlighed og hele Virksomhed, som kan have Interesse for Almenheden. Den vil tegne et Billede af hans menneskelige Skikkelse — fremstille ham i store Træk, som han var — og forklare Storheden i hans enestaaende Livsgerning.

Der er Folk, der vil mene, at en ny Bog om Oehenschläger er overflødig, fordi der forud er skrevet saa meget om ham. Denne Mening er fuldkommen fejlagtig. Der er ganske vist i Tidens Løb fremkommet talrige Bidrag til hans Biografi og Karakteristik, men vi har ikke des mindre savnet en brugbar Bog om ham. Det eneste biografiske og litteraturhistoriske Værk om ham, der hidtil er fremkommet paa Dansk, er *Kristian Arentzens* Jubilæumsbog fra 1879, en grundig og solid, men i sin Kritik ofte misvisende Bog med udførlige Oplysninger om Digterens Liv og Forfatterskab; den er nu forældet og udgaaet af Boghandelen; paa Grund af sine doktrinære Fordomme over for Digterens Geni maa den læses med selvstændig Kritik.

Professor *Vilh. Andersens* store Værk om Oehenschläger i tre Bind er hverken litteraturhistorisk eller æstetisk-kritisk, aldeles ikke nogen Biografi. Det er nu tredive Aar gammelt og maa vel i det store hele siges at være gaaet ud af Kurs; det har desuden aldrig haft Bud til et større Publikum, da det i Følge sin særlige Opgave og sin „litteraturpsykologiske Metode“ kun har været bestemt for en snævrere Kreds.

Hvad der i øvrigt er fremkommet af Bøger eller Skrifter om Oehenschläger, ligger længere tilbage end sidstnævnte Værk og kendes ikke uden for litterært interesserede Kredse. Der foreligger saaledes det ejendommelige Tilfælde, at der ikke findes

nogen kurant Bog om Danmarks største Digter, hvortil man kan henvise Folk, som ønsker at lære ham at kende i Nutidsbelysning.

Der ytrer sig noget særdeles vemodigt i den Kendsgerning, at Oehlenschläger i mange Aar har været betragtet som en Museumsgenstand, et historisk Monument fra en længst forsvunden Tid — bortset fra Opførelserne af hans Tragedier paa Det kgl. Teater og den pligtmæssige Behandling af ham i vore Skoler. Allerede for tredivte Aar siden klagede Vilh. Andersen over dette sørgelige og meningsløse Forhold, at den i sin Tid saa levende og blomstrende Digter var trængt tilbage i en mørk Baggrund, at han ikke mere øvede nogen Indflydelse blandt os, at der ikke mere var nogen Forbindelse mellem hans Aand og vor Tids Bevidsthed. Det er jo ogsaa højst mærkeligt, at den i de sidste tyve Aar stærkt udvidede Undervisning i dansk Litteraturhistorie i Gymnasiet, med en udførlig Gennemgang af Oehlenschläger, ikke har medvirket til at skabe en større aktiv Interesse for hans Digtning.

Oehlenschläger, Grundtvig og Ingemann, de betydeligste Digtere fra den ældre Guldalder, er unægtelig blevet haardt medtaget af den barske Luft, det strenge Klima, Realismens Jernalder har ført med sig. Derimod har andre Digtere fra den store Tid i vort Aandslivs Historie, først og fremmest H. C. Andersen, i Kraft af sin Verdensberømmelse og takket være Eventyrdigtningen, dernæst Blicher og Paludan-Müller, ligeledes for en stor Del Chr. Winther, oplevet en Renaissance. De er blevet taget under Armene af vore Kritikere. De er længe blevet fremhævet med Anerkendelse, H. C. Andersen endog med stor Beundring for hans Ry. Dem har selv Realismens ypperste Profeter betragtet med venlige Øjne, dog med visse Forbehold for Paludan-Müllers Vedkommende. Men de tre førstnævnte, Pionerne i Romantikens Periode, har man skubbet til Side.

Grundtvig har dog stadig haft sin Menighed inden for Kirken og sine Disciple inden for Folkehøjskolen, skønt Grundtvigianismen har forandret sig umaadelig meget i Tidens Løb; hans Salmer synges bestandig, i den sidste Menneskealder i stigende Grad i alle kirkelige Kredse, ogsaa uden for disse, men

bortset herfra læses han ikke synderligt, og det har været svært nok at faa de Bøger, der efterhaanden er skrevet om ham af dygtige og indsigtfulde Skribenter, udbredt saa meget, at Omkostningerne ved deres Udgivelse har kunnet dækkes. Ingemann havde længe en god Støtte i den opvoksende Ungdom, men i dette Aarhundrede er han mere og mere gaaet ud af Sagaen, og den umodne Ungdom læser ham ikke mere.

Oehlenschläger har imidlertid været ude for den haardeste Modvind, men han har ogsaa været Genstand for en langt farligere Kritik end de andre. Allerede J. L. Heiberg, den i sin Periode næsten enevældige Smagsdommer, svækkede hans Anseelse betydeligt ved sin ensidige og misvisende Kritik, og senere har baade Tidsaanden i Almindelighed og Realismens førende Mænd i Særdeleshed, med Georg Brandes i Spidsen, gjort det mest mulige for yderligere at formørke hans Ry. Sidst har Vilh. Andersen, trods dyb Beundring for hans nyskabende Geni, i sit store Værk indhyllet Digterens sande Skikkelse i en for de fleste Læsere uigennemtrængelig Taagesky.

Saaledes har da Stillingen længe været meget kritisk med Hensyn til en skønsom Vurdering af Oehlenschlägers Digtergerning. I denne Omstændighed maa særlig Aarsagen søges til Fremkomsten af den nye Bog om ham. Den maa betragtes som et Forsøg paa at give ham en haardt tiltrængt Æresoprejsning. Han, der banede Vejen for den danske Romantik — han, der skabte en universel nordisk Renæssance — han, der førte os ned til Kilden, hvorfra vort Livsvæld rinder — han har vel et billigt Krav paa at blive genindsat paa den Plads, hvor han hører hjemme, ogsaa i Forholdet til Nutidens dansk-nordiske Aandsliv.

I Fjor mindedes vi Absalon, vor største Nationalhelt, i Aar følger Jubilæet for vor største Digter. Der er en naturlig Forbindelse mellem disse to Mænd, og der er en skøn Symbolik skjult i dette: at det danske Folk faar Lejlighed til at fejre Mindet om dem i to paa hinanden følgende Aar, idet Helten kommer først, derefter Digteren. Som Absalon genrejste Danmarks Rige, da det var dybest nede i Nød og Elendighed, saaledes genskabte Oehlenschläger det danske Aandsliv. Den første byggede Riget op paa en ny Grundvold, den anden banede

Vejen for en ny Kultur. Helten besejrede Folkets Fjender, udførte store Bedrifter og vandt et u dødeligt Eftermæle som Nationens ypperste Fører og Leder, medens Digteren fornyede Folkets Sjæl og kaldte skabende Kræfter frem i Poesi, Videnskab og Kunst. Det ældgamle Rige, Helten havde genoprejst, gav Digteren ny Glans og Skønhed.

Oehlenschläger kan kun bedømmes retfærdigt paa Baggrund af den nationale Renæssance i Absalons og Valdemar den Stores Tid, som Sakse har tegnet et saa lysende Billede af i sin Danmarkshistorie. De to herlige Genier, hvis Mindefester vi fejrer i disse Aar, er saaledes sammenknyttet med hinanden ved selve det Baand, der forbinder Middelalderens Storhedstid med vort Aandslivs Guldalder. I begge de to grundlæggende Perioder oplevede vort Folk en national Genfødselse, men hvad dette betyder, kan vi bedst komme til Forstaaelse af ved at lære Absalons og Oehlenschlägers Gerning at kende i det enkelte. De var begge nyskabende og banebrydende Aander. Hvad den første havde bygget op — Rigets Enhed og Folkets nationale Samling — det rejste den anden et storslaaet Værn for i sin Tidsalders blomstrende Aandsliv.

Hadde Absalon lagt Grunden til Danmarks nationale Enhed, saa var Oehlenschläger den første, der byggede Bro mellem de nordiske Lande i Aandens Verden. Det var derfor en symbolsk Handling af den mest vidtrækkende Betydning, da den svenske Digter og Biskop Esaias Tegnér satte Laurbærkronen paa sin danske Digterbroders Hoved i Lunds Domkirke, Sædet for Absalons Ærkebispedømme. Da Tegnér i sin Tale forkyndte: „Söndringens tid är forbi“ og kaldte den danske Skjald „den nordiske sångarekungen“, var hermed givet et skønt poetisk Sindbillede paa den nye skandinaviske Fællesaand, der var udgaaet fra Oehlenschlägers Digtning.

Ingen anden nordisk Digter har haft en lignende fundamental Betydning for det samlede Aandsliv i Norden som Romantikkens Hovedskjald, der blev kronet i Lund i 1829. Maa vi Danske ikke være stolte af denne Udmærkelse? Stolte af Absalons som af Oehlenschlägers u dødelige Æresminde i de nordiske Rigers Historie. Da den største Vikingehelt i Norden rejste vor

Kulturs faste Bolværk mod Syd, byggede han dermed et Værn for hele Skandinavien, og da Nordens Digterkonge skabte et nyt Aandsliv i Danmark, viste han dermed Brødrefolkene Vejen til sand Fornylse.

Naar der i vor Tid ytrer sig saa megen rig Samvirken mellem de nordiske Folk, saa megen god Vilje til kulturelt Fællesskab, saa maa vi alle bestandig mindes Adam Oehenschläger som den, der har skabt de første Betingelser for en aandelig Broderskabsfølelse mellem Danskere, Islændere, Nordmænd og Svenskere. Det var Baalet fra hans Alterild, der flammede og lyste over hele Norden. Det var hans Forkyndelse af nye, skønne Idealer, der først varmede alle levende Hjerter blandt de fire Brødrefolk.

Dette historiske Faktum, som intet af, hvad vi senere har oplevet tilsammen, kan udviske eller tilsløre, er det vor Pligt at holde i Agt og Ære ogsaa i vore kultursplittede Tider. Men naturligvis bør vi Danske i første Række vise Verden, at vi er os bevidst, hvad vi skylder „den nordiske sångarekungen“, idet vi i hver ny Generation — i hver ny Tidsperiode — søger Klarhed over vor Stilling til ham. Vi skal blot stadig paa ny lære at se ham som den, han er, i hans Digter-Storhed og naturlige, ædle Menneskelighed. Forsømmer vi denne Pligt, berøver vi dermed vort Aandsliv et Styrkemiddel, en nærende Kraft, som det ikke i Længden kan undvære uden at affarves og visne.

Trænger vi maaske ikke nu mere end nogen Sinde før i det sidste Aarhundrede til dette sunde Styrkemiddel, som den nordiske Fællesaand byder os gennem sin ypperste Talsmand? Trænger vi ikke til Lutring for vort Sind i hans Alterild? Trænger vi ikke til den Opmuntring, den Befrielse, som hans rene, dybe Livsglæde kan skænke os?

Jo, vi stakkels, aandeligt nødlidende Nutidsmennesker trænger netop i høj Grad til noget af alt dette. Vi, der har oplevet Gru og Skændsel i et Verdenskaos — vi, der har set ind i Ragnaroks Grumhed og Mørke — vi trænger til at vide noget, som kan løfte vor Tanke i Følelsen af et stort fælles Gode, i Bevidstheden om, at der engang har knejst et Aandens Tempel i det høje Nord, som vi alle kunde samles i. Ved denne *Selvbesindelse*

vil vi blive styrket til den fælles aandelige Livskamp i en Tid, der virker opløsende paa al dybere Samfølelse. Og vi maa have ny Styrke netop nu efter den Slappelse, der har ramt os alle.

Da *Georg Brandes* nogle faa Aar før sin Død offentlig udtalte, at der ikke mere var noget aktivt eller frugtbart Aandsliv i Danmark, uden at nogen søgte at gendrive ham, følte sikkert mange det som dybt beskæmmende for vor ellers højtprieste Kultur, og da *Martin Andersen-Nexø* efter Hjemkomsten til Danmark i Anledning af sin 60 Aars Fødselsdag fremsatte en lignende Paastand, nemlig den, at vort Aandsliv manglede Vitaminer, maatte man atter føle det som en Beskæmmelse, fordi ingen var i Stand til at modsige det med nogen Vægt.

I denne Slappelsens og Opløsningens Tid træder Absalon og Oehlenschläger frem for os i Lys af det festlige Minde. Vi maa da kende disse store, straalende Skikkelser, og vi maa aabne vore Øren for de manende Ord, de har at sige os, Børn af en splittet Tid.

Naar der da nu, til Opmuntring og Styrkelse, søges tegnet et sandt og levende Billede af Nordens Digterkonge paa de følgende Blade, saa sker det først og fremmest, fordi det vilde være en Skam for os, om vi ikke benyttede den festlige Lejlighed til at mindes ham. Gid vi alle, unge og gamle, maatte kunne mødes i en værdig Hyldest til ham, der har skænket os saa meget af sin Aands rige Fylde!

I August 1929.

V. M.

I. BARNDOM OG UNGDOM.

Den danske Litteratur ejer tre fremragende Memoireværker, skrevet af store Digtere: Ludvig Holbergs, Adam Oehlenschlägers og H. C. Andersens berømte Selvbiografier. Hertil maa føjes Johannes Ewalds „Levned og Meninger“, hvori Digteren lægger hele sin Sjæl aaben for Læseren med et sandt Heltemod, i et djærvt, kraftigt og levende Sprog, gennemglødet af Begejstringens Ild, men Skildringen er jo kun et Brudstykke.

Holberg fortæller morsomt, underholdende og interessant, giver inden for sit Felt værdifulde Tidsbilleder og tegner et karakteristisk Portræt af sig selv, men hans Fremstilling er meget kølig og udadvendt, helt igennem behersket af en klar og sund, men noget tør Forstandighed.

H. C. Andersens „Mit Livs Eventyr“ er et højst ejendommeligt Memoireværk ved sin besynderlige Blanding af barnlig Næivitet og gammelklog Verdenserfaring, forbavsende egenartet ved sin uforbeholdne Afsløring af Sjæl og Sind, men Digteren gaar helt op i Beretningen om sine ydre Oplevelser og det Indtryk, de gør paa hans overfølsomme, yderst modtagelige og stærkt stemningsbevægelige Temperament. Man faar ikke synderligt at vide om hans indre Livs Udvikling, om hans rent aandelige Oplevelser, den ideale Side af Personligheden. Det er bestandig Forholdet til Omgivelserne og den store Verden, han dvæler ved. Hans Livs „Eventyr“ er Historien om et fantasifuldt Barndomsliv i et lille, fattigt Hjem, om en tung og trykket Ungdomstid med stolte Digterdrømme, om Armod, haard Kamp for at vinde frem, Ydmygelser, Skuffelser, ond Modgang, men derpaa stadig stigende Held, Kunstnerglæder, Udenlandsrejser, stor Fremgang, ydre Lykke og Berømmelse.

Oehlenschlägers „Erindringer“ har en helt anden Karakter. Han nøjes ikke med at fortælle om sine ydre Oplevelser. Han kredser ikke ideligt om sig selv. Han er ikke lænkebundet til sin egen lille Sfære. Baade Aand og Hjerter tager livligt Del i de Bevægelser og Strømninger, der baner sig Vej i den store Verden omkring ham. Han har Holbergs sunde Sans og klare Forstand, Ewalds begejstrede og heroiske Sind og H. C. Andersens levende Stemnings- og Følelsesliv. Han er ikke i nogen Retning ensidigt indstillet over for Tilværelsen. Han ejer Barnets Drømmeri, Ynglingens Fantasi, Mandens Fornuft og Vilje, Oldingens Sindsro og Visdom. Livet har været ualmindelig rigt for ham, har skænket ham store Gaver og budt ham baade Glæde og Sorg, Medgang og Modgang efter et dybere Maal end almindelige dødelige. Denne Digter tegner et lysende klart Billede baade af sin indre, sjælelige Verden og de Omgivelser, han til forskellig Tid færdes iblandt. Han har kendt den mægtige Brydning mellem gammel og ny Tid i sin egen Aand og de Kriser, der følger dermed, og han har forstaaet at skildre baade indre og ydre Oplevelser med Kraft og Varme, med Virkelighedstroskab og Beaandelse. Mange, vidt forskellige Mennesker har han kendt, og han er en Mester i at trylle alle dem frem paa Papiret, som han har staaet nær eller haft en vis Interesse for, saaledes at vi ligesom ser dem for vore Øjne, hører deres Stemmer, lever med dem i de Øjeblikke, de glider gennem vor Bevidsthed.

Oehlenschlägers „Erindringer“s første to Bind, der handler om Barndom og Ungdom, er ganske uforlignelige Mesterværker i deres Art, straalende livfulde, rige paa interessant og spændende Stof, men de to andre Bind indeholder ogsaa meget af Værdi. Atter og atter kan man vende tilbage til dem — der vil altid være noget nyt at glædes ved.

Disse Memoirer er en sand Guldgrube for den, der ønsker at kende Forfatterens Liv og Gerning, Aandsindhold og Karakter. De er Hovedkilden til Studiet af ham selv i Virkelighedens Belysning, hans Oplevelser og Handlinger, og man kan trygt i det store hele, i alt væsentligt, stole paa Rigtigheden af deres Fremstilling. Man nærer uvilkaarligt Tillid til den Digter, der har

skrevet dem, fordi han er sanddru, retfærdig og samvittighedsfuld. Men først naar man har gennemlæst hans „Erindringer“ flere Gange og i Mellemtiden har fordybet sig i hans Værker, navnlig Hovedværkerne, opnaar man et saa intimt Kendskab til hans aandfulde og originale Personlighed, at man kan værdsætte hans geniale Digtning. — —

Oehlenschläger indleder sine „Erindringer“ med Optegnelser efter Faderens og Bedstefaderens paa Tysk affattede Stambøger, og han fortæller derefter, i ganske smaa Afsnit, fuldkommen tvangfrit — tilsyneladende noget formløst — elskværdigt, naturligt, med festligt, muntert Liv og Lune om alle store og smaa Træk, som han i en fremrykket Alder har bevaret Mindet om fra Barndomstiden. Hans Forfædre var for største Delen Tyskere. Faderen var Søn af en Organist i Slesvig, og dennes Fader og Farfader havde været Organister i Omegnen af Lübeck. Farmoderen var imidlertid Jyde, men Digterens Moder var paa fædrene Side af tysk Afstamning, hvorimod Mormoderen var en indfødt Københavnerinde af danske Forældre, fra hvem Digteren har arvet jydsk Blod i sine Aarer. Det tyske og det danske Element, det sidste, som det synes, væsentlig af jydsk Rod, har indgaaet en naturlig og harmonisk Forbindelse i hans sundt og rigt blomstrende Natur.

Digterens Fader hed Joachim Conrad Oehlenschläger. Han blev uddannet til Organist hjemme i Eckernförde-Eggen, hvor Faderen tillige var Skolelærer, og blev som ganske ungt Menneske sendt til København, hvor han kom i Tjeneste hos Lensgreve Adam Gottlob Moltke, Bregentved. I det højgrevelige Palais paa Amalienborg traf han sammen med Martha Marie Hansen, der var Kammerjomfru og ligeledes opdraget paa Tysk. Hun havde tidligere tjent som Husjomfru hos Professor i Teologi Cramer, der tillige var tysk Hofpræst. Her var hun blevet personlig bekendt med den tyske Digter Klopstock, som hun dog ikke blev stærkere paavirket af, da hun fandt ham for overspændt. Det var en anden tysk Digter, den naturligt fromme og følelsesfulde Gellert, hun dyrkede, fordi han talte indtrængende til hendes Hjerter og Gemyt. Hun skal have været en Skønhed i sine unge Dage, og siden blev hun en venlig og stillfærdig, god

Hustru og Moder med et blidt og fromt Sind, modtagelig for Poesi.

Den unge, musikalske Organist, der underviste Grevens Døtre i Klaverspil og i øvrigt gjorde Tjenergerning i Huset, blev efter ti Aars Forløb forfremmet til Organist ved Frederiksberg Kirke; han giftede sig nu med Grevindens Kammerjomfru og bosatte sig i et lille Bindingsværkshus paa Københavns Vesterbro, lige ved Frederiksberg Allé. Her fødtes Digteren Adam Gottlob Oehlenschläger, to Aar efter Brylluppet, den 14de November 1779. Barnet blev baaret ved Daaben af selve Grevinde Moltke, og Medlemmer af den grevelige Familie samt Sjællands Stiftamtmand og Amtmanden i Københavns Amt var Faddere.

Aaret efter Adams Fødsel blev Faderen udnævnt til Fuldmægtig hos Slotsforvalteren paa Frederiksberg Slot, idet han samtidig beholdt Stillingen som Organist. Først mange Aar senere blev han forfremmet til Slotsforvalter. Han var en kraftig, sund Natur, godmodig, men hidsig. Han havde et lyst, muntert Lune og en god, jævn Forstand, der bl. a. kunde give sig Udslag i Vittighed. Han var en brav og retskaffen Mand, der betjente sit dobbelte Embede trofast og pligtopfyldende.

Digteren har meget betegnende sagt, at han fra Moderen havde arvet „Vemodens Følelse og en dyb Alvor“, fra Faderen „Sundhed og Munterhed“. — „Indbildningskraft og Ild havde de begge, han mer for det Lystige, det Tragiske fik jeg i Arvelod fra min Moder“.

Da Faderen var blevet Fuldmægtig, fik Familien Bolig paa Frederiksberg Slot. Her fødtes i Sommeren 1782 Adams mærkeligt begavede Søster Sofia. „Jeg var dengang,“ fortæller Digteren i sine Erindringer, „halvtredie Aar. Jeg laae i Sengen og saae paa et stort Søm i Væggen, der var omviklet med Papir, og Vinden tudede i Skorstenen i Kakkellovnen, hvor man nylig havde fundet en stor Ugle, der var falden ned. Jeg seer endnu min Fader aabne Kaminen og Vindvet, og Uglen flyve bort over Træerne paa den smalle Bakke.“

Det var et herligt Prospekt, Adam havde for Øje fra Barn-domshjemmet paa det smukke, gamle Slot. Han havde fri Udsigt over Øresund og Amager, til Sverige, over Hovedstaden med

dens høje Taarne, ud til Skibene i Havnen, og paa den anden Side ud over Bondelandet med vidtstrakte Marker, med Møller og Gaarde og om Sommeren Kvæget, der græssede i store Flokke. I umiddelbar Nærhed laa den i fornem fransk Stil anlagte Frederiksberg Have og den i hin Tid aflaaede Søndermarken. lukket for Offentligheden, en efter engelsk Mønster indrettet Park, præget af en fri, romantisk-stemningsfuld Natur.

For et poetisk-følsomt Gemyt som Adams havde dette kongelige Slot og disse herlige Omgivelser en uendelig dyb Betydning. Han vandrede daglig paa Grænsen af Stad og Land, og mens han indaandede Stedets friske, sunde Luft, modtog han ustandselig rige Skønhedsindtryk af højst forskellig Art. Han fik samtidig sin Naturfølelse og sin Sans for højere Kultur udviklet og uddannet. Alene Udsigten fra Frederiksberg Bakke maatte fylde hans aabne, stemningsbevægelige Barnesjæl med uforglemmelige Skønhedsindtryk. Og selve det i italiensk Stil byggede Slot med sine fornemme Billedsale og mange smukke Værelser maatte virke dragende og fængslende paa ham. Naar Kongefamilien ikke boede der, kunde han færdes frit rundt omkring, overalt hvor han ønskede det. Kun to Vægtene og to store gule Hunde udgjorde Slottets hele Besætning. Han følte sig da som Slotsherrens Søn, gik rundt i de kongelige Gemakker, betragtede de dejlige Malerier og lod Fantasiens have frit Spil. Han elskede Malerier og god Musik af al Slags. Endnu i sin Alderdom dvælede han gerne i Mindet om de mange Kunstværker, han som Barn frydede sig over.

„Min Omgivning,“ fortæller han, „var Sommer og Vinter saa forskiellig som Naturen. Om Sommeren vrimlede det derude af Mennesker, af smukke pyntede Damer; hele Hoffet var der; smuk Taffel- og Janitschar-Musik kunde vi Børn høre hver Søndag. Fra et Gallerie af kunde vi see de kongelige Herskaber sidde til Taffels. — Søndermarken derimod stod for det meste tom, den var alene bestemt for Hoffet. Men min Fader havde Nøglen, og jeg og min Søster gjorde mange Bekjendtere lykkelige, naar vi spadserede med dem der. Der var stille og eensomt, som ti Mile fra Byen; der besøgte man det norske Huus, hvor den store Natur skuffende var efterlignet i det Smaa; Eremiten

i sin Hytte; Grotten med sine Krystaller og Malmstykker, som en Feehule; det chinesiske Lysthuus med sit store Conchyli-Speil, sine brogede Billeder af Mandariner og Damer med Klumpfødder, og Klokker paa Taget, som bevægede sig og klang for Vinden.“

Det var paa denne Maade et lykkeligt og rigt afvekslende Liv, Adam levede i sin Barndom. Hans Sind blev usædvanlig skønhedspræget, aabent for Natur og Kunst i harmonisk Sammenspil. Han fik ikke Tid til at synke hen i en uvirksom Drømmetilstand, men paa den anden Side havde han dog Lejlighed nok til at give sig Drøm og Fantasi i Vold.

Hans første Skolegang var hos en gammel, gnaven Kone, der lod ham „udstaae meget for Lærdommens Skyld.“ Hun bankede Børnene, naar de ikke kunde deres Lektier. De maatte sidde stille paa Skamler, og deres eneste Morskab var at plukke Ulden af deres Trøjer og rulle smaa Kugler deraf. Saa meget mere glædede han sig hjemme over Synet af den kongelige Livvagt, som han efterabede, naar Soldaterne præsenterede Gevær i Slotsgaarden, eller over al den dejlige Musik, han kunde faa at høre, fra Taffelmusikken til Livvagtens Piber og Trommer. Han nød ogsaa gerne Synet af Pagerne i deres elegante røde Dragt med gule Underklæder, hvide Silkestrømper og Guldgaloner, naar de jaglig gik op til Taffelet, men nogle af de fornemme Drengene krænkede ham ved deres stolte Adelsmine. Han kunde aldrig taale Haan og Ringeagt, og aristokratisk Hovmod havde han som Pesten.

Fra den gnavne Madams ensidigt ledede Skole rykkede han op i Degnens — „en Skole for Gadedrengene“. Der var mange fattige Folk, Fabrikarbejdere, paa Frederiksberg dengang. Deres Børn kom i Skolen i Pjalter og Træsko, og selve Skolestuen „saae ud som en Svinesti, med optraadt Steengulv, og Borde og Bænke som i den sletteste Kro.“ Duksen, en stor, stærk Dreng, skar dybe Render i Bordene med Udløb til Siderne. „Han tog undertiden Øl med, hældte det i Hovedrenden, og nu satte de fattige Drengene Munden til Udløbene, for at faae noget af det Øl, som han skjænkede dem i Truget.“ Degnen, den tykke Hr. Wibe, gik rundt i Slaabrok med Nathue paa Hovedet og en lang

Kridtpibe i Munden. Han underviste sine Skolebørn i Religion, Evangelier, Salmer og Pontoppidans Lærebog, Skrivning og Regning. Til Visitats kom den umaadelig værdige Biskop Balle i Præstekjole, med Paryk og Bladkrave.

Adam fik dog, trods de ydre Forholds Besværlighed, lært saa meget, at hans Digterbegavelse kunde give sig et ejendommeligt Udslag allerede i hans niende Aar, da han skrev en Morgensalme, der er et smukt, barnligt Vidnesbyrd om hans tidlige vakte religiøse Følelse, en Arv fra Moderen. Den er opbevaret i sin oprindelige Form, skrevet af ham selv. Det første Vers lyder saaledes:

„Gode Gud jeg dig nu Priser
 For den skønne Morgenstund,
 Og den Naade du beviser
 Jeg dig takker med min Mund!“

Han var tidlig en meget ivrig Læser. Om Vinteren gik han ind til Byen og laante Bøger i et Lejebibliotek, og saa fordybde baade han og Faderen sig i de medbragte gode Sager. De fleste af Holbergs Komedier kunde han halvt udenad. Allerede som Barn læste han ogsaa Ewalds og Wessels Skrifter. „I Ewalds Rolf Krage,“ siger han, „aabnede den nordiske Saga førstegang sine Gravhøje for mig, viste mig sine Askekrukker og fremmanede sine Aander.“ Baggens Ungdomsværker blev han ligeledes tidlig bekendt med. Ellers var „Robinson Crusoe“, „Albertus Julius“, „Tusind og een Nat“, „Uglspil“ m. fl. hans Yndlingslæsning.

Adam blev tolv Aar gammel, før han kom i en til sine Evner og Anlæg passende Skole. Grunden dertil var den ganske simple, at Forældrene sad i smaa Kaar og kendte meget vel Næringsso rgernes Tryk. Saa meget maatte Faderen knibe paa Daleren, at Drengen i lang Tid gik klædt i gamle Klædningsstykker, der var købt af den kongelige Garderobemester: Kronprinsens højrrøde, vendte Kjole og Kongens stive Støvler m. m., mens et kasseret Billardklæde maatte afgive Stoffet til hans grønne Bukser. Man trøstede sig med, at den opvakte Dreng ikke behøvede saa fin Skolelærdom, da han skulde gaa Handelsvejen.

Saa indtraf imidlertid en meget vigtig Begivenhed i Adams

Liv. Han mødte en Dag Digteren Edvard Storm i Frederiksberg Have. Denne gav sig i Samtale med ham og vandt straks hans Hjerte. „Det var en lille Mand i en lyseblaa Kjole, med en bred-skygget rund Hat, Haaret holdt han tilbage med en Krumkam, ligesom Ewald paa Portrættet. De store blaae Øine straaede Kraft og Lune; han var en Gudbrandsdøl, og en ægte sokratiske Character. Kun dum Hovmod gjorde ham spodsk, ellers var han Venligheden og Humaniteten selv.“

Storm var Forstander for Efterslægtsselskabets Borger- og Realskole paa Østergade, den første i sin Art her i Landet, oprettet i 1786. Han fik nu et saa godt Indtryk af den smukke, livlige Dreng med det sydlandske Ydre, at han snart skaffede ham en Friplads i sin Skole og dermed Adgang til en Uddannelse, som hverken Drengen eller hans lidet velstillede Forældre tidligere havde turdet haabe paa.

Adam blev derefter tinget i Kost hos en jævn Familie inde i Byen „paa meget billige Vilkaar“. Manden i Huset havde i sin Ungdom rejst i Europa i flere Aar som Kammertjener for en fin Herre og havde derved erhvervet sig en ret betydelig Dannelse, der paa forskellig Maade kom Drengen til Gode. Alle Forhold, Omgivelser og Oplevelser i hans Barndomstid synes i det hele taget at have været gavnlige og frugtbringende for Udviklingen af hans sjældne poetiske Naturgaver. Saaledes har det utvivlsomt været et stort Held for ham, at han først i Tolvaarsalderen kom i en normal Skole — Degneskolen havde jo kun bibragt ham de mest elementære Forkundskaber — da han nemlig derved bevarede sin umiddelbare Livsfølelse, Stemnings- og Fantasilivet, i god Samklang med Naturoprindeligheden i ham. Forstandsevnerne blev ikke udviklet særskilt, før han havde naaet en vis Modenhed i fysisk Henseende.

I Begyndelsen maatte den i Tøjlet mærkeligt udhalede Frederiksberg-Dreng med sit fremmedartede Væsen og Fysiognomi døje en Del Spottegloser af de nye københavnske Kammerater. Hans bløde og letbevægelige Sind stak desuden af mod de mere haardføre, drillesyge Drengene fra Stadens velsituerede Borgerhjem, men det lykkedes ham efterhaanden at tilkæmpe sig en vis Respekt fra deres Side, da det nemlig viste sig, at han ikke

var bange for at bruge Næverne imod dem, der haaned ham. En Vise, han skrev kort efter sin Optagelse i Skolen, røber i øvrigt en frigjort Overlegenhed i Forholdet til Omgivelserne. „Godmodighedens Vand blander sig med Hidsighedens Krudt“. Allerede her forbavses man over den legende Lethed, hvormed han behandler Sproget, og den lystige Dristighed i Versene, det muntre Lune peger fremad mod Overgivenheden i „St. Hans-aften-Spil“. Siden hen, i Skoletiden, skrev han hyppigt Smaa-digte med mere eller mindre satirisk Tendens, paavirket som han var af Holberg, Wessel og Baggesen. Ogsaa Komedier begyndte han at skrive. Han udgav desuden Ugeblade, som Kammeraterne betalte med Grifler. Dog bildte han sig endnu ikke ind, at han skulde blive Digter. Det var kun Naturens medfødte Overdaadighed, der skaffede sig Udløb i disse Frembringelser. Oven i Købet fik han Tid til overs til at tage nogen privat Undervisning i Latin og nu og da at lære sin Søster ude paa Frederiksberg en Del af, hvad han selv kunde. Hun var ligesom han meget opvakt og lærenem. Et Anlæg for Veltalenhed dyrkede han lejlighedsvis, naar han, uden Vidner, lukkede sig inde i Frederiksberg Kirke. besteg Prædikestolen og holdt en religiøs Tale i det tomme Rum.

Om Skolens Forstander, Edvard Storm, siger Oehlenschläger: „Men han var en ægte Christen, en ægte Normand, en ægte Menneske- og Børneven.“ Han var paavirket af Tidens frie pædagogiske Rørelser og ledede Skolen i en udpræget human Aand. Han underviste selv i Dansk og foredrog nordisk Mytologi. Adam lærte meget hos ham. Han var senere taknemmelig, fordi han havde gaaet i Efterslægtsselskabets Skole i fire Aar: „Den var i mange Henseender ypperlig, i sin første blomstrende Tilstand et Slags Gymnasium, og den første i Landet, hvor Orden og Smag i Indretningen fandt Sted, hvor der blev sørget for Sædernes og Hiertets Opdragelse.“

For en Dreng med Adams særlige Naturbegavelse maatte denne Skole være en ganske udmærket Undervisningsanstalt. Han lærte først og fremmest Modersmaalet, Historie og Geografi godt, blev dygtig i Tegning og Skrivning — han bevarede

altid senere en smuk Haandskrift — og blev desuden uddannet i Tysk og Fransk, Matematik og Naturfag.

Ved Siden af Storm var Historielæreren Dichman den, der betød mest for den vordende Digter. Han var „fuld af Ild, Følelse og Bevægelighed“, en stor Beundrer af Ewald, hvem ogsaa Storm satte meget højt, og Wessel. Hans Historie-Undervisning fik den allerstørste Betydning for Adam, der hele sit Liv igennem bar Præget deraf i sin Maade at dyrke Historien paa. Dichman ejede en fremragende Evne til at gøre Fortidens betydeligste Personligheder, de store Begivenheder og Bedrifter levende for Disciplene. Han var selv grebet af de Heltes Aand og Karakter, som han afmalede i sit hjertevarme Foredrag. Det hedder herom i „Erindringer“: „Overalt hvor Humaniteten vandt Seir eller hvor det Heroiske ytrede sig paa en ædel, usædvanlig Maade — der var Dichman begejstret, der flød hans Taare, der bævede hans Stemme — der fik han os Alle mere eller mindre henrevet med, især mig, som var ganske henrykt; Historien har altid været mig dyrebar og mit Yndlingsstudium, som Poesiens Planteskole, da min kiæreste og høieste Stræben altid har været, at idealisere store Bedrifter og Charakterer.“ — Dichmans Undervisning kom fra Hjertet og gik til Hjertet. Den virkede inspirerende paa Aand og Fantasi, forædlende og opdragende.

Saa flink blev Adam efterhaanden i Skolen, skønt han gav sig Tid til baade at digte, udgive Ugeblade og spille Komædie, at han fik Flidsbelønning og offentlig Ros. At komme i Teatret betegnede Højdepunktet af hans æstetiske Nydelser.

„Min største Glæde,“ siger han, „var, naar jeg undertiden kunde faae en Parterrebillet. Jeg gik da og legede med den iforveien, lukkede Øjnene, kastede den hen i en Krog, uden ret at vide hvor, da jeg først snoede mig om paa Hælen, derpaa søgte jeg den op, og naar jeg da fandt den, studsede jeg som over et virkeligt Fund, og undrede mig og jublede over den store Lykke, lig Biergmanden, der pludselig i et Kobberværk finder en rig Sølvaare.“

En anden, meget stor Glæde havde han een Gang om Aaret, naar han gjorde Skovtur med sin Familie til Dyrehaven paa en

stor holsteensk Vogn med en fuld Madkurv og et velforsynet Flaskefoder. Paa denne Tur kunde han helt give sig hen i Nydelsen af Havet og Bøgeskoven. Han betragtede de fattige Fiskerhytter ved Stranden „gennem Ewalds Trylleglas“: „Det er egentlig Fiskeren ved Havets Kyst, der repræsenterer Dansken. Søhelten udspringer fra ham.“ Og han fortsætter i sine „Erindringer“: „I Skoven, omgiven af de mægtige brede Bøge, følte jeg mig hensat i Friggas Helligdom, og anede hendes dybeste Hemmeligheder. Den hellige Kilde, der saa giæstfrit udsprudlede sit skønne Vand, hidmanede mig alle Elverpiger fra Kæmpeviserne. At Spøg, Folkevrimmel og fremmede Giøglere blandte sig i denne store Natur, at Øieblikkets Tant gjorde det Eviguforgiengelige et kort Besøg, og forstærkede det Alvorlige, Høie, ved at stille det i Modsætning til det Lystige, Overgivne, ja endogsaa Lave, — virkede stærkt paa Digterdrengens Phantasie. Men naar jeg havde leet over Mester Jakel og Harlekin, der aad Blaar, gik jeg ind i den dybe Skov og forvildede mig lidt paa egen Haand.“

Af store offentlige Begivenheder oplevede Adam i Skoletiden den højtidelige Folkefest i Sommeren 1792, da Kronprins Frederik nedlagde Grundstenen til Frihedsstøtten paa Vesterbro. Han var selv til Stede ved Festligheden. To Aar efter saa han fra Marmorbroen — ligesom Henrik Steffens — det mægtige Ildhav fra Kristiansborg Slots Brand, og i 1795 fulgte Hovedstadens store, ødelæggende Ildebrand. Den vordende Digter modtog herigennem gribende Indtryk af Nød og Rædsel. Han fik, saa ung han var, en Anelse om de tragiske Skæbnemagter, der raader i Tilværelsen. Fra den store Verden uden for Danmarks Grænser larmede Dønningerne fra den franske Revolution, hvis Gny ogsaa blev hørt bag Skolens Mure.

I sit sidste Skoleaar var Adam Duks og fik ved den afsluttende Eksamen *ug* i Historie, Geografi, Kalligrafi, Tegning og tysk Stil. Desuden blev han fundet værdig til offentlig Ros for udmærket Opførsel og stadig Flid.

I Paasken 1795 blev han konfirmeret og forlod Aaret efter Skolen.

Barndomstiden var nu kun en lang Række, overvejende lyse

Minder i Dybet af hans Sjæl. Hvor betydningsfuldt den altid har forekommet ham at være, fremgaar af denne megetsigende Udtalelse i „Erindringer“: „Jeg er mig bevidst, at jeg aldrig som Mand har havt nogen Tanke, der ei alt hos mig som Barn var en slumrende Drøm, utydelig som Bladet i Blomsterknuppen, før den udfolder sig.“ For enhver, der kender Oehlenschlägers senere Livshistorie, har det den allerstørste Interesse at følge ham gennem Barndomstiden ved Hjælp af de Minder derom, han selv har overleveret os. Grundtrækkene i hans Karakter baade som Menneske og Digter træder allerede tydeligt nok frem i deres Spireform i Drengæaarene. Netop fordi han gennem hele Livet bevarede saa meget af Barnets Umiddelbarhed og Ynglingens lyse, modtagelige Sind, er det let at følge de oprindelige Egenskaber i hans Natur fra den ene Aldersperiode til den anden.

Efter Skoletidens Afslutning kom det brændende Spørgsmaal: hvilken Fremtidsvej der skulde vælges for den begavede Dreng, hvis sande Evner ingen var klar over. Maaske Digteren Edvard Storm, der havde staaet Ewald nær, kunde have raadet og hjulpet, men han var til stor Sorg for Adam død allerede i 1794. Ikke engang den elskede Lærer Dichman anede, at Drengen havde Betingelser for at blive Digter. „Bild Dem ikke ind, kiære Oehlenschläger,“ sagde han engang i ondt Lune, „at De har Genie, fordi De gjør disse Vers! De kan blive en duelig Lærd, en flink Forretningsmand — — men De bliver aldrig en Edvard Storm.“ Man kunde lige saa godt have spaaet det unge, fantasirige Menneske, at han maaske kunde blive en dygtig Hærfører eller Statsmand, fordi han i Skolen havde opkastet sig til Førstekonsul efter Bonapartes Mønster med to Medkonsuler ved sin Side og derefter havde ladet vedtage Love for sin nye Republik.

Faderen vilde helst have, at Adam skulde være Købmand, men Forsøget i denne Retning blev hurtigt opgivet, og Adam valgte da den akademiske Vej. Han var igen flyttet hjem til Forældrene og begyndte da at forberede sig til Studentereksamen ved Hjælp af en Manuduktør, som han en Tid læste Latin og Græsk med. Det viste sig dog snart, at han mere dyrkede

Digtekunsten og Skønlitteraturen end de klassiske Sprog. Stærkest drog dog Teatret ham. Moderen stak nu og da Penge til ham, som han straks købte Teaterbilletter for. Nationalscenen havde dengang flere talentfulde Kunstnere og Kunstnerinder, og navnlig den nydelige Maria Smith (siden Mad. Heger), der spillede Dyveke i Digteren Samsøes Drama, virkede stærkt betagende paa ham. Han blev „dødeligt forelsket“ i den unge Dame, og Teaterlidenskabens beherskede ham efterhaanden ganske. Som Dreng havde han ofte spillet Komedie sammen med Søsteren og andre paa Frederiksberg Slot, i den store Spisesal, og denne Morskab fortsatte han med efter Skoletiden. Nu saa han stadig de mest tiltrækkende Stykker paa Det kgl. Teater, af de dengang berømte Forfattere, Kotzebue og Iffland, af Lessing, engelske Digtere, vore egne Klassikere m. fl. Wessels „Kærlighed uden Strømper“ spillede man hyppigt dengang. Thaarups „Høstgildet“ og „Peters Bryllup“, livligt skrevne dramatiske Idyller, fulde af nydelige Viser, holdt den unge Teaterelsker meget af at se; han mente siden, de havde bidraget en god Del til hans Dannelse.

Efter henved et Aars Studeringer tog Adam en skønne Dag en kraftig Beslutning, han vilde „gaae til Teatret“, og Faderen gav straks sit Samtykke, da Sønnen stillede ham i Udsigt, at han ad den Vej hurtigere vilde kunne ernære sig selv. Teaterchefen, Overhofmarskal Hauch, var naadig mod Adam, der straks fik Anvisning paa de forberedende Øvelser, han først maatte underkaste sig. Den vordende Skuespillerelev maatte lære at sægte, danse og synge, og selve den store Skuespiller Michael Rosing blev hans Instruktør. Nu gik det en Tid lang løs med denne forskelligartede Uddannelse, hvorunder Teaterelskeren ikke altid viste sig lige dygtig. Timerne hos Rosing, som han nærrede dyb Beundring for, havde han dog megen Glæde af. Allerede den 15de December 1797 debuterede han i Titelrollen i en tysk Komedie, og i Marts 1798 havde han sin tredje Debut i Samsøes „Dyveke“. Man roste hans Taleorgan og Diktion, men man følte sig usikker med Hensyn til hans sceniske Talent i det hele. Rollerne, han havde udført, passede i øvrigt daarligt for hans Naturel. Han siger selv herom, at han

ikke var skabt til „Subordination og Udenadslæren“, og at han hellere vilde nøjes med at se de andre spille, midt i Vrimmelen af unge Mennesker og smukke Piger. Det var den vordende Digter, mener han, der trængte til at kende Teatret „som en Bygmester sine Muurfolk og Tømmerfolk“, men det forstod han naturligvis ikke dengang.

I April 1798 blev det meddelt den ikke særlig lovende Debutant, at han havde faaet kongelig Udnævnelse som Skuespiller. Han boede — efter at han var gaaet til Teatret — hos en Farverænke inde i Byen, Mad. Møller, Faster til Brødrene Ørsted, en velhavende og velvillig Kvinde, der gav ham et godt Hjem i sit Hus. Han traf her en Række originale Størrelser, som han gjorde flittige Iagttagelser paa. Man ser af hans „Erindringer“, hvor udmærket han har forstaaet at opfatte og skildre disse ejendommelige Typer fra den bredere Middelstand. Han var tidlig en Virkeligheds-Iagttagere af Rang, og han havde ikke blot et skarpt Blik for sine Medmennesker, hvad enten de stod højt eller lavt paa Straa, men han havde tillige Evnen til at bedømme og værdsætte dem. Det er et helt Galleri af levende og fængslende Menneskeskikkelser, der findes samlet i hans Erindrings Skatkammer. Ingen anden dansk Skribent har skænket os Magen dertil.

Bekendtskabet med H. C. og A. S. Ørsted, de to fremragende Videnskabsmænd, blev for Oehlenschläger af den allerstørste Betydning. Han sluttede snart et hjerteligt Venskab med dem, som varede hele Livet, lige ærefuldt for dem alle tre. Omtrent paa samme Tid, efter Ansættelsen ved Teatret, traf han sammen med Føreren i den litterære Verden, Professor i Æstetik ved Universitetet Knud Lyne Rahbek, der straks indbød ham til at drikke dus. Dette Bekendtskab blev endnu mere betydningsfuldt end det førstnævnte, fordi det blev Vejen for ham til den unge Kvinde, der engang skulde blive hans Hustru. Allerede i 1799 skrev han sine første, poetiske Bidrag til Rahbeks Tidsskrifter „Minerva“ og „Den danske Tilskuer“.

Gennem Forholdet til Brødrene Ørsted blev Oehlenschläger ført frem til et nyt Syn paa sin Livsopgave. Sansen for de Værdier, der ligger i det boglige Studium, blev vakt i ham, og han

blev da klar over, at han ikke i Længden passede for Teatret. Han vilde nu for Alvor studere, og Faderen tillod ham da at følge sit eget Hoved. Ansøgningen om Afsked fra Det kgl. Teater blev bevilget i Januar 1800, efter at han i den forløbne Tid kun havde haft ubetydelige Opgaver, der kedede ham mere og mere. Mærkeligt nok var Digteren Jens Baggesen, der paa en saa skæbnesvanger Maade skulde komme til at gribe ind i Oehlen-schlägers Livsgerning, blevet Direktør ved Teatret samme Aar, som hans unge Kollega var blevet ansat som Skuespiller, og han var da med til at bevilge Afskedsansøgningen.

At der var store, nye Tanker i Gæring i den unge Skuespil-lers brusende Sjæl, fik hans Venner en ganske ejendommelig Fornemmelse af, da han, der ellers ved selskabelige Sammenkomster plejede at være noget tilbageholdende, ved H. C. Ørstedes Daktorgilde udslyngede de mange Gange i det svundne Aarhundrede gengivne drabelige Ord om den danske Digtekunst: „Ja, den er sunket, men den skal, Fanden gale mig, rejse sig igen.“ Hvilken enorm Selvfølelse røbede ikke dette vulkanske Udbrud fra et ungt Menneske, der indtil dette Øjeblik ikke havde offentliggjort noget under sit Navn! Han følte altsaa allerede da, i sin Underbevidstheds skjulte Dybder, længe før Mødet med Steffens, at han var den udvalgte, der skulde genrejse Digtekunsten og derigennem hele det nationale Aandsliv. Dette er den besynderligste Forudsigelse, vi kender fra Digtekunstens Historie, naar man nemlig betænker den mægtige, vidtrækkende Opfyldelse deraf.

Tyve Aar gammel genoptog Oehlen-schläger sine Studier og øvede sig flittigt i at læse og skrive Latin. I Oktober 1800 blev han indskrevet ved Universitetet som Student og tog samtidig latinsk-juridisk Forberedelseseksamen. Det er ubegribeligt, at han har kunnet naa dette Resultat saa hurtigt, da han netop i 1800 blev afbrudt og forstyrret i sin Læsning af store Begivenheder og et vigtigt litterært Arbejde, men han var alle Dage meget energisk, naar han for Alvor tog sig noget for. Han havde en vidunderlig Evne til helt at samle sig om en stor Opgave, give sig hen i den med al sin flammende Kraft og Varme og glemme alt andet under Udførelsen af sit Værk. Han forstod,

naar han dreves af stærke Indskydelser, fuldt ud den Kunst: at arbejde intensivt og udfolde en meget betydelig Handlekraft. Alle hans bedste Digterværker er straalende Vidnesbyrd herom.

Det vigtige litterære Arbejde, han kort efter sin Afsked fra Det kgl. Teater, kom i Lag med, var Besvarelsen af en æstetisk Prisopgave, Universitetet stillede sine akademiske Borgere i Februar 1800. Den havde flg. Ordlyd: „Var det gavnligt for Nordens skønne Literatur, om den gamle nordiske Mythologi blev indført og almindelig antaget i Stedet for den græske?“ Da Oehenschläger allerede i Skoletiden, under Storms Vejledning, havde faaet Kendskab til den nordiske Gudelære, og da han siden havde bevaret en stor Interesse for den, blev han grebet af Begejstring for dette Emne. Hans lille Afhandling er meget tankerig og overordentlig interessant. Man læser den endnu den Dag i Dag med sand Glæde over den Flugt og Varme, hvormed den er skrevet. Det er den fødte Digter, der har formet den. Det er en ny Tids Aand, vi føler Vingesuset af i dens originale Indhold. Han har heri gjort en betydningsfuld Opdagelse, idet han har fundet en hidtil ukendt poetisk Verden i vor ældgamle Gudelære, og han forklarer og fremstiller denne Opdagelse i en stærkt inspireret og dog naturligt behersket Form, i et Sprog og en Stil, der er langt forud for hans Samtids. Man undres i høj Grad over den Klarhed og Modenhed, hans Tankegang bærer Præget af, og man tvivler ikke om, at denne unge, beaandede Musasøn havde haft udmærkede Betingelser for at blive en dygtig Videnskabsmand, hvis han havde haft Tid og Lyst til at samle sig om lærde Studier.

Han ser Gudelæren som en Indledning til Historien. Han giver et kort Grundrids over vore Forfædres religiøse Verdensanskuelse for at paavise dens rige Indhold. Han vil saaledes fastslaa, at den nordiske Mytologi ejer en Skønhed og en Visdom, hvoraf den sande Digter og Kunstner kan tage et værdifuldt Stof til sine Frembringelser. Netop fordi den har været saa lidt bearbejdet og udnyttet, ejer den et stort Fortrin i Sammenligning med den græske. Her er en vid Mark for Digteren at tumle sin Pegasus paa. Naar det gælder om at digte i Mytologien selv, at tage brugbare Emner derfra, er den nordiske

langt at foretrække for den græske. „Den er en udyrket aaben Have, med den frugtbare Grund, som kun venter paa Dyrkelse, for at yde de herligste Frugter.“ Og han henviser til Ewalds „største Mesterværk“, „Balders Død“, som et smukt Eksempel. Netop fordi Fantasien og Indbildningskraften har et saa mægtigt Spillerum inden for Mytologien og den ældste nordiske Historie, har Digteren paa dette vidtstrakte Felt de mest glimrende Betingelser for at skabe ædle og skønne Værker. „Der er noget mandigt tragisk i den nordiske Mythologi,“ siger Forfatteren, „og Stoffet egner sig især glimrende til episk Behandling.“ Digteren lærer gennem den at skildre de nordiske Naturskønheder — han lærer Fædrelandskærlighed og Nationalaand.

Denne Afhandling blev ikke belønnet med Guldmedaljen, men med hæderlig Anerkendelse, med „Accessit“, medens Guldmedaljen blev tildelt en anden Afhandling, der anbefalede den græske Mytologi. For ham selv betød den Indledningen til hans hele nordiske Digtergerning. Den har desuden sin principielt videnskabelige Betydning, og i Virkeligheden danner den Grundvolden for den følgende Tids værdifulde Forskning paa dette Omraade. Den har kastet et opklarende Lys ind over en rig Arbejdsmark, fremhævet de store, afgørende Synspunkter og givet vor Mytologi en dragende Skønhedsglans. Det er et ungt, varmhjertet, lyrisk beaandet Geni, der har skabt dette lille kærnefulde Værk under en poetisk Inspirations begejstrende Magt. Dette har vor litterære Kritik ikke tidligere haft den rette Forstaaelse af. Men det Udviklingstrin, Digteren allerede dengang indtog, kun tyve Aar gammel, bør nu anerkendes fuldt ud, da det betegner det frugtbare Udgangspunkt for hele hans Digtergerning.

Omtrent paa denne Tid var Oehlenschläger blevet bekendt med Goethes Hovedværker, der greb ham stærkt. Den store tyske Digter var ellers ikke respekteret dengang i Danmark, hvor de faa, der kendte ham, nærmest ansaa ham for en umoralsk Skribent. Oehlenschläger læste ham med samme Nydelse, som han i sin Barndom havde læst sine Yndlingsbøger. Han oplevede personligt Begivenhederne i „Werthers Leiden“ og „Götz von Berlichingen“. Han fulgte Goethes Aand som den

trofaste Tjener sin Herre. Han „krøb i det store Digterharnisk“, skønt han endnu ikke kunde udfylde det. Ogsaa Schillers Ungdomsværker blev ham en Kilde til poetiske Glæder, en Spore til ny Eftertanke, til Selverkendelse.

Det blev et indholdsrigt Aar for ham, Aaret 1800. De nye Venskabsforhold, til Rahbeks, til Brødrene Ørsted, til den senere Biskop J. P. Mynster, fik en dybt indgribende Betydning for ham. Men han levede ikke blot i æstetiske Glæder og flittigt Arbejde. Han blev i Foraaret 1800 ramt af en stor Sorg, da han mistede sin højt elskede Moder. Saa sent som i Frederiksberg-Digtkredsen (fra Sommeren 1816) udbryder han, i det skønne, vemodfulde Digt „Kirkegaarden“, i en smerteligt bevæget Tone ved Mindet om Moderens Skikkelse, der synes at træde frem for ham mellem Gravene:

„Du ei oplevet har den Moderlyst,
 At trykke mig som Digter til dit Bryst!
 Jeg har ei nydt den Salighed at see
 Din Glædestrøst; jeg deelte kun din Vee.
 Og denne Siæl! den fik jeg dog fra dig.
 Dit eget Billed skued du i mig.
 Din Ild indstrømte du den spæde Dreng,
 Med Aftenpsalmer, ved hans lille Seng.
 Du lærte ham i Qval at fatte Mod,
 Du lærte ham at vorde blød og god.
 Din varme, store Siæl var kun for mørk,
 Og Livet var dig langtid kun en Ørk.“

Alene disse tungsindigt glødende Linjer, nedskrevne saa mange Aar efter Moderens Død, taler stærkt om dyb sønlig Kærlighed. Digteren mindedes med Taknæmmelighed hendes Godhed og omsorgsfulde Sind, men det smertede ham at tænke paa de sjælelige Lidelser, hun havde maattet gennemgaa. Endnu i Alderdommen smertede det ham, at hun ikke oplevede hans Gennembrud som Digter: „Hun skulde ingen Frugter see af min Musa og glæde sig derover! Intet Laurbærblad skulde jeg bringe hende og dele med hende. Kun paa hendes Grav kunde jeg lægge dem. O hvor stor vilde hendes Fryd have været, hvis hun blot havde havt en Anelse om, at hendes Søn skulde blevet noget meer, end ganske Sædvanligt.“

Den melankolske Moder havde ikke danset paa Roser, siden hun blev gift. Livet i Hjemmet havde ofte været formørket af Næringssorger, og hun og Manden var saa vidt forskellige i Karakter og Livssyn, at han næppe kunde hjælpe hende synderligt mod det tunge og mørke i hendes Sind. Hun blev desuden ramt af en virkelig haard Modgang, idet hendes yngste Barn, en Pige, blev født med Vand i Hovedet og laa fem Aar i Vuggen som en stakkels Vanskabning, med et Legeme, der var saa lille som et spædt Barns, og et Hoved, der var større end et voksent Menneskes. Herover blev hun mere og mere mismodig. Hun søgte Trøst i Religionen, læste meget i en bekendt Andagtsbog, i Gellerts aandelige Sange og gamle tyske Salmer. Skønt hun i sine sidste Leveaar næsten helt gled ud af Forbindelsen med den omgivende Verden, nærrede hun dog stadig Moderømhed over for sine Børn. Det glædede hende, at Adam forlod Teatret, fordi hun mente, hans indre Livsudvikling krævede Frihed og Ro.

Nogle Dage efter hendes Død skrev Sønnen et følelsesfuldt Digt: „Paa min Moders Grav“. Han havde i sit Gemme en tysk Salmebog, hvori han havde skrevet: „Denne Bog er hellig for mig. Min Moder læste i den, naar hun var bedrøvet; og den laa under hendes Hage, da hun laa Lig.“ Men nu hændte der en Begivenhed, der skabte nyt Liv i hans Hjerte og befriede ham for Sorgens tunge Tryk, om end Savn og Vemod blev bevaret dybt i hans Indre. Han traf nemlig, omtrent umiddelbart efter Moderens Død, hos Rahbeks paa „Bakkehuset“ en smuk ung Pige paa sytten Aar, en nordisk Skønhed, sund og kraftig, med store, blaa Øjne, hvid og rød og med en pragtfuld, askeblond Haarfylde, som hun helt kunde skjule sig i. Da han første Gang saa hende, bandt hun en Krans af Kornblomster, som han fik og gemte til sin Død. Den unge Digter følte sig stærkt tiltrukket af det gæstfri Bakkehus, hvor Vært og Værtinde kappedes om at være livlige og elskværdige, og den smukke unge Pige, han mødtes med her, var Fru Kamma Rahbeks nogle Aar yngre Søster, Christiane Heger, Datter af en velhavende og anset Mand, Justitsraad, senere Etats- og Konferentsraad Heger. Det var glade og muntre Aftener, de unge tilbragte sammen i dette

Hjem, ikke ret langt fra Frederiksberg Slot. De blev snart fortrolige med hinanden.

„Fulgte jeg nu,“ fortæller Digteren i „Erindringer“, „efter slig en lystig Aften, Christiane hjem i dejligt Maaneskin, eller i en stierneklar Nat, saa forstummede pludselig Lystigheden; jeg blev taus, forlegen og alvorlig, og hun ligesaa. Som oftest gik vi Arm i Arm, i vore egne Tanker. Endelig gav Kiærlighed mig Mod, efter at den saa ofte havde berøvet mig Modet; jeg fremstammede en Kiærligheds-Erklæring; hun forstod mine Aphorismer ganske godt; og endskiønt hun ikke strax kom mig imøde, lod hun mig dog gaae hjem uden Fortvivelse.“

De unge var kun en kort Tid hemmeligt forlovede. Hendes Fader gav sit Samtykke til Forbindelsen, og Oehlenschläger begyndte at komme der i Huset. Man ser af Digterens Breve fra den første Forlovelsestid, at han har været stærkt betaget af sin smukke, ømt elskende og godhjertede Kæreste, men man ser ogsaa, at hans medfødte sunde Fornuft og hans vittige Lune holdt enhver sværmerisk overspændt Følelse Stangen. Hvor henrykt og begejstret han end kunde være i Elskovens Lyksalighed, saa blev han aldrig svimmel eller beruset af sin Følelse. Selv i dette ømme Forhold bevarede han inderst inde en sund Ligevægt. Han vedblev, trods sit sydlandsk varme Blod, at være forstandig, behersket, naturlig. Hans stærke, let opblussende, til Tider glødende Temperament var altid forbundet med sund Sans og god Dannelse. Skønt han var det største Digtergeni, vi har kendt i Norden, lod han sig aldrig lede vild af blind Lidenskabelighed eller Fantasteri. Han var dybt rodfæstet i den frødige Jordbund, han var opvokset i, og hvor højt han end i sin brusende Ungdom lod Fantasien stige mod de høje Himle, brast aldrig Baandet, der bandt ham til Moder Natur. Han lignede i denne Henseende Goethe, men hans Menneskelighed var mere umiddelbar, mere varmhjertet — mindre overlegent-fornem — end Goethes.

Endnu en vigtig Begivenhed oplevede Oehlenschläger i 1800: Digteren Jens Baggesens Opbrud fra Danmark. Baggesen var en urolig Aand, meget omskiftelig — ikke nogen rodfæstet, harmonisk Natur — men han var tillige et betydeligt Digtalent.

Jorden brændte bestandig under hans Fødder. Skønt han elskede sit Fædreland, kunde han ikke længe ad Gangen finde sig i at være hjemme. Nu saa det ud, som om han vilde rejse bort for ikke mere at vende tilbage. Oehlschläger, der altid havde elsket Baggeseus Poesi, indbød sammen med H. C. Ørsted til en Fest for ham i Efteraaret 1800 i den ansete selskabelige Forening, Dreiers Klub. Ved denne Lejlighed blev der afsunget en meget smuk Sang af Oehlschläger, uden Tvivl det bedste Digt, han hidtil havde skrevet. Det første og det sidste Vers lød saadan:

„Den, som med Snillets hvasse Pile
Nedfældte Dumhed, Fordom, Svig;
Den, som fik Øiet til at smile,
Naar det med Taarer hæved sig;
Den, som giød Smag og ædel Varme
Og Følelser i Alles Bryst, —
Han trykkes bør i Broderarme,
Før han forlader Danmarks Kyst.

— — — — —
Men lyder Du den Høies Stemme,
Og er det Skiæbnens strenge Bud,
At fremmed Land Dit Støv skal gienne,
Da smil til Danmark ned fra Gud!
En Taare skal hvert Øie væde,
Og hver skal hviske mod Din Grav:
Gud glæde Dig, for hver en Glæde,
Din sieldne Sang de Danske gav!“

Baggesen gav, efter at Sangen var sunget, Oehlschläger sit Eksemplar tilbage, gennemvædet af Taarer, omfavnede og kysede sin unge Digterbroder og testamenterede ham sin „danske Lyra“, som han ikke havde i Sinde at slaa mere. Kort efter rejste Baggesen, idet han overlod Arvtageren at læse Korrektur paa Udgaven af hans „Samtlige Værker“.

Et stemningsfuldt Digt, „Den elskende Bondeknøs“, som Oehlschläger offentliggjorde i December 1800 i „Den danske Tilskuer“, giver Udtryk for hans friske, unge Kærlighed. Han kunde ved Aarets Udgang se tilbage paa en Række Hændelser, der rørte mægtigt op i hans Tanke- og Følelsesliv. Han blev derigennem, i Løbet af meget kort Tid, forberedt til det store aandelige Gennembrud, der indtraf i Sommeren 1802.

„Manden med de skjulte Talenter“, som Kammeraterne ved Teatret ironisk havde kaldt ham, blev gennem de dybtindgribende Begivenheder i Aaret 1800 modnet til en Aandsudvikling, ingen af hans Omgivelser havde kunnet drømme om. Alle hans Oplevelser i Barndom og Ungdom havde samvirket til at gøre hans medfødte Digersjæl uendelig fintfølelse, modtagelig, aaben for al Tilværelsens Skønhed og Rigdom. Hans umiddelbare Natur var blevet gennemglødet af Kærlighedens Ild og hærdet i Sorgens og Savnets Prøvelser. Han trængte nu blot til en Opløftelse over Tidsaandens stillestaaende Snæverhed — en Opløftelse og siden den store Frigørelse!

II. DET STORE GENNEMBRUD.

Juridisk Student Adam Oehlenschläger modtog sin første offentlige Æresbevisning ved Afskedsfesten for Baggesen. Han maatte jo nu tro, at han virkelig var Digter. Naar selv Danmarks største Digter ved Aarhundredskiftet i et stort Selskab, hvor Litteraturen, Kunsten og Videnskaben var repræsenteret, udraabte ham til sin Efterfølger, var det jo dermed fastslaaet, at den unge Skønaand, der indtil videre dyrkede Juraen som Brødstudium, bar Marskalstaven i sit nylig anskaffede akademiske Tornister.

Det maatte i alt Fald staa ham klart, at Poesien lovede ham de Laurbær, som Teatret havde nægtet ham. Paa den kongelige danske Skueplads havde hans „skjulte Talenter“ ikke faaet Lejlighed til at udfolde sig. Ubetydelige Roller, skrevet i et slet Sprog, var de Opgaver, man havde budt den lovende Yngling med det smukke Ydre og det udmærkede Taleorgan. Nu maatte Apollo ad anden Vej aabne ham Udsigt til en Løbebane, der kunde bringe hans rige Naturgaver i Vækst og Udvikling. Men til at begynde med saa det trangt nok ud. Baggeseus Eksempel kunde let virke afskrækkende, idet denne „Gratiernes Yndling“ havde tabt meget af sit tidligere gode Ry og foreløbig havde opgivet Haabet om en Fremtid som Digter i sit Fædreland. Han sendte sin haabefulde Arving til Lyraen en venlig Hilsen fra det fremmede Land, hvor han nu søgte sin Lykke, og Oehlenschläger skrev da straks til sin „Velynder og Ven“: „Farvel, dyrebare Mand! som har nærret min Fantasi, vakt min Følelse og dannet min Smag fra den Tid, jeg, knap en Alen lang, sang Deres „Da jeg var lille“... Farvel, Jens Baggesen, den danske

Digtekunsts Hæder, som mit Hoved er stolt af at være kjær, og som mit Hjerte bæver af Glæde ved at sympatisere med!“

Baggesens Dom over Fædrelandet i 1800 har vel været en lignende som den fremragende lærde Rasmus Nyerups, der Aaret forud havde betegnet Danmark som „dette lille og af Smaaaheds-Aand besjælede Land“. Men den nyforlovede, for Elskov og Poesi begejstrede Oehlenschläger havde ganske naturligt, som en forventningsfuld Digter-Yngling, Mod til at se Livet i et mere rosenrødt Skær. Han skrev jævnlig Digte til Ugeblade og Tidskrifter. Han forherligede ogsaa i poetisk Form Nordens Oldtid, ligesom i Prisaftagningen, og vendte sig kritisk mod Samtidens ensidige Dyrkelse af Bedsteborgerfornuft og dens Tyrketro paa Oplysningens saliggørende Nytte. Han aabenbarede sin Beundring for Oldtidens storslaaede Naturkraft og Fantasiens guddommelige Ret, men samtidig skrev han Oder og Ballader, nu og da en Drikkevise, i de gængse, af de daværende Smagsdommere skattede Former. Den „kjedsommelige juridiske Attestats“, som han havde lovet sin tilkommende Svigerfader at tage paa to Aar, ved den højtbegavede A. S. Ørsteds Hjælp, lagde imidlertid foreløbig Beslag paa en stor Del af hans Tid og Arbejdskraft. Han havde foreskrevet Muserne, at de skulde mætte sig af de Smuler, der faldt fra Lovkyndighedens Bord. Alligevel havde han altid Hovedet fuldt af Planer til poetiske Arbejder, og alle gode Magter, de ni Muser, Skjaldenes Gud, Brage, Ydun med de gyldne Æbler, Freja eller Venus, syntes efterhaanden mere og mere at sammensværge sig mod Rettens og Ordenens Gudinde. Hans fyrige og sværmeriske Aand trængte bestandig til at vugge sig paa „et uendeligt Digterhav“. Snart var han grebet af Vemod og Længsel, snart hengiven i kaadt Lune og overstrømmende Lystighed, og Fantasiens billedrige Syner magtstjal hans skønhedsdrukne Aand. Men den store Opløftelse — op over Smaalighed og Spidsborgerlighed — trængte han til, mere end til noget andet.

Da oprandt den anden April 1801 med Slaget paa Reden. Efter en firsaarig Fredstid, der i Længden ikke var rigtig sund for det danske Gemyt, viste Danskerne paa ny, at de elskede Heltebedrifter, den store Kamp for Fædrelandets Ære og Frelse, og

at de fremdeles ejede Tapperheden, Modet og Dødsforagten. Nationalt og moralsk set blev denne Kamp en straalende Sejr. Alle Danske var da ogsaa med Rette stolte over Slagets Triumfer. Oehlsenschläger beretter derom i sine „Erindringer“:

„Følelsen af den gamle Helteære tilsøes havde ganske bemestret sig Nationen og især Hovedstaden. Alle Tidens smaalige Laster: Misundelse, Gierrighed. Hovmod, Forfængelighed, Bagtalelse, Nag havde som feige Nidinger skiult sig i Krogene. Derimod fremtraadte Brodersind, Velvillie, vexelsidig Hiælp og Bistand overalt. Fremmede Mennesker, som aldrig havde seet hinanden før, trykkede begejstret hinandens Haand, naar de mødtes paa Gaden. En ubeskrivelig Munterhed udbredte sig over hele Staden. Den gamle Matrosvittighed syntes at have forplantet sig til alle Indvaanerne, og der regnede Indfald og Spottegloser ned over Engellænderne.“

Digteren overværede selv Slaget fra Søkadetakademiets Altan og var opfyldt af Begejstring. Til Fester, der blev afholdt efter Slaget til Ære for Søheltene, skrev han forskellige Sange. Trods Manglen paa militær Uddannelse og speciel Kriger-Dygtighed blev han udnævnt til Underofficer og snart efter Kommandersergeant og Fanejunker for første Bataillon, medens Professor Rahbek blev Lieutenant.

At Slaget paa Reden havde tændt Ild i ulmende Gløder i Digterens Sjæl, viste han i sin „dramatiske Situation“, der blev forkastet af Teaterdirektionen: „Anden April 1801“. hvori Elskerens, en Søofficer, efter Slaget udbryder i en heroisk Glædes-hymne:

„Salige Dag!
Danmarks og min Lyksaligheds Dag!
Fra Vaabenbrag,
fra de glatte Lag
for den gode Sag
i Elskovs bævende Favnetag!
Salige Dag!“

Denne Tone af stolt Jubel, af lykkelig Begejstring springer klangfuldt frem fra et beaandet Ynglingehjerte i det ny Aarhundredes Gry som det første Varsel om en Genoprejsning for den danske Digtetekunst. Den maatte nemlig genfødes i Aand, Be-

gejstring, Idealitet. Disse til enhver Tid nyskabende Kræfter maatte paavirke en ung og modtagelig Digtersjæl, før vor Poesi kunde opleve sin Renæssance. Saaledes var Vilkaaret dengang, og saaledes vil det fremdeles vedblive at være.

Oehlenschläger havde det meget med Anelser i sine unge Dage. Han anede dog næppe den dybeste Betydning af sine egne Ord: „Salige Dag! — Danmarks og min Lyksaligheds Dag!“ Han kunde næppe i sin vidtsvævende Fantasi ane, at denne Dag skulde blive Udgangspunktet for vort Aandslivs Guldaldertid, idet den skabte, med eet Slag, en helt ny Grundstemning i Folkesjælen. Kom der end nogle Aar senere tunge og mørke Skyer paa Danmarks Himmel — blev den nye Grundstemning end undertrykt eller tilsløret — den havde dog levet stærkt og frit i Sjælens Dyb, og Mindet om den vedblev at leve i den Slægt, der modtog dens Ilddaab i sin Ungdom. Kampens og Kærlighedens Lovsangstone i Oehlenschlägers Begejstringsudbrud blev den stærkeste Tone i det første Afsnit af hans Digtergerning. Aaret efter mindedes han Skærtorsdagskampen i Kongedybet baade i en Krigersang og i en Kantate. I Sangen klinger Sejrsjubelen paa ny i disse Linjer:

„Oldtids Kæmpehøje sjunke,
Danmarks Daad blev glemt paa Jorden —
Dag! som en elektrisk Funke
rystede du atter Norden.“

At denne Dag for Digteren selv blev en stor Opløftelse, derom vidner Gentagelsen af Glædeshymnen i Foraaret 1802, atter et nyt Vaarbrud i hans Sjæl. I Kantaten findes Glimt af storslaaede Syner og Billeder, hvori hans Genius hæver sig paa sin høje Flugt mod den nye poetiske Verden, han i Prisaafhandlingen i 1800 havde varslet om. Man hører allerede her Vingesuset af Poesiens kongelige Ørn. Han fremmaner Billedet af „Oldtids sjunkne Gravhøi“, der atter hæver sig, og han mindes de svundne Tidens store Helte:

— — — —
og Hvitfeldt svæved smilende, forklaret,
indhyllet i en gienemsigtig Taage,
Favn imod Favn med sine Heltebrødre
paa Kongedybet.“

Begejstringen i 1801 var blevet uddybet i det forløbne Aar. Sejrglæden havde været mere end en stærk Stemning, en opblussende Følelse. Den betød et Frembrud af ny Kraft, nyt Liv:

„En underlig Aand steg fra Himmel til Jord
og svæved over Nord.“

Det var netop det særlig betydningsfulde ved denne „underlige Aand“, at den drog Tanken tilbage til Hedenold og den store Heltetid. „Det var,“ siger Ingemann i sin „Levnetsbog“, „som den Folkebevidsthed, der i 80 Aar havde slumret i fredelige Drømme, ved et eneste mægtigt Tordenbrag var bleven vakt.“

Oehlenschlägers Fordybelse i Oldtiden bevirkede, at han fik Lyst til at lære Islandsk og til i det hele grundigere at studere den oldnordiske Litteratur. Samtidig blev han stærkt optaget af Saksen Danmarkshistorie, som han lige siden sin første Ungdom havde søgt Oplysning i. Han læste den i Anders Sørensen Vedels kraftfulde og kærnerige Oversættelse, som han selv ejede. Han fandt nu heri Stoffet til en Fortælling om de norske Brødre Eriks og Rollers Eventyr i Danmark, som han skrev med Kraft og Varme. I Foraaret og Forsommeren 1802 blev han næsten færdig med Arbejdet, hvoraf en halv Snes Ark blev trykt, men derefter kasseret, da Digteren oplevede selve sit poetiske Genembrud, som den foregaaende Opløftelse var Indledningen til.

For „Manden med de skjulte Talenter“, der ikke engang selv for Alvor turde tro paa sit Digterkald — om han end undertiden havde stolte Anelser derom — var Sagnet om Erik meget tillokkende, fordi det med Hensyn til Karakterens Grundtræk mindede om ham selv og hans Skæbne. Det siges nemlig om Helten, at han blev holdt for en simpel og taabelig Mand af alle, men han er den af Lykken udkaarne, idet hans Valkyrie indvier ham til en stor Gerning. Digteren har i denne Lykke-Skæbne forudset sin egen Lod: Ogsaa han, der hidtil var blevet miskendt, vilde en skønne Dag vise sig sejrrig og uovervindelig. Fortællingen er i øvrigt fra Digterens Haand sammensat af meget uensartede Elementer. Baade Goethes og Ewalds Aand færdes i den, afvekslende med Ossians, Schillers og — Tiecks. Man spo-

rer i alt for høj Grad den gamle Oplysningstids Følelsesliv i dens Skildringer. Men til Gengæld hæver der sig ogsaa en stolt og fri Aand fra dens Blade — den nye Tids Aand, Kampens, Elskovens, Heltelivets Aand. I Lyset af denne straalende Digtergeniet frem i sejrende Bekæmpelse af den gamle Perodes farveløse Idealer. Der brænder en romantisk Længsel mod det fjerne i Tid og Rum i dette ufuldendte Værk — en Længsel efter Umiddelbarhed, Oprindelighed, ophøjet Skønhed og Livsvisdom. Den finder Udtryk i adskillige Digte, som er indlagt i Fortællingen. Der er heri romantisk Drømmeri, Mystik og dragende Hjemve mod en længst forsvunden Herlighed. Glimt fra den nye poetiske Verden, Digteren tidligere havde varslet om, i Nordens Gudelære, har han fremtryllet i skønne Billeder i et Par Digte, hvori han foregriber sin Manddoms modne Kunst i Skildringen af Nordens Guder. Der er Forvarsler baade om „Guldhornene“, „Aladdin“ og „Vaulundurs Saga“.

Trods al romantisk Skønhed, trods tændende Gnister fra Geniets Esse og store, gyldne Løfter om en rig Fremtid var Digteren endnu ikke gennemtrængt af Bevidstheden om sit høje Kald. Men hvor dejligt kunde han ikke paa dette Tidspunkt — før det store Gennembrud — forme sit Sprog, udfolde sin bevingede Fantasi og iklæde Tanken de skønneste Billeder! Man læse blot følgende Strofe:

„Naar Natten udruller sit sorte Slør,
 naar Lvset dør,
 naar Himlen, berøvet sin blanke Lue,
 ruger ned som en skummel Fængselbue —
 da fremluer, Freia, din Rok saa blid
 ved Kjærligheds stille Midnatstid,
 sødtstraalende, bævende, hvid.“

Der var saaledes et stærkt fremtrædende romantisk Element i Oehlenschlägers Poesi allerede nu, i bevidst Form. Han var i Sjæl og Sind en født Romantiker, men hans klare Forstand havde altid et Præg af Realisme, fordi han tillige var en virkelighedskær Natur. Denne højst ejendommelige Blanding af Romantik og Realisme, af Mystik og Rationalisme, af Drøm, Fantasi og Sværmeri paa den ene Side og tankeklar, ædruelig Forstan-

dighed paa den anden Side, i Forbindelse med sund Virkelighedsopfattelse, — denne i hans særegne Aandsform originale Blanding kan man iagttage hos ham allerede i Drengæarene, i Følge hans egne „Erindringer“.

Som han var nu, sammensat af højst forskellige Elementer, stærkt paavirket gennem sin Uddannelse af den gamle Tids Aand, den samfundsborgerlige Moralitet, den solide, alvorlige Fornuft, af Dyds- og Nyttelæren, og tillige grebet af den nye Tids romantiske Aand, maatte han ofte være i Strid med sig selv, ujævn, usikker, uligevægtig. Trods Begejstringen og Løftelsen, trods Opdagelsen af den nye poetiske Verden og Kærligheden til skønne Idealer manglede hans indre Liv den store Sammenhæng. Helhedsaanden manglede. De mange forskellige Elementer i ham var ikke i harmonisk Samklang indbyrdes. Snart pegede hans Aand i én Retning, snart i en anden. Den ene Dag kunde han være dydigt stræbende Oplysningsmand, Rationalist af gammeldags Tilsnit, den anden Dag grebes han af den kongelige Ørns Vingesus, og da var han Sværmeren, Drømmeren, Fantasimennesket, i den mystiske Stemnings Vold, en renlivet Romantiker. Han var spaltet og splittet i sit Grundvæsen, og derfor kunde han ikke give sig helt hen i Troen paa sit Livs store Opgave, der dog atter og atter kaldte paa ham gennem hans levende Fantasi. Han var uenig med sig selv om det første og det største. Han manglede Prikken over i'et. Han ejede ikke den dybe Tillid, den ideale Selvsikkerhed, den harmoniske Styrke, som Geniet behøver, hvis det skal udføre en Stordaad. Men derfor havde han heller ikke den rette Alvor i Dybet af sin letbevægelige Sjæl. Han var med andre Ord endnu ikke blevet sig sit høje Digterkald bevidst.

I Maj 1802 offentliggjorde Oehlenschläger i „Den danske Tilskuer“ et Digt: „Til Apol“, der er særlig karakteristisk for hans Sindstilstand paa dette Tidspunkt, næsten umiddelbart før Mødet med den nye Tids Budbringer. Tonen er tilsyneladende overgivet kaad, idet han tiltaler den „lange laurbærkrans'de Dreng“, der altid „klimprer paa den gyldne Streng“, men for Resten gør „idel Vind“. Han truer ham til sidst med, at han,

ADAM OEHLENSCHLÄGER
Ungdomsportræt

Drengen, aldrig bliver til noget, hvis han ikke sønderriver Lyren. I sit skjulte Indre er Digteren halvfortvivlet over sin tve-tydige Stilling som æstetiserende og producerende juridisk Student. Han ved ikke, hvad denne Dobbeltthed — Digter og Jurist — skal føre til. „Lyren“, Digtekunsten, tør han ikke give sin Sjæl hen til, og Lovkyndigheden er i Længden uudholdelig.

Han har i det sidste Aar sværmet med sin Elskede, digtet en Del, spillet Komædie sammen med Venerne, læst mere eller mindre flittigt hos A. S. Ørsted, gransket i Saks Historiebog og Snorre Sturlusons „Heimskringla“, disputeret med Brødrene Ørsted og I. P. Mynster om litterære Sager, med glødende Hjerte læst den tyske Humorist Jean Paul, sunget og drukket i Rundkredsen omkring Punchedopperne i Dreiers Klub, moret sig paa Tomandshaand med den vittige Komponist Weyse og ført en heftig Ordstrid med Repræsentanter for den gamle Tid, f. Eks. Digteren Pram. Han har atter fordybet sig i sine store Klassikere, i Shakespeare, Goethe og Schiller. Han har ogsaa moret sig kongeligt over de originale Figurer, som han daglig havde for Øje sammen med Ørsted'erne ved Madam Møllers Middagsbord. Han var i det hele taget som genial Skønaand ingen Kostforagter. Der var intet saa højt i den æstetiske Verden, uden at han søgte Forbindelse dermed, og der var intet saa hverdagsagtigt — naar der blot var sand Menneskelighed deri — uden at han gerne dvælede derved. Hans Smagsevne var mere mangfoldig og vidtspændende, fra den højeste Tragedie til den burleske Komædie, gennem alle Mellemlæddene, end nogen anden dansk Digtars har været. Hans Livsfølelse var fremragende alsidig. Derfor kunde hans Fantasi lege med alle Slags Genstande og spille i alle Regnbuens Farver. Og derfor var hans Aand aaben og modtagelig ind til Dybderne i hans Væsen.

Hvor modtagelig han var for store, nye Indtryk, skulde nu snart vise sig. — —

Sommeren 1802 bragte en fuldstændig Omvæltning i stud. jur. Oehlenschlägers indre Liv. Han oplevede det samme, som den danske Bøgeskov i Maj Maaned kan opleve paa en eneste Nat. Alle hans Evner og Kræfter laa sammenfoldet i en bristefærdig Knop. Fra den ene Dag til den anden sprang den ud og

lo i Solen. Denne hurtige Forvandling, dette uforudsete og uberegnede Omslag skete som ved et Mirakel, en overnaturlig Aabenbaring. Begivenheden er fuldstændig enestaaende i Digtekunstens Historie, ikke blot her i Norden, men i hele Verden, saa vidt vi overhovedet kender denne Historie. Den er ikke blot enestaaende, fordi den skabte en højst mærkelig Episode i en genial Digers Ungdomstid, men derved, at den medførte Opblomstringen af en stor og betydningsfuld Periode i vor Kulturhistorie. De vigtigste Indskud i hele denne Periode — selve dens Hovedstrømning — kan føres tilbage til hin Sommerdag ved Midten af Juli Maaned 1802, da Oehlschläger oplevede Forvandlingens Mysterium. Hvis dette ikke er en underfuld Begivenhed — i sig selv og i Kraft af sine uoverskueligt vidtrækkende Følger — saa er der overhovedet aldrig sket noget underfuldt i Danmark.

Naar vi nu, efter langt over et Aarhundredes Forløb, roligt gennemlæser, hvad Digteren har skrevet før Gennembruddet, er det samlede Indtryk dette: Heri rummes en skøn poetisk Sjæl, et ungdomsfrisk Talent, et varmt, ædelt, levende Menneskehjerte; der funkler nu og da geniale Glimt; et stærkt Opsving af begejstret Følelse bryder frem af Stilheden. Men det store Jeg, der skal samle de splittede Kræfter, er endnu ikke vaagnet til Bevidsthed. Geniet er bundet bag Knoppens Hylster.

For øvrigt var alle de Evner, al den Dygtighed og hele den Uddannelse, en stor Digter behøver, samlet i Oehlschlägers Person. Han var blevet forberedt til sin fremtidige Gerning gennem en storslaet Livsplan. Alt var lagt til Rette fra de mindste til de største Ting for at skabe Betingelserne for et naturoprindeligt Genis Udvikling. Hele hans Livsførelse gennem Barndom og Ungdom havde formet sig med et ganske bestemt Maal for Øje. Alle Hændelser og Begivenheder, alle Handlinger og Oplevelser havde været rettet mod det store Gennembrud.

Hvad havde ikke Frederiksberg Slot, Edvard Storms Skole og Det kgl. Teater betydet for ham! Da han syntes at være kørt fast som Skuespiller, kom Brødrene Ørsted ham til Hjælp og fik draget ham ind paa Studiebanean. Da den højt elskede Moder døde, og Sorgen var ved at nedtrykke ham, traf han sammen

med Christiane Heger. Da han stod famlende og søgende over for sin Opgave i Livet, kom først Arbejdet med Prisaafhandlingen ham til Hjælp. Derefter fulgte den store Oplevelse for ham selv og Folket med Slaget paa Reden. Og hvilken herlig Uddannelse til Digtergerningen havde han ikke faaet i de vigtige Ungdomsaar, da der levedes ham Tid og Ro til at dyrke de største Forbilleder! Holberg, Ewald, som han særlig elskede og beundrede, Wessel og Baggesen havde han levet sig ind i allerede som Dreng. Siden fulgte det begejstrende Studium af Shakespeare, Goethe, Schiller, de tyske Romantikere, Homer og Ossian m. fl. Hele den specielle dramatiske Uddannelse, han havde faaet, havde givet ham en Viden og Indsigt, en teknisk Forstaaelse, der skulde blive af den største Betydning for ham. Endelig havde Forholdet til den gamle Tids, den gamle Skoles Mænd med Rahbek og Baggesen i Spidsen oplagret i ham et Fond af Ideer og Synsmaader, som afgav et rigt Gæringsstof i hans Aandsudvikling og Karakterdannelse.

Alt i alt var dette unge, forventningsfulde, rigt begavede Menneske blevet saa glimrende forberedt til sin særlige Livsgerning, som nogen Sinde en vordende stor Digter i Norden er blevet det. Men i Forsommeren 1802 var Længslen efter det tilkommende og Spændingen i Sindet mellem de indbyrdes modstridende Kræfter blevet saa heftig, saa overvældende, at han var ved at opgive Tanken om Digterkaldet. Den gamle og den ny Tids Aand — den udlevede Overlevering og Geniets Krav om en Reformation — tørnede sammen i Ynglingens Indre i Brydninger, der trueede med at sprænge den naturnødvendige Harmoni. Hans Vilje syntes lammet over for den største Opgave, der endnu var stillet ham.

Han har selv, i „Erindringer“, udtalt, at han før Gennembruddet i tungsindige Timer var fortvivlet over ikke at være skabt til andet end Digter, en Gerning, der dengang kun var agtet i Forbindelse med en almindelig borgerlig Stilling. Han maatte trøste sig med den Tanke, at han i sit Indre ejede en Rigdom, en uendelig dyrebar Skat, som de højtagtede Samfundsborgere ikke havde nogen Del i. Alligevel: han „trivedes ei paa denne Jord.“

I denne vanskelige Situation, da i Ordets dybeste Betydning alle Sunde syntes lukket for ham og Vejen spærret ind til Lykkens forjættede Land, oplevede han det store Møde med den nye Tids Apostel, med den aandfulde Udsending fra en højere Verden, som skulde fremkalde Omvæltningen i hans Indre. — —

I Juni 1802 aflagde Baggesen et ganske kort Besøg i København, men Mødet mellem ham og hans unge Digterbroder var noget køligt. De tiltrak ikke hinanden som for henved to Aar siden. Oehlenschläger havde i Mellemtiden forandret sig saa meget, at den gamle Tids bedst begavede Talsmand ikke mere kunde vække nogen Begejstring hos ham. Samtidig kom Steffens til København. Han og Oehlenschläger traf meget snart hinanden.

Henrik Steffens var født i Norge, i Stavanger, 1773. Faderen var af holstensk Slægt, men født i Sydamerika. Moderen var en Søster til Digteren N. F. S. Grundtvigs Moder; hun lignede meget Oehlenschlägers Moder, idet hun ogsaa var svagelig og havde en kvindeligt blid, religiøs Karakter; hun døde allerede i 1788. Da Farmoderen var en Kreolerinde, var hans Blod stærkt blandet, men Nordmand var han ikke. Kun seks Aar gammel kom han med Forældrene til Danmark, hvor han gik i Latinskole. Han blev Student ved Københavns Universitet i 1790 og studerede derefter Naturvidenskaberne. I. P. Mynster, der samtidig blev Student, var hans gode Ven. I 1794 tog han Eksamen i Zoologi, Botanik og Mineralogi. Efter en mislykket videnskabelig Udflugt til Norge rejste han til Tyskland, men kom i den yderste Nød og tyede da til Faderen, der levede som Regimentskirurg i Rendsborg. Siden tog han Doktorgraden i Kiel, efter at han forud havde holdt Forelæsninger over Mineralogi paa Universitetet.

Allerede som ganske ung begyndte Steffens at fordybe sig i filosofiske Problemer. Filosofi, Naturvidenskab og Poesi øvede tilsammen en dragende Magt over ham. Han var glimrende begavet i alle tre Retninger, og i Understrømmen af hans Væsen bølgede en varm religiøs Følelse, der i hans modne Manddom fik den overvejende Magt over hans aandelige Liv. I sit første Studenteraar læste han med glødende Interesse det da udgivne

Fragment af Goethes „Faust“. Ligesom denne forskende og grublende Aand higede han ud over Fagvidenskabernes snævre Rame, den rent udvendige Viden, ud over Sjælens Uro og Splitelse mod Enhed i sit Væsen, mod et samlet Storsyn paa Verden og Livet, mod indre Harmoni gennem sand Viden og Visdom. Denne dybe Higen mod en højere Erkendelse, en Helhedsaand, prægede ham stærkt i hele hans Ungdomstid. Han søgte Klarhed i Tanken, men kun ved at gaa til Bunds i Tingene. Han kunde ikke slaa sig til Taals med Andenhaandsviden, og han kunde ikke nøjes med en Verdensanskuelse, der kun tilfredsstillede Forstanden eller den rent videnskabelige Erkendelse. Baade Aanden og Hjertet i ham maatte fyldes og løftes. Længe søgte han forgæves efter Ledestjernen paa sin Vej. Han forskede og grublede, mens han stadig dyrkede sin Naturvidenskab.

Da han var 24 Aar gammel, ægtede hans Elskede, som han havde været knyttet til i lang Tid, en anden, hvorover han blev dybt rystet, og Aaret efter havde han den store Sorg at miste sin Fader, saa han nu følte sig underlig ene, idet han havde mistet de tre Mennesker, der havde staaet ham nærmest i Livet. Midt i Fortvivlelsen over sin ulykkelige Ensomhed tændtes der et Aandens Lys i ham. Det var Filosoffen Schellings „Ideer til en Naturfilosofi“, som faldt ham i Hænde lige efter Faderens Død, 1798, og han blev dybt grebet af Bogens aandfulde og originale Tanker, der var helt nye og banebrydende. Ved Læsningen af dette Værk blev Grunden lagt til en stor, sammenhængende Verdensanskuelse, som Schellings kort efter udgivne nye Værker hjalp ham til at faa bygget op. Intet Under, at Steffens i 1800 skrev til den store tyske Filosof: „Jeg er Deres Discipel. Alt hvad jeg kommer til at udrette, skylder jeg fra først af Dem.“

Det var fra Schelling, Naturfilosofien udgik. Han lærte, at Aand og Natur væsentlig er eet, og at Aanden udvikler sig af Naturen, idet den trinvist stiger op gennem sine forskellige Aabenbarelsesformer, indtil den naar Højdepunktet i Mennesket. Denne Grundtanke om Enheden i Tilværelsen, at Naturen inderst inde er Aand eller bærer et Anlæg til Aand i sig, og at Guddomsmagten, „Verdenssjælen“, aabenbarer sig som Natur i Aan-

dens Verden, som Aand i Naturens, virkede omvæltende paa Oplysningstidens udvendige, prosaiske, fantasiløse Verdensopfattelse. Schellings nye Lære virkede revolutionerende, nyskabende og omdannende inden for Digtekunsten og Filosofien, fordi den paa alle Hovedpunkter, naar den blev ført ud i sine Konsekvenser, brød med de gængse Forestillinger og vendte op og ned paa alle tilvante Begreber. Det var herfra, Steffens i den kommende Tid hentede de Ideer og Synsmaader, hvormed han vakte saa stor Opsigt i Danmark, men de var, vel at mærke, forud blevet grundigt gennemarbejdet af ham selv og desuden beriget og udvidet ved Tilførsel fra andre Sider.

Med Rejseunderstøttelse fra den danske Regering drog Steffens i de følgende Aar, fra 1798, rundt til den nye Tidsaands Hovedarnesteder i Tyskland, hvoraf Jena var det fornemste. Her hørte han selve Schelling holde Forelæsninger over sin Filosofi og sluttede Venskab med ham og med en af den romantiske Skoles Førere, A. W. Schlegel. Han traf endvidere Goethe, hvem han gæstede i Weimar, og Schiller. Derefter drog han til Berlin og opsøgte et Par andre førende Aander i den romantiske Lejr, Digteren Fr. Schlegel og Tieck; den store Teolog Schleiermacher traf han ogsaa her. Paa en større mineralogisk Udflugt til Sachsen, hvor han studerede Bjergværksgruberne, blev han bekendt med en ny fremragende Romantiker, den fantasifulde og sværmeriske Novalis. I 1801 udgav han sit betydelige naturvidenskabelige Værk paa Tysk: „Bidrag til Jordens indre Naturhistorie“, tilegnet Goethe, hvori han begynder med Jordstofferne, stiger op gennem de forskellige Udviklingstrin og ender med — Goethe, d. v. s. den menneskelige Personlighed i dens højeste Aabenbaringsform. Aaret efter rejste han, som nyforlovet med en god og smuk ung Pige, Datter af den bekendte tyske Komponist Reichardt, Nord paa og ankom til Danmark i Juni 1802, fyldt til Randen med aandfulde Syner, filosofiske Ideer, naturvidenskabelige Teorier, nye Meninger om Religion, Poesi og Kunst.

Ganske kort efter hans Ankomst blev Oehlenschläger præsenteret for ham, og i Dreiers Klub mødtes de til selskabeligt Samvær med Førerne for „den gamle Skole“, Oplysningstidens, Ra-

tionalismens, Bedsteborgerlighedens, Fornuftighedens og den prosaiske Verdensordens højtagtede Talsmænd. Steffens, der kom direkte fra den aandelige og litterære Revolutions Kulturcentrer, maa straks have gjort et højst ejendommeligt Indtryk paa de ærværdige Medlemmer af Dreiers Klub med sin fremtrædende, høje, ranke Skikkelse, de tindrende klare, livfulde Øjne, det aandfulde, kraftigt udformede Fysiognomi med det æggende, fængslende, i kaade Stemninger spillende Smil. Han virkede stærkt i dette Selskab med sin usædvanlige, ganske egenartede Veltalenhed, der ledsagedes af lynende Blikke, Smilets drillende Ironi, stærke, malende Haandbevægelser.

Man havde aldrig set en Personlighed af denne Art. Hans Væsen var fyrigt, glødende, ligesom optændt af en Flamme, der snart slog ud i lys Lue, snart døde hen og forsvandt, naar Patos afløstes af behersket Satire eller kold Haan. Der udstraalede baade Varme og Kulde fra hans Væsen — stærk, brændende Hede og isnende Kulde — alt eftersom han gav Udtryk for Begejstring eller Spot. Spidserne i den højborgerlige Klub blev ganske overvældet af den brusende Strøm af Tanker og Ord, der skyllede hen over dem fra denne tyske Doktor af gammel dansk Kultur (gennem Moderens Slægt), der talte med norsk Tonefald. De stivnede ved at se og høre ham, mens han fremsatte de mest haarrejsende Paastande, haanede gode, gamle Meninger og slog til Lyd for nye, højst besynderlige. Maatte man ikke stejle og studse ved at betragte en Mand, der var besjælet af en ganske fremmedartet Aand! Maatte man ikke føle sig rystet i sit Inderste ved hans besynderlige Domme! Man tænke sig, at han ikke regnede den store, udødelige Lessing for en ægte Digter! Kun Oehlschläger var saa dristig at modsige den udæskende Doktor, men hvad forslog hans velmente Gennæle mod den fremmedes hvasse Pile og spillende Flammer! Han følte desuden, at Modparten var ham ganske overlegen.

Da den unge Digter bagefter fik Ros af den gamle Tids Mænd for sit Indlæg i Ordstriden med Steffens, fremhævede han stærkt Doktorsens Ild, Begejstring, Vittighed og Veltalenhed. Og i sine „Erindringer“ siger han, efter Omtalen af det eneste Møde

F. Schlegel

i Klubben: „Da han, som en ny Ansgarius, havde foresat sig at omvende vore skjønne Aander og Philosopher i Norden fra Vantroen, saa var det ham vel ogsaa ret kiært at træffe en ung, rask Hedning, der paa sin Maade kunde hjælpe til med, naar denne selv først var døbt.“

Snart efter besøgte han Steffens, og det kom nu til den saa mange Gange refererede, berømte Samtale mellem dem, som blev det rensende og fornyende Kildespring for Oehlenschlägers uforgængelige Ungdomsdigtning. De talte sammen i fulde seksten Timer, spiste til Middag og drak Vin alene med hinanden, spadserede ud til Frederiksberg, vandrede Søndermarken rundt og gik i Seng sammen hos Steffens Kl. 3 om Natten. Da var Digteren blevet saa ophidset og forstumlet af Filosoffens nye Tanker, at han „sprang drømmende ud af Sengen og larmede“, efter at han var faldet i Søvn. Da det var blevet Morgen, gik han hjem og skrev det mest begejstrede Digt, der nogen Sinde er skrevet i Norden af en ung og aandfuld Poet, nemlig „Guldhornene“.

Oehlenschläger forelæste Digtet for Steffens, der udrød i de fyndige Ord: „De er jo virkelig en Digter.“ Filosoffen har ganske sikkert i Forvejen næret alvorlig Tvivl derom. Han havde ikke læst andet af sin nye Ven end det satiriske, selvopgivende Digt „Til Apol“, som havde bibragt ham den Tanke, at Digteren var „en gammel udlevet Mand med Paryk og Guldhuus-kasse“. Nu følte Oehlenschläger selv, at Steffens havde Ret: han var virkelig en Digter.

Selv om der var overleveret os et fuldstændigt Referat af den lange, følgerige Samtale mellem de to unge ildfulde Mænd, vilde det aldrig have kunnet gengive os Aanden i Samtalen, dens Grundstemning, saa udtømmende, som „Guldhornene“ gør det, fordi det magtfulde Digt giver os Samtalens Kvintessens, dens Atmosfære og Undertone, i sin intensivt koncentrerede Form.

„Programmet for Romantikken i Norden“ er dette vidunderlige — fra Underets Verden udsprungne — Digt blevet kaldt, og der er en Sandhed deri, for saa vidt som den hele poetiske Aandsretning i Digtet er blevet bestemmende for al nordisk Romantik, hvori der fornemmes et Pust fra det store Gennembrud i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede.

I intet andet nordisk Digt findes en saa ophøjet, dybsindig Symbolik, forbundet med skøn Poesi, flammende Begejstring, en vidtspændende Stemnings-Skala, der finder malende Udtryk i klangfulde Rytmer, i en gribende, højtidelig Stil, i en nyskabt, i Ordets sande Betydning original Sprogform. Her var endelig Digtergeniet blevet aabenbaret i Straaleglans, i sin dugfriske Oprindelighed, i denne Blanding af umiddelbar Kraft og sammentrængt Tankedybde, af varm Grebethe, glødende Heftighed og klar, mandig Selvbeherskelse i Symbolets Udformning, som til alle Tider giver Digtet det store Genis uudslettelige Præg.

Det er meget beklageligt, at et Digt af denne Art ikke kan oversættes til et Verdenssprog og udgives med den nødvendige Kommentar, thi ingen af Europas store Digtere har frembragt noget lignende, i denne beaandede Stil og denne pragtfulde Symbolik.

Fortællingen om de to ældgamle Guldhorn, der nylig var stjålet fra „Kunstkammeret“ i København og ved Smeltning tilintetgjort, blev under Digterens Haand til et Sindbillede paa det tragiske Misforhold mellem Guddommens Aabenbaring i Virkelighedens Verden og Menneskenes Modtagelse deraf. At de ærværdige, skønne Guldhorn var gaaet tabt for os, var der noget symbolsk i: den aandløse, spidsborgerlige, forstandskolde Samtid kastede Vrag paa de højeste, guddommelige Gaver og mistede dem derfor. Det var kun de aabne, barnlige Naturer, der var i Stand til at modtage Guddommens Aabenbaring — „de sjeldne Faa, som vor Gave forstaae“ — mens denne Verdens Vismænd og de sløve Hverdagsmennesker ikke paaskønnede Gaverne ovenfra. „Salige er de fattige i Aanden“ — denne Tone klinger igennem i Digtet, der lovpriser den rene, uberørte Natur, det barnlige, umiddelbare Sind, den stærke, sunde, af Verdensaanden ubesmittede Ungdom — alt dette, som Samtiden ikke havde Øje for.

Digtet er imidlertid ikke blot et dybsindigt Symbol, det indeholder tillige en ophøjet Profeti, en Forudsigelse om den romantiske Aands Sejrsang i den kommende Tid. — —

Den danske Digter og „den tyske Doktor“ (som Københavnerviddet snart døbt Steffens) blev herefter uadskillelige Ven-

ner. De havde bestandig nok at tale om, og et Par Aar igennem øvede Steffens en mægtig og værdifuld Indflydelse paa den seks Aar yngre Oehlenschläger, der vel var meget modtagelig og lærvillig, men ikke des mindre inderst inde altid var uhyre selvstændig, ogsaa i de unge Dage, da Sjælens Jordbund var saa overordentlig frugtbar og grøderig.

„Ingen Mand har jeg elsket mere end Steffens,“ udtaler Digteren i „Erindringer“, „og han fortiente det; thi han var i høi Grad elskværdig, forstandig, phantasirig og følsom. Ingen Mening ytrede han, hvori jeg ikke i modnere Aar har fundet noget Sandt og Skiønt; og vare hans Ytringer end stundom overdrevne, saa maa man deels tilskrive det Oppositionens Natur, som let forledes til at gaae forvidt, deels hans fyrige Ungdom.“

Hvad der især straks tiltalte Oehlenschläger, var Vennens „Ærbødighed og Kiærlighed for Poesie“. Det var paa dette Omraade, de mødtes i fuld Samklang med hinanden, og den unge Poet havde aldrig truffet nogen — traf heller aldrig senere nogen — der kunde tale med ham om Poesi og Digtekunst saadan som Steffens. Alt hvad han selv hidtil, mere eller mindre dunkelt, havde anet, det forestillede Vennen ham i klare, tydelige Tanker, naar Emnet ikke var strengt filosofisk, thi da kunde det let gaa over Disciplens Horisont.

Hvor var Steffens dog velgørende forskellig fra den brave, retskafne, hæderlige Rahbek, hvem Digteren hidtil havde betragtet som den største hjemlige Læremester i Videnskaben om Poesiens skønne Kunst! Rahbek havde jo ogsaa været Professor i Æstetik ved Københavns Universitet i omtrent ti Aar. Steffens ejede Ild, Lidenskab, Begejstring, høj Fantasi, genial Aand og storslaaet Veltalenhed. Rahbek udmærkede sig ikke ved disse usædvanlige Egenskaber. Han var den ypperste Fører for den gamle Skole, der dyrkede solid Oplysning, Moralitet og Humanitet, Dyd og Nytte, sund Fornuft og regelret Dannelse. Han var meget belæst og kundskabsrig, en yderst flittig Litterat, en dygtig og virksom Tidsskriftredaktør, en omsorgsfuld Udgiver af ældre Digteres samlede Værker og en loyal Borgerven efter Tidens bedste Mønster. Baade den lærde Stand og Borgersamfun-

det kunde med Rette være stolt af Rahbeks offentlige Personlighed, og hans Venner maatte være ham taknemmelige for hans broderlige Sindelag. Men hvilken Modsætning til Steffens var han ikke! De to Mænd var netop saa forskellige som Ild og Vand, som den gamle Tids Aand var forskellig fra den nye Tids.

I Udviklingen af filosofiske Begreber og Teorier var Oehlenschläger ikke fremragende. Han kunde ikke opstille og begrunde et filosofisk System. Han tænkte hellere i Billeder end i Begreber. Han dømte Ideerne og Teorierne efter de Personligheder, der repræsenterede dem. Derfor dømte han ogsaa den gamle Skole og den nye Skole efter de personlige Indtryk, han modtog af den brave, men noget aandløse Rahbek paa den ene Side og den ildfulde, tankerige, geniale Steffens paa den anden Side, adskilt fra hinanden ved selve Grænseskellet mellem gammel og ny Tid. Der var en Digter i dem begge, men Digteren i Rahbek var uden Gejst og Entusiasme, for at tale Holbergsk, hvorimod Filosofen Steffens havde den fødte Digtets Ildhu og inspirerede Aand.

Lægger man nu Digtet „Til Apol“ og „Guldhornene“ ved Siden af hinanden, ser man bedst Resultatet af de to Læremestres forskellige Indvirkning paa den unge Digter. I Rahbeks Skole havde han lært, at Poesien ikke var en selvstændig Livsmagt, men nærmest en Tjenerinde for Oplysningen, Fornuften og Borgerdyden; Poesien skulde gøre Nytte; derfor maatte den altid være behersket af de Love og Regler, som agtværdige Smagsdommere havde foreskrevet den; den var begrænset paa alle Sider af det omgivende Samfunds Livssyn. Det endelige Resultat heraf maatte blive dette, at Oehlenschläger følte sig trykket af den Tanke, at da Poesi kun regnedes for en smuk Biting, vilde det være haabløst for ham at hengive sig helt og fuldt til den. Han hørte jo tidlig og silde, at Poesien i sig selv var unyttig, at den var og blev en underordnet Genstand. Man regnede derfor Fantasien blandt de „lavere Sjælekræfter“, og selv Geniet tillagde man en lignende Rang. Man talte, som om man mente, at Æblet var ædlere end Rosen, fordi man kan spise Æblet, men kun lugte Rosen.

Hvad han lærte af Steffens, ses af „Guldhornene“, det store Gennembrudsdigt. Aanden og Tonen i dette viser, at nu er Poesien sat i Højsædet, at Fantasien er den nyskabende Evne i Mennesket, og at Geniet er et Organ for Guddommagten i Tilværelsen. Digtet lærer, at den romantiske Livsanskuelse er lige saa forskellig fra den gamle Tids Realisme (eller Rationalisme), som Poesi er forskellig fra Prosa, Solens Lys fra Maanens. Det forkynder den Sandhed, at der gives en underfuld Forbindelse mellem Naturens og Aandens Verden, at Poesien i sig selv er et guddommeligt Mysterium, og at der er en ophøjet Storhed og Skønhed i Tilværelsen, som kun kan fattes af det benaadede Menneske. Digtets flammende Begejstring og højtspændte Idealitet er det bedste Vidnesbyrd om Frugten af Steffens' nye Lære.

Selv nu, saa længe efter, forbavses man over det iltre Løve-mod, der triumferer i Digtet. Det var jo egentlig en Dristighed uden Lige, at et ungt Menneske i de Tider saa at sige kastede Handsken til den herskende Samfundsaaend. Digtet er nemlig frygtelig revolutionært i sin Tone, udfordrende, paa en vis Maade hensynsløst. Det maa imidlertid opfattes paa Baggrund af det Omslag i Folkesjælen, i den almindelige Bevidsthed, som Slaget paa Reden havde fremkaldt. Selv om der siden da var indtraadt en Slappelse, fordi det stærke Opsving i Følelsen ikke kunde vedvare, saa var der dog blevet en Erindring derom tilbage i Bevidstheden, en Afglans deraf.

Det var saaledes ikke alene Steffens — hvor mægtigt han end virkede paa Oehlenschläger — der stod bag „Guldhornene“. Stærkere Kræfter end hans havde tidligere sat den unge Digters Sind i Svingning, ført ham langt ud over Samtidens snævre Begrænsning og løftet ham højt op over hans sædvanlige Niveau. Men Steffens' store Fortjeneste er den, som han selv har udtrykt det, at have givet Digteren tilbage til sig selv, til sin Naturs Oprindelighed, saa han vandt den fulde Tillid til sig selv og Troen paa sit høje Digterkald. Men det var netop sin egen dybere Natur, Oehlenschläger var blevet bragt i Forbindelse med den anden April 1801. Under Skærtorsdagskampen i Kongedybet havde han genfølt Heltemodet, Sejrsjubelen, den store

Opløftelse for Folkeaanden i sit eget Bryst. Nu kom Steffens og lærte ham, at dette Heltemod og denne Opløftelse skulde leve videre i ham, og at han skulde give baade sin Aand og sit Hjerte hen i Digterkaldet.

Saaledes fuldbyrdedes da det store Gennembrud i ham.

III. ROMANTISK POESI.

Mødet med Steffens betød en mægtig Frigørelse for Oehlen-schlägers indre Liv. Sluserne var blevet aabnet, og Strømmen udgød sig med voldsom Kraft. Selv Steffens følte sig i Be-gyndelsen næsten forfærdet over den Stormflod, der bruste frem imod ham fra det oprørte Digterhav. Hvad han fra først af havde tilsigtet, at sætte den unge Digters aabne, umiddelbare Aand i levende Bevægelse, var virkelig lykkedes ham over al Forvent-ning. Han fik i den følgende Tid, under det stadige Samvær med Vennen, nok at gøre med at regulere Strømmen, dæmme op for den, naar den truede med at gaa over alle Bredder, og lede den ind i frugtbarørende Kanaler. Han blev ikke blot en Vækker, et nyt Budskabs Forkynder, for sin lærvillige Discipel, han blev tillige, kundskabsrig og indsigtfuld, som han var, en Lærer og Vejleder for ham — og desuden for adskillige andre, højtbe-gavede unge Mænd, der kom til at indtage en førende Stilling i det ny Aandslivs Epøke.

I „Guldhornene“ havde Oehlen-schläger aabnet Løndøren ind til den nye poetiske Verden, han havde bebudet i sin Prisa-fhandling om den nordiske Mytologis store Fortrin. Han havde peget paa „Oldtids Bedrifter“ og mindet om de „gamle, gamle, hen-svundne Dage, da det straalte i Norden, da Himlen var paa Jor-den“. Det var Forspillet, han her havde skrevet til den nordiske Digtning, hvormed han fornyede „Oldtids Bedrifter“ og gen-vakte Følelsen for Storheden i Nordens Gude- og Helteliv.

Straks efter det afgørende Møde med Steffens gav han sig med glødende Hengivelse i Kast med nye poetiske Arbejder. Skønt han som ubemidlet Student led et ret stort Pengetab der-

ved, kasserede han baade Fortællingen „Erik og Roller“ og næsten hele det Bind Digte, han havde bestemt til Udgivelse. Heraf ser man, hvad det aandelige Gennembrud, han havde oplevet, betød for ham. Skellet mellem gammel og ny Tid var traadt stærkt frem i ham. Den unge Ørn havde spilet sine Vinger ud til Flugten op under de høje Himle. Den lille, trange Andegaard vendte den aldrig mere tilbage til. Alt skulde fornyes fra Grunden af — og alt blev fornyet baade i hans indre Liv og i den Ger-ning, han nu kom til at udføre. Han var selv „Naturens Søn, ukjendt i Løn“, der havde fundet Poesiens Guldhorn.

Mens de nye Digte, han i forbavsende kort Tid havde skrevet, blev trykt, paabegyndte Steffens sin første Række Forelæsninger paa Ehlers' Kollegium i November 1802. Da der forud var gaaet stærkt Ry af hans Person, vakte det straks umaadelig Opsigt, at han vilde tale offentlig. Saa mange Mennesker var kommet til Stede for at høre ham den første Gang, at han næppe nok kunde naa frem til Talerstolen i den overfyldte Sal, og en Mængde nysgerrige maatte gaa forgæves. Det var for en stor Del en udsøgt Forsamling, han her stod overfor. Der var unge og gamle, lærde og ulærde mellem hverandre. I Følge Traditionen havde man aldrig før set Mage til Tilhørerkreds i København, men man havde heller aldrig før hørt en saa original og veltalende Mand som den „tyske Doktor“. Det var sikkert kun faa Mennesker, der kunde følge hans filosofiske, ofte højtsvævende Fremstilling med de mange vanskelige Kunstord med fuldt Udbytte, men den store Mængde blev alligevel dybt imponeret baade af hans magtfulde Fremtræden og hans mærkværdigt fængslende Veltalenhed.

Forelæsningerne fortsattes gennem Vinterhalvaaret 1802—03. De behandlede den nye Naturfilosofi, som Schelling havde sat i System. Steffens holdt dem nogle Gange efter sit Manuskript, men derefter fuldstændig tvangfrit, idet han opdagede, at han endnu bedre paa denne Maade kunde holde sine Tilhørere i Aande ved at gøre Talen mere levende. Det var nemlig bestandig hans Hensigt at vække Tilhørerne til Sandhedens Erkendelse ved at bruge alle de Midler, hans Veltalenhed kunde raade over. Af hans „Indledning til filosofiske Forelæsninger“, der

blev udgivet i 1803, ser man, hvor aandfuldt og poetisk han har udtrykt sine Tanker, med hvilken indtrængende Kraft og gennemborende Satire han har rettet sit Angreb mod den gamle Tid og dens Afguder.

Det var netop dette, Steffens i første Omgang gik ud paa: at fremstille den nye Lære saaledes, at de hidtil dyrkede Gudebilleder blev styrtet i Grus. Den unge, 29-aarige Mand havde sat sig et højt Maal, idet han vilde bane Vejen for en ny Tidsalder. Han valgte derfor den Fremgangsmaade i sine Forelæsninger, der bedst stemte med den der stillede Opgave. Det var ikke en Række Teorier eller Læresætninger, han foredrog i Rubrikker og Paragraffer. Mens Lavaen strømmede ud fra Inspirationens Krater, skød hans geniale Tanker frem i Lyn paa Lyn, gnistrende og fængende, og ramte det Maal, de sigtede efter, det aandelige Dyb i Tilhørernes Indre, i de levende Menneskesjæle, som han vilde vække til nyt Liv.

En af sine ledende Tanker formede han i disse højtidelige Ord: „En Anelse om en uendelig Forbindelse mellem Alt i Tilværelsen er det dybe, bevægende Princip for Naturforskeren som for Historikeren. Denne Anelse, naar den levende, skabende aabenbarer sin Herlighed i et fortræffeligt Gemyt, kaldes Poesi. Det er, som vaagnede Naturens egen Produktivitet med Digteren. Ædle, høje Gestalter trine frem, en guddommelig, gylden Verden, oplivet af en evig Sol, oplukkes for os som ved et pludseligt Trylleslag... En dyb Længsel vaagner i vort Inderste og slutter os uimodstaaelig til den forunderlige, gøglende Verden.“

Steffens fremhævede den mærkelige Overensstemmelse mellem Udviklingslinjerne i Aandens og Naturens Verden. Det er de samme Principper, der gør sig gældende i begge Sfærer. Aanden bevæger sig efter Verdensstyrelsens Love fra Trin til Trin gennem alle Tilværelsens Former, fra de laveste til de højeste. Gud selv, som den gamle Tid tænkte sig staaende over eller uden for Verden, udvikler sig med det trinvist opstigende Liv i Universet. Gud er ikke mere den fjerntboende Skaber, det fra Himlens Højder styrende og ledende Forsyn, han er selve Kraften og Livsbevægelsen i alt, hvad der lever, den stadig kæmpende og opadstræbende Verdenssjæl.

Filosoffen maa være digterisk begavet for at forstaa den store Sammenhæng i Tilværelsen, da Enheden i alle Tings Udvikling ikke kan opfattes gennem den udvendige, stykkevise Erkendelse, som Rationalismen arbejdede med. Man kan ikke naa den reite Helhedsanskuelse ad Erfaringens Vej. Der kræves Intuition, skabende Fantasi, et genialt Instinkt, som kun de faa udvalgte besidder. Det er kun den fødte Digter, der i Kraft af sin umiddelbare Aand, sin Naturoprindelighed og sin enfoldige, levende Følelse for det rette kan træde i Forbindelse med de højere Magter og ved sin Anelse, sin Længsel kan opfange den guddommelige Sandhed.

Som Følge af dette Syn paa Tingene saa Steffens ikke Frelsen fra Samtidens tomme Fornuftdyrkelse i en rent videnskabelig Erkendelse. Den guddommelige Plan i Verdensaltet kunde bedre opfattes af det benaadede, inspirerede Naturbarn end af den lærde Forsker. Det var Geniet, der skulde hjælpe Menneskeheden videre frem ved sin guddommelige, skabende Evne.

„Geniet,“ siger Steffens, „der er den umiddelbareste Aabenbarelse af det Evige selv i det Endelige, spotter alle Klogskabsregler, gennembryder alle de Regler, man vil udkaste for det, og baner sig og ved sig sin hele Tidsalder en egen Vei. Geniet er Guddommens egen Straale, der nu og da glansfuldt bryder ud af Massen. Til at bedømme et Geni kan man aldrig bruge Regler, som Tiden giver, thi den er intet Geni, som ikke rager ud over sin Tid, skaber en ny. Det er, som om hele Historiens Aand reiste sig midt i Tiden. Den, som lever blot i det Endelige, forstaar aldrig det sande Geni... Naar Geniets Stemme lader sig høre, saa lytter Enhver... Hele Generationer komme og forsvinde, hele Nationer gaae tilgrunde i den evige Konflikt — hans Produkter ere uforgængelige som det Evige, af hvilket de havde deres Udspring.“

Naar Steffens hævdede Geniet saa højt, maa man betænke, at han havde et personligt Kendskab til saa store Genier som Goethe og Schiller i deres fuldmodne Manddomsalder, til en genial Filosofiens Reformator som Schelling, unge, nyskabende Digtere som Tieck og Novalis samt endelig det nyeste poetiske Geni, Adam Oehlenschläger.

De ledende Tanker i Steffens' Forelæsninger stred paa ethvert Hovedpunkt mod den gamle Tids Meninger og Synsmaader. De virkede baade æggende og ætsende, alt eftersom de vakte Bifald eller Modstand. Intet tænkende Menneske kunde høre dem, uden at Sindet kom i en uroligt dirrende Bevægelse. Man maatte enten føle sig opbygget eller pinligt berørt ved disse nye Tanker. Steffens nøjedes nemlig ikke med at fremsætte og forsvare sin egen Verdensopfattelse, sit eget Livssyn. Han angreb, direkte eller indirekte, den herskende Tidsaand. Det meste af, hvad der dengang gjaldt for Sandhed og Skønhed, vendte han sig skarpt imod. De to franske Genier, der havde betydet saa uhyre meget for den gamle Tids Mænd, Voltaire og Rousseau, bekæmpede han stærkt, især den første, fordi de havde givet Oplysningstiden dens Grundpræg, idet de havde været Foregangsmænd for den nu udlevede og forældede Aandsretning.

Hvad man herhjemme dyrkede som høj Filosofi og god Digtekunst, ringeagtede han for største Delen, fordi der ikke var Begejstring, Lidenskab, sand Idealitet deri, fordi Fantasiens Lys ikke skinnede deri. Han forherligede Spinoza og Shakespeare, Goethe og Schelling, Digtere og Tænkere, som man dengang enten ikke kendte i København eller forkastede.

Hvad Steffens slog til Lyd for, var en fuldstændig Aandslivsrenæssance, hvori Religion, Mystik, Filosofi, Poesi, Kunst og Videnskab kunde samvirke om at skabe en ny, betydningsfuldere Dannelse og et nyt, frugtbart Livssyn. Den gamle Tids stereotype Aandsformer fortjente kun at kastes i Brokkassen, da der ikke var nogen Næringsværdi i dem. Den altid fremhævede Læresætning om, at Digtekunsten skulde gavne og fornøje, var uendelig triviell, og Troen paa Oplysningen og Borgerdyden var ganske fad. Alle herskende Teorier om Religion og Filosofi, om Poesi og Kunst, om Humanitet og Samfundsmoral skulde ses og bedømmes i Lys af den nye Aandsretning. Det var simpelthen et Generalopgør over hele Linjen, Steffens ønskede foretaget, for at der kunde blive fri Bane for Naturfilosofien og den tyske Romantiks høje Idealer. Rationalismens Glansperiode var afsluttet, Fornuftdyrkelsen skulde afsløres som Selvbedrag.

Naar Steffens dømte saa haardt, som han gjorde, om den

Tidsaand, han mente stod for Fald, saa var der vel noget ungdommeligt Overmod i hans Optræden, noget vist fremfusende i hans Væsen, men i Hovedsagen var han besjælet af en ærlig Forargelse over den filisteragtige, spidsborgerlige Aand, som dengang havde bredt sig mægtigt i farisæisk Selvgodhed i Samfundet. Man ligefrem dyrkede det nyttige som saadant. Baade Religion og Poesi blev paa denne Maade nedværdiget og fladtrykt. Den sunde Fornuft var efterhaanden blevet til indskrænkhet Snusfornuftighed. Middelmaadigheden, den jævne Agtværdighed, triumferede paa den sande Storheds Bekostning.

Hvad Steffens frem for alt andet maatte forarges over, var de stivnede Hjerters Mangel paa al højere Idealitet. Derfor blev han med Rette Tolk for den uendelige Længsel, den grænseløse Higen mod Aandens Frigørelse, mod det indre Live Samklang med Idealer, der kunde hæve Mennesket op over Middelmaadigheden. Anelsen om den usynlige Verden bag den synlige og sanselige var gaaet tabt i Snusfornuftigheden. Steffens kaldte den frem paa ny i unge, varmtfølende Hjerter. Tanken om Guddommens Nærværelse i Menneskets indre og ydre Verden, om himmelske Magters Indgriben i den timelige Eksistens, om det frie Aandslivs selvstændige Værdi var forsvundet fra Samtidens Bevidsthed. Steffens tvang den frem til ny, frugbringende Virksomhed. Alene derved har hans banebrydende Gerning i Aarene 1802 til 1804 uudslettelig Værdi for alle senere Tider.

Er der noget, vi nu, i vor afslappede og kultursplittede Tid, trænger til at faa indskærpet, saa er det netop den grundvæsentlige Sandhed, at Aanden i Mennesket kun kan frigøres gennem Forbindelsen med Guddomsmagten i Tilværelsen. Denne Sandhed kan let forfladiges ad ordinær religiøs Vej, men saadan som Steffens opfattede den og vor største Digter lærte den gennem ham, var den epokegørende i vor Guldalders Gennembrudstid. At den i Realismens Jernalder er gledet helt ud af Bevidstheden, og at den for Nutidens Kristne har tabt sin universelle, almenhumane Gyldighed, er kun et sørgeligt Tidens Tegn, men ikke noget Bevis for, at Steffens var en Fantast.

Selve det store Opsving inden for Aandslivets Omraade, som kendetegner den Periode i vor Historie, man har kaldt Guld-

alderen, er jo det samlede Resultat af det romantiske Gennembrud i det nittende Aarhundredes Begyndelse. Den historiske Udvikling har paa den rigeste og skønneste Maade godtgjort Berettigelsen af Henrik Steffens' Optræden. Trods den sværmeriske Overspændthed, der paa visse Punkter ytrede sig i hans aandfulde Forkyndelse, var de ledende Tanker deri netop den Sandhed, Tiden trængte til. Saa værdifuld var denne Sandhed, at vor Tid, efter Realismens langstrakte Periode, vilde have godt af at overveje og genfremstille den i sine egne Tankeformer for at blive beaandet af en højere Visdom.

Medens den Aandsretning, Steffens bekæmpede, vilde overskære de historiske Udviklingslinjer — den havde afbrudt Forbindelsen med Oldtid og Middelalder — saa fastslog han med Aandens Myndighed *den historiske Sammenhængs Nødvendighed*. Paa dette Punkt var hans Samtid hildet i dum Blindhed. Han saa klart, at et Folk, der vil bygge sin Fremtid op paa en solid Grund, maa bevare den naturlige Forbindelse med Fortiden i dette Ords videste Betydning. Kun saaledes kan det stadig paa ny trænge ned til Roden af sit eget Væsen og lære sin egen Kultur at kende fra Grunden af. Et Folk bør til enhver Tid søge at blive sig sin egen inderste Natur bevidst. Dette vilde han hjælpe sin egen Tid til. Kun derved, mente han, kunde dets Aand finde ned i Dybden, til selve Kilden, hvorfra dets Livsvæld er udsprunget. — —

Steffens' Forelæsninger vedblev at øve stor Tiltrækning. Han samlede ikke blot unge Studenter og opvakte Skønaander omkring sin Talerstol, men ogsaa Professorer, lærde Forskere, højtstaaende Embedsmænd. De bedste blandt Tilhørerne var de unge, højtbegavede Mænd, der efterhaanden skulde blive de førende Kræfter i dansk Aandsliv, Mænd som Oehlenschläger, Grundtvig, Brødrene Ørsted — H. C. Ørsted dog først i den følgende Vinter — Steen Steensen Blicher, Schack von Staffeldt o. fl. For disse unge Mænd var Steffens' Forkyndelse et Frelsens Budskab. Han vilde jo nemlig udfri dem fra den gamle prosaiske Forstandstid, der „nedværdigede det evige til et timeligt“ og vise dem Vejen til den nye poetiske Idealisme, der „selv i det timelige finder Spor af det evige“. Hvor stærkt hans Tale end

var præget af fri filosofisk Tænkning, saa endte han dog med at vise hen til Religionens „hellige Lys“. Han saa nemlig klart, at Tidens Særkende var „en Irreligiøsitet (Vantro) og en Prosa, som Historien aldrig har set før“. Han aabnede deres spejdende Blik for det evige og uendelige og pegede paa Livsfylden, Naturkraften, den skabende Fantasi. Han vakte deres poetiske Følelse til nyt Liv. Han lærte dem, at Digtekunsten burde virke reformerende paa hele Aandslivet, idet den sande, geniale Digter var en Seer, en Profet, en Sandsiger, hvis Værker skabtes under Inspiration. Geniet var jo „Guddommens egen Straale“, og gennem den skabende Fantasi blev Mysteriet fuldbyrdet.

Han viste dem hen til Naturen, Historien (Oldtid og Middelalder), de fjerne Tider og Egne, Orienten, deres eget Sinds Dybder.

Det var imidlertid ikke blot gennem Forelæsninger, Steffens vakte Liv og Røre omkring sin elektriserende Personlighed. Han paavirkede endnu mere sine Omgivelser ved Samtaler, hvori han var en ren Virtuos. Den Bevægelse, han fremkaldte i Litteraturen, bredte sig fra Danmark til Sverige.

Grundtvig har i „Mands Minde“ (1838) udtalt om Steffens, at det var ham, der brød Banen for det nye Aandsliv i Danmark: „Vel laa der en Hindring i hans Stil... men Sproget, han førte, Tonen, han talte i, Ilden, han sprudede, de slog mig paa Timen, saa jeg følte, der ogsaa i Ordets Verden er en himmelhøj Forskjel som paa Ild og Vand, saa det begejstrede Ord, om man end slet ikke forstaar eller kan udstaa, hvad det har at føre, dog, saa længe det lyder, hersker som en Konge midt imellem sine Fjender.“ Grundtvig har aabent tilstaaet, at Steffens for hans eget Vedkommende havde været „Lynildsmanden“, Budbringeren fra en højere Verden. Han vilde ikke skjule for Offentligheden, hvad hans ti Aar ældre Fætter havde lært ham, da han selv var en ganske ung Student.

Vor ypperste gejstlige Taler og Skribent, Biskop I. P. Mynster, har fremhævet Steffens som den interessanteste Personlighed, han har kendt, og berømmer hans Veltalenhed som enestaaende. Den geniale Naturforsker H. C. Ørsted har sagt noget lignende: „Det Liv, der sprudlede i hans Samtaler, de herlige

Fremstillinger, de ofte meddelte, blandt andet af store Mænds Liv og Tanker, den elskværdige Meddelsomhed i hele hans Adfærd frembragte en overordentlig Virkning.“ Han har endvidere bekræftet, at den Modstand, Steffens mødte, kun var svag imod den Kraft, hvormed han henrev de fleste.

Modstanden mod „den tyske Doktor“ var dog i Virkeligheden radikal nok. Man anklagede ham baade for „Ateisme“ og „Mysticisme“. Den rationalistiske Gejstlighed kunde naturligvis ikke lide ham. Hertugen af Augustenborg, der var Universitetets Patron, var unaadigt stemt. Kronprinsen var bange for Følgerne af hans Virksomhed. Hvert Øjeblik gik der Rygter om, at hans Forelæsninger vilde blive forbudt, eller at han vilde blive anholdt, mens han stod paa Talerstolen. Han vakte med andre Ord ikke blot en aandelig Bevægelse, men offentlig Sensation, og derved blev han meget hurtigt en Forgrundsfigur i Hovedstadens Liv, hvad der ikke altid var behageligt for den unge Bannerfører.

For Oehlenschläger var Steffens' hele Optræden en Aabenbaring af det højeste Aandsliv — en Aabenbaring af Sandhed og Skønhed i harmonisk Samvirken. Han erfarede snart, at Vennens Mission var den: ikke blot at bane Vejen for et nyt Aandsliv, en ny Poesi, men tillige en ny Dannelse. Først og fremmest vilde han sætte Ungdommen i levende Bevægelse.

Uden Oehlenschlägers Venskab, uden hans Tilslutning til den nye Aandsretning vilde Steffens aldrig have grebet stærkt og dybt ind i vor Kulturudvikling, selv om han havde paavirket nok saa mange begavede unge og yngre Mænd i Samtiden. At disse to geniale Personligheder mødte hinanden og knyttede sig nær til hinanden, er en af de mærkeligste Begivenheder i vor nationale Historie. Deres Venskab blev af en lignende Betydning som Absalons og Valdemar den Stores. Rent socialt set betød det selvfølgelig meget for Steffens, der næsten var en fremmed i Danmark, at han straks fik Forbindelse med den Kreds af Mennesker, Oehlenschläger tilhørte: Rahbeks, Christiane Heegers Familie og deres mange Venner og Bekendte. Det var saa at sige hele det litterære København, Steffens straks kom paa Hat med. Der laa en Beskyttelse heri for hans meget udsatte Person, der endog af onde Rygter truedes med Politi og Dom-

stol. Rahbeks Taalsomhed og Bevaagenhed blev ligefrem sikret ham ved denne Forbindelse, og derigennem lykkedes det ham at hævde sin Stilling over for de toneangivende Kredse, hvilket dog ikke var det samme som Bifald og Anerkendelse fra deres Side.

Trods en vis neutral Holdning fra Modpartens Side blev Steffens dog af mange regnet for at være en mere eller mindre farlig Fantast. Grev Kristian Reventlow, Chefen for Rentekammeret, nægtede ham derfor Understøttelse til geognostiske Rejser i Norge, og man spærrede ham Vejen til en Ansættelse ved Universitetet ved at kalde Filosofen Niels Treschow ned fra Norge og gøre ham til Professor i Filosofi i København, idet man frygtede for Steffens' store Indflydelse paa Ungdommen.

Den modige og energiske Doktor lod sig imidlertid ikke synderligt anfægte af den Uvilje og Modstand, han stødte paa. Hos Farverenken Madam Møller opførte han sammen med Oehlschläger og andre Venner Holbergs „Erasmus Montanus“, idet han selv spillede Titelrollen, mens Digteren gav Per Degn. Saa overlegent optraadte han ved denne Lejlighed, at han i satirisk Form fremførte de Ideer, som Bysladderer havde tillagt ham. Forestillingen blev en Sukces i den Kreds, der overværede den, og bidrog til at modvirke Sladderer.

De to Venner var hyppigt Gæster paa „Bakkehuset“ hos Rahbeks og havde nu og da deres Morskab af at disputere med den gamle Skoles betydeligste Ordfører, der hellere fortalte Anekdoter om berømte Personer el. lign., end han drøftede ubehagelige Stridsspørgsmaal. De kom ogsaa meget hos Hof- og Stadsretsassessor A. S. Ørsted, der var blevet gift med Oehlschlägers nydelige, poetiske, vittige og aandfulde Søster Sofia. I hendes Hjem havde Digteren sit „Standkvarter“; til Tider læste han højt der hver Aften af sine mest beundrede Digtere, Goethe, Schiller og de tyske Romantikere, navnlig Tieck og Novalis.

Efterhaanden gled Oehlschläger, under sin mægtige poetiske Produktion, saa langt bort fra det juridiske Studium, at han helt opgav det, skønt han ad den Vej skulde have sikret sig et Levebrød for at gifte sig med sin smukke og gode Kæreste, der elskede og beundrede ham over al Maade. Christiane Heger havde megen Følelse for Poesi ligesom Sofia Ørsted, men det

var navnlig Oehlenschlägers Digtning — og maaske, naar det kom til Stykket, kun denne — hun gav sit ømme og trofaste Hjerte hen i. — —

Allerede i December 1802 udkom Oehlenschlägers første epokegørende Værk: „Digte“ (med Aarstallet 1803), der indeholdt 34 originale Digte foruden „Sankt Hansaften-Spil“, den mest ungdomsfriske og sjælfulde Digtsamling i vor Litteratur. Det er et levende Foraarsvæld, der bruser gennem Bogens Blade. Kilden, der springer og sprudler i Dybet af denne Digtning, er selve Ungdomskilden i dansk Poesi. Man kan ingen sand Forestilling have om de bærende Værdier i vor nationale Digtekunst, hvis man ikke er fortrolig med Aanden i denne Bog. Kaster man Vrag paa den — kan man ikke se den store Skønhed i den — kan man ikke gribes af dens Billeder, Syner og Drømme — saa mangler man oprindelig Følelse for Poesi. Et Nutidsmenneskes Indstilling over for denne Bog med „Guldhornene“, „Hakon Jarls Død“, „Løveridderen“, „Valravnen“, „Ellehøjen“, „Sankt Hansaften-Spil“ m. m. vil være den bedst mulige Maalestok for Karakteren af hans poetiske Følelse. Kan man overhovedet ikke gribes, paa et eller andet Punkt, af dens Indhold, dens Ungdomsbrus og Foraarsvæld, saa er man enten blaseret eller uudviklet i æstetisk Henseende. I enhver Tidsperiode, enhver ny Generation er der Brug for poetisk Stemningsliv, men hvor forskelligt dette end vil forme sig efter hvert enkelt Slægtleds ejendommelige Karakter, vil det aldrig kunne undvære en Befrugtning fra Oehlenschlägers Ungdomsdigtning, fordi den dybeste Livskilde i vort poetiske Aandsliv rinder heri. Man kan indstille sig paa forskellig Maade over for den, men fornægte den eller lade den henligge urørt kan man ikke, hvis man ejer en Gnist af Ungdom eller Foraar i sin moderne, splittede Sjæl.

I „Digte“ af 1803 aabenbares Naturmysteriet i et ungt skabende Geni som i intet andet poetisk Værk i Nordens Litteratur. Hvad romantisk Stemningsliv i dansk Aandsform vil sige, det lærer vi at kende i disse Digtes festlige, klangfulde Strofer, i deres Jubel og Vemod, deres Glæde over Livets Rigdom og Naturens Skønhed, deres højthigende Anelser og Længsler.

En skarpsindig, spirituel og selvstændigt dømmende Kritiker fra J. L. Heibergs Tid, P. L. Møller, har i sit smukke lille Skrift om Oehlenschläger (1876) sagt disse varmtføjte Ord om hans første Digtsamling: „Oehlenschlägers første Optræden i 1803 var et literairt Vidunder, hvortil neppe nogen anden Literatur kan opvise et Sidestykke. Det var som et rensende Tordenvej, som en Explosion af alle Skjønhedens og Poesiens længe undertrykte Flamme. Hvilken Rigdom af den rene Natur, af den mest dannede Aand, hvilket Liv, hvilken Kraft, hvilket Dybsind, hvilken Overgivenhed, hvilken Sundhed og Lykke aander ikke fra først til sidst igjennem disse Digte! Havde vi blot i andre Henseender i samme Grad havt Lykken med os som i Poesien! Jeg ved ikke, om det er gaaet Andre som mig; men denne lille Bog („Digte“ fra 1803) har for mig noget Mystisk, noget Hemmelighedsfuldt, noget Helligt, og jeg berører og aabner den kun med Bæven og Andagt.“

Mange litterært sagkyndige Mennesker har i en ældre Tid bedømt Bogen paa en lignende Maade. Men man behøver ikke at være gammeldags for at samstemme med denne Kritik. Den er stærk i sine Udtryk, men ikke des mindre principielt sand og rigtig. Den rammer i sin Kærne Sømmet paa Hovedet.

Hvad der næst Foraarsstemningen og Ungdomsfølelsen særlig maa tiltale Nutidens Mennesker i „Digte“, er den grænseløse Kærlighed til alt levende, der flammer i Digterens Hjerte. Han elskede Naturen, Poesien. Menneskelivet, som kun faa Digtere i Verden har elsket. Han kunde med Sandhed gøre de Ord til sine egne, som han lægger Jægerne i Munden i „*Sankt Hans-aften-Spil*“:

„Den hele Natur er min Elskerinde.
Gid jeg, som de hvinende Vinde,
kunde styrte høit fra Skyerne ned
og favne *Alt!* Det var Kiærlighed!“

Ja, denne unge, fremstormende Digter, der nylig havde modtaget Ilddaaben ved Indvielsen til sit høje Digterkald, ønskede inderligt at kunne favne alt. Hans varme Hjerte, hans vidtspændende Aand var fyldt af Attraa efter Livets Herlighed, men

samtidig kendte han af egen Erfaring det gaadefulde tragiske i denne Verdens Vilkaar. Han kunde levende forestille sig baade den store Glæde og den dybe Kval. Han havde i Aanden hørt Tilværelsens Grundakkorder blive gennemspillet. Det menneskeligt sande og ægte var det Stof, han helst arbejdede med, og heri blev han tidlig paa sit Felt en Mester. Det ser vi allerede i „St. Hansaften-Spil“ i de skønne, levende Udtryk, han har givet højest forskellige Stemninger, Følelser og Tanker.

I denne dramatiserede Natur-Idyl, fuld af Skovpoesi og Folkelivsbilleder, af dejlige lyriske Stemninger og overmodig Satire, er det højest interessant at opdage det Gæringsstof, Steffens kastede ind i den unge Poets Sjæl, og se det første Resultat af Brydningskrisen, som har udfoldet sig under Kampen mellem den gamle og den nye Aandsretning, mellem den borgerlige Fornuft og den romantiske Idealitet. Vi hører Digterens satiriske Protest mod stivnede Tidsmeninger, Fordomme og visne Dogmer, hans Haan mod Filisteriet og Middelmaadigheden. Det er et helt, sammenhængende Livssyn, der spirer frem her, saa originalt, at det næsten ingen Tilknytning synes at have til Samtidens eller en anden ældre Tids. Hverken Holberg eller Ewald, hverken Rahbek eller Baggesen har nogen Andel i den Maade, hvorpaa den nye Digter har udformet sin Opfattelse af Natur og Historie, af Kunst og Aandsliv, af Ungdom og Kærlighed. Selve Synspunkterne, der anlægges i de forskellige Retninger, er udsprunget af et Geni, som helt har løsrevet sig fra Omgivelserne og brudt med det tilvante. Alt hvad han rører ved, bliver straalende nyt og glansfuldt under hans Hænder. Det er den romantiske Stemning og Fantasi, der skaber Underværker i hans ejendommelige Behandling af Stoffet.

Det mest forbavsende i denne ægte nordiske Skærsommer-natsdrøm i Jægersborg Dyrehave er Sammenføjningen af Naturmystik og Hverdagsliv, af vidtstvævende Fantasi og Virkelighedsgengivelse, af bidende Satire, muntert Lune, og ophøjet Patos, alt beaadet og forædlet af Digterens nyskabende Genius. Hver Gang man atter vender tilbage til denne Trylleverden, dette spillevende Naturmysterium, forundres man stadig mere over den Tusindkunstner-Magi, der har sat Drømmespillet i Gang og

samlet det mangestemmige Kor til et Symfoni-Orkester af en mægtig Klangskønhed og stor musikalsk Rigdom.

Dette Værk er med Hensyn til sit aandelige Indhold Frugten af Steffens' Forkyndelse. De ledende Ideer deri, Opfattelsen af Natur, Historie, Poesi, stammer fra hans Lærdom. Men Fantasiens Udformning deraf, Emnevalget og den kunstneriske Bearbejdelse af Stoffet er helt og holdent Digterens, der desuden har vist stor personlig Selvstændighed i sin Tilegnelse af Filosofens Tanker, skønt disse paa det givne Tidspunkt blev forarbejdet med genial Hurtighed. Læreren og Disciplen har saaledes samvirket om at skabe Symfonien.

„St. Hansaften-Spil“ har gennem Tiderne bevaret sit Ry som et fantasifuldt og stemningsrigt Digterværk, der engang har været banebrydende for en ny Epoke i Litteraturens Historie. Den i en hel Menneskealder ledende Smagsdommer, Digteren og Kritikeren I. L. Heiberg, hævdede det til Skyerne som et i sin Art uforligneligt Værk, hvori Natur, Poesi og skøn Kunst var sammensmeltet til en harmonisk Helhed. Ogsaa i Realismens Periode, efter 1870, har det hævdet sin høje Rang blandt Romantikkens betydeligste Frembringelser, men Anerkendelsen har nærmest været en rent historisk: et aktivt, levende Forhold til den Aandsverden, det tilhører, har Realismens førende Digtere og Kritikere selvfølgelig ikke kunnet indrømme nogen Berettigelse. Kravet om en frit skabende Fantasi, en ophøjet Idealitet, en uendelig Higen mod den usynlige Verdens Herlighed har Realisterne ikke kunnet anerkende; den poetisk-aandfulde Romantik har staaet dem underlig fjernt. Georg Brandes har da heller aldrig villet se Storheden, den bestandig gyldige Værdi, i Steffens' og Oehlenschlägers Epoke. Han har tværtimod sat alt ind paa at nedbryde Respekten for den, og hans Bekæmpelse af dens Ideer og Idealer har været langt mere virkningsfuld end de gamle Rationalisters (de pædagogiske Realisters) Modstand.

Naar man nu læser „St. Hansaften-Spil“ med umiddelbar Forstaaelse, kommer man uvilkaarlig til at drage en Sammenligning mellem den historiske Periode, Steffens og Oehlenschläger førte Krig med, og Realismens Periode under Georg Bran-

des' Førerskab, og man føler da saa meget dybere Nødvendigheden af den Aandskamp, Henrik Steffens indledte i 1802, fordi man ved Sammenligningen faar skærpet Evnen til at bedømme Romantikkens Indsats retfærdigt. Brandes mente, at Romantikken egentlig var det samme som aandelig Tilbagegang og Fordummelse, og hans Disciple har ikke vovet at opponere direkte mod dette beklagelige Fejlsyn. Derfor har Oehlenschläger i den sidste Menneskealder været trængt tilbage i en mørk Baggrund. Brandes kunde lige saa lidt som Rahbek og Baggesen forstaa Grundprincippet i Romantikken. De manglede alle tre Sansen for den store historiske Sammenhæng. De kunde ikke skelne mellem de to Verdener i vor Tilværelse, hvor begavede og kloge de end ellers var alle tre. Brandes var jo ogsaa, ligesom Baggesen havde været det, en ærbødig Discipel af selve Voltaire.

Sin største, sin absolut blivende Værdi har Oehlenschlägers første Digtsamling ved det klare og skarpe Brud med den gamle Aandsretning. Saa ung han var, havde han Kraft nok til at føre dette afgørende Brud igennem mellem to vidt forskellige Livsprincipper. For os, der nu staar midt i den mest kaotiske Brydningstid, vor Aandshistorie har kendt, har den Indsats, den unge, helttomodige Digter gjorde dengang — under Steffens' overlegne Førerskab — en uendelig stor Betydning. Han har talt og handlet gennem sin Digtning med en Styrke, der er til Gavn ogsaa for vor Tids Aandskamp. Derfor bør hans Minde holdes højt i Ære af den nulevende unge Slægt.

Der findes i „Digte“, 1803, en Del Levninger fra Oehlenschlägers Fortid af ringere Værdi, og der er hist og her Udslag af Overspændthed i Følelsen, men alt i alt er den poetiske Inspiration kraftfuld og storslaet. Særlig i Romancen „Hakon Jarls Død“ er det lykkedes ham at mane de svundne Tiders Helteand frem af Folkedybet i et flammende Genskær af „Oldtidens slukte Luer“. Alene denne højtsvungne Romance er et Mesterværk, vor Tids Poeter maatte kunne lære meget af, hvis de vilde leve sig ind i den Aandsverden, hvorfra den er udgaaet. „Valravnen“ og „Løverridderen“, „Ellehøjen“ og „Røsmer Havmand“ er digtet over middelalderlige Folkevisemotiver. Her ser man det højst ejendommelige Brydningsspil imellem den enkle,

i Ordvalget sammentrængte Folkeviseseform og den romantiske, ordrige, i fremmede Versemaal udførte Behandlingsmaade. Der er noget festligt, pragtfuldt, farveglødende, yppigt svulmende i Oehlenschlägers Form, som man ikke finder i de gamle Folkeviser. Han har bl. a. derved skabt en virkningsfuld Fornyse af Værdi ogsaa for vor Tids Digtning. —

Efter Fremkomsten af „Digte“ blev Oehlenschlägers litterære Stilling væsentlig forandret, idet han nu fra sagkyndig Side blev anerkendt som en højtbegavet Digter. Alle Mennesker med poetisk Følelse — dog kun en lille Del af det almindelige litteraturdyrkende Publikum — maatte kunne se, at det var „den frembrydende Vaar“, som et af Digtene hed, der nu slog sit Paulun op paa det tilfrosne danske Parnas. I alt Fald saa man det inden for Vennekredsen. En af den gamle Skoles Mænd, sikkert den i dette Tilfælde mest velmenende, ofrede i et litterært Tidsskrift hele 24 tættrykte Sider paa en grundig Kritik af Bogen, hvori Oehlenschläger betegnedes som „et af de ypperste Genier, der nogensinde har betraadt vort Parnas“, men i øvrigt var Anmelderen paa flere Punkter højst betænkelig ved det nye Fænomen. Den stærke Ros var forbundet med skarp, revsende Dadel. Det principielt nye i Digtene vendte han sig strengt imod. Hvor skulde den gamle Tid kunne forstaa den nye Digers Naturjubel og mysteriøse Fantasi, den „overspændte“ Betragtning af Oldtid og Middelalder, den unge Elskovskærlighed m. m.! Den dristige Polemik mod de gamle, den saltfriske Satire over Aandsfattigdommen og Middelmaadigheden maatte nødvendigvis udæske Modparten. Han vedblev da ogsaa længe at være ret ildeset eller ringeagtet af de mest konservative Tidsrepræsentanter.

Oehlenschläger fik dog, trods aabenlys og skjult Modstand, en stor Opmuntring til fortsat Arbejde ved Bifaldet fra sin nærmeste Kreds, og det fortrolige Samliv med Steffens var ham en stadig Spore til ny Produktion. Hans Aand var meget frodig og frugtbar, Fantasiens saa livfuld og levende, som aldrig nogen anden dansk Digter har været det, og han var flittig og energisk. Han ejede fuldkomment Ungdommens Kraft og Sundhed, og han spildte ikke Tiden med tomme Drømmerier. Han gav sig

heller ikke hen i Nydelsessyge. Han var, af en æstetisk Natur at være, nøjsom og beskeden i sine Krav til de materielle Goder. Hans sunde Sans og renlige Instinkter, hans stærkt udviklede Følelse for Skønhed og Harmoni og hans naturlige Idealitet frelste ham fra at komme paa Afveje. Skønt han havde et udpræget Kunstner temperament og Digtergeniets letbevægelige Fantasi, var han allerede i de unge Aar klog nok til at øve Selvbeherskelsens Kunst.

Aaret 1803 gik ganske stiltfærdigt med Arbejde, store litterære Opgaver, Studier, Samtaler, god Selskabelighed. I Vinterhalvaaret 1803—04 fortsatte Steffens sine Forelæsninger, denne Gang over Poesi, især Goethes og mest over „Faust“, men han behandlede ogsaa Shakespeare, Cervantes, Tieck og Novalis. Oehlenschläger og mange af Digtekunstens Venner havde atter Glæde og Udbytte af at høre „Lynildsmanden“, der stadig samlede fuldt Hus.

I Sommeren 1804 foretog Digteren sin første større Udflugt, til Langeland, hvor Brødrene Ørstedes Fader var Apoteker i Rudkøbing. Saa stiltfærdigt og regelmæssigt havde han hidtil levet, at denne Sommerrejse satte hans Sind i stormende Bevægelse. Ligesom Dyrehaven ved København havde inspireret ham til „St. Hansaften-Spil“, saaledes inspirerede Langelandsreisen ham til den i rige Farver og Toner vekslende Digtreds af samme Navn. Han gengiver indre og ydre Oplevelser paa den korte Udflugt med en rent ud blændende Friskhed. Alt er nyt og interessant — alt bliver fængslende, naar hans Blik falder derpaa og hans bevingede Pen rører derved. Baggesen havde længe forud skrevet en glimrende Rejsebeskrivelse i „Labyrinthen“, men den var affattet i Prosaform — ganske vist en mesterlig Prosastil — medens „*Langelands-Reise*“ blev skrevet paa Vers i mange Slags Versemaal, for største Delen glansfuldt.

Oehlenschläger vendte netop tidsnok hjem til at kunne tage Afsked med Steffens, der i Sommeren 1804 var blevet udnævnt til Professor i Filosofi og Mineralogi m. m. i Halle. Det var ham en virkelig Sorg at skilles fra sin Ven. Den danske Regering, der ikke vilde give ham nogen Stilling, sendte som officiel Afskedshilsen en Regning til den bortdragende Filosof paa de

Udlæg, den havde gjort for ham i Form af særlige Understøttelser, som skulde tilbagebetales i bestemte Terminer; senere lykkedes det dog Grev Schimmelmann at skaffe ham Gælden eftergivet. Sine Forelæsninger havde Steffens ingen Indtægt haft af.

Umiddelbart efter „Langlandsrejsen“ skrev Oehlenschläger en ny Digtkreds: „*Jesu Christi gjentagne Liv i den aarlige Natur*“, hvori findes dybt religiøse Stemninger, en Frugt af den fra Moderen modtagne aandelige Arv. Det lille naturfromme, aandeligt bevægede og smukt udarbejdede poetiske Værk indtager en ophøjet Særstilling i dansk Litteratur. Naar man læser det i den rette Stemning, virker det meget gribende ved sin mærkeligt sindbilledlige Fremstilling, hvori Aarstiderne i deres skiftende Typer er opfattet som en Allegori paa Jesu Liv og Lære. „Aarets Evangelium“ kaldes Digtkredsen ogsaa. I vore Dage, hvor den meget omtalte religiøse Uro har vist sig som et karakteristisk Tidens Tegn, skulde man mene, at mange, der har særlig Sans for religiøs Naturmystik, i denne symbolske Digting kunde finde en gavnlig Oplyggelse, — hvis de da ellers ejer den fornødne poetiske Følelse.

I Vinteren 1804—05 blev saa Hovedværket „*Aladdin eller den forunderlige Lampe*“ til, det mest omfattende og vidtspændende, det største og rigeste Værk fra disse Ungdomsaar, hvori Digteren viser, at hans Fantasi var lige saa grænseløs som hans oprindelige romantiske Higen mod det uendelig fjerne i Tid og Rum. Et Storværk i vort Aandslivs og vor Poesis Historie ved sin sjældne Forening af sublim Tankefylde og skøn Kunstform. Et klassisk Værk, der kan tælles med blandt Mesterværkerne i europæisk Digtetekunst.

I Eventyret fra „Tusind og een Nat“ har Oehlenschläger udfoldet hele sin Livsfølelse i alle dens Arter og Afskygninger. Han har grebet dybt ned i Erindringerne Guldgrube, har oplevet Barndommen, Drengesaarene og den første Ungdom og er dermed naaet ind mod sit Væsens Udspring. Han har fundet ind til Naturoprindeligheden i sit eget Inderste. Ellers kunde han ikke have malet denne herlige Billedrække, der ruller sig op for Øjet fra Scene til Scene i Eventyr-Dramaet, med en saa

storartet Naturtroskab, en saa sikkert gennemført Fantasistyrke. Han har fulgt sit Forbillede fra Trin til Trin i Indholdets Udvikling. Personer og Optrin er tilsyneladende, stort set, de samme i det østerlandske Eventyr og i hans Gendigtning, men alt er blot forfinet, inderliggjort, uddybet og hævet op i en højere Sfære i det danske Skønhedsværk. Alle Billeder og Syner, alle Skikkelser og Scenerier er overgydt af et trolddomsagtigt Skær. Det er Romantik altsammen og dog naturligt Menneskeliv. Det hele er en dejlig, broget skiftende Drøm — men se, det er jo tillige Virkelighed, forskønnet, gennemstraalet af Aand og Poesi, men netop derved dobbelt levende, skabt til lys, festlig Glæde for enhver, der oprigtigt ønsker at træde ind i denne Eventyrverden, dette Drømmeland, denne attraaværdige Fantasi-Virkelighed.

Naar man kender noget til det Borgersamfund, det Kulturmilieu, Digteren levede i, finder man det velgørende humoristisk at forestille sig den Virkning, „Aladdin“ maa have gjort paa Samtidens litterære Spidsborgere, forbenede Moralister, sagkyndige Kritikere. Især i Forbindelse med „St. Hansaften-Spil“ maa „Aladdin“ have virket paa dem omtrent som Synet af Ringens Aand paa Morgiane. Der kunde ikke længere være Tvivl om den nye Poesis ubetvingelige Livsvilje, men selv efter „Aladdin“s Fremkomst jamrede et af den gamle Skoles mest stivsindede Organer over, at „en nyere Ringelrangelpoesi fortrænger den sande Digtetekunst“. Selve Rahbek, der var skaansom mod sin tilkommende Svoger, fremhævede i „Den danske Tilskuer“, at „Aladdin“s Digter var „et af de ypperste poetiske Genier, vor Literatur nogensinde har frembragt,“ men den nyskabende Fantasi forstod han ikke at værdsætte, og de nye Ideer, den romantiske Tankeverden, de underfulde Syner stod han ganske fremmed overfor. Derimod var den intelligente Del af den unge Slægt nu helt klar over, at en ny Epoke i dansk Digtetekunst var ved at bryde frem.

Synet af Aladdin, „Naturens muntre Søn“, der vinder Lykken, mens han sorgfrit blunder, derpaa mister den ved sin Letsindighed, vinder den tilbage gennem Anger og Lidelse og til sidst tilkæmper sig den i en ærlig og mandig Kamp med sin

onde Modstander — Synet af denne geniale Skikkelse gjorde den 25-aarige Oehlenschlägers Personlighed dyrebar for den aandeligt levende Generation i Danmark, og hans Venner, først og fremmest Christiane Heger og Søsteren Sofia, beundrede ham over al Maade. I Sammenstillingen af de to Sindbilled-Skikkelser, Geniet Aladdin og Faust-Grubleren Nureddin, Lykebarnet og Troldmanden, den sunde, varme Umiddelbarhed og den kolde Verdensklogskab, havde Digteren grebet saa dybt ned i den nye Aandsretnings Tankeverden, at han dermed, i Tilknytning til de foregaaende Værker, havde givet sin Samtid Kærne-Indholdet i den romantiske Bevægelse, Idefylden deri og Kvintessensen af dens Skønhedsværdier.

„Aladdin“ er ikke en „Faust“ — som Oehlenschläger ikke var en Goethe — men i „Aladdin“ findes Elementer af det sande menneskelige, Lune og Humor, lys Munterhed, Livsglæde, en stor Udviklingslinje fra ren, umiddelbar Natur til moden Mandsvilje, en sund Ungdoms fyrige Livsmod m. m., som „Faust“ ikke ejer. Det er en stor Lykke for dansk Ungdom at have Aladdin-Skikkelsen staaende som en Lysbringer i vort Aandslivs Guldaldertid. I Faust-Skikkelsen er der hverken umiddelbar Natur eller sund, god Manddomskraft, derimod et hedt, sanseligt Livsbegær, en selvisk Nydelsesattraa og en magtskyg Hovmodsaand, som mere pirrer og ægger end opbygger den, der søger ind i hans Stræber-Verden, hans Nureddin-Spekulationer.

„Aladdin“, den aandfulde Digtning om Geniet og Lykken, blev den forbilledlige Hovedtype i Romantikkens Tidsalder. Folkefantasiens har grebet denne Skikkelse og levet med den i godt og ondt, i Lykke og Ulykke. Oehlenschläger selv, Thorvaldsen, der brød igennem i sin Kunst samtidig med Digteren, Eventyrdigteren og Lykebarnet H. C. Andersen er de store Mønstertyper, der er skabt i Aladdins Lignelse, hvis Grundtræk afspejles i Folkets Sjæl og Fysiognomi mellem 1801 og 1848. Saa stærkt og dybt har vor største Digter grebet ind i sin Tidsalders ejendommelige Karakter. Han fandt selv Lykken — Livsglæden, Harmonien — og han delte den kongeligt med sit Folk.

„Aladdin“ udgør sidste Afdeling af Oehlenschlägers „Poeti-

ske Skrifter“, der udkom i to Bind i Sommeren 1805. I andet Bind fandtes foruden „Aladdin“ den i gammeldags-poetisk Prosaform skrevne „*Vaulundurs Saga*“, der var udarbejdet før „Langelandsrejsen“ over et Motiv fra den ældre Edda, et oldnordisk Kunstnersagn, som Oehlenschläger gendigtede med en lignende Frihed som Folkeviserne. Sagaens meget ejendommelege, af Oehlenschläger originalt bearbejdede Sprogform, der var noget helt nyt dengang, blev senere anvendt i „Hroars Saga“ og „Ørvarods Saga“, og bl. a. Hauch har udnyttet den videre. Denne Fortælling er et karakterfuldt poetisk Arbejde, hvori de tre Brødres Skæbne er malerisk fremstillet, djærvt og fyndigt, i skønne Billeder paa naturfilosofisk Baggrund.

Første Bind var indledet med en ypperlig, selvkritisk Fortællelse, hvori Digteren viste, at han var sig sine Naturgaver og deres Anvendelse bevidst. Derefter fulgte Syngestykket „*Frejas Alter*“, et ungdommeligt, kaadt sprudlende Lystspil, der lovpriser det romantiske Friluftsliv, lunerigt, vittigt, fyldt af Lystighed og godt Humør, skrevet i Sommeren 1803; det blev indleveret til Teaterdirektionen, men forkastet, da den fandt Stykket paa flere Punkter stridende mod „sand god Smag“. Den førende Kritik har aldrig rigtig villet anerkende dette Lystspil, som Digteren selv fandt meget Behag i og flere Gange i Aarenes Løb omarbejdede, ikke just til Held for dets Komposition. Men en Kendsgerning er det, at den vittige Vaudevilledigter I. L. Heiberg har lært af dets Lune og Lystighed, og at den ungdomsfriske Lystspildigter Hostrup har faaet stærke Tilskyndelser til sin egen Skuespildigtning fra dette og andre komiske Stykker fra Oehlenschlägers Haand.

Efter „*Frejas Alter*“ indeholdt første Bind af „Poetiske Skrifter“ Romancer, Sange og Elegier, heriblandt de stilfulde, tankevægtige Digte om Uffe hin Spage og Knud den Store samt den sjælfulte Romance „Borgridderen“, endvidere de fremragende Mindedigte over Billedhuggeren Wildewelt og Botanikeren Vahl. Saa skønne, vemodigt følelsesfulde og dog poetisk beherskede Mindedigte er ikke senere skrevet paa Dansk. Oehlenschläger aabenbarer i disse Sørgekvad som i adskillig andre rene Stemningsdigte, f. Eks. Aladdins hjertegribende Vugge-

viser, hvor stor og dyb han er som Lyriker. I anden Afdeling af første Bind fandtes „Langlands-Reise“ og „Jesu Liv i den aarlige Natur“. — —

At denne mægtige Produktion virkede ganske overvældende paa Offentligheden, turde være indlysende. De klogeste saa nu, at man stod over for et Geni, der beherskedes af en rent mirakuløs Inspiration. Alt lykkedes for ham: lyriske Digte, Romaner, baade i større og mindre Format, sammenhængende Digt-kredse over vidt forskellige Emner (fra „Langlands-Reise“ til „Aarets Evangelium“), Sagafortællingen med oldnordisk Tema i en helt ny Prosaform, det overgivne, burleske Syngestykke og Eventyr-Dramaet i en storstilet Komposition.

Bunden og ubunden Stil, Versform og Prosa, Eventyr og Virkelighed, den fjerne Fortid og den aktuelle Nutid, Stemningspoesi, Romancedigtning, Fortælling, Skuespil — alt formaaede han at trylle frem af sit foreløbig uudtømmelige Overflødhedshorn. Det var ikke blot en aandfuld Inspiration, der gav sig Udslag i denne rige Produktion, men en usædvanlig Arbejdskraft, en aarvaagen Intelligens, en meget betydelig Aandsdannelse.

I saa store Dimensioner udfoldede Geniet sig, at man med Rette kan sige, at ingen anden europæisk Digter i Ungdoms-alderen — ikke engang den store Goethe — har præsteret noget lignende. Den overordentlige Lykke blev forundt det lille, fattige Danmark højt mod Nord: samtidig at frembringe to saa betydelige og værdiskabende Genier som Oehlenschläger og Thorvaldsen!

Det er paa tre Hovedpunkter, Oehlenschläger særlig udmærker sig i sin Ungdomsdigtning: den nyskabende Fantasi, Idealiteten, Sprogformen.

Fantasien har et ubegrænset Omfang, en høj Flugt, en vidt-spændende Horisont, et stærkt Vingslag; den er lynsnar, dristig, magtfuld, altid levende, fyrig, ildfuld, beandet; den er agtpaagivende over for ethvert brugbart Stof, bøjer sig let ind under de givne Kunstformer, lydig mod Geniet. Den kan nu og da flyve saa langt bort fra Jorden, at den synes at forsvinde

paa sin Flugt under den blaanende Himmel, men den er dog altid ved synlige eller usynlige Traade bundet til Jorden. Som Regel knytter den sig smukt til Virkeligheden. Den elsker Virkelighedens Fylde, Menneskelivet i dets brogede Færd, Elskoven, Naturen i dens rigeste Mangfoldighed, Historiens Gang gennem Tiderne, Jordkloden, Himmelhvælvingen med Sol og Maane og Stjerner. Den kan genspejle baade det timelige og det evige. Den er universel.

At Oehlenschläger havde Idealitet — at han endog særlig udmærkede sig ved Idealitet — røber ethvert af hans Værker; selv i det mindste Digt kan den ytre sig. De nye romantiske Ideer, indplantet i ham af Steffens, var optaget i en frodig, grøderig Jordbund, hvoraf de voksede op til rig Blomstring, og Digteren omfattede dem med Begejstring og Lidenskab. De vedblev at befrugte hans Aand i Ungdomsaarene. Det var dem, der indgav ham hans Livs Kongstanke: at han under Inspirationens Ilddaab havde modtaget Digterkaldet til en gennemgribende Fornyelse af dansk Poesi og Aandsliv. Det var dem, der gjorde ham til den store banebrydende Digter. Takket være dem grundlagde han en ny Epoke i vor Kulturhistorie og viste Verden, hvad et modent Livssyn, en Verdensanskuelse betyder for Digteren. Det var netop det særlig betydningsfulde ved disse Ideer og Idealiser, at de ikke var abstrakte Teorier eller rent poetiske Ledemotiver. De havde en nyskabende Fylde og Mangfoldighed i sig. De var bestemt for Menneskelivets Virkelighed, som de gav ny Vækst og Udvikling. Det store romantiske Genembrud blev derfor Indledningen til en sand *Aandsvirkelighed*, der omformede Folkesjælen og hele den danske Kulturverden. Baade Oehlenschläger og Grundtvig, Ingemann og Hauch m. fl. efterfulgte i deres Gerning Steffens' stærke Livsprincip: at *Aand er Virkelighed*.

Som Digtergeni ejede Oehlenschläger en særlig fremragende Evne til at forny Sproget, give det en hidtil ukendt Glans og Skønhed, gennemgløde det med rige Farver og udforme det i de mest forskelligartede Udtryksformer. Holberg havde gjort Sproget til et naturligt Organ for den sunde Sans, den klare, lyse Forstand. Johannes Ewald havde besjælet det med sin

stærke Følelse og hævet det til Patos, idet han byggede videre paa Kingos og Brorsons Grundvold. Jens Baggesen tilføjede Mellemtonerne, Nuancer, Skælmeri og Gratie. Men først Oehlenschläger samlede den foregaaende Udviklings adsplittede Elementer og føjede nye til i harmonisk S sammensmeltning. Saaledes blev hans Sprog rigt paa Kraft og Fylde, Varme og Sødme, smidigt, spændstigt og bøjet i forskellige Stilformer. Det blev et stærkt og fint Redskab for baade Fantasi og Følelse. Han kunde spille alvorsfulde Melodier paa dette Instrument, der var saa lydigt under hans Haands faste Greb, og han kunde lege derpaa i alle Tonearter. Han var Mesteren, Virtuosen, der kunde aflokke sit Instrument en hidtil uhørt Klangskønhed og Tonefylde.

Bag denne mangfoldigt varierede Sprogform stod Geniet, der havde udviklet sig inderst inde fra, var udsprunget af Naturens Moderskød og i sin Vækst havde fulgt den Linje, hvori Aand og Hjerter mødes. Derfor blev dets Udvikling sund og naturlig, og det ikklædte sig en Dannelsesform, der forenede Holbergs Klarhed og Anskuelighed med Ewalds kraftige Følelse og Baggessens Lethed, Livlighed og Ynde. Saa ægte og naturlig den unge Digter var i sig selv, saa ægte og naturlig blev hans Kunst. Baade i den heroiske og vemodige Stil, baade i den alvorlige og lystige var han en sund Naturkraft, der udfoldede sig i Samklang med de Ideer og Idealer, han var Tolk for. Den Form, han til enhver Tid, med skiftende Temaer, valgte at udtrykke sig i, blev derfor almenfattelig — folkelig i Ordets sande Betydning. Det var Oprindeligheden i ham, der gjorde ham almenmenneskelig. Det var den, der bevarede Jævnheden og Troværdigheden i hans Digtning trods de høje Emner og det ofte fremmedartede poetiske Stof. Han havde da ogsaa, naar det kom til Stykket, en god borgerlig Smag, men ganske vist i en meget forædlet Type. Han følte ligesom Holberg Lede ved det kunstigt opskruede, det hule og uægte. Han hadede Falskhed og Snobberi — derfor vedblev hans Sprog at være rent, naturligt og dog i Stand til at udtrykke alle Tanker og Følelser fra den jævreste Prosa til den mest ophøjede Poesi.

Med dette Syn paa Oehlenschlägers Geni forstaar man Be-

gejstringen i Digteren C. Hauchs Ytringer om „Poetiske Skrifter“ i „Minder fra min Barndom og Ungdom“, hvori det hedder: „Næsten Alt, hvad jeg tidligere havde læst af Poesi, lignede kun adspredte Glimt fra Gudens Tempel, der i Frastand af og til havde mødt mit Øie; men Oehlenschläger var, næstefter Shakespeare, den, der helt aabnede Templet for mig, saa at den fulde Guddomsglans strømmede mig imøde.“

Det har sin Interesse i denne Sammenhæng at se, hvordan Steffens bedømte Oehlenschlägers Sprog. Han skriver i sine Erindringer, „Was ich erlebte“: „Hvad der forbavsede mig, da jeg mest umiddelbart af alle oplevede det, var den Lethed, hvormed Oehlenschläger beherskede sit Modersmaal. En hidtil ukendt Ynde og digterisk Fylde aabenbarede sig pludselig; en ny Epoke i sproglig Henseende, der udbredte sig mægtigt over hele Skandinavien... brød rigt og straalende frem under mine Øjne. Man kender ikke Oehlenschläger som Digter, man kan ikke tilbørlig skatte hans ungdomsfriske Indskud, naar man ikke betænker den næsten utrolige Magt, han øvede over Sproget.“

Sandheden heri er maaske det mest iøjnefaldende Vidnesbyrd om Oehlenschlägers Digter-Storhed. At den nye sproglige Epoke udbredte sig over hele Skandinavien, vil sige, at saa fremragende Digtere som Tegnér og Atterbom blev paavirket deraf.

Sammen med Hauch og Steffens har Grundtvig Sæde blandt de Dommere, hvis Ord har mest at sige, naar det gælder Værd-sættelsen af vor største Digter. Han har i sit Tidsskrift „Dannevirke“ i sin modne Manddomsalder udtalt følgende: „Oehlenschlägers „Poetiske Skrifter“ fandt hos mig et Øre, der var fortroligt med nordiske Toner, og et Øie, der just nu begyndte at oplade sig for Kristendommens Herlighed og alle Livets store Gestalter, samt et Hjerte, hvis dybere Længsler, som ved et Tordenskrald, vare pludselig vaagnede. Det var mig som et Underværk, at de i Tiden længst hensovne Toner og de i Hjertedybet hviskende Længsler kunde føre et saadant levende Sprog paa Dannemarks Tungemaal. Mange henslumrede Minder vaagnede.“

Fra en helt anden Side dømmes den æstetiske Kritiker I. L. Heiberg, naar han i sit Tidsskrift „Kjøbenhavns flyvende Post“ siger de bevingede, ofte citerede Ord om „Digte“ og „Poetiske Skrifter“: „Hine Værker betogte mig saaledes, at min poetiske Bevidsthed, saa at sige, først vakttes fra det Øieblik af, da jeg lærte dem at kjende. Det forekom mig, som om jeg tilforn aldrig havde vidst, hvad Poesi var, men nu først havde lært det.“

Disse Udtalelser er sammen med Kritikerens P. L. Møllers tidligere citerede Dom over „Digte“ (1803) meget vægtige Vidnesbyrd om den vidtspændende Indflydelse, Oehlenschläger har øvet i første Halvdel af det nittende Aarhundrede. Netop i vor Tid kan det være paa sin Plads at fremdrage dem paa ny, for at dermed hans sande Ry kan slaas fast, efter at det saa længe har været begravet under et tykt Lag Støv. Maatte dette snart blive hvirvlet bort af en frisk, fejende Foraarsblæst! —

Romantisk Poesi kan Oehlenschlägers Ungdomsdigtning med Rette kaldes, men samtidig bør det betones, at den tillige er *nordisk*. Den har sin Rod i den nordiske Folkemuld. Trods Ideernes Udspring fra tysk romantisk Poesi og Filosofi var den inderligt dansk-nordisk i Aandsform og Grundstemning.

Oehlenschläger har intet af det sygelige Drag, der hviler over saa meget af den tilsvarende tyske Poesi. Dertil er han for umiddelbart sund og blodrig. Hans Lune og Humor er af ægte dansk Oprindelse. Han vælger Emner fra Nordens Oldtid og Middelalder, og skønt han f. Eks. i „St. Hansaften-Spil“ er stærkt paavirket af de nye, fra tysk Aandsliv hentede Ideer, hævder han med Fynd og Klem sit danske Sind baade i selve Emnet og hele den Maade, hvorpaa han belyser Samtids-Situationen. Blandingen af Patos og Satire, det sublime og det triviale (i karikerende Form) er ejendommeligt dansk. Hele „Langlandsrejsen“ er et Stykke dejligt skildret dansk Sommernatur. I Aladdins Person, Morgiane og flere Skikkelser i Eventyrdramaet er de specifikt danske Grundtræk ypperligt taget paa Kornet. Det hele Hovedværk straalere af nordisk Aand, Vid og Ynde.

Oehlenschläger kan man ikke med nogen Ret beskyldes for Tyskhed. Selv Grundtvig anerkendte hans nordiske Grundtone.

Han kunde da heller aldrig faa det blivende Fodfæste i tysk Litteratur, som han Gang paa Gang tilstræbte for at udvide sin alt for begrænsede Læsekreds mod Syd. Hvor udpræget nordisk hans Stemning og Følelse var under selve Ilddaaben, da Stefens første Gang havde lært ham de nye Ideer at kende, det ser vi den stærkeste Genspejling af i „Guldhornene“.

Oehlenschlägers romantiske Ungdomsdigtning er baaret af den nordiske Renæssanceaand, som blev bestemmende for Aandslivet i den første Halvdel af det nittende Aarhundrede.

IV.

DEN STORE UDENLANDSREJSE.

Udgivelsen af „Poetiske Skrifter“ vakte straks Opsigt ud over den litterære Kreds. Særlig „Aladdin“ gjorde Lykke. Allerede i de nærmeste Dage efter deres Fremkomst fik Digteren Bud om, at den mægtige Finansminister, Grev Schimmelmans Frue havde læst dem og gerne vilde hilse paa ham. Han aflagde da straks Besøg hos Grevens og blev modtaget som en vordende Storhed. Den kloge, vidtskuende Grev Schimmelman — en betydelig Statsmand og human Idealist — nærrede stor Interesse for Kunst og Videnskab og vilde gerne hjælpe den unge Digter til en offentlig Understøttelse. Oehlenschläger indgav da Ansøgning om et Rejsestipendium. Han kunde gøre det med Haab om et godt Resultat, nu da selve Finansministeren havde raadet ham dertil. Men desuden maatte han kunne regne med Kronprinsregentens Bevaagenhed, idet han havde aabnet „Poetiske Skrifter“ med et værdigt og smukt formet Digt: „Til Danmarks Frederik“, som havde haft en heldig Virkning.

Allerede i Begyndelsen af August 1805 begav Digteren sig ud paa sin store europæiske Rejse, foreløbig til Naturfilosofiens og Romantikkens Hjemland. Han drog til Halle, til sin bedste Ven, Professor Steffens, der i 1803 var blevet gift med Komponisten Reichardts Datter. Han var ikke behersket af nogen særlig patetisk-romantisk Stemning ved Afrejsen — paa Vejen til Tyskland nød hen med godt Humør Læsningen af Holbergs „Peder Paars“ og morede sig med at gøre humoristiske Iagttagelser blandt sine medrejsende. Korrespondancen mellem ham og Christiane giver straks fra Rejsens første Tid et udmærket Indblik i deres forskellige Karakterer. Man følger med stor For-

nøjelse Digteren i hans livligt skrevne, interessante Breve, og man glædes ved at se Godheden og Trofastheden lyse ud af hans Kærestes forstandige Breve. Man faar gennem denne Korrespondance, i de Aar, Rejsen varede, et fængslende og tiltalende Kendskab til de to unge, hvis Hjerter bevarede Troskaben mod hinanden i den lange Prøvetid.

Oehlenschläger var i aandelig Henseende glimrende udrustet til en stor Udenlandsrejse. Hvad han tidligere havde manglet i Kundskaber og Aandsdannelse, navnlig med Hensyn til den nye Tids Digtetekunst og Filosofi, det havde Steffens bibragt ham. Han var særlig fortrolig med tysk Sprog og Litteratur, og det var netop i Tyskland, han maatte søge den nye Kulturs Arnesteder. I de andre Lande, han efterhaanden besøgte, var det ikke Aandslivet i dets højere Former, han skulde beriges af.

I Steffens' Hjem blev han modtaget med aabne Arme, og han blev snart overvældet af nye Studier og nyt Arbejdsstof i den stille tyske Universitetsby. Han hørte her Forelæsninger af Steffens over Naturfilosofi, af den fremragende, aandfulde Teolog Schleiermacher over Etik og af den berømte Professor Wolf over Arkæologi. Saa stort var Omraadet for hans Dannelses-Interesser.

Han var saa heldig, et Par Dage efter Ankomsten til Halle, at mødes med den store Goethe, som han længe havde nærret et brændende Ønske om at se. Goethe kom tilfældigvis paa en Rejse til en lille By i Nærheden, hvor Oehlenschläger og Steffens fik Lejlighed til at hilse paa ham. Excellencen fra Weimar, der allerede kendte lidt til „Aladdin“, var naadig mod dem og indbød den danske Poet til at besøge sig.

Skønt Oehlenschläger snart fik Hænderne fulde af Arbejde, savnede han i den første Tid Danmark og Vennerne der. Paa ensomme Vandringer i Halles Omegn, langs Floden Saales øde, stenede Bredder, drømte han sig gerne tilbage til Bøgeskoven og Sundet ved Sjællands Kyst, og en Dag skrev han, dybt grebet af Længsel efter Fædrelandet, sit dejlige Digt „Hjemvee“, baaret af den reneste Hjemstavnlængsel, nogen dansk Digter har givet Udtryk i skøn og ædel Poesi, gennemtrængt af en in-

derlig, varm Følelse og formet i jævne, enkle og dog højtideligt klingende Strofer:

„Underlige Aftenlufte!
 Hvorhen vinker I min Hu?
 Svale, milde Blomsterdufte!
 Siig, hvorhen I bølge nu?
 Gaaer I over hviden Strand
 Til mit elskte Fødeland?
 Vil I der med Eders Bølger
 Tolke, hvad mit Hierte dølger?
 — — — —

Hiemme rinder ingen Floder
 I en sid og leret Grav:
 Livets Kilde, Glædens Moder
 Breder sig, det sølvblaae Hav;
 Slynger sig med venlig Arm
 Om sin Datters fulde Barm,
 Og ved Blomsten sig forlyster
 Paa Siølundas unge Bryster.
 — — — —

Tidlig misted jeg min Moder,
 Ak, det gjorde mig saa Vee!
 Danmark er min anden Moder,
 Skal jeg meer min Moder see?
 Livet er kun svagt og kort;
 Skiæbnen vinker længer bort,
 Skal jeg med den sidste Varme
 Slutte mig i hendes Arme?“

Digtet er paa ni Strofer. I de tre her gengivne føles dets Pulsslæg stærkest. Det er denne vemodige Grundstemning, der gaar umiddelbart forud for det ypperste og største Drama i den nordiske Litteratur, „*Hakon Jarl*“.

Paa Halles Universitetsbibliotek fandt Oehlenschläger Snorre Sturlusons norske Kongekrønike, hvori han snart blev stærkt grebet af Hakon Jarls Historie. Han havde jo tidligere, i den storladne Romance om Jarlens Død, røbet sin romantiske Liden-skab for dette Emne. Stemningen herfra fyldte ham nu med ny, inspirerende Kraft, denne magtfulde Stemning, der toner frem allerede i Digtets indledende Linjer:

„De Nætter ruge saa lange og sorte,
 Syvstiernen glinter saa mat.
 Ud stormer Vinden fra Himmelens Porte,
 Fælt knager Granen i kolde Nat.
 I Offerlundene Blæsten tuder
 om mosgroede Støtter af Valhals Guder.
 — — — — — — — — — —“

Der skulde et højt, et sandt heroisk Mod til nu, efter det sidste Storværk, „Aladdin“, at springe over i en derfra vidt forskellig Verden. Men Digterens Mod og Handlekraft var blevet i høj Grad styrket efter Udgivelsen af „Poetiske Skrifter“ og den Løn, han havde modtaget derfor i Form af en Udenlandsrejse. Vel stod han inden for Samtidens Litteratur ensomt som en Pyramide paa den ægyptiske Slette — et Billede, han selv har brugt om Johannes Ewald — men socialt set stod han ikke ene. Han havde en trofast Vennekreds omkring sig, og nu havde han desuden opnaaet en betydelig officiel Anerkendelse. Han følte da en vældig Trang til at folde sine Vinger ud til en ny Himmelflugt.

Først vilde han skrive Dramaet om Olaf Trygvason og dermed skildre en ny Aladdin-Skikkelse efter sit eget Genis Forbillede, men saa forandrede han Planen til en Tragedie om Hakon Jarls mærkelige,orstilede, dæmonisk tiltrækkende Personlighed. Opgaven var i sig selv mægtig — efter hans Udførelse af den skulde man mene, den maatte have krævet en mere aldersmoden, en mere verdenserfaren Digtets Geni og Menneskekundskab. Det er ganske ufatteligt, at en knap 26-aarig Digter med en udvortes set rolig, stiltfærdig Ungdomstid bag sig, uden personligt Kendskab til voldsomme Handlings-Kriser eller Lidenskabens Storme, har kunnet fuldføre denne gigantiske Opgave og løse dens farlige Problemer med en næsten legende Lethed. Om „Aladdin“ kunde det jo siges, at hele Fabelens Indhold med Hovedhandling og Figurer var laant fra Eventyret, og at Digterens egne Oplevelser gennem Paavirkning fra Steffens udgjorde Tankestoffet, Ideerne og Synspunkterne, deri. Men denne oldnordiske Tragedie med en Handling og et Ideindhold, der laa saa fjernt som vel muligt fra Digterens egen Person, skulde man mene maatte kræve langt rigere

Forudsætninger end dem, Aladdin-Digteren kunde være i Besiddelse af.

„Hakon Jarl“s Tilblivelse er intet mindre end et Mirakel i Digtekunstens Historie eller en Heltebedrift af højeste Rang, idet Dramaet ingen betydelig Forgænger har haft i vor Litteratur. Det har da ogsaa vist sig i den nordiske Litteraturs Historie til denne Dag, at ingen senere Digter har kunnet skabe et dramatisk Værk af lignende Art i tilsvarende Dimensioner. Skønt Oehlenschläger havde brudt Banen for en helt ny Udvikling af det store Drama, fik han ingen Efterfølger, idet der ikke senere er fremstaaet nogen, der har kunnet løfte Arven efter ham. Han er stadig inden for sit Omraade blevet staaende som en ensom Pyramide paa den ægyptiske Slette.

I Fortalen til „Nordiske Digte“ (1807), hvori „Hakon Jarl“ fremkom, har han udtalt denne for hans Digtergerning saa betydningsfulde Tanke: „Den høieste Gjenstand, en Digter kan bringe paa Teatret, er uden Tvivl en historisk Bedrift. Da enhver Nation har sine egne Bedrifter, saa følger heraf, at enhver Nation ogsaa bør have sit eiendommelige Nationalskuespil. Dette eiendommelige Nationale er Poesiens ædleste Blomst.“

Denne Tanke, der er udtrykt saa overlegent fyndigt, er udsprunget af en stor Aands Opfattelse af Digtekunsten, men den kræver for at virkeliggøres Geniets Mesterskab — Aladdins vidunderlige Lampe. I „Hakon Jarl“ har Oehlenschläger bevist baade for Samtiden og Eftertiden, at han ejede dette Mesterskab. Han havde netop i sin gyldne Ungdom den Fantasi, Begejstring og Idealitet, som maatte kræves til et Værk af denne Art, og dertil kom de særlige historiske Forudsætninger, et udstrakt Kendskab til Fædrelandets Historie, han tidlig havde begyndt at erhverve sig.

At Oehlenschläger har kunnet forme sit Drama saa levende og virkningsfuldt, skyldes hans eget dybe Kendskab til Brydningen mellem en gammel og en ny Tids Aand. Han havde jo selv oplevet denne Brydning gennem Forholdet til Steffens, en heftig, dybt indgribende Krise i hans indre Livs Udvikling. Han havde en Tid staaet paa Skillevejen, hvor han maatte træffe et Valg, der blev afgørende for hele hans Fremtid. Han havde

oplevet Sammenstødet mellem to Livsprincipper, to indbyrdes fjendtlige Aandsmagter. Men det var netop herom, hans store Drama handlede.

Det er den mægtige Brydning mellem det gamle nordiske Hedenskab og den kristne Religion, der udgør Ideen til „Hakon Jarl“, hvori Hovedpersonen og hans Modstander repræsenterer hver sin Aandsmagt, hver sit Livsprincip.

Man har forsøgt at rette Indvendinger mod Oehlenschlägers Behandling af Emnet paa visse Punkter, men enhver negativ Kritik kommer til kort over for hans Mesterskab i dette mirakuløse Ungdomsværk, hvori baade Ideen, Karakterskildringen og den rent tekniske Opbygning er fortrinligt gennemført. Hakons Skikkelse er tegnet med stor Kraft fra første til sidste Scene, Olafs lidt blegt maaske i Sammenligning med den imponerende Jarls, men alligevel virkningsfuldt nok som Personliggørelsen af det kristeligt-humane Livsprincip. At Oehlenschläger uvilkaarlig har lagt Hovedvægten paa at fremstille Hakons Person i dens forskellige Karakterfaser og belyse den tragiske Skæbnegang i det sidste Afsnit af hans Liv, har været overordentlig heldigt for Dramaet, der netop ved hele sin Opbygning har faaet sin stærke dramatiske Spænding, fordi man følger Hakon fra Trin til Trin med stigende psykologisk Interesse. Olaf træder lyst og smukt og ægte frem paa Baggrund af Hakons mørke, halvt dæmoniske Personlighed. Og omkring dem tegner en Række Bifigurer sig med klare, skarptudprægede Fysiognomier. Selve Atmosfæren i Tragedien er ladet med en stærk dramatisk Elektricitet. Skikkelserne er skabt af en plastisk formende Fantasi, i Slægt med Billedhuggeren Thorvaldsens, medens den lange Række broget skiftende Scener former sig til et malerisk virkningsfuldt Billedgalleri. Der kunde skrives en hel Drama-Æstetik alene paa Grundlag af dette højnordiske Sørgespil fra den mægtige Brydningsperiode under Overgangen fra Oldtid til Middelalder.

I et Brev, dateret: Halle, den 25. Novemb. 1805, skriver Digteren til sin Kæreste: „Nu skal „Sangvinitas“ snart vige Pladsen for den yngre blege Syster, for „Nordens mørke Møe Melancholia“. I skal snart faae hende at see paa det tykke

Bundt af islandske Krøniker og høre hendes Egeharpes Bjørnestreng; thi Hakon Jarl er færdig.“

I Løbet af et Par Maaneder var Tragedien blevet færdig. Oehlenschläger skrev den ved et lille Bord ved Vinduet i Steffens' Arbejdsværelse, hvor Naturfilosoffen selv sad henne i en Krog ved sit Skrivebord og arbejdede paa et nyt videnskabeligt Værk. Den blev fuldført „med Lethed — ved et Under“.

„Hvergang vi“ — siger Oehlenschläger i „Erindringer“ — „havde faaet, han en Paragraph i sin Afhandling og jeg en Scene færdig, læste vi hinanden det for.“ Steffens glædede sig meget over det nye Værk, skønt han skarpt kritiserede Schiller, som Vennen i den senere Tid havde dyrket med stor Beundring, efter at han i sin mest romantiske Periode havde forladt ham. „Hakon Jarl“ er blevet til under Digterens fornyede Studium af Schiller, hvis „Wallenstein“ i rent kunstnerisk Henseende har været det nærmeste Forbillede for Oehlenschläger, der dog har bevaret sin personlige Selvstændighed fuldt ud. Der er desuden en saa betydelig Forskel mellem Schillers og Oehlenschlägers Genier, at en Paavirkning fra den ene til den anden aldrig kunde blive umiddelbart iøjnefaldende. Men Oehlenschläger har selv i „Erindringer“ — og paa anden Maade — stærkt fremhævet Schillers store Fortjeneste af det nyere Drama.

I Danmark blev „Hakon Jarl“ modtaget med stort Bifald. Hele Vennekredsen med Christiane i Spidsen beundrede højlydt dette nye Størværk, der ankom til København i Marts 1806 i Manuskript og blev forelæst for Vennekredsen ved en Sammenkomst hos Digterens Søster af hans gode Ven, Skuespiller Rosing. „Saadan en Aften har jeg aldrig havt!“ skrev Christiane til sin forgudede Kæreste. Rosing havde læst Tragedien mesterligt.

Først i Januar 1808 blev „Hakon Jarl“, der før Udgivelsen blev udbredt i henved hundrede Afskrifter, opført paa Det kgl. Teater i en ret middelmaadig scenisk Fremstilling. Den geniale Rosing, der skulde have spillet Jarlen, turde ikke paatage sig denne Kæmperolle paa Grund af legemlig Svaghed; han fremsagde dog med stor Virkning en Epilog til Stykket, der i øvrigt modtoges med varmt Bifald af det fuldtallige Publikum. Her-

med var Grunden lagt til den danske Nationaltragedie, der skulde blive den anden Hovedstøtte for vort Teaters Kunst ved Siden af Holbergs Komedier. — —

I den Tid, Oehlenschläger tilbragte i Steffens' Hjem, fik han ikke blot skrevet sin mesterlige Tragedie, der saa at sige havde hvilet under hans Hjerte siden Efteraaret 1802, da han digtede „Hakon Jarls Død“, men han hørte interessante og lærerige Forelæsninger. Desuden studerede han græsk Tragediestil sammen med Schleiermacher, der oversatte for ham Ord for Ord Sofokles' storslaaede Drama „Ødipus i Kolonos“. Denne langsomme Leven sig ind i et af Antikkens udødelige Værker blev meget frugtbringende for den danske Digter.

Samlivet med Steffens var atter berigende for de to Venner, men de oplevede ogsaa nogle Brydninger sammen, nærmest i Anledning af Schiller, som Steffens ikke rigtig kunde værdsætte, i alt Fald ikke saadan, som Oehlenschläger nu kunde ønske det. Schiller kunde nemlig ikke — „dyppe ned i den romantiske Farvepotte“. Begges ildfulde Temperament fremkaldte da nogle Gange et voldsomt Udbrud af Hidsighed. Digteren følte sig ogsaa noget ilde berørt af Filosoffens Tilbøjelighed til at optræde som den ældre, overlegne Lærer og Vejleder, idet han naturligvis mente, at han nu udmærket godt kunde staa paa sine egne Ben. Det kreolske Blod i Steffens krævede nu og da Opbrusninger. Oehlenschläger har selv paa sin sædvanlige aabenhjertige Maade fortalt derom i „Erindringer“, hvor han skildrer et særlig heftigt Kraterudbrud, der dog endte med fuld Forsoning, idet Steffens omfavnede sin Ven, badet i Taarer, og kysede ham. „En saadan forunderlig, letbevægelig Natur var Steffens,“ skriver Digteren, „men høist elskværdig, poetisk, tankefuld, original. Jeg har Ingen kiendt, hans Lige. I Adskilligt lignede vi hinanden, jeg var ogsaa hidsig, men havde noget mere af hvad Fransk mændene kalder „gros bon sens“. Den øieblikkelige Inspiration flød bestandig over hans Læber, jeg glemte mere min Begeistring til mine Værker; i muntre Indfald og poetiske Phantasier kom vi hinanden uafsladeligt imøde, og dette gav vort Samliv en stor Nydelse, en høist behagelig Vederqvælgelse. Men hans Eensidighed kunde jeg ikke længer finde mig i.“

Denne sidste Ytring om Steffens' „Eensidighed“ betyder, at Oehlenschläger allerede under sit Ophold i Halle i Efteraaret 1805 var ved at frigøre sig for visse Fordomme hos den tyske romantiske Skole. Han var i Følge sin Natur, sin medfødte sunde Sans, sin vidtfavnende poetiske Følelse ikke tilbøjelig til Ensidighed i nogen Retning. Han kunde ikke i Længden taale nogen Indsnævring inden for en bestemt Ramme. Han trængte til at vide sig i Overensstemmelse med alle Poesiens og Kunstens gode Magter, naar de blot ikke stred mod Sandhedens og Retfærdighedens Grundprincipper. Steffens maatte derimod med sine stærkt fremherskende Sym- og Antipatier nødvendigvis blive præget af en vis Ensidighed, der dog netop havde givet ham Fasthed og Styrke. At han f. Eks. dadlede Lessing, fordi han fandt ham for „kold-forstandig“, var en ganske naturlig Følge af hans stærkt spændte Følelses- og Fantasiretning paa det æstetiske Omraade.

Det var denne Retning, Oehlenschläger nu bevidst begyndte at tage Afstand fra — ikke fra selve Romantikens fundamentale Grundsyn — og derfor følte han nu og da Trang til at reagere mod sin Lærer og Ven. Det kunde dog aldrig komme til noget Brud imellem dem, dertil bundede det aandelige Fællesskab alt for dybt. Oehlenschläger vilde blot hævde sin Selvstændighed som Digter og sin menneskelige Ret til at dømme fordomsfrit om visse Fænomener, der var lyst i Band af de tyske Romantikere og af Steffens selv. Hermed hang det ogsaa sammen, at han senere, da han blev mere afdæmpet i sit Syn paa det humane Aandsliv i Forholdet til Poesi og Kunst, atter søgte en Tilnærmelse til den gamle Aandsretnings Idealer, for saa vidt de kunde mødes med Romantikens paa et fælles almenmenneskeligt Grundlag.

„Jo mere genialsk en Digter er,“ siger Oehlenschläger i „Erindringer“, „jo fleersidigere er han vistnok; desfleer forskiellige Objekter kan han giennemtrænge og fremstille.“ Hvor alsidig han var i Poesien, havde han allerede godtgjort i „Poetiske Skrifter“, men han vilde nu yderligere udvide denne Alsidighed ved at optage nye Elementer i sin Bevidsthed og ud-

dybe sin Opfattelse af Natur og Historie. Heraf er hans følgende Værker præget. —

Den sidste Aften i Halle forelæste Steffens „Hakon Jarl“ paa Dansk for Digteren og Schleiermacher. Saa rejste Oehlenschläger videre til Berlin mod Slutningen af Januar 1806. Her gjorde han Bekendtskab med den originale Filosof Fichte, for hvem han forelæste „Hakon Jarl“ frit paa Tysk efter sit danske Manuskript. Han traf desuden Naturforskeren Alexander Humboldt og Historikeren Johannes Müller. I øvrigt gik Tiden i Berlin med vidtløftig Selskabelighed.

Nu gik Rejsen videre til Weimar, en Dag i Foraaret, til selve det store Digter-Forbillede Goethe, der modtog ham med faderlig Velvilje og med Bevaagenhed hørte ham forelæse en improviseret Oversættelse af „Aladdin“ og „Hakon Jarl“. Af Breve til Hjemmet og Udtalelser i „Erindringer“ ser man, at Goethe — „uagtet han altfor tidt fandt Behag i en vis Storgtighed og Tilbageholdenhed“ — „stedse i Grunden var god.“ Saa hjertelig kunde Goethe ved Lejlighed blive over for sin unge Kaldsfælle, at han f. Eks. kunde kalde ham „ein herzlieber Junge“, og ved Afskeden hædrede han ham med disse fyndige, i hans Mund megetsigende Ord: „Ihr seid ein Poete!“ Man har dog det Indtryk af Oehlenschlägers hyppige Samvær med Goethe i to til tre Maaneder, at der ikke udviklede sig nogen Fortrolighed mellem dem; dertil har Goethe alt for meget følt sin dobbelte Overlegenhed, aandeligt og socialt, i Forholdet til den unge fremmede Digter fra det dengang fjerne Danmark. Goethe har bl. a. under sine mange Samtaler med Gæsten søgt at paavirke denne imod den nye Romantik og har for en stor Del haft Held med sig. „Aladdin“ behagede ham, men han har dog næppe ud fra sit olympiske Livssyn kunnet værdsætte denne nordisk-østerlandske Digtning med nogen dybere Forstaaelse. Faust-Idealet har bl. a. forhindret ham deri. Han manglede desuden i sin fremrykkede Alder den friske Umiddelbarhed i Følelsen, den livlige Ungdomsfantasi, som var Oehlenschlägers Særkende dengang. „Hakon Jarl“ har været ham en helt fremmedartet, uinteressant Digtning. Hans Aand har ikke været alsidig og spændstig nok til at kunne trænge ind i det Omraade, den nordiske

Digters Geni beherskede. Vi ser da her den tyske Mesters Begrænsning.

I Jena traf Oehlenschläger den store Filosof Hegel, som han følte sig tiltalt af.

Den næste Hovedstation paa Udenlandsrejsen blev Dresden, hvor han blev stærkt betaget af Malerisamlingen. Han skrev herfra i et begejstret Brev til sin Kæreste: „O, hvor takkede jeg Gud, at ogsaa jeg var en Kunstner, da jeg med bævende Skridt gjennemvandrede Kunstens Tempel, og at ogsaa jeg havde dannet og skulde danne Billeder, som skulde indgyde Glæde og Beundring og Andagt i kommende Generationers Bryst, naar længst mit havde ydet sin sidste Saft til en lille snart forvisnelig Gravblomst, og mit Støv havde blandet sig i min Moders (Jordens) Skiød!“

I Dresden lærte han den poetisk-aandfulde Digter Tieck, en ham nærstaaende Romantiker, at kende; han sluttede et hjerteligt Venskab med ham og læste flere af sine Værker for ham.

I Selskab med den udmærkede danske Filolog P. O. Brøndsted vendte han om Efteraaret tilbage til Weimar for at se Goethe endnu en Gang og kom derved — uden at vide noget om Øjeblikkets store politiske Begivenheder, da han aldrig læste Aviser — midt ind i Napoleonskrigens vilde Tummel. Det var Slaget ved Jena, han oplevede i næsten umiddelbar Nærhed. Midt under Slaget læste han en engelsk humoristisk Roman, men al flegmatisk Rø forlod ham, da Franskmændene besatte Weimar. De huserede ret groft, plyndrede Staden og satte Ild paa en Del af den. Mens Kanonerne endnu tordnede paa Jenas Mark, lod Goethe sig, efter mange Aars Betænkning, vie til sin Elskerinde, Mamsel Vulpius, der havde skænket ham en Søn. Snart efter drog de unge Danskere videre mod Frankrigs Hovedstad. — —

I Weimar og Dresden arbejdede Oehlenschläger for fuld Kraft ligesom i Halle, og det lykkedes ham at fuldføre hele to nye Mesterværker: det skønne nordisk-mytologiske Sørgespil „*Baldur hin Gode*“ og den klassisk-fuldendte episke Digtning „*Thors Reise til Jotunheim*“. Disse Værkers Frembringelse i Løbet af kort Tid under et uroligt Rejselivs bestandig skiftende

Oplevelser er et straalende Vidnesbyrd om det unge Genis eventyrlige Skaberkraft. Saa rigt et Stof havde der i de senere Aar ophobet sig i ham, at han selv paa Rejsen kunde ryste det ene herlige Digterværk efter det andet ud af Ærmet.

I sin Barndom havde Oehlenschläger læst Ewalds „Balders Død“, hvortil Stoffet var taget fra Sakse; dette Sørge­spil og „Rolf Krage“ havde tændt „de første Fun­ker af nordisk Digterild“ i hans Hjer­te og givet ham „de første Anelser om den gamle Heltetid“. I Eddaen havde han senere fundet en helt anden Balder-Skikkelse. Han fik da nu i Tyskland, efter paa ny at være blevet opflammet af Kærligheden til Nordens Hedenold, Lyst til at digte sin egen Tragedie om den fromme Balders sørgelige og grusomme Undergang. „Baldur hin Gode“ blev den kaldt, for at det straks i Titlen kunde antydes, at Sørgespillet handlede om selve den højeste Godheds tragiske Nederlag i en Verden, hvor de stærkeste Kræfter syntes at forene sig til et Værn for Godheden, Mildheden og Renheden. Den fromme Balder gaar til Grunde, idet han rammes af en ubønhørlig og uafvendelig Skæbnemagt, der behersker selv Guder­nes Verden og bringer alle ophøjede Magter til Fald. En grænseløs Fortvivlelse lyder gennem det afsluttende Rædselsskrik i dette Udbrud af „Choret“: „Siunken i Gruus er — Midgards Stad!“

Medens „Hakon Jarl“ var skrevet i „Blankvers“, de urimede femfodede Jamber, som uden for England først blev anvendt af Johannes Ewald med stor Kunst i „Balders Død“, er „Baldur hin Gode“ i Komposition og Versbygning formet i Overensstemmelse med Sofokles' Tragedier. Det er den oldgræske Dramaform, her er anvendt. Dette nye Sørge­spil fra Oehlenschlägers Haand er maaske i sin Art lige saa genialt som „Hakon Jarl“. Naar man læser det i den rette Stemning, efter at være blevet indstillet paa Emnet, føler man sig efterhaanden stærkere og stærkere grebet af Fantasiens høje Flugt, af den højtidelige Stil og Tone, af den ægte tragiske Patos, den dybe Understrøm af medlidende Samfølelse med Godhedens Undergang og det ædle, rene Udtryk derfor i Versenes skiftende Rytmer og forskelligartede metriske Kunstformer. Denne ophøjet skønne Digt-

ning er ganske enestaaende i Oehlenschlägers Produktion og i hele vor romantiske Poesi.

Ved Sammenligning med Ewalds „Balders Død“ ser man bedst, hvad det vil sige, at der med Oehlenschläger oprandt en ny Epoke i vort Aandsliv. Hans Herredømme over Sproget er, især i Betragtning af de anvendte Versformer, aldeles fabelagtigt. Hans magtfulde Evne til at give store Tanker og Følelser et skønt, kraftigt, sublimt, blodrigt og sandt menneskeligt Udtryk gennem Sproget kan ikke fremhæves stærkt nok, naar Talen er om hans Ungdomsværker fra „Digte“, 1803, til „Axel og Valborg“, denne uforgængelige Række Skønhedsaabenbarelser i alle Digtekunstens Arter og Former, som vi Danske i lange Tider har ladet henligge udyrket (i Ordets egentlige Betydning). Denne Forsømmelse over for vor største Digter er, fra hvilket som helst Synspunkt set, ufatteligt og uforklarligt. Hvad vilde ikke de ca. 100 danske Lyrikere i vore Dage kunne lære af ham, der burde være deres største Forbillede!

„Baldur hin Gode“ er en filosofisk-poetisk Naturallegori: Baldur betegner Fromheden, Aserne den gode, sunde, kraftfulde Natur, Loke Fristeren, det djævelske Princip, Jætterne den onde Natur, den blinde Hødur Skæbnen. Hos Ewald er Balder en historisk Person, der „spiller paa den personlige Medlidenheds Strænge“, mens Guden hos Oehlenschläger betegner det gode Princip, hvorfor hans Musa „slaaer med stille Ro Tilværelsens Grund-Accorder.“ Saaledes har Digteren selv forklaret Ideen i sit Værk i den glimrende Fortale til „Nordiske Digte“.

Det andet Mesterværk, „Thors Reise til Jotunheim“, har ligeledes Tilknytning til den oldgræske Digtekunst. Indledningen dertil er i Følge Fortalen skrevet allerede i 1802 — trykt i Rahbeks „Charis for 1804“ under Titlen: „Første Sang af Edda, Epopee i 24 Sange“ — som et Forsøg paa at virkeliggøre den i Prisaftandlingen fra 1800 udkastede Tanke om at behandle Emner fra den nordiske Gudelære i episk Form. „Hvad var det,“ siger han, „der bragte mig til at behandle dette Æmne? Var det en blot homerisk Begeistring, der trængte til at ytre sig i et Echo, og derfor søgte hen til de nordiske Klipper, som til Vægge, hvorfra den sydgræske Sang kunde slaae tilbage, som

Gienlyd? Nei, det var Nordens Charakter selv, disse Fielde selv, der vinkede mig, rige Metalaarer, med deres Diamanter, der blot behøvede at slibes, for at skinne i eiendommelig Glans. Men jeg forglemte ei, at Diamanten kun lader sig slibe i sit eget Støv.“

Digtet om Guden Thor er udsprunget af den dobbelte Begejstring for Nordens Gudelære og Homer: „Hvad der især henrev mig i Homer var det eiendommelig Nationale, det Charakteristisk-Naive, det Store-Græske, den individuelle Natur.“ Den homeriske Poesi og Kunst begejstrede ham til en lignende Genspejling af den oldnordiske Aands Originalitet. Han vilde efterligne den homeriske Frihed i Opfattelsen af det givne Stof. Han vilde, begejstret for det nationale, det naive og oprindelige, den friske Nybegyndelse, den uskyldige Barnlighed og Troen paa Guderne, tegne et i store Træk levende Billede af en Episode i det nordiske Gudelivs Historie. Han ønskede at tabe sig helt i sit Objekt og give en fuldkommen naturlig, plastisk Fremstilling af „den nye poetiske Verden“. Planen var meget dristig, et Vovestykke af helt fantastisk Omfang, men den lykkedes. „Der hører Mod til at synge som til at stride,“ siger Bragi i „Baldur hin Gode“, men kun en stor romantisk Digter kunde eje dette forvovne Mod, som den unge Oehlenschläger var besjælet af.

„Dersom Læseren i disse Sange,“ siger han, „finder en Mythos paa den uden sindigt Overlæg spildte Kraft; dersom han finder Striden mellem skiult Værd og giøglende Pral, mellem organisk og anorganisk Natur, udtrykt i et grotesk, tro Billed af den nordiske Oldtid og dens Forestillinger, her — saa er Thor ikke reist forgiæves til Jotunheim.“

Saa tegnede han da med fast Haand, efter Homers højklas-siske Forbillede, de djærve, kraftigt udskaarne Træsnit i „Thors Rejse“. Forbindelsen af Homers Digteraand og den nordiske Gudeverdens poetiske Stof blev vidunderligt virkningsfuld. Det vilde, grumme, barske, evigt grublende og tungsindige i vor Mytologi fik derved en festlig, tindrende Lysglans, der gør Emnets Behandling spændende og fængslende gennem hele den

lunerigt og gemyftfuldt farvede Billedrække, hvori Thors groteske Eventyr udfolder sig.

Versformen, der stammer fra gammeltysk Poesi, er den Nibelungenstrofe (specielt Hildebrandstrofen), hvormed Chr. Winther senere fejrede saa store Triumfer. Dens kraftige, muntert klingende, mandigt naive trefodede Jamber passer fortryllende godt til Emnet og dets episke Behandling. Stoffet er hentet fra Snorres Edda. Vi ser den storskaarne Thor, Guden for Helte og stærke Stridsmænd, aaben, ærlig og brav, en Slags Aladdinskikkelse, vove sig ind i den træske Jätteverden, overlister af dens Bedrag og Blændværk, men til sidst sejrrikt kæmpe sig gennem Fristelserne og Øjenforblindelsen.

Saa stor er Digterens Trolddomskunst i dette dybsindige og fantasifulde Værk, at vi bogstavelig talt ser Eddaens tunge Taageskyer opløses og forsvinde i den nordiske Humors straalende Lysglans. Den vidunderlige Lampe havde paa ny aabenbaret sin mystiske Magt. Selv i vor prosaiske Jerntid kan et følsomt Sind bevæges ved at høre Digters første Strofe:

„Et Sagn, fuld værd at høre,
med gamle Runer staar.
Laaner mig Eders Øre,
mens jeg Guldharpn slaar!
Hvad i de mørke Skrifter
er tegnet om Leg og Krige
og Gudernes Bedrifter,
det vil jeg Eder sige.“

— De tre nye Mesterværker, „Hakon Jarl“, „Baldur hin Gode“ og „Thors Reise til Jotunheim“, blev samlet udgivet under Fællestitlen „*Nordiske Digte*“ i November 1807, tilegnet Grev og Grevinde Schimmelmänn. Bogen blev anmeldt i København med en lignende Anerkendelse som „Digte“ og „Poetiske Skrifter“ af en personligt velvillig Repræsentant for den gamle Skole, Kaptajn Abrahamson, der lige saa lidt som de tidligere Recensenter forstod at værdsætte det nye Aandsliv og Ideindhold, mens han i øvrigt var skønsom paa mange Punkter. Digteren, der i sin Fortale til Bogen havde givet en ganske ypperlig Fremstilling af sine æstetiske Principper med Hensyn til de nye Værker, offentliggjorde kort efter et „Svar paa Hr. Capt. Abra-

hamsons Recension over mine nordiske Digte“, hvori han paa ny viser sig overlegent klar og sikker i Redegørelsen for sine poetiske Ideer og kunstneriske Synspunkter. Man maa i høj Grad beundre det kritiske Talent, han lægger for Dagen i denne Afhandling ligesom i Fortalerne til „Poetiske Skrifter“ og „Nordiske Digte“. Han er den eneste danske Digter, der har givet Offentligheden en lærerig Vejledning til Studiet af sine egne Hovedværker — bortset fra I. L. Heiberg, der skrev et udførligt Forsvar for sine Vaudeviller. — —

Sammen med sin Ven ankom Oehlenschläger til Paris Dagen efter sin 27-aarige Fødselsdag. Digteren havde fra først af bestemt at blive „en rum Tid“ her. Han vilde lære at „forstaa Fransk“, vænne sig til at „skrive godt Tysk“ og i øvrigt fortsætte sin Produktion, nyde nogle af den glimrende Hovedstads Fornøjelser og gaa hyppigt i Teatret. Han var næppe kommet til Ro paa sin nye Bopæl. før han, flittig som altid, begyndte at arbejde. Han vidste, han kunde lære meget af den franske Skuespilkunst, hvilket han da ogsaa gjorde i den Tid, han opholdt sig i Paris, hvorimod han aldrig fik nogen dybere Interesse for den franske Digtetekunst.

Han blev nu mere og mere optaget af at reflektere over den dramatiske Digtetekunsts Love og Regler. Den græske Filosof Aristoteles var her hans ypperste Lærer i Teorien. Sofokles, Shakespeare, Goethe og Schiller blev hans mest beundrede Forbilleder.

Under Skildringen af sit Ophold i Paris indfletter han, i „Erindringer“, interessante Betragtninger herover. „Jeg følte,“ siger han, „at i al Poesie er det altid et ædelt Hierte, som sætter Kronen paa Geniet.“ Han søgte store Emner: „Hvilken Heltetid kunde jeg nu bedre vælge, end mit eget Fædrelands, som endnu ikke egentlig var digterisk fremstillet, som frembød saa mangt et herligt Stof til Digtning?“

Vennen skaffede ham i Paris Suhms Danmarkshistorie. Han havde jo skildret en norsk Helt, nu vilde han skrive et Skuespil om en dansk og fandt da et godt Emne i Palnatoke. Dette glædede ham saa meget mere, som han vidste, at man dengang i hans Fædreland var „i høi Grad modtagelig for det Nationale,

det Heroiske, det Alvorlige“. Slaget paa Reden havde begejstret de Danske for Poesien ligesom Slagene ved Marathon og Salamis Grækerne. Nationen var blevet stemt for det store, det skønne.

I Anledning af det nye Emne giver han denne træffende Karakteristik: „I Hakon Jarl havde jeg skildret Striden mellem Hedenskab og Christendom, med Overvægt af den dydige Kraft paa Christendommens Side, hvorfor hint, uagtet sit større poetiske Liv, maatte bukke under. I Palnatoke vilde jeg skildre en Modsætning. Her er Pligt og Dyd paa Hedningen Palnatokes Side, i Kamp med det skumle Munkevæsen, den forbryderske Munkekonge; derfor seirer Hedenskabet og blomstrer op endnu engang i det kraftige Jomsborgerslag.“

„*Palnatoke*“ blev altsaa Oehlenschlägers første *danske* Tragedie. Den er ikke skrevet med samme tætsluttede, helstøbte Kraft som den norske, fordi der var kommet en vis Splittelse i Digterens Tankeliv. Han arbejdede stadig paa at forny sig selv, vælge nye Emnefelter — de tre foregaaende Værker var jo imponerende ved deres Nyhed og forskelligartede Originalitet — og udvide Ideindholdet. Heraf opstod Brydninger i Sindet. Han begyndte at ræsonnere noget anderledes end før om det ene og det andet. Hos Steffens havde han følt Ubehag ved Ensidighed i Anskuelser. Goethe havde protesteret mod Romanikerne. Efterhaanden som han selv havde lært dem nærmere at kende, blev han stadig mere kritisk over for deres mindre heldige Sider, bl. a. det overdrevne Sværmeri for Middelalder-Katolicismen.

Der maatte, psykologisk set, naturnødvendigt komme det Tidspunkt, da Oehlenschläger ud fra sin sunde danske Livsfølelse reagerede mod det vrange og skæve, det sygelige og forkerte i den tyske Romantik. At Modstanden mod denne Skoles særlige Program en Tid førte ham for langt til den modsatte Side, har han desværre alt for tydeligt bevist i sin tyske Oversættelse af „Aladdin“, hvori den borgerligt moraliserende Fornuftighed træder stærkt frem paa Bekostning af den frie, sublime Aand i den danske Udgave. Tyskerne har derfor aldrig faaet det rette Indtryk af dette danske Digterværk, der i sin

originale Form udgør en overordentlig betydningsfuld Modtype til Goethes „Faust“, og paa en lignende Maade er det gaaet med andre af Oehlenschlägers tyske Oversættelser.

I „Palnatoke“ ser man klart Udslaget af Brydningerne i Digterens Sind, der førte til Frigørelse fra den tyske Romantiks Ensidighed, navnlig dens Forkærlighed for Middelalderkirken og dens Fornægtelse af den protestantiske Kirkes Samfundsmoral. Vi aner Goethes Humanisme bagved. Den store Helt Palnatoke, den vidtberømte Jomsviking, der paa Kongens, Harald Blaatands, Befaling skød et Æble af sin Søns Hoved og løb paa Ski ned ad Kullen, som støttede Svend Tveskæg under Oprøret mod hans Fader og til sidst ved Overrumpling myrdede den gamle, afmægtige Konge, denne vilde Viking og Hedning bliver af Digteren gjort til en Slags Repræsentant for den borgerlige Humanitets Bravhed, for „Kraft og Fromhed“, der rejser sig mod „den lumre Munkepest fra Syd“. De grusomme Jomsvikinger har i det hele taget faaet en for ædel Patina over sig af Oplysningstidens Dyder, der virker noget misvisende, kulturhistorisk set. Navnlig en enkelt af Heltene, Thorvald Vidførlø, er en udpræget hedensk Humanist.

Trods denne Humanitets-Tendens og Polemikken mod Romerkirken er dog „Palnatoke“, rent poetisk og dramatisk set, et smukt og virkningsfuldt Skuespil, udmærket ved kraftigt formede Menneskeskikkelser og storartede Optrin. Harald Blaatand er en fremragende Karakterskildring. Det var et dristigt Indfald af den iderige Digter at skrive et Drama, hvori der ikke forekommer en eneste Kvinde, men det lykkedes ham alligevel at gøre det overordentlig fængslende, spændende og livfuldt fra første til sidste Scene. Alle Indvendinger maa sluttelig forstumme over for Dramaets høje Karakter og levende Kraft.

Det var paa et mærkeligt Tidspunkt, Digteren fuldførte „Palnatoke“, umiddelbart forud for den skammelige Ulykke, der ramte Danmark ved Englændernes Bombardement paa København og vor Flaades Udlevering til Voldsmændene. Han klager derover i et Brev til sin Kæreste: „At jeg skulde just nu skrive „Palnatoke“! Netop vælge den nordiske politiske Vælde til Stof for mit Digt faa Minutter før dette Øieblik! Gjorde

Skjebnen det af Haan?...“ I samme Brev skriver han: „Vistnok har jeg ikke været i Kjøbenhavn og delt Faren og Skrækken med Eder, men min Kval og Ulyksalighed har ikke været mindre. I langsomme bedske Skaaler har jeg drukket, hvad I pludselig have slugt. Endnu mens Alt var roligt i Danmark og vel inden Borde, havde vi her i Paris den sandsynligste Frygt for, hvad der vilde ske. Skjebnens sorte Skyer begyndte for vore Øine at trække sig op over vort arme Fædreland, medens man her i Paris celebrerede idelige Fredsfester. Tænk dig den raffinerede Pine at sidde i et Theater, se muntre Glædestykker opføres, et lykkeligt seirende Folk juble, Luxus og Flor og Overflødighed rundt omkring — og nu med Sjælens Øie at stirre ud gennem Teatervæggen i den dunkle Horizont i Nord, se den engelske Flaade paa Bølgerne, den franske Armee paa Landjorden, Kronborg som en Ulykkesprofet hæve sin Isse over Øresund — og det arme Kjøbenhavn!... O, med brændende Smer-testaarer saae jeg Vesterbro og Frederiksberg Slot brænde! Min hele Fødestavn gik tilgrunde, hvert Monument, som forfriskede Erindringen fra det svundne Liv i mit Hjerte! Men jeg ofrede med Glæde min Lyksalighed for Fædrelandets Tarv... Efter nogle Dages Forløb fik vi Tidende om, at ikke alle Forstæderne var brændte, kun Noget af Vesterbro, og at Frederiksberg Slot stod. At Slottet stod, glædede mig usigeligt...“ Omsider fik han da Brev om, at hans Slægt og Venner var undsluppet Livsfaren, og han fattede da nyt Mod efter al den Angst og Pine, han havde udstaaet for Fædrelandets Skyld.

I „Palnatoke“ fornemmes ligesom et Genskær fra Uvejrs-skyernes skumle Tusmørke, der trak op over Danmark. Det hedder heri:

„Staar sorte Skyer paa den danske Himmel,
vel, vi vil ei fortvivle; vi vil handle
med mandig Styrke...“

— Kort Tid efter kom Jens Baggesen til Paris fra sit Landsted i Omegnen efter henved et Aars Ophold i København, hvor han det meste af Tiden var en stadig Gæst i A. S. Ørsteds Hjem, stærkt tiltrukket af Oehlenschlägers nydelige og aanderige Søster. Han besøgte da straks sin unge Kaldsfælle, der

boede i syvende Etage i et Hotel lige ved Tuilerierne. Først modtoges han køligt, men et Øjeblik efter trykkede han grædende Sofia Ørsteds Broder i sin Favn og kyssede ham Gang paa Gang. Oehlenschläger besøgte til Gengæld Baggesen paa hans smukke Landsted. De omgikkes saaledes som Venner. Men forud var der i Løbet af 1807 gaet en offentlig Korrespondance mellem dem, der havde ophidset Oehlenschläger ikke saa lidt, fordi den meget ældre Digterven havde forsøgt at optræde med faderlig Myndighed over for ham i Poesiens Navn.

I virtuosmæssigt skrevne Rimbreve, i „Nouredin til Aladdin“ og det mesterligt overlegne Brev: „Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen“, havde den gamle Tids største Digter fremhævet sin varme Anerkendelse af den nye Tids. Han havde vedkendt sig Aladdin-Digterens store Geni, der havde haft den Lykke at erobre Lampen, mens han selv ideligt havde „søgt med Alvors dybe Grublen og med utrættelig Arbeidsomhed, glødende og isnende, i Afgrundens Skjød og paa Klippernes Top, blandt Torne og Tidsler i blodige Fjed.“ Oehlenschläger sendte et officielt Svar til Baggesen, der blev meget rost i København for dets Værdighed og Besindighed. I Baggese ns Gensvar var der imidlertid en Tone af selvtagen Myndighed, af halvt beskyttende, halvt formanende Venlighed, som irriterede Oehlenschläger, ikke uden Grund, hvor meget saa end Baggesen fremhævede hans Fortjenester. Det var desuden indlysende, at Baggesen, hvor gerne han end vilde, ikke var i Stand til at frigøre sig fra den gamle Tids Lænker. Han lærte aldrig at forstaa det højeste og det dybeste i den ny Epokes Aand, i Oehlenschlägers Digtergerning. Han var en urolig Faust-Natur, hvorimod hans Modpart ejede Aladdins store, harmoniske Ro i sit Inderste. — —

Efter Danmarks sørgelige Ydmygelse vendte Oehlenschläger sig for en Tid bort fra det oldnordiske Helteliv. Fra Palnatokes Tidsalder gik han over til den danske Middelalder, idet han skrev sin smukke, poetiske Lovtale over Kærlighedens Troskab i Sørgespillet „*Axel og Valborg*“ bygget over en karakterfuld Folkevisse og formet efter den klassiske franske Tragedies Mønster. Kritikken har atter her rejst stærke Indvendinger af kunst-

filosofisk eller rent teknisk-formel Art; man har navnlig anket over, at de sidste Akter virkede for svagt i Sammenligning med de tre første. Der er en vis Sandhed heri, som man føler Betydningen af, naar man læser Stykket koldsindigt uden at være grebet af dets Grundstemning, men faar denne først Tag i En, saa Dramaets Skikkelser træder frem i Fantasien med al den rige, varme Farve, Digteren har tegnet dem med, saa forsvinder snart den kølige Kritik, og man føler en inderlig Taknemlighed mod ham, der skænkede sit Folk i en tung og trykket Tid et ædelt Skønhedsværk, besjælet af store Følelser, gennemtrængt af Kærlighedens og Troskabens Aand.

Da Manuskriptet til „Axel og Valborg“ kom til København i Januar 1809, vakte det stormende Jubel blandt Slægt og Venner. Christiane Heger skrev i et begejstret Brev til Digteren: „Din „Axel og Valborg“ overgaaer alle mulige Forventninger... Jeg vilde saa gjerne takke Dig for denne Axel og Valborg; men jeg kan ikke som jeg vilde. Jeg har sprunget høyt paa Gaden af Glæde og knuget mine Venner til mit Hierte.“ — H. C. Ørsted skrev: „Den er bleven læst og atter læst af os Alle i Samfund og ene. Den maa nødvendig virke dybt paa Alle. Over hele Byen spurgte man allerede efter „Axel og Valborg“, før den kom; og nu, da den er kommen, tales mere om den end om de fleste trykte Bøger. Jeg hører, at næsten alle skikkelige Folk have læst den — Gud veed, hvorfra de have faaet den!“ — Tragedien vandt en meget stor Udbredelse gennem talrige Afskrifter og vakte ligefrem Sensation i Hovedstadens litterære og borgerlige Kredse. Da den blev udgivet i 1810, blev den revet bort hos Boghandlerne. Den er uden Tvivl det Værk, Digteren har haft mest umiddelbar Glæde af. —

I Paris skrev Oehlenschläger desuden nogle mindre poetiske Arbejder, bl. a. den skønne, beaandede, stemningsfulde Romance „*De tvende Kirketaarne*“ over et gammelt Sagn om Absalon og Esbern Snare. Folkevisetonen er her fornyet i genial Friskhed og Fylde. Romancen er et af de betydeligste lyrisk-episke Digte i Oehlenschlägers Produktion. Den skulde bringe det danske Folk Trøst og Opmuntring efter Ulykken i 1807 ved at minde om de to store Helte.

For at udvide sin Læsekreds „til 30 Millioner Mennesker mere“ oversatte han flere af sine Værker til Tysk, som han kaldte sit „andet Modersmaal“. Danskere og Tyskere betragtedes i det hele dengang som nærbeslægtede Folk, der tilhørte den samme Hovedstamme og burde være fælles om det højere Aandsliv. Der var intet Nationalhad imellem dem. Man fandt det derfor ganske naturligt, at store Digtere som Baggesen og Oehlenschläger gerne vilde se deres Værker udgivet paa Tysk. Men ingen af dem høstede i Længden den Glæde og Fordel deraf, som de havde haabet paa. I Tyskland opnaaede vor største Digter aldrig det Ry og den Anerkendelse, hans Geni havde Krav paa; dog var han en Tid lang velkendt og respekteret i vort store Naboland mod Syd. Oversættelserne har aldrig kunnet staa Maal med de danske Originaler. — —

Efter halvandet Aars Ophold i Paris, hvor Oehlenschläger under Napoleons eventyrlige Enevælde havde set og hørt meget af den største Interesse, skrevet nye betydningsfulde Værker, truffet berømte Personer og oplevet Danmarks dybe Ydmygelse, rejste han i Sommeren 1808 videre ud i Verden. Vinteren 1808—09 tilbragte han hos den berømte, aandfulde Forfatterinde, Baronesse Staël-Holstein i Coppet ved Genfersøen og i Genf. Her traf han adskillige Notabiliteter, bl. a. de tyske Romantikere A. W. Schlegel og Zacharias Werner; den første tiltrak ham ved sit store Talent, men frastødte ham ved utaaleligt Hovmod og bidrog derved yderligere til at give den danske Romantiker Afsmag for nogle af sine tyske Digterbrødres uheldige Sider. Han fik under Opholdet hos Mme. Staël-Holstein udvidet sin europæiske Horisont og sin Verdensopfattelse.

I Marts 1809 brød han op fra Genf og drog ned i Italien. I en Kirke i Parma, hvor han beundrede Correggios Freskomalerier, blev han saa religiøst grebet under sin Kunstner-Andagt, at han opsendte en indtrængende Bøn til Gud, som han har gengivet i „Erindringer“: „Gode Gud! bevar mit Hierte aabent og reent, til at erkiende Din Storhed, Godhed og Skjønhed i Natur og Menneskeværk. Beskyt mit Fædreland, min Konge, min Elskede, mine Venner! Lad mig ikke døe i fremmed Land, men vende lykkelig tilbage til mit Hiem. Giv mig

ADAM OEHLENSCHLÄGER

Malet i Rom

Munterhed og Mod til at vandre min Bane paa Din skønne Jord, uden sygeligt og bittert at hade min Fiende, uden slavisk og feigt at underkaste mig Verdens Fordomme. Skiænk mig bestandig Digterkraft! Du har skabt min Aand for Kunst, og denne er det stærkeste Seerør, hvorigiennem jeg kan skue Din Herlighed. Lad mig leve efter min Død i mine Værker, som denne gode Correggio, saa at, naar jeg er Støv, endnu mangt et ungdommeligt Bryst kan vorde begejstret af mine Sange!“

Da han naaede Rom, opsøgte han straks Thorvaldsens Værksted, hvor han glædede sig ved Synet af Jason og „alle de andre herlige Sager“. Mens han stod og saa sig omkring, kom Mesteren, som han aldrig før havde set. De raabte straks hinandens Navne, omfavnede og kyssede hinanden. „Jeg tænkte,“ siger Digteren, „paa vore barbariske Forfædre, som fordem, uden Kunststands, saa tidt havde ødelagt Rom. Nu omfavnede to danske Kunstnere hinanden, af hvilke den ene kunde kappes med de ædlestes Grækere; og i den Yngres Bryst brændte i det mindste en kraftig, kiærlig Flamme og et ungdommeligt Mod til at prøve noget meer end Sædvanligt.“

Under det stadige Samvær med Thorvaldsen uddannedes Oehlenschlägers Evne til at opfatte og værdsætte Kunsten betydeligt i teknisk Henseende. Til Gengæld glædede han sin nye Ven ved at forelæse ham sine Digte. Livet i Rom fængslede ham i øvrigt paa flere Maader, ved sine Mindesmærker fra Oldtiden, sine rige Kunstsamlinger, sit Folkeliv. Det morede ham at studere Almuens Typer, som han fandt udmærkede Egenskaber hos. Da Sommerheden og de sviende Ørkenvinde angreb Staden, følte han sig meget irriteret af Klimaet. Trods alle Adspredelser — han tilbragte mange skønne Aftener i Thorvaldsens Kreds — og alle Kunstnydelser lykkedes det ham at faa udarbejdet et nyt Skuespil i Rom, en Kunstnertragedie: „*Correggio*“, der blev skrevet paa Tysk og først senere omarbejdet paa Dansk. Man ved meget lidt om den store italienske Maler, Digteren her skildrer, idet han lader Fantasien have frit Løb.

Dette fjerde Skuespil fra hans Haand er vidt forskelligt fra de foregaaende — atter et fuldstændig nyt og originalt Værk!

Det er ikke blot rent udvortes blevet til under Italiens Himmel eller skrevet over et italiensk Emne, det har Sydens Solglans, Varme og Farverigdom i sit Indre. Det er et dejligt Værk, glødende og blussende, yppigt, sødmefuldt, baaret af en ægte, fri og djærv Kunstneraand — det ædleste og skønneste Værk i sin Art paa vor Sprog. Sund og lykkelig har den unge Digter været, da han skrev det, forventningsfuld med Hensyn til Fremtiden og styrket ved Harmoni og Livsglæde. I Correggios Forhold til Michel Angelo antydes hans eget Forhold til Goethe. De to sidste Akter er, navnlig ved Fremførelsen paa Teatret, kendeligt svagere og mindre fængslende end de tre første, der til Gengæld turde udgøre det mest fuldendte Kunstnerdrama, vi kender.

Da Oehlenschläger skulde forlade Rom, besøgte han, „veemodig og ene“, alle de kæreste Steder. Den sidste Aften var han i Selskab hos Thorvaldsen, hvor alle var lystige og muntre. Den næste Morgen ved Daggry fulgte Thorvaldsen og de andre Venner ham paa Vej ud af Byen.

Paa Hjemrejsen i Efteraaret 1809 besøgte han atter Goethe i Weimar, men blev modtaget koldt og fornemt; dog var han to Gange til Middag hos Geheimeraaden, og Afskeden formede sig, takket være Oehlenschlägers impulsive Optræden, rigtig venskabeligt. Alligevel afslutter han andet Bind af sine „Erindringer“ med denne vemodige Ytring: „Saaledes reiste jeg da hiem, efter at have mistet den store Goethes Gunst.“ Goethe havde ladet sig paavirke fra anden Side til Skade for den danske Digter, hvis Værker han ikke forstod synderligt af — han kastede endog Vrag paa „Correggio“ — fuldkommen fremmed som han var over for nordisk Aandsliv og Digtekunst, som han mente laa ganske uden for hans og Humanitetens Sfære — et eller andet Sted højt oppe i det kolde og barske Nord. —

Endelig nærmede den Dag sig, da den vidtberejste Digter atter skulde gense sit elskede Fædreland efter over fire Aars Forløb.

I sit sidste Brev før hans Hjemrejse meddelte Christiane Heger ham, at Kongen var ham særdeles bevaagen og vilde give ham et Embede, saa snart han vendte hjem. Og hun fortsætter: „Hvor jeg glæder mig til Din Hiemkomst, det kan jeg ikke sige

dig, min velsignede, gode Oehlenschläger! Men dog tænker jeg ikke paa den uden Skræk... Hvor jeg længes efter Correggio!!! Det er velsignet at have en saadan Glæde tilgode.“ — At hun ængstede sig for hans Hjemkomst, betød kun dette, at hun var bange for, hun ikke var køn nok mere og ikke betydelig nok, nu da han havde udviklet sig til en rig og moden Manddom, til en mere straalende Skikkelse, syntes hun, end nogen Sindre før.

Oehlenschläger sender hende et kort Brev fra Hamborg paa selve sin 30-aarige Fødselsdag, hvori han beretter om Tiden for Hjemkomsten og slutter med disse Linjer: „Mundtlig mere, min bedste Pige. Det er *længe* siden jeg kunde sige Dig det. Solen skinner paa min Fødselsdag for første Gang efter 14 Dages Taage; jeg holder det for et lykkeligt Varsel. Din Oehlenschläger.“

Mod Slutningen af November 1809 var han da hjemme igen. Kort efter modtog han Udnævnelse til Professor i Æstetik ved Universitetet — et Embede, Rahbek tidligere havde beklædt i en Aarrække — og i Maj Maaned 1810 viedes han i Gentofte Kirke til Christiane Heger. —

Ungdomsaarene med deres Forventninger og Skuffelser, deres Kamp og Stræben syntes allerede at ligge langt tilbage i Tiden. Den store Udenlandsrejse havde givet ham et større og videre Syn paa mange Ting. Han var blevet beriget med nye Kundskaber, et værdifuldt Dannelsesstof og Verdenserfaring. Højest interessante Mennesker havde han lært at kende under Vejs, og mægtige Begivenheder havde gennemrystet Europas Folk overalt, hvor han kom frem. Stærkest havde dog Fædrelandets Ulykke bevæget hans Digterhjerter. Han var nu afklaret og afdæmpet, Brydningerne i hans Indre var gaaet til Ro, og han gled stille og fredeligt ind i sit eget Hjemms trygge Havn.

V.

TRAGEDIEDIGTEREN.

Adam Oehlenschläger dyrkede allerede i Skoletiden Historien som sit Yndlingsfag. Sansen for Heltebedrifter, for store Karakterer og Begivenheder var meget tidlig udviklet i ham. Samtidig begyndte det dramatiske Anlæg at ytre sig. I Drengesalderen morede han sig med baade at digte Komedier og at spille med i dem. Teatret øvede tidlig en mægtig Tiltrækning paa den dramatisk begavede Dreng. Men endnu tidligere havde det lyriske Digtersind i ham begyndt at udfolde sig. Hans første Digt stammer jo fra hans niende Aar.

Historielæreren Dichman havde sammen med Digteren Edvard Storm paavirket Drengen stærkt til Begejstring og Ærbødighed for Helteaanden, for Bedrifter og de højeste menneskelige Dyder. Allerede i Efterslægtsselskabets Skole blev da Grunden lagt til Oehlenschlägers Gerning som Tragediedigter. Her fik han Stødet til den Stræben, han har kaldt sin kæreste og højeste: „at idealisere store Bedrifter og Charakterer.“

Synten Aar gammel blev han Elev ved Det kgl. Teater; fra den Tid af bevarede han hele sit Liv igennem en nær Tilknytning til Teatrets Verden. Mens han fra sit syttende til det tyvende Aar var knyttet til Teatret, som Elev og siden som fast ansat Skuespiller, ind sugede han den Atmosfære i sin Sjæl, Skuepladsens og Scenekunstens Atmosfære, som altid har været mere fremtrædende i hans Skuespil end i nogen anden dansk Digters. Det tidlig udviklede dramatiske Anlæg i ham fik under hans Uddannelse paa Teatret en Tilvækst i scenisk Kultur, som han siden fik god Brug for, da han blev dramatisk Digter.

Holberg, Ewald og Wessel havde han læst, siden han var

Barn; de to første vedblev han at beundre og dyrke. I de gærende, grøderige Ungdomsaar stræbte han energisk efter at ud-danne sin Aand ved æstetiske og historiske Studier. Han læste store, klassiske Digteres Værker, idet han især havde Scenens Kunst for Øje. Hvad enten han var sig det helt bevidst eller ej, var det Teatret, han stiledede imod. Shakespeare, Goethe og Schiller blev de store Forbilleder for den vordende dramatiske Digter. Han røbede allerede i den „dramatiske Situation“ over Slaget paa Reden — „Anden April 1801“ — sit litterære Anlæg for Scenen. Derefter fulgte i 1802 den lyrisk-episk-dramatiske Digtning „St. Hansaften-Spil“ — da begynder man for Alvor at føle hans Stræben frem imod Skuepladsen, der giver sig et stor-slaaet fantasifuldt Udslag i Eventyrdramaet „Aladdin“. Ingen kunde nu længere med nogen Ret tvivle om, at den nye Digter snart vilde erobre sig en Plads blandt Teatrets Hovedstøtter. Denne Plads tilkæmpede han sig da med eet Slag ved Hjælp af „Hakon Jarl“. Han blev vor Nationalscenes førende Aand i det nittende Aarhundrede, som Holberg havde været det i det attende.

Ikke mindre end fem geniale Skuespil blev Frugten af hans Udenlandsrejse fra 1805 til 1809, og med hvert af dem gjorde han et nyt, selvstændigt Indskud i vor dramatiske Digtetekunst, der saaledes i Løbet af faa Aar blev beriget med fremragende Værker af højst forskellig Art. Holberg var ganske vist mere produktiv i de Aar, da han frembragte hele den straalende Række Komedier, vi endnu kan føle Glæde og Stolthed over, men Oehlenschlägers Aand var jo saa langt dybere og mere vidtfavnende end Holbergs og desuden nyskabende paa flere Omraader. Den unge Tragediedigter, der stadig pløjede ny Jord op og stadig udvidede Synskredsen til alle Sider, maatte naturligvis hæmmes i sin produktive Kraft af det uhyre vanskelige og sparsomt tilstedeværende historiske Stof, hvoraf han skulde udgrave sine Emner, mens Komедiedigteren, saa længe Aanden var over ham, frit og uhindret kunde forarbejde det rige Virkeligheds-materiale, der laa sammenhobet i og omkring ham.

Mens Holberg afmalede Samtidens Mennesketyper for os i komisk, delvis karikerende Form, genskabte Oehlenschläger den

fjerne Fortids Skikkelser og Begivenheder i historisk-poetisk Belysning. Komediedigteren viste os Menneskene, som han havde set dem i sine lystige Øjeblikke i deres mere eller mindre lattervækkende Situationer og Handlinger — Tragediedigteren aabenbarede os en Verden, hvori Idealerne, Skæbnen og Virkeligheden tvang Menneskene ind i en alvorsfuld Kamp paa Liv og Død, idet gode og onde Magter stredes om Herredømmet. Den første gik helt uden om det højere Aandsliv, der ikke kunde yde Bidrag til hans Samfundssatire; den anden havde i høj Grad Brug for Aandslivets Indhold, dets Ideer og Idealer. For det komiske Geni var Lyrik, poetisk Følelse, Patos, skønne Billeder og Former, Elskov, Kærlighed, Natur og Religion en Verden, der laa helt uden for hans Omraade, hvorimod det tragiske Geni, Drama-Geniet, maatte kende denne uendelig rige Verden baade fra sit eget Indre og fra Virkeligheden omkring ham. Denne uhyre Forskel mellem de to Genier gjorde sig stærkt gældende i deres Kunstform og Sprog. Holberg kunde nøjes med en bestemt Grundform, hvori alle Komediernes støbtes, og et jævnt, prosaisk Sprog; Oehlschläger skabte forskellige Formtyper og udviklede Sproget til en hidtil ukendt Højde og rig Mangfoldighed.

Selv om vor store Dramadigter kun havde frembragt sine fem første Tragedier, vilde vi have Ret til at nævne ham ved Siden af Holberg som den ene af Nationalteatrets Hovedstøtter. Det er da saa meget mere beklageligt, at hans herlige Skuespildigtning i den sidste Menneskealder (eller endnu længere Tid) mere og mere er gledet ud i en mørk Baggrund. Holberg kan man dog endnu værdsætte fra forskellig Side. Det er fremdeles tilladt at tale godt om hans Komedier, naar man blot ikke forlanger at se dem jævnlig fremført i Rampens Lys. Man kan til Nød være bekendt at læse dem nu og da, men sukke efter at se dem spillet maa man helst ikke. Men for Oehlschlägers Vedkommende er Forholdet væsentlig ringere. I Publikum er der overhovedet ingen bestemt Opfattelse af ham. Man kender ham ikke. Ved man noget om ham, saa er det nærmest dette, at han er en ganske forældet Digter, som de stakkels Skoleelever plages med til Studenter- og Realeksamen. Man keder sig

ved at læse Skuespil paa Vers, og man mener, at vore Dages Teater ikke mere kan spille ham, bl. a. paa Grund af Versformen, eftersom de realistiske Skuespillere kun finder Prosaformen naturlig, bl. a. fordi de mangler tilstrækkelig Uddannelse i poetisk Diktion.

Endnu mere end Versformen er dog sikkert Oehlenschlägers Idealitet den store Anstødssten. Han var unægtelig en sand Idealist, en Digter, der overalt søgte Sandhed og Godhed, Størhed og Skønhed, en Digter, der vilde tale til Menneskenes Hjerte og Samvittighed. Men Digtere af den Art er ikke i Kurs mere. Realismens Jerntid har afskaffet dem. For øvrigt gør disse Digtere ogsaa for meget Væsen ud af Poesien baade i Indhold og Form.

Oehlenschläger var dog ikke blot en sand og ægte Idealist, han var ogsaa en stor Naturkraft, en Mester i den Kunst at skildre Mennesker og den Verden, de lever i. Han havde et klart Blik for Karakterens Ejendommelighed og en meget betydelig Evne til at gengive den i livagtige Træk. Han kendte baade Mandens og Kvindens Sjæl; han kendte enhver Livsalder, og ingen Tanke eller Følelse af almenmenneskelig Værdi var fremmed for ham.

Han var en virkelig Menneskekender ud fra sin Tidsalders Forudsætninger, og saa omfattende var hans Geni, saa universel hans Kunst, at vi endnu, i en helt anden Tidsperiode, et Aarhundrede efter hans Manddomsgerning, kan læse ethvert af hans Hovedværker og ethvert skønhedspræget Digt fra hans Haand med Interesse, med Forstaaelse og Glæde, naar vi blot giver os Tid og Ro dertil. Hans Sprogform er saa ypperlig, virker endnu saa naturligt og levende, at det er en let Sag gennem den at trænge ind i de Tanker og Følelser, det Liv og den Virkelighed, der ligger bagved. Ethvert nogenlunde oplyst Nutidsmenneske, der har Sans for Poesi eller ejer nogen historisk Følelse, forbundet med naturligt Skønhedsinstinkt, vil kunne læse Oehlenschläger og have Udbytte deraf. Og det er nødvendigt at have Kendskab til ham og hans Gerning, hvis man vil vide noget om, hvad *Tradition* er, hvad *klassisk Digtekunst* vil sige, hvad en Tragedie eller et højere Drama er for en Ting.

Ingen nulevende Dansker — ingen Nordbo i vor Tid — kan dømme om Teatret som Kulturinstitution uden Kendskab til Oehlenschlägers Tragedier og Holbergs Komedier. Vi kan være uenige om Ibsens, Bjørnsons, Strindbergs positive eller stadig aktive Betydning for Nutidens og Fremtidens Aandsliv, men Holbergs og Oehlenschlägers grundlæggende og historisk almen-gyldige Betydning kan der ikke føres Strid om. Tag disse Ho-vedstøtter bort — og de bærende Værdier i vort humane Aands- liv, vor Dannelses Historie, vil smuldre hen for vore Øjne! — —

Var nu Oehlenschläger en stor Tragediedigter?

Dette Spørgsmaal vil vor Tids sagkyndige Kritikere vistnok nærmest besvare saaledes, at de tager Forbehold med Hensyn til Storheden, idet den litterære Kritik siden den suveræne Smags- dommer I. L. Heibergs Tid i det store hele har haft et skævt Syn paa Oehlenschläger som Dramadigter. Endnu i de nyeste Haandbøger eller Undervisningsbøger i dansk Litteraturhistorie gentages Heibergs filosofiske Frase, at Oehlenschlägers Geni var lyrisk-episk, og at hans særlige poetiske Omraade var Roman- cen og lignende Digtformer. Heiberg miskenkede med andre Ord Oehlenschlägers Storhed som Dramadigter. Han kunde naturlig- vis ikke nægte, at „Hakon Jarl“s Forfatter var en betydelig Digter ogsaa i dramatisk Retning, men han vilde hævde, at Ska- beren af det store nordiske Drama ikke havde sin egentlige Styrke paa dette Felt.

Hele Heibergs Bevisførelse i Afhandlingen om Oehlenschlä- ger som Tragediedigter (i Tilknytning til Anmeldelsen af „Væ- ringerne i Miklagard“) virker meget besnærende ved sin over- legent aandrige Form, men er ikke des mindre sofistisk og spids- findig. Heiberg kunde som Vaudevilledigter aldeles ikke værd- sætte et dramatisk Geni som Oehlenschlägers; han forstod over- hovedet ikke Højden og Dybden i den af Steffens indvarslede Epoke. Heiberg hørte ikke hjemme i den grundlæggende Aands- livsperiode, men i den derfra afledede æstetiske Periode, der forholdt sig helt anderledes til Romantikens Idealer end Oeh- lenschläger og hans Kreds. Hvor forskellig end den derefter følgende Periode, Realismens eller Brandesianismens Tidsaf- snit, har været fra Heibergs, er dog Resultatet af dennes Gene-

ralopgør med vor Tragediedigter blevet staaende som den endelige Dom.

Heri er der noget virkelig tragisk, da Oehlenschlägers hele Manddomsgerning i Hovedsagen var knyttet til Nationalscenen, hvor betydelige Kunstnere og Kunstnerinder med den store Dr. Ryge i Spidsen (Hakon Jarls og Palnatokes geniale Fortolker) gav en glimrende Fremstilling af hans Hovedværker. Man forstaaer saa godt, at Heibergs principielt farlige Kritik, der efterhaanden bundfældede sig i den almindelige Bevidsthed og til sidst blev den herskende, følte af Oehlenschläger selv som skæbnesvanger. Hvis Heiberg havde slaaet den Mening fast, at Holberg, fordi han ikke var en Molière, ikke havde haft sin egentlige Styrke som Komædiedigter, skønt han var en stor Satiriker, vilde denne Dom ogsaa kunne være blevet farlig for den første af vort Teaters to Hovedstøtter, men Holbergs Ære og Ry vilde Heiberg nu ikke forringe, skønt han indirekte bidrog dertil ved at ophøje Vaudevillen til en ny stor Kunststart, hvoraf der skulde fremgaa en Nationalkomædie af helt ny Støbning. Sammenstødet mellem Oehlenschläger og Heiberg blev i Virkeligheden et Grundstød for Tragediedigtningen som en Hovedfaktor i Litteraturens og Teatrets Verden.

Nu — da vi efterhaanden har faaet baade Heibergs Æstetik og Brandesianismens langvarige Omvæltninger paa Afstand — turde vel Tiden være inde til en skønsom og retfærdig Vurdering af Oehlenschlägers enestaaende Betydning som *Tragediedigter*. Enhver Kender af vor Digtetekunst, der roligt, med et aabent, modtageligt Sind, vil fordybe sig i hans første fem Sørge-spil og derefter læse de bedste af hans senere Produktion, vil let kunne bekræfte Sandheden i denne Paastand, at Oehlenschlägers Tragedier bør nævnes ved Siden af Holbergs Komædier som vor Litteraturs og vor Nationalscenes ypperste dramatiske Værker indtil denne Dag. De to Genier er ikke blevet fordunklet af senere Tidens Talenter. Holberg har dog haft tre evnerige Lystspildigtere i det nittende Aarhundrede at konkurrere med, men Oehlenschläger har stadig raget frem i ensom Majestæt, skønt hans dramatiske Stil og Kunstform er blevet efterlignet af Hauch, Heiberg, Hertz og den uden for Teatrets Verden staaen-

de Bredahl. I Realismens Tid, efter 1870, har den højere Dramastil ikke kunnet trænge igennem — Oehlenschlägers Genius var gledet ud i Mørket.

Af Oehlenschlägers 25 Skuespil over tragiske Emner er største Delen saa stærkt præget af Digterens dramatiske Geni, at de endnu i vor Tid kan læses med Interesse. Disse endnu værdifulde Tragedier, tragiske Dramaer eller Sørge­spil er følgende: „Hakon Jarl“, „Baldur hin Gode“, „Palnatoke“, „Axel og Valborg“, „Correggio“, der alle blev skrevet paa den store Udenlandsrejse, „Stærkodder“, „Hagbarth og Signe“, „Erik og Abel“ fra 1810'erne, „Væringerne i Miklagard“ fra Tyverne, „Tordenskjold“, „Dronning Margareta“, „Sokrates“ fra Trediverne og endelig „Dina“, „Landet fundet og forsvundet“ samt „Kiartan og Gudrun“ fra Fyrreerne. Desuden har „Amleth“, jævnført med Shakespeares Tragedie, sin særlige Interesse.

Disse 16 Tragedier har ubetinget blivende Værdi. Man har søgt at inddele samtlige Sørge­spil i forskellige Grupper: klassiske, sentimentale, patriotiske, humant-borgerlige, æstetisk-interessante. Man kunde ogsaa inddele dem paa anden Maade. Saadanne Rubriceringer er ikke altid vejledende for Læserne, men de tjener til at antyde den store Variation i Emner og Behandlingsmaader. Oehlenschläger var aldrig stillestaaende ret længe ad Gangen, men han havde ganske vist sine svage og matte Perioder, hvad han sikkert kunde have skjult for Offentligheden, hvis han blot ikke havde været saa produktiv, bestandig skabende og frembringende, som han vedblev at være hele Livet igennem. Han var altid flittig og besjælet af Trang til digterisk Virksomhed, men det var selvfølgelig umuligt for ham, saa vel som for alle andre Genier, til enhver Tid at have Aandens Lys brændende i sig. Inspirationen var ikke — og kunde ikke være — redbon fra Aar til Aar. Han frembragte derfor ved sin stadige Flid en Del Værker, der staar langt tilbage for Hovedværkerne.

Man har Gang paa Gang bebrejdet ham, at han ikke blev staaende bestandig paa samme Højdepunkt af Begejstring og storslaet Skaberkraft, som han stod paa indtil sit 30te Aar. Man skulde hellere give ham al den dybe Anerkendelse og Be-

undring, som han har rimeligt Krav paa, fordi han helt op i Alderdommen vedblev at frembringe — med visse Tidens Mellemrum — herlige Værker, deriblandt de ovennævnte Tragedier, der alle aabenbarer en sjælden Enhed af Naturkraft, skabende Evne, høj Dannelse, kunstnerisk formende Talent og poetisk Idealitet, selv om de ikke alle er lige fremragende.

I alle sine Tragedier, hvor forskellige de end er i Følge Emner og Udarbejdelse, er Digteren selv til Stede umiddelbart — som en sand lyrisk Digter, hvad han inderst inde var — med hele sin øjeblikkelige, varme Hengivelse i Stemningen, i Personernes Skæbne og i Handlingens Gang. Og dog ejer hans Fremstillingskunst den nødvendige „Objektivitet“, der ytrer sig deri, at man ser de forskellige Personer træde anskueligt frem, hver for sig kendetegnet af sin selvstændige Karakter i Væsen, Optræden og Tale, idet hver enkelt (i alle de ypperste Dramaer) har sin egen Farve, sin egen Atmosfære.

Hvor vidtspændende Oehlenschlägers Dramakunst er, viser sig f. Eks. i den umaadelige Forskel, der let kan paavises mellem Tragedier som „Hakon Jarl“ og „Axel og Valborg“, mellem „Palnatoke“ og „Correggio“, mellem „Hagbarth og Signe“ og „Kiartan og Gudrun“, mellem „Dronning Margareta“ og „Dina“. Versformerne veksler undertiden, Indstillingen over for Emnet og den psykologiske Belysning ligesaa, alt eftersom Emnets Art eller den givne Fremstillingsform kræver det. Man skulde tro, at Digterens umiddelbare Livsfølelse var blevet svækket med Alderen — ingenlunde. For de store Genier gælder ingen almindelige Love og Regler. Hans Evne f. Eks. til at skildre Elskoven mellem unge Mænd og Kvinder er i hans sidste Drama, „Kiartan og Gudrun“ (fra 1848), endnu mere fyrig end i Kærlighedstragedierne fra de unge Aar.

Den Ild, der havde flammert i den unge Digtters Hjerter, slukedes aldrig — Tragedierne fra Fyrreterne og hans „Erindringer“ er lysende Vidner derom. Den store Vanskelighed for Teatret ligger især deri, at et Genskær fra denne Ild bør udstraale fra den sceniske Fremstilling. Hvis ikke Skuespillerne kan fornemme Ildens varmende Kraft, en fængende Glød i deres Indre, saa formaar de ikke at gribe Tilskuernes, og det kommer da let

til at se ud, som om det er Digteren, der er blevet for gammel-dags. Men de ypperste af hans Værker kan ikke ældes, fordi han selv vedblev at være en ung Mand i Sjæl og Sind til sine Dages Ende. Ogsaa om hans Tragedier gælder Digteren Emil Aarestrups Visdomsord, der er udtalt om Oehlenschlägers Digting:

„Gud denne Digersjæl beskjærme!
En Rus af ham endnu jeg haaber;
thi der er flere Kræfter i hans Bærme
end i de andres Førstedraaber.“

Netop fordi han altid bevarede Ungdommens Livsfølelse, Ynglingesindet, kunde han endnu i sin Alderdom vise sig saa smidig, at det lykkedes ham paa den mest glimrende Maade at indsmelte den nye Tids æstetiske Synspunkter i Tragedier som „Dina“ (opført paa vort kongelige Teater i Efteraaret 1842 med Fru Heiberg i Titelrollen) og „Kiartan og Gudrun“. Han havde fuldkommen Ret i, hvad han Aaret før skrev i det smukke Digt „Den høiere Hjemvee“, efter Hustruens Død:

„Skjønt Sneen Haaret dækker,
kan Hjertet brænde med en Ungdomslue.“

Han taler et Sted i sine „Erindringer“ om Udførelsen paa Scenen af et Par Tragedier fra de unge Aar: „Alting maa være Ild og Liv, saavel hos Valborg som Correggio“. Det maatte han kræve, fordi han følte Ildens Lue og Livets Fylde i sit eget Bryst — fordi han ejede baade den dramatiske Nerve og det røde Teaterblod.

Der var nu det højst mærkelige ved Oehlenschläger, at han under Inspirationen paa en og samme Tid udmærkede sig ved brændende Følelse og plastisk formende Fantasi. Han kunde derfor udmale store, stærke Sindsbevægelser og dog gøre Karakterkildringen klar, fast, afrundet. Samtidig med at han gik op i sine Helte og Heltinder med hele sin Sjæl, saa han dem i Fantasiens træde frit og selvstændigt ind i Dramaets forskellige Optrin. De udsprang fra hans Indre, gennemglødet af Hjertets Ild, men derefter udformedes de plastisk ved Fantasiens Tryllemagt. Derfor fortsætter de deres Liv i Erindringen i Læserens

eller Tilskuerens Sind, længe efter at Bogen er lukket eller Teatertæppet rullet ned.

At Oehlenschläger kunde give objektive, frit udfoldede Menneskeskildringer, skyldtes dette, at hans uhildede Blik var vendt udad mod Livet omkring ham, mod den dagklare Virkelighed, Naturen og Historien. Han kunde leve for og med sine Personer i Lykke og Ulykke, fordi han havde set dybt ind i dem, saadan som kun en stor Digter er i Stand dertil, naar de Mennesker, han vil skildre, bliver levende i hans Fantasi.

Idet nu Tragedierne havde Livets Varme og Fylde i sig, kunde de i hans Tidsperiode virke vækkende paa Publikum. Et Drama som „Axel og Valborg“ kaldte nye Stemninger og Følelser til Live i elskende unge Hjerter. Den romantiske Kærlighedsposi blev herigennem forædlet og fornyet. Kunstnertragedien „Correggio“ — en helt ny dramatisk Type i Nordens Litteratur — vakte Sansen for Kunst hos det danske Publikum. „Hakon Jarl“ og „Palnatoke“ skabte en Genfødsel af nordisk Aand og Hertesind. „Hagbarth og Signe“ tolkede Kærlighedens Lidenskab med Inderlighedens Kraft og Varme. Tidens Ungdom følte i sig en Genklang af Hagbarths ømme Udbrud: „O rene Glød af ægte Kiærlighed! — O stærke Blus af Troskabs Alterflamme!“ En dyb Længsel i unge Hjerter, en skjult Drøm, en hemmelig Anelse om Kærlighedens Almagt fik Liv og Mæle gennem Tragediens glødende Strøm af Følelser.

At Teatrets Storhedstid begyndte i Oehlenschlägers Manddomsaaar, medførte efterhaanden en fuldstændig Omdannelse af Publikums Tænke- og Følemaade, af den æstetiske Smag, af Natur- og Virkelighedsopfattelsen, af Fædrelandskærligheden, af Forholdet til Historie og Tradition.

Holberg havde forud, i sit Aarhundrede, omdannet Tidsbevidstheden i Retning af sund Sans og klar Forstandighed, Satire og Humor, men Reformationen ved Oehlenschläger trængte dybere ned i Sindet. Vore Bedstefædres eller Oldefædres Ungdom blev stærkt præget heraf. Hvad denne Ungdom optog i sig fra den romantiske Poesis, det nye Aandslivs Kildevæld i Oehlenschlägers Digtning, det lever endnu i Dybet af vor medfødte Natur. Idealer som de, der udstraalet fra hans Værker, dør ikke,

udslettes ikke i Løbet af to til tre Menneskealdre, men de mærkes ikke i Overfladen. Vor Tid er blevet fremmed for denne aarhundredgamle Aand og Livsfølelse, fordi den er blevet fremmed for sit eget inderste Væsen, for de Anelser og Drømme, de Længsler og Minder, der skjuler sig i Bunden af vort splittede Sind. Fordyber vi os en Dag i Ro og Stilhed i en af den gamle, men evigunge Digtets Tragedier, der burde findes — og nu og da læses — i ethvert nogenlunde oplyst eller dannet Hjem i Nutidens Danmark, da hører vi snart, først dæmpede, saa stærkere Lyde fra det glemte Kildevæld i vor eget Indre. Saa stor en Fatasiens og Følelsens Tryllemester er endnu den gamle romantiske Digter, som snæversynede eller formalistiske Kritikere har gjort ukendelig for den danske Almenhed! Men han lever — han lever bestandig i vort Folks dyrebareste Minder fra en ikke ret fjern Fortid. Og naar som helst — hvad ved vi om den kommende Tid! — kan den stærke, levende Aand i hans Værker kaldes frem til nyt Liv i unge Hjerter. „Da klinger i Muld — det gamle Guld!“ — —

Var da Oehlenschläger en stor Tragediedigter?

Hvis hans dramatiske Geni skulde maales med en Baggens formalistiske eller en I. L. Heibergs doktrinære, abstrakt-filosofiske Alen, der allerede i hans egen Tid indvirkede uheldigt paa det intellektuelle Publikums Dom, saa vilde Svaret ikke blive et Ja. Dog anerkendte baade Baggesen og Heiberg hans Genialitet ogsaa i dramatisk Retning, men de var hildet i Fordomme. Hvis endvidere Realismens litterære Kritik skulde fælde den afgørende Dom, vilde Svaret heller ikke blive et Ja, skønt ogsaa denne Kritik, sidst i Vilh. Andersens Afhandling om Oehlenschläger i den nye Haandbog i den danske Litteraturs Historie, maa yde ham Anerkendelse, men den har ikke kunnet komme ud over Heibergs æstetiske Principper, mærkeligt nok, da den ellers ikke gerne har villet bygge videre paa disse. Vilh. Andersen fremhæver udtrykkeligt det nævnte Sted: „Resultatet af denne Kritik (Heibergs) maa endnu godkendes.“ Længere er altsaa denne sidste Oehlenschläger-Biograf ikke

kommet i sit Syn paa Tragedierne — han har slaaet sig til Ro med Heibergs Postulater fra 1828!

Jens Baggeseens og I. L. Heibergs Kritik bør imidlertid ikke mere hindre os i at se uhildet og fordomsfrit paa Oehlenschlägers Tragedier. Gør vi det og sammenligner vi ham med Verdenslitteraturens Mestre i Skuespildigtning, da maa Svaret blive et ubetinget Ja, selv om vi lader alle Modgrunde veje nok saa tungt.

Det er en stor Lyriker, der har frembragt Tragedierne, det ser vi snart paa Stilen og Sproget. De bæres frem af varme, rige Stemninger, stærke, dybe Følelser, og deres ydre Form er overalt præget af det lyriske Geni, som er Digterens inderste og oprindeligste Naturgave. Sprogets Skønhed og Farvefylde i den høje Stils fuldkommen naturlige og almenfattelige Form maa vække Beundring ogsaa hos Nutidslæsere. Alene for Sprogets Skyld bør man læse og nyde den ovennævnte Række Tragedier!

Det er dernæst en stor lyrisk-episk Digter, der har bearbejdet og udformet Stoffet til disse Skønhedsværker. Det er den fødte Romancedigter, der skildrer Handlingens Gang og beretter om Personernes Karakter og Skæbne i hver enkelt Tragedie. Den lyriske Strøm, der bølger i skiftende Rytmer gennem Indholdets Fremstilling, gør Sjælen deri levende og handlekraftig. Den episke Klarhed, Orden og Sammenhæng gør alle Genstande anskuelige.

Det er endelig en stor Dramatiker, der har komponeret disse Værker til Brug for Scenen. Han har haft det sjældne tekniske Haandelag, der først lægger den rette Grundvold og saa bygger op Led for Led, til hele Bygningen staar fast og sikkert som en harmonisk Helhed. Han kender Teatrets Kunst og bøjer sig for Scenens Krav. Han har baade det store Overblik og Sansen for Enkelthedernes Betydning. Som Historiemaler tegner han sine Billeder i klare, store Linjer og anvender de Farver, som gør Billederne mest livlige og virkningsfulde. Med sin plastiske Evne former han Dramaets Skikkelser, som Billedhuggeren danner sine Figurer af den bløde Lermasse, og med sin opfindsomme Fantasi indfører han dem i livfulde Scener og Situationer, i fængslende Episoder, som der findes Eksempler paa

i alle hans Skuespil, selv de svageste, i bevægede Handlingsoptrin. Nederlandske Genrebilleder af en rent fortryllende Virkning, idylliske Scenerier, veksler med heroiske Optrin, besjælet af ophøjet Patos. Digteren glemmer aldrig over sine Helte og Heltinder Bipersonerne eller ganske underordnede Figurer, som han ofte fremfører med en glimrende Karakterisering.

Med alle disse Fortrin maa Oehlenschläger siges at have haft mere Følelse for Scenens Krav, mere Indsigt i Teatrets Kunst, mere teknisk Dygtighed end nogen anden af vore Skuespildigtere, den herlige Holberg medregnet, fordi denne vittige Satirikers Omraade var forholdsvis snævert begrænset. Ogsaa i sine Lystspil med „Frejas Alter“ i Spidsen har han lagt sin dramatiske Dygtighed for Dagen i den Maade, hvorpaa han har udarbejdet Stykkerne til Brug for Scenen, men det lykkedes ham ikke, trods Vittighed, lystigt Lune og livligt Temperament, at naa det anerkendte Mesterskab paa dette Omraade. Han manglede her Holbergs særlige Geni. Men han dannede ikke des mindre paa en vis Maade Skole inden for den efterfølgende Lystspildigtning. Heiberg, Hertz, Hostrup, ganske særlig den sidste, er blevet tilskyndet og paavirket af ham.

Man har bebrejdet Oehlenschläger, at han manglede den abstrakte Refleksion, Evnen til helt at overskue sine Værkers Tankeindhold og gennemføre sine Ideer med skarp Logik. Man har ligeledes, i Heibergs Tid, bebrejdet ham Manglen paa Ironi, d. v. s. Manglen paa fri Overlegenhed og koldsindig Beskuelse af sine Personer. Man har dermed, praktisk talt, villet hævde, at han gik for meget umiddelbart op i sine Helte og Heltinder og farvede dem for stærkt med sine lyriske Stemninger. Senere, i Realismens Tid, har man villet forfægte den Paastand, at han manglede den rette Menneskeklogskab og Verdenserfaring, idet man ogsaa paa dette Hovedpunkt nærmest har efterfulgt I. L. Heibergs kritiske Forbillede.

Disse Indvendinger røber en total Misforstaaelse af Oehlenschlägers Geni. De viser, at man har anlagt en falsk Maalestok for Bedømmelsen. Selv det store Geni har sin Begrænsning. Ogsaa Oehlenschläger har haft sine Fejl og Mangler, ligesom selve Shakespeare, men han har Krav paa at blive bedømt ud

fra sin Naturs og sit Milieu's Forudsætninger. Man maa se ham i hans Storhed, men hertil hørte netop den ejendommelige Karakter, der præger hans Geni. Hvis dette nyskabende Geni havde udmærket sig ved de Egenskaber, de filosoferende Kritikere med Baggesen og Heiberg i Spidsen har savnet, saa maatte det være vokset op af en helt anden Jordbund og have haft en helt anden Naturgrund i sig.

Oehlenschlägers Storhed beror netop paa de Egenskaber, han har ejet i enestaaende høj Grad, og det er i Kraft af hans Genis særlige Karakter, hans Digtergerning blev saa værdifuld, som den ubestrideligt har været. Havde han været en Smule anderledes, end han øjensynligt var bestemt til at være, saa var han ikke blevet den Oehlenschläger, der reformerede vor Digtekunst og vort Aandsliv ved sin sunde, frodige, rigt blomstrende Naturs Umiddelbarhed og Oprindelighed. Det er meningsløst at fordre, at en Løve tillige skal være en Elefant. For øvrigt er Bebrejdelsen med Hensyn til Menneskeklogskab og Verdenserfaring ganske misvisende over for Oehlenschläger og den romantiske Idealismes Digtekunst. — —

Vor store Tragediedigter taaler meget godt Sammenligningen med Mestrene i hans Fag inden for Verdenslitteraturen. Det vilde i flere Henseender være urimeligt at jævnføre ham med Shakespeare, skønt han paa visse Punkter overgaar sin engelske Digterbroder, nemlig i Kompositionens Harmoni, i Stilens Skønhed, i æstetisk Selvbeherskelse. Alle andre store Tragediedigtere i den nyere Tid fra Calderon og Corneille over Goethe og Schiller til en senere Tids Mestre kan han udmærket godt side-stilles med. Han har sine særlige Fortrin frem for dem alle ved sin ejendommelige Blanding af de lyriske, episke og dramatiske Elementer — lad saa de andre til Gengæld have Egenskaber, hvori han er mindre stærk! Rent dramatisk set er han f. Eks. større end Goethe, og han er ubetinget mere indholdsrig og mere dybtgaaende end den altid ordsvulvende Victor Hugo.

Skulde den Dag komme, da Oehlenschlägers Tragedier atter bliver ført frem i en glansfuld Udførelse paa Teatret, da vil man erfare, at de ejer en mærkelig Evne til at løfte Sindet op over Hverdagen. Aanden i dem virker til Forsoning og Frigørelse.

Trods de sørgelige Emner udstråler de en lys Grundtone, en „højere Munterhed“, en festlig-højtidelig Stemning. Der gaar en Understrøm igennem dem af rolig, afklaret Harmoni, af sejrrig Tro paa Livets evige Værdier. Deraf udspringer den opløftende Kraft.

VI.

FAMILIEFADER OG SAMFUNDSBORGER.

Mens Oehlenschläger opholdt sig i Paris, skrev han hjem til sin Kæreste: „Hver Tragedie vil blive mig et sandt Lystspil. For den første Akt køber vi Lys og Brænde, for den anden Logis, for den tredje Klæder, for den fjerde Mad, og for den femte gør vi Traktement og køber Hunde med sorte Snuder, som kan lege med vore Børn.“

Dette lystige Udslag af en munter og sangvinsk Sindstilstand er meget betegnende for Oehlenschlägers Naturel. Rundt omkring i hans „Erindringer“ og den Brevsamling, der foreligger fra hans Haand, ytrer hans ungdomsfriske Humør sig paa en lignende Maade, til Tider kaadt og overgivent, til andre Tider i Pagt med den sunde Sans, det lyse Lune, som har givet sig mange vittige Udslag i hans Digtning. Han vilde helst se paa Verden og Menneskene med et muntært Sind, venligt og tillidsfuldt. Det barnlige, godmodige, elskværdige Træk i hans Karakter hjalp ham, i Forbindelse med hans ideale Livssyn, ud over Modgang og Skuffelser, som ellers kunde have draget dybe Furer i hans følsomme og letbevægelige Sjæl.

Da han skrev de ovenanførte Linjer i et Brev til sin Kæreste, følte han sig paa Højdepunktet af sin skabende Kraft. Arbejdet var hidtil gaaet som en Leg for ham. Aladdin-Aanden var over ham og fik ofte hans Livsmod og Humør til at strømme over i stærke Fantasi-Udgydelse. Han var besjælet af hele Ungdommens svulmende Styrke, og han følte det, som om intet Maal for hans Digterattraa var for højt for hans Kraft og Vilje. Hvad der for andre, f. Eks. den mismodige og forpinte Schack von Staffeldt, var et utaaeligt Tryk, var for ham kun en forbi-

gaaende Vanskelighed, der temmelig let kunde besejres. Ærgrelse, Sorg, Genvordigheder kunde i Øjeblikket paavirke ham til heftige Udbrud, Stemningsopbrusninger, men bevarede ikke nogen knugende Magt over hans Følelsesliv. Han var uhyre spændstig som ung, og da han vedblev at være ung i Sindet, mistede han aldrig den indre Ligevægt, der betinger Spændstigheden.

Det lovende Fremtidsperspektiv, han i en lystig Stund i Paris oprullede for sin gode, offervillige Kæreste, blev aldrig virkeliggjort i den Verden, hvori han virkede som Tragediedigter. Teatrets Pengekasse rummede ingen Guldgrube for ham. Skønt han ogsaa efter sin Hjemkomst vedblev at producere i stor Stil og stadig frembragte baade Tragedier og andre Digterværker, kom han kun alt for hurtigt ind i en ret haard Kamp for Brødet. Hverken han eller hans Kone forstod sig synderligt paa den strengere Økonomi, og den lille Husstand voksede bravt i Løbet af nogle faa Aar.

Som Professor havde han 600 Rigsdaler aarlig fra Universitetet og andre 600 fra Finanskassen. Da denne Indtægt vel ikke dækkede mere end Halvdelen af hans Forbrug, idet Pengekrisens uhyre vanskelige Tid begyndte for selve Staten, maatte han søge at erhverve sig en supplerende Indtægt ved sin litterære Produktion. Paa dette Punkt skulde man mene, Udsigterne tegnede sig meget lyst, da han blev gift. „Axel og Valborg“ blev nemlig opført i Januar 1810, og samtidig udgaves Tragedien af Forlæggeren, Bogtrykker Seidelin, der betalte et samlet Honorar paa kun 300 Rigsdaler, skønt der hurtigt blev solgt, saa vidt man kunde skønne, ca. 3000 Eksemplarer, hvorefter fulgte et Par nye Oplag. Indtægterne fra Teatret var i Sammenligning med Nutidsforhold meget beskedne. Den berømte Tragedie opførtes otte Gange i den første Sæson og blev derpaa henlagt i tre Aar. Den gjorde Lykke ogsaa fra Scenen, skønt Udførelsen ikke var fremragende. Den herlige Rosing, som Oehenschläger kalder hin Tids største Skuespiller, var ganske værkbruden af Gigt og optraadte aldrig mere paa Teatret. I hans Sted spilledes Axel af Vennen Foersom, Shakespeares begavede Oversætter, men han kunde ikke tilfredsstille helt. Først i en

senere Tid blev Stykket spillet af Kunstnere, der kunde magte Rollerne. Ogsaa over for dette smukke Værk knurrede Medlemmer af den gamle Skole, men mere afmægtigt end tidligere, nu da Teatrets Publikum hyldede Digteren.

Da det havde vist sig, at Forlæggeren snød ham paa en særlig glubsk Maade, vilde han udgive sine Bøger paa eget Forlag, og hermed kom han da ind paa et forretningsmæssigt Omraade, som han ikke i Længden kunde magte. Selv havde han hverken Lyst eller Evne til at paatage sig det dermed forbundne Arbejde. Det var Hustruen, der maatte ordne og lede det, oplagre Bøgerne, agitere for dem og sørge for at faa dem solgt, undertiden med Held. I det store hele har denne Digter-Forretning sikkert ikke været synderlig indbringende. Han har selv udtalt derom, at han vidste, han ikke forstod sig paa den Slags Forretninger, og at hans Kone heller ikke gjorde det, men hun vidste det blot ikke.

Det første Skrift, der udkom paa hans eget Forlag, var et Bind „Digtninger“ af blandet Indhold (1811). Heri fandtes en smuk Hilsen fra den til Danmark hjemvendte Digter:

„Mit gamle Fædreland! jeg ser dig atter,
 hver Gjenstand, som var spæde Barndom kjær.
 Din lysegrønne Mai mig taust omfatter,
 mig frisk omkrandse dine Bøgetræer..“

Han var glad ved at komme hjem igen efter den lange Fraværelse, og han blev hjerteligt modtaget af en Vennekreds, der var vokset betydeligt siden hans Bortrejse i 1805. Han blev ustandselig inviteret ud i Selskaber. I de store og fornemme Hjem vilde man baade se og høre Digteren, der havde vundet Ry og Ære, mens han var borte i det fremmede. Greverne Schimmelmann, Chr. Reventlow (Statsminister), Chr. Bernstorff, Gehejmeraad Moltke m. fl. aabnede deres Salon'er for ham, men al den Stads, man gjorde af ham, steg ham ikke til Hovedet. Han var og blev alle sine Dage en ganske usnobbet Karakter, som al ophøjet Fornemhed prellede af paa. Han kunde omgaas store Personer venligt lige saa vel som Smaafolk, men han kunde blot ikke fordrage Adelshovmod eller Standsfordomme. Her-

imod søgte han altid at reagere af bedste Evne, og han var ikke til at spørge med, hvis man prøvede paa at se ham over Hovedet eller krænke ham med dum Stolthed.

I de fornemme Selskaber maatte han forelæse sine nyeste Digterværker, de meget omtalte „Axel og Valborg“ og „Correggio“, saa han til sidst selv blev „saa kied deraf som Kat af Senop.“ Ogsaa ved Hoffet kom han og maatte ligeledes læse højt der.

For øvrigt havde han nok at gøre med at vedligeholde Selskabeligheden i Familie- og Vennekredsen. De Hjem, han var nærmest knyttet til foruden sit eget, var Faderens ude paa Frederiksberg Slot, Svigerfaderens, A. S. Ørsteds og Rahbeks. Men mest lagde Livet i hans eget Hjem Beslag paa ham. I Løbet af halvfemte Aar efter Brylluppet fik han tre sunde, livlige Børn, Datteren Charlotte og Sønnerne Johannes Wolfgang, opkaldt efter Ewald og Goethe, og William, efter Shakespeare. Han var som ung Ægtemand og bestandig senere en kærlig, trofast Familiefader. Saa snart han havde Tid tilovers, legede han med Børnene og glædede sig over at se dem trives godt. Mens de laa i Vuggen, kunde han ofte om Aftenen sidde og synge for dem, til de faldt i Søvn. Det idylliske Familieliv elskede han højt, og hans følsomme Digterhjerter bankede varmt ved alle de Hverdagsoplevelser, der for ham betød Ytringer af Hjemmets Poesi.

I de første Aar efter Brylluppet beherskedes han af en alt for heftig Trang til at producere; hans frodige Fantasi blomstrede i overdaadig Fylde; senere søgte han at dæmme op for dens Tilbøjelighed til at strømme ud over alle Bredder. Men trods den ivrige Arbejdsomhed, den daglige, vedholdende Flid — under en dristig Kamp med den ikke altid naadige og huld-salige Musa — og trods Næringsssorgernes Tryk, der nu og da vakte Misstemninger i Hjemmet, bevarede han Livsmodet og Troen paa sit Digterkald. Derfor blev der ogsaa altid rig Lejlighed til at nyde fredelige og opmuntrende Hviletimer i Familiens Skød, naar Uvejrsskyerne, der snart kunde drive over, var forsvundet.

I den af smukke, idyllisk-vemodige Stemninger gennemvævede Digtkreds „Frederiksberg“ fra 1816 tegner Digteren et sol-

beskinnet Billede af sit Familieliv i „Morgenvandring i Haugen“. Nogle faa Linjer afmaler Situationen:

„Ingen os mærker; forladt end stander forfriskende Løvsal;
Hoben, med Myggene, først sværmer, naar Solen gaaer ned.
Kom kun i Morgendragt, o Moder, med blomstrende Glutter!
Mageligtømrøde Bænk venter ved Kilden os hist.

— — — — —
Rask nu da! Hurtig afsted! Lotte med Frugter i Kurv,
Hans med Glassene svøbt i Papiir, og Moder med Brødet,
Fader med Bog. Karavantoget til Bænken hen gaaer.
William rider paa Faderens Stok, ham passer Cathrine.
Seer I? nu er vi der alt. Ei, det var trykkende varmt!
Men her spørger i Krat Titanias Alfer, og Kiøling
Vifte de til os fra Siv. Kiølig er Busken, som de.
— — — — —“

Der har været skrevet en Del om Disharmonier mellem Oehlenschläger og hans Hustru, men naar det har været antydnet eller ligefrem hævdet med Eftertryk, at de ikke passede for hinanden, og at Uenighederne bundede i et dybtgaaende Misforhold, saa strider denne ubegrundede Paastand mod alt, hvad der faktisk foreligger om Samlivet mellem dem. De havde begge „Ild i Sjælen“, et heftigt Temperament og en ofte ubændig Trang til at sige med stærke Ord, hvad de følte under Øjeblikkets Sindsbevægelser. De havde desuden begge en meget selvstændig Karakter, var ærlige, aabenhjertige, usminkede i deres Tale, naar det gjaldt, hvad der for dem stod som Sandhed og Ret. Naar nu Pengesorger eller anden timelig Modgang trykkede Stemningen i Hjemmet, eller naar Digteren havde sine personlige Ærgrelser og Genvordigheder, som især den offentlige Kritik ikke saa sjældent paabyrdede ham, saa kunde der naturligvis opstaa nogen Strid og Uenighed imellem dem, men de havde begge et alt for ømt Hjerter over for hinanden, til at de kunde nære Vrede mod hinanden ret længe ad Gangen. Deres Disharmonier bundede aldrig dybt — de var kun forbigaaende Stemningskriser.

Christiane Oehlenschläger var ligesom Søsteren Kamma, Fru Rahbek, en retlinjet, pligttro, helstøbt Karakter. Hun var tilbøjelig til at tage alt for tungt og ivrigt paa Tingene, men det skyldtes kun en stor Samvittighedsfuldhed. Hun var yderst

hjælpsom og vilde gerne gøre vel mod alle dem, der stod hende nær; nødlidende Mennesker hjalp hun gerne. Sin Mand var hun en trofast Støtte; hun beundrede hans Digtergeni ganske ukritisk. Hun er blevet kaldt hans „borgerlige Valkyrie“. Over for Børnene var hun en selvopofrende Moder. Ogsaa i Forholdet til Manden ytrede hendes Moderlighed sig.

Oehlenschläger siger i „Erindringer“: „Den sunde, friske Digter mangler aldrig Barnlighed, aldrig en glædelig Illusion. Selv i hans Veemodstaarer speiler sig en skønfarvet Regnbue, der forbinder Himmelen med Jorden; og hans begejstrede Kraft hærder denne luftige Bue til en Bro, hvor Thor rider ned med alle Guderne.“ Dette barnlige Grundtræk i hans Ynglingesind førte ham let ud over Hverdagslivets Uoverensstemmelser inden for Hjemmets fire Vægge. Som Hustruen beundrede hans Geni, beundrede han hendes storsindede Karakter.

Hvor smukt Forholdet var mellem de to Ægtefæller, derom vidner de Breve, de har vekslet med hinanden under hans Fraværelse fra Hjemmet paa Udenlandsrejser. Fra December 1816 til Efteraaret 1817 opholdt Oehlenschläger sig i Udlandet, i Tyskland og Frankrig, alene i Paris i tre Maaneder, som var den By i Verden, han foretrak frem for alle andre næst efter København. Han rejste som Ledsager for en ung Adelsmand, der skulde lære Europa at kende. De Breve, der er opbevaret fra denne lange Rejse, som omtales udførligt og fængslende i „Erindringer“, er en Række straalende Vidnesbyrd om det inderlige Samliv mellem Ægtefællerne. Hustruens Breve er gennemglødet af Æmhed og Omsorgsfuldhed. Vi ser hendes kraftige, djærve Karakter afspejle sig deri, hendes solide Dannelse og sunde Forstand. De udgør en opbyggelig Læsning for hver den, der bryder sig om at kende noget til Samlivet mellem hende og hendes Mand.

Det første Brev begynder saaledes: „Min ejegode kiærlige Oehlenschläger! Hvorledes skal jeg takke Dig, som jeg har Trang til det, for al Din Kiærlighed til mig og vore Børn? Din Smerte ved at forlade Din Familie har rørt og glædet mig; thi hvor meget jeg end kunde tænke mig, at Skilsmissem vilde koste Dig, saa har den dog langt overgaaet min Forventning; jeg for-

sikker Dig derfor helligt, at jeg intet Øyeblik i Din Fraværelse skal fælde bittre Taarer. Jeg takker Gud for denne Rejse og erkiender den som en Styrelse af Himlen...”

Man ser af disse Breve, med hvor stærke Baand Ægtefællerne var bundet til hinanden, og hvor dyb deres Kærlighed til Børnene var. Man finder desuden hendes Ærefrygt for ham som Digter bekræftet i rigt Maal. I et Brev fra Juni 1817 skriver hun bl. a.: „Jeg kan aldrig sige Dig, hvor høyt jeg elsker og agter Dig og hvor fast jeg foresætter mig ret for *Alvor* at stræbe efter at gøre Dig Dit Liv lykkeligt og behageligt, saa vist som Ingen paa Jorden inderligere kan fortiene alt muligt Godt end Du.“ I det sidste Brev udbryder hun: „Vor Glæde, min velsignede Oehlenschläger! over Din Hiemkomst er ubeskrivelig... Vi har beredet os efter bedste Evne paa at modtage Dig i et pænt og ordentligt Huus; havde jeg *vovet* at anvende noget meer derpaa, skulde det blevet bedre.“

Om sin Stemning ved Afrejsen fra Hjemmet skriver Oehlenschläger i „Erindringer“: „Da Afskedstimen nærmede sig, svulmede mit Hjerte, og en inderlig Veemod betog mig, fordi jeg skulde forlade min Familie. Jeg laa paa Tæppet i Stuen om Aftenen ved Kakkellovnsilden og lod de Smaa kravle over mig; jeg legede med dem som et Barn; de loe og vare lystige, og mærkede ikke, at mit Ansigt var badet i Taarer.“

Hvad Hjemkomsten til Danmark efter ni Maaneders Fraværelse betød for ham, giver følgende Skildring i „Erindringer“ et levende Indtryk af: „I Overgaars Morges lagde Skibet ind, og jeg lod mig røe til Toldbodtrappen. Det har noget langt mere Fortryllende at komme hiem til Søes end til Lands. Til Lands vænnes man til Fædrelandet igien lidt efter lidt; men her kommer det paa eengang. De kiære Matrosers „Fanden gale mig“ og „Diævelen tordne mig“ klang mig sødere i Øret end Nattergalesang, og jeg havde nær givet dem Penge, for at bande mere. Ved Indgangen til Toldbodens Viinhuus betænkte jeg mig paa, om jeg skulde løbe lige hiem, som jeg var, eller blive der først og lade et Bud melde mig. „Dette tyktes tilsidst den Tvivlende dog som det Bedste.“ Jeg sendte altsaa Karlen afsted, lod mig barbære og klædte mig paa. Hvilken underlig Følelse, at staae her i et

fremmed Værtshuus, et fremmed Værelse, som jeg saa tidt havde giort. men nu for sidstegang dennesinde, og saa nær min egen Arne! Karlen kom tilbage og fortalte mig de Elskedes Glæde, og nu ilede jeg hiem. —

„Hvorledes skal jeg beskrive Dig min Henrykkelse, da jeg saae dem alle grædende og hulkende at kysse paa Fingrene i Vinduet? De mødte mig paa Trappen! Alle tre Børn var voxede et langt Stykke og havde nye Klæder paa til Faders Hiemkomst. William kientde mig igien af mit Portrait, som han saa tidt havde betragtet i min Fraværelse; var ikke bange for den halvfremmede Fader, men klyngede sig nysgierrig, tillidsfuld og venlig til ham. Lotte stod maalløs og græd og kyssede mine Hænder; lille Johannes stirrede taus paa sin Fader med tunge Taarer i de alvorlige Øine. Min trofaste Christiane vidste ikke, hvor hun vilde hen for Fryd. Saligere Øieblik gives der ikke paa Jorden; ligesaa sødt og oplivende, som Afskeden smertefuldt!“ —

I 1818 havde Oehlenschläger den store Sorg at miste sin begavede, poetisk-aandfulde Søster Sofia, om hvem han siger i sin Gravskrift: „Hun blomstrede som Regnbuen i Taarer og svandt som den, da Solen brød hendes Sky.“ —

Som Oehlenschläger var en god Familiefader, var han ogsaa en god Samfundsborger. Den unge Romantikers satiriske Protest mod Bedsteborgerlighedens Filistrøsitet og hverdagsprosaiske Aand havde aldrig udviklet sig til Ringeagt for Borgerstanden som saadan. I Hovedværket fra hans første Digterperiode, „Aladdin“, er der intet, der tyder paa Selvophøjelse i Forholdet til de borgerlige Omgivelser. Det sunde Lune, den lette, smilende Humor i Eventyrdramaet tager Brodden af det genialt-overlegne Syn paa Borgersamfundet, som kan udledes af den aandelige Atmosfære i Værket. I Tragedierne findes der ingen Kritik deraf. Den romantiske Poet var interesseret i Aandslivets og Poesiens Genfødsel, men ikke i nogen antisocial Propaganda.

Digteren blev efter Hjemkomsten fra den store Rejse og sit Giftermaal mere og mere borgerlig. Samfundets store Interesser var ogsaa hans. Han følte for og med enhver god og nyttig

Stræben i Samfundets Tjeneste. Heri støttede baade Slægt og Venner ham, ikke mindst hans Hustru, der var saa stolt af hans Virksomhed til Gavn for Land og Folk. Hans Digting blev mere og mere bevidst en Gerning, han udførte i Kærlighed til Fædrelandet, i Ærbødighed for Historiens store Minder og den bærende Tradition i Folkets Udvikling. Han glemte aldrig det store Ansvar, der var forbundet med en aandelig Gerning som hans. Han vidste, at den krævede Hengivelse i Troen paa det høje Digterkald.

Hvor meget end hans litterære Virksomhed er blevet kritiseret i Tidens Løb, har dog ingen benægtet, at han har gavnet sit Fædreland og i første Række blandt sin Tids førende Mænd medvirket til at forny og forædle Folkets Kultur.

Som Universitetsprofessor arbejdede han ikke direkte i Videnskabens Tjeneste. Han blev aldrig nogen lærd Mand og lagde aldrig Vægt paa rent videnskabelige Studier. Han var og blev den store Digter af Guds Naade. Men han var ikke des mindre en Pryd for vort Universitet derved, at han kastede Glans over det ved sin ærefulde Berømmelse hjemme og ude. Han var længe den eneste blandt Universitetets daværende Professorer, der havde et i vide Kredse kendt og af mange højt anset Navn uden for Danmarks Grænser. Han prydede ogsaa den højeste Lærestalt ved selve sin smukke og statelige Person, sin hele festlige Fremtræden, sin beaandede Tale og den Digterglorie, der kransede hans Hoved. Med sit klangfulde Organ, sit ædle Sprog gav han sine Forelæsninger et æstetisk Præg i Ordets fulde Betydning. Paa dette Punkt var han fremragende i Sammenligning med Kollegerne, der tørt og docerende læste deres sædvanemæssige, strengt fagvidenskabelige Foredrag op af Kollegiehefterne.

Professor Oehlenschläger kunde baade holde en tankevækkende Forelæsning, naar Aanden var over ham og Emnet var gunstigt — over Ewald, Schiller, Goethe m. fl. — og give storartede Prøver paa sin anerkendte Oplæsningskunst, hvad enten han foredrog egne eller andre Digteres Værker. Naar han, midt i en Forelæsningstime, tog en Bog op af Lommen og gav sig

til at læse højt, var alle i Auditoriet, der kun talte mandlige Tilhørere, forberedt paa en usædvanlig Nydelse.

Ved flere Universitetsfester holdt han den programmæssige Tale. Saa længe Latin var det herskende officielle Sprog, maatte han med megen Møje og nogen Assistance udarbejde sin Tale i dette vanskelige Tungemaal, som han aldrig havde været nogen Mester i.

Da han i 1820 skulde skrive Universitetsprogrammet og holde den latinske Tale ved Reformationsfesten, maatte han et helt Aar forud læse og skrive Latin for at opnaa den nødvendige Færdighed. Hans Tale er udgivet paa Dansk i hans samlede Værker. Den er aandfuld, interessant og meget passende til Lejligheden, præget af en naturligt-værdig Veltalenheds Form. Martin Luther skildres og forherliges deri paa en for Digterens eget Livssyn meget karakteristisk Maade.

Han maatte nogle Gange senere holde latinske Universitetstaler, i 1832 som Rektor, den sidste Gang i 1847; de to af Talerne fik han en god Ven til at oversætte fra Dansk til Latin. Man læser de os overleverede Taler med en tilfredsstillende Følelse af, at vor største Digter paa en værdig og stilfuld Maade, i en fuldkommen naturlig, smuk Form, har skilt sig ogsaa fra dette Hverv. Han talte ikke som Fagmanden, den lærde Videnskabsmand, men som det, han alle sine Dage var, en højtdanet, aandfuld Digter.

Af andre Festtaler fra Oehlenschlägers Haand bør nævnes „Tale i Anledning af Thorvaldsens Hiemkomst til Fædrelandet 1819“ og to Taler, som han holdt ved højtidelige Lejligheder i Selskabet for Efterslægten, 1822 og 1840. Ogsaa disse Taler læses med Interesse; de er tankerige og smukt formede. Indholdet er personligt-originalt. „Borgersamfundets Adel“ har han heri fremhævet med Myndighed. I den inspirerede Tale til Ære for Thorvaldsen har han givet rammende Udtryk for høje og dybe Tanker om Skønheden som Maal for Menneskets ædleste Stræben i Religion, Filosofi, Videnskab, Kunst, i alle borgerlige Erhverv og i al god og nyttig Samfundsgerning.

Naar Digteren stod paa en Talerstol ved en højtidelig Lejlighed i festlige Omgivelser, tog han sig prægtigt ud. Den poeti-

ske Stemning, der da bruste gennem hans lyriske Sjæl, kastede et Skær af Højhed over hans Personlighed — lagde i Beaaandel-sens Stund en straalende Glans af guddommeligt beuaadet Menneskeadel over hans Skikkelse.

En berømt Videnskabsmand, Filosoffen Rasmus Nielsen, der jo var en fremragende aandfuld Taler, har i sin smukke Bog om Oehlenschläger (fra Jubilæumsaaret 1879) givet et vægtigt Bidrag til det ydre Billede af ham. Han taler om de Øjeblikke, da „Musen kom med de guddommelige Syner“ og siger da: „Den, der har set ham i et saadant Øieblik, glemmer det aldrig: Øiet flammede, Sproget glødede, Aanden løftede ham paa sine Vinger; — ingen Ordets Forkynder iblandt os har endnu kunnet træffe det menneskelige Hjerter dybere end han.“

Vi har blandt andre vægtige Vidnesbyrd om Oehlenschlägers ydre Person en meget interessant Udtalelse af den i sin Tid ansete svenske Digter, Friherre Bernhard von Beskow, der i sin Ungdom, i 1819, besøgte ham i Hjemmet i Københavns Bispegaard. Han skriver i sine „Vandrings-Minnen“ (i Følge Kr. Arentzens Biografi): „Man kan svårligen vara mer älskvård, förekommande och öppen hjertig än Oehlenschläger. Hans manliga skönhet och intagande umgängesätt göra det lika angenämt att se och höra honom. Han är, när han så vill, hofman i detta ords ädla bemärkelse, förenande en enkel och liksom medföd värdighet med ett lätt och behageligt sätt att vara. Allt, som omger honom, tyder ordning, smak och elegans. Endast frid och lugn målar sig på hans panna och andas inom denna boning. Ofvanför hans skrifbord hänga bilder af Martin Luther, Goethe och Schiller. Han lefver helst i skötet af sin familj. Skådespelet är den enda större folksamling, han besöker. Han ser der, som han sade, „ett smukt ansigt“, hör en vacker musik och återvänder till sitt skrifbord. Hans yttre antyder föga mer än några och tjugu år. Den lugna glädje, som hviler på hans ansigte och hans stilla lyckliga lif tyckes bevisa, att han är en ädel man.“

Denne Karakteristik har uden Tvivl ramt Sømmet paa Hovedet; den stemmer godt nok med andres Vidnesbyrd, der har kendt Digteren eller staaet ham nær. Man forstaar, at hans Per-

sonlighed ogsaa i de hverdagslige Omgivelser, i Hjemmets Dagligstue, har virket som en Art Skønhedsaabenbaring, naar han befandt sig vel og var munter og livlig.

Det var den afklarede Ro og Harmoni i hans Væsen, der bestandig paa ny hævede ham op over alle Bryderier og Vanskeligheder. Denne skønne Harmoni var et naturligt Udtryk for den Livslykke, han havde lært at kende baade som Familiefader og Samfundsborger. Han søgte ihærdigt at virkeliggøre den Tanke, han selv har givet et monumentalt Udtryk i dette Fyndprog: „Den digterske Laurbærkrone maa forbindes med den borgerlige Egekrands.“

VII. GAMMEL OG NY TID.

Det danske Samfund, Oehlenschläger vendte tilbage til i Slutningen af 1809, var ikke ganske det samme som det, han havde forladt i Sommeren 1805, men han var heller ikke selv ganske den samme, som han tidligere havde været.

Allerede efter Henrik Steffens' Bortrejse fra Danmark i 1804, under Udarbejdelsen af „Aladdin“, har Oehlenschläger begyndt at føle en halvt ubevidst Trang til Frigørelse fra Vennens og Læremesterens Herredømme over hans aandelige Liv. Der er Ting i „Aladdin“, i hele Belysningen af Forholdet til Nureddin, der tyder paa, at Digterens Genius higer mod Frigørelse fra ethvert Baand, enhver Afhængighed af en anden, ham overlegen Personlighed. Han har selvfølgelig ogsaa været paavirket imod Steffens' Herredømme af sine Omgivelser, der efter Filosofens Bortrejse har søgt at gøre sig selv Rede for de dybere Værdier i det Budskab, han havde forkyndt. Gennem sin Forlovede havde han en stærk Tilknytning til „Bakkehuset“, og den gamle Skoles ypperste Ordfører, selve Knud Lyne Rahbek, glemte ikke paa sin stiltfærdige, lune Maade at indgive ham Tanker til Eftertanke, der efterhaanden kunde paavirke ham imod Steffens' hidtil overvældende Aandsmagt.

Under Oehlenschlägers Ophold i Halle viste det sig temmelig hurtigt, at han var tilbøjelig til at hævde sin Selvstændighed over for Vennen. „Hakon Jarl“ blev ganske vist skrevet i god Samklang med Steffens, der siden gav det nye Størværk sit fulde Bifald, men Uenigheden med Hensyn til Schiller røbede Digterens stolte Frihedstrang. Dog kom det, som tidligere anført, aldrig til noget aabent Brud imellem dem, fordi de en

Gang for alle — i det store Gennembruds Tid — var blevet fælles om det første og det største.

Oehlschläger har tænkt meget over aandelige Forbindelser af denne Art. En Udtalelse derom i „Erindringer“ er et udmærket Bevis for Sandheden og Sundheden i hans Opfattelse deraf: „Undertiden kunne selv dybe og skønne Aander misforstaae og miskiende hinanden; og derfor bliver der intet andet tilbage for den Kraftigvirkende end efter Evne at danne sig efter de Bedste og saa at handle selvstændigt. Enhver usædvanlig Bedrift er en Usurpation, en Egenmægtighed, der maa finde sit Forsvar i sin Virkning; og vilde saavel en Digter som en Feltherre altid tvivlraadig først spørge andre tilraads om, hvad han i det afgjørende Øieblik skulde gjøre, blev der intet Digterværk færdigt, og intet Slag vundet. Derfor maa man ikke kalde det Indbildskhed eller overdreven Selvkjærlighed, naar en dygtig Kunstner, med Hensyn til sit eget Værk, har meest Tillid til sin egen Mening. Hvorledes skulde han ellers nogentid blive Mester? Og hvorledes skulde han ellers finde Rede i det Virvar i den litteraire Verden, hvor Meningerne hvert Øieblik paa det Latterligste modsige hinanden?“

Dette kloge Ræsonnement fremsætter Oehlschläger i Tilknytning til en Omtale af sit første, maanedlange Besøg i Weimar, hvor han næsten daglig var sammen med Goethe, om hvem han siger: „Goethe gik altid sin egen Vei, og det maa ethvert originalt Genie.“

Beslutningen om fremtidig at gaa sin egen Vej ligesom Mesteren Goethe har sikkert begyndt at modnes i ham allerede i Weimar. Dette er formodentlig den bedste Frugt, han har høstet af sin Omgang med Goethe, at han har faaet Mod til helt at være sig selv og at bryde med al Ensighed og forudfattede Særmeninger. Derfor blev han i den følgende Tid mere og mere kritisk over for de tyske Romantikeres Overdrivelser eller Yderligheder. Han vilde og kunde ikke forsones sig med deres Tilbøjelighed til sygeligt Sværmeri eller skadelige Fordomme. Han vilde opdyrke sin egen Mark, pløje og tilsaa sin egen Jordlod. De Digterværker, han skrev under Udenlandsrejsen, og ikke mindst Fortalen til „Nordiske Digte“, hvori han fremsatte sine

æstetiske Principper, viser, at han fulgte sin egen Bane. Dog havde Goethe paavirket ham en Del til Fordel for det 13de Aarhundredes Rationalisme og Humanitet.

I Løbet af de første Aar efter Hjemkomsten til Danmark blev han sig endelig helt bevidst, at han i sin Tid, under Gennembruddets stormende Omstyrning af gamle Gudebilleder, havde vovet sig for langt ud i sin Fordømmelse af tidligere Idealer. Han blev nu klar over, at han havde overset meget godt og skønt i den gamle Periodes Aandsliv, som han i sin første Ungdom havde næret Kærlighed til. Han vilde derfor genopbygge, hvad han en Tid lang havde nedbrudt, for saa vidt han fandt noget værdifuldt deri, men han havde i de mellemliggende Aar gennemgaaet en Udvikling, der medførte, at han over for den gamle Skole nu var blevet en moderat-kritisk Dømmer, hvor han før havde været en blind Tilhænger. Samtidig indsaa han, at han aldrig mere kunde blive bundet til Dogmerne i den nye Skole, som Steffens havde banet Vejen for. Han saa stadig det store Aandens Lys i denne Ven, men han saa tillige hans Begrænsning.

Oehlenschläger vilde med andre Ord i Fremtiden udvide sin aandelige Horisont til alle Sider, saa han i en neutral Stilning over for baade den gamle og den ny Skole kunde holde sin Bane fri og selvstændig. Han vilde holde fast ved det store romantiske Livssyn, han havde vundet gennem Steffens, men samtidig hævde sin Ret til at udforme det i Enkelthederne efter sit eget naturlige Skøn. Han vilde bevare Forholdet til de høje Idealer, han havde lært at kende, den nye poetiske Verdens Gudestøtter, men han vilde tillige omforme Udenværkerne efter sit eget Hoved. Fra dette personlige Grundstade udviklede hans Digtergerning sig i den kommende Tid. Det var herfra, han byggede den gyldne Bro mellem de nordiske Lande, og herfra svang han sig atter og atter op mod de himmelske Højder i sin Poesi og sit Aandsliv. Nu havde han helt tilegnet sig den Gave, Steffens velsignede ham med. Denne Gave bestod jo netop deri, at Steffens, som han selv har sagt, gav den unge Digter tilbage til sig selv.

Et synligt Udtryk for Betydningen af denne Modenhedsudvikling i Oehlenschlägers indre Liv finder vi deri, at han og Rahbek atter kunde mødes med hinanden paa en neutral Grund, idet de efterhaanden mere og mere søgte at lempe sig efter hinanden, uden at de dog derved inderst inde brød med de Idealer, de hver for sig dyrkede. — —

Streng Kritikere med den stridbare Jens Baggesen i Spidsen har angrebet Oehlenschläger, fordi han i Aarene efter 1810 skrev en Del Værker, der var væsentlig ringere end dem, han tidligere havde skrevet. Han maatte gennem mange Aar høre ilde, fordi han ikke altid stod paa Højde med sig selv eller, efter deres Mening, endog forsømte sit Digterkald for at gaa paa Eventyr i Kunstens lavere liggende Sfærer. Man har bebrejdet ham, at han alt for ofte blev ligefrem aandløs og frembragte Værker, der ikke kunde forsvares for en æstetisk-kritisk Domstol.

Den Række Værker, man særlig har angrebet, er følgende: „Faruk“, „Kanariefuglen“, „Ærlighed varer længst“, „Hugo von Rheinberg“, en Del Fortællinger, „Ludlams Hule“, „Røverborgen“, „En Reise, fortalt i Breve til mit Hjem“. Det var disse Arbejder, der gav Baggesen Anledning til at gennemhegle ham, ofte i de groveste Udfald, og stille ham i Gabestokken for den danske Offentlighed, idet han en Tid lang saaede Strid og Splid omkring sig i alle Lejre.

Det kan ikke nægtes, at de nævnte Værker frembyder mange Angrebspunkter, skønt de er baaret af en livlig Fantasi og digterisk Opfindsomhed. De var ikke udsprunget af den dybe Inspiration, han tidligere havde været beaandet af, og de indeholdt for en stor Del særlig iøjnefaldende Fejl i rent formel Henseende. Bortset fra Fortællingerne og Rejsebrevene var de bestemt for Teatret, let formede Syngestykker, en dramatisk Idyl („Ærlighed varer længst“), et Lystspiel („Kanariefuglen“) og en Tragedie („Hugo von Rheinberg“); det sidste Værk indeholdt glimrende Episoder. Det er meget let at paapege Fejl og Forsyndelser i disse Arbejder, og for en talentfuld Kritiker som Baggesen, der havde en fremragende polemisk-agitatorisk Evne og et gennemborende Vid, ingen senere Kritiker har haft Mage

til, var der i Behandlingen af dem givet ham rig Lejlighed til at udfolde sin Skarpsindighed, satiriske Overlegenhed og betydelige Indsigt paa det æstetiske Omraade. Han borede sin Sonde ned i Dybet af ethvert saarbart Punkt og glemte aldrig at dryppe en Draabe Gift deri. Han var i saglig Henseende den farligste Kritiker, en stor, men ikke altid selvkontrollerende Digter kunde komme ud for. Han var desuden dobbelt farlig i Forholdet til Oehlenschläger, fordi han her stod over for det nyskabende Geni, der havde stødt ham selv fra Tronen.

Baggesen saa ikke, lige saa lidt som Realismens Kritikere i en senere Tid, at selv det mest sagkyndige og formfuldendte Angreb paa Udenværkerne i den store Digters Forfatterskab prellede af mod hans Genis Hovedfæstning.

Hvad man kunde bebrejde Oehlenschläger, var nærmest dette, at han gav sin livlige og frodige Fantasi alt for frie Tøjler. Han ikke blot rystede nye Værker ud af Ærmet, men han lod Indfaldene og Øjeblikkets Stemninger boltre sig efter eget For-godthefindende som kaade, halvvilde Børn i Legens Lystighed. Navnlig efter Fremkomsten af „Axel og Valborg“ var hans Ry steget saa stærkt, endnu mens han, til stort Held for Berømmelsen, var fraværende paa den lange Rejse, at han en rum Tid kunde tære paa den Anerkendelse og Anseelse, han havde vundet ved sine Mesterværker. At der en Dag kunde indtræffe et Tilbageslag, naar en hensynsløs Kritik vendte sig imod ham, ofrede han længe ikke en Tanke. Han hørte i det hele taget ikke til de Digtere, der lader sig hæmme i deres Selvudfoldelse af Hensynet til Publikum. Han følte sig højt hævet over Publikums ofte uberegnelige Stemninger. Han lod sig i sit Arbejde kun lede af Tilskyndelserne indefra, men disse kunde ganske vist til Tider, naar hans Muse forlod ham — naar Fantasien tumlede sig paa egen Haand uden Aandens Tugt — lede ham vild, ud paa Afveje, rent æstetisk set, bort fra den Hovedlinje, han i det store hele fulgte. Men han skrev aldrig noget, han som Menneske behøvede at skamme sig over, og der var altid stærke Glimt af Genialitet selv i de mindre gode Værker.

Der var i Virkeligheden ingen Grund til at tage Oehlenschlägers vildtvoksende Frodighed særlig højtideligt. Han har nu

og da følt Naturkraften svulme saa overmægtigt i sig, at han maatte udtømme Fantasiens og Indbildningskraftens Overflod i Afløb fra Hovedstrømmen for at befri sig for Trykket af den opsamlede Rigdom. Hans Venner saa da ogsaa kun Overskuddet af hans Frembringelsesdrift i de mere flygtige Fantasifostre, han spredte omkring sig. De og det bedre, skønsomme Publikum havde desuden Anledning nok til at glæde sig over nye smukke Arbejder fra hans Haand.

I det Bind „*Digtninger*“, han udgav i 1811, fandtes baade tidligere trykte Ting og helt nye: det inderlige Digt „Hjemvee“, den herlige Romance „De tvende Kirketaarne“, den store, rigt udarbejdede Romance „Sigrid“ over et velkendt Sagn fra Sakse, hvori Digteren begejstret „slynger Sydens Blomsterkrands om Nordens Gravhøi“, det kærnefulde Digt „Harald Hildetand“ samt flere Digte af Betydning for Kendskabet til hans senere Udvikling. I „Digterens Hjem“ betoner han, at det ligger „mellem Syd og Nord“, idet Digteren føler sig knyttet til alle Tidsaldre. I et andet Digt: „Til min Læser“ udhæver han denne Tanke med Eftertryk:

„Tidsaldren er ham kun et dunkelt Kammer,
hans Fødeegn en snever Urtegaard.
Som Evighedens Præst og Verdens Borger
han tolker Seklers Lyst og Seklers Sorger.“

Man vil i dette Digts Slutning finde bekræftet, hvad ovenfor er sagt om hans nye almenhumane Livssyn, om hans Afstandtagen fra al yderliggaaende Ensidighed:

„Og som en Ven, der kommen er tilbage
nu i sin Barndoms lykkelige Havn,
ham glæder mangt et Blomster at opdage,
som før han neppe kjendte ret af Navn.
Den unge Kraft begynder med at vrage;
men, modnet, Hjertet trykker til sin Favn
Alt, hvad med Himmelstraalen er beslægtet,
og som at skue før dets Blik var nægtet.“

Man ser, hvor taknemmelig han var for Hjemkomsten til Barndommens „lykkelige Havn“. Han følte som Digter Trang til at trykke enhver til sit Hjerte, som vilde dele det aandelige

Livs Glæder med ham. Med sit udvidede Syn paa Verden omkring sig blev han mindre streng, mindre nøjeregnende over for Modstandere, der tilhørte den gamle Skole. Han vilde gerne slutte den hele Klode fra Nord til Syd i sin Favn. Men han var ikke mindre end før en Fjende af den kolde Nureddin-Forstand, der mener at kunne løse Tilværelsens Problemer ved Refleksion. Det er stadig Umiddelbarhedens, Intuitionens, Sag, han kæmper for. Han har bevaret Aladdin-Aandens Ydmyghed over for Mysteriet, Guddomsmagten i Universet, de ophøjede, evige Idealer, som Mennesket kun kan træde i Forhold til gennem Troens Selvhengivelse og aldrig gennem Tankens, Erkendelsens, Refleksionens Selvhævdelse.

De allerfleste af Digtene i dette Bind er stemningsrige og fantasifulde, besjælede af baade Aand og Hjerte. Digte som „Ewalds Grav“ og „Mine Mestre“ bør ogsaa fremhæves, men det betydeligste af de nye Arbejder er dog „Aly og Gulhyndy“, hvori disse Linjer antyder den rodfæstede Inderlighed i Digtrens Hjerte:

„I din Aand sit Sæde
 har den sande Glæde,
 Følelsens og Tankens Helligdom.
 Hvad Du føler, tænker,
 Dig jo Lykken skjenker;
 det er virkeligt, det lever Du.“

Man har villet anstille Sammenligninger mellem dette østerlandske Eventyr og „Aladdin“, og man har bebrejdet Digteren den senere, moraliserende Tendens, men den poetiske Skønhed er ikke des mindre ren og ægte nok i „Aly og Gulhyndy“, selv om denne Digtning, der behandler et helt andet Tema, aldeles ikke kan jævnføres med „Aladdin“. Det har i det hele været til stor Fortræd for Oehlenschlägers Digterry, at han i sin Ungdom frembragte Værker, som man har ment langt overgik Værkerne fra hans Manddomstid. Man har ideligt sammenlignet hans Ungdoms Frembringelser med Manddomsaarenes, men har derved meget ofte gjort sig skyldig i en grov Uretfærdighed. Hans Poesis oprigtige Venner har da heller aldrig villet ophøje hans Ungdom paa Manddommens Bekostning for dermed at forringe Værdien af, hvad han skabte i den modnere Alder.

I 1812 fremkom Tragedien „*Stærkodder*“, skrevet ud fra en anden Synsmaade og i en anden Toneart end de foregaaende Tragedier. Man sporer heri en Brydning mellem forskellige Elementer i Digterens Indre, en Trang til kraftigt at reagere mod det alt for bløde og livsglade i hans Natur. Det er et Stænk af Grundtvigs alvorsfulde, mørke Grublen, der har farvet Stemningen i „*Stærkodder*“, men det nye Element har kun bidraget til at give dette anselige, af ædel Poesi beaandede Sørge­spil et Præg af moden Manddomskraft. Her forekommer det berømte Udbrud af den norske Søkonge Eigil:

„Den friske unge lysegrønne Lyst
opfylder med sin hele Kraft mit Bryst.“

Med denne Tragedie viste Digteren, at han fremdeles havde Inspirationen i sin Magt. —

I Efteraaret 1813 udgav Oehlenschläger anden Del af „*Digtninger*“, hvori findes fem Fortællinger, deriblandt „*Lykkeridderne*“, „*Munkebrødrene*“ og „*Eremiten*“, der endnu fortjener at læses, fordi de indeholder interessante Bidrag til Belysning af Digterens aandelige Personlighed. Disse Prosafortællinger og nogle andre, han fra Tid til anden har skrevet, er ikke saa fremragende som hans Fortællinger i Digtform; de fleste af dem indeholder ikke noget af særlig Betydning, og da Prosastilen mangler den udsøgt ejendommelige Skønhed, som f. Eks. „*Vaulundurs Saga*“ i saa høj Grad udmærker sig ved, er de altid blevet regnet blandt hans svagere Arbejder. „*Eremiten*“ og „*Digterbesøget*“, en meget levende Skildring af et Møde mellem Ewald og Wessel, bør dog fremhæves som karakteristiske for Digterens Fortællemaade; Prosaformen er her beaandet af en poetisk Stemning, en varm Sympati for Emnet, og bærer helt igennem Præget af hans livfulde Temperament; de er kort sagt udmærkede i deres Art. I „*Eremiten*“ overraskes man glædeligt ved at finde den ogsaa i vor Tid skattede, tankedybe og stemningsrige Gravsang „*Lær mig, o Skov, at visne glad!*“ — —

Under et Besøg i København i Vinteren 1811—12 traf Baggesen sammen med Oehlenschläger; de kom i Strid med hinanden, hvad der vistnok mest skyldtes den yngre Digt­ers opbrusende

Hefthighed og stolte Selvfølelse. „Jeg skjønnede maaske ogsaa for lidet paa Baggesens Geni,“ siger han i „Erindringer“. I 1813 bosatte Baggesen sig med Familie i København, og det varede da ikke længe, før han begyndte den lange Række kritiske Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Forfatterskab, der efterhaanden skabte et mægtigt Røre i Hovedstadens litterære Kredse. Oehlenschlägers ældre Tragedier var den skrappe Kritiker meget naadig imod; han viste, hvor godt han forstod at fremhæve det store og skønne deri, navnlig i „Hakon Jarl“, og hvor opfindsom han var med Hensyn til at gøre Indvendinger. Men derefter fulgte den totale Nedsabling af „Hugo von Rheinberg“, „Kanariefuglen“, „Faruk“, „Ludlams Hule“ m. fl. — en Form for ondartet Kritik, der virkede saa meget stærkere, som den blev fremført af en meget betydelig Smagsdommer.

Baggesen blev stadig mere og mere usømmeligt grov mod sin tidligere højtelskede Digterbroder. I Følge sit Kritiker-Program førte han sin langvarige Kamp mod Oehlenschläger „i Sprogets og Smagens Navn“, først som Teateranmelder, senere over en bredere Front, idet han angreb Modparten fra alle Sider med det Maal for Øje: at svække og forringe hans offentlige Position, hans Digterberømmelse og førende Stilling i den litterære Verden. Han kritiserede og karikerede Genstanden for sine fjendtlige Angreb, i Prosa og paa Vers, med en Ilterhed og Lidenskabelighed, som vor Litteratur aldrig før eller siden har kendt Magen til, efterhaanden mere og mere hensynsøst og fanatisk, mens Modparten længe tav stille og først svarede i en ophidset „Erklæring til Publikum“, 1818, rettet mod Baggesens „nederdrægtige Æreskjænderi“. I mange Enkeltheder havde han unægtelig Ret, men for det meste indskrænkede han sig til at rette Fejl, som en Lærer gør det i Skolestile, og da Oehlenschläger i sine svagere eller uheldige Arbejder var skødesløs i Formen, fandt han en aabenbart kærkommen Lejlighed til at gøre et stort Nummer ud af Smaating.

Hovedsagen var dog, at der var *en helt anden Tidsaand* i den ældre end i den yngre Digter.

Baggesen var, hvad vore æstetiske Kritikere gennemgaaende har været til alle Tider, Formalist om en Hals — den ydre

C.A. Jensen: ADAM OEHLENSCHLÄGER (1842)

Form, lige til Ortografi og Interpunktion, var egentlig Hovedsagen for ham — og han var doktrinær ud fra de Synspunkter, han anlagde for sin Bedømmelse. Han havde ingen Helhedsanskuelse, hvorfra han kunde bedømme et Digterværk. Der var ingen indre Plan og Sammenhæng i hans Kritik. Dertil kom, at han let blev overspændt og højtravende. H. C. Ørsted havde Ret i Princippet, naar han (i Breve til Oehlenschläger under den store Udenlandsrejse) udtalte om Baggesen, at han manglede „al Charakter og Sammenhæng“, og endvidere, at han „besidder alle de Talenter, som udfordres til en udmærket Digter; men han mangler den indre Enhed, som gjør mange Talenter til et Genie.“ Derfor kunde Baggesen, trods sin sjældne Bevægelse baade i poetisk og kritisk Retning, ikke værdsætte Oehlenschlägers Geni som saadant og kunde derfor ikke dømme ham psykologisk; han tog fejl af Geniets Dimensioner, af dets Art og dets Omfang, han saa ikke det principielt nye og store i Oehlenschlägers Digtergerning og kunde derfor ikke værdsætte hans banebrydende Indsats og den Epoke, der fulgte efter. Han kunde det ikke, fordi hans Aandsliv bundede i en fra Romantikens vidt forskellige Tidsalder.

Baggesen-Fejden, der altid har spillet en stor Rolle i det 19de Aarhundredes Litteraturhistorie, varede fra 1813 til 1819 og satte mange iltre Hoveder og mange litterære Penne i Bevægelse. Mens man tidligere har tillagt denne Fejde stor Betydning (se saaledes Kr. Arentzens store Værk: „Baggesen og Oehlenschläger“ og Biografien over Oehlenschläger!), synes man nu inden for den yngre Generation at være kommet til det Resultat, at den kun har haft meget ringe Betydning. Den sidste Opfattelse er ganske fejlagtig, idet Baggesens Kritik virkede stærkt ansporende paa Oehlenschläger selv, hvad „Helge“ og „Nordens Guder“ vidner om, skabte en æstetisk-kritisk Bevægelse i den litterære Lejr, man aldrig før havde kendt, og endelig lagde Grunden til den heibergske Skole i Litteraturen. Allerede i 1814 udpegede Baggesen den unge I. L. Heiberg til engang at dømme mellem ham selv og hans Modpart, og saa sent som i 1840 kaldte den verdenskloge Heiberg Baggesen-Fejden „den ulige vigtigste Begivenhed siden Oehlenschlägers Fremtræden“.

Det var Baggesens Kritik af Oehlenschläger, der blev bestemmende for Heibergs, og det var Baggesens æstetiske Aand, der levede op igen i Heibergs Tidsalder. Saa stor Betydning har den nævnte Fejde haft i vort Aandslivs Historie.

I den store, illustrerede Litteraturhistorie siger Vilh. Andersen: „Baggesen tabte Spillet, da han som en fredløs Mand forlod sit Fædreland, men set fra 1920 er det ham, der har vundet. Der staar stærkere Spor i den hele følgende Litteratur af hans Kritik end af Oehlenschlägers Poesi.“ Der er heri udtrykt en vigtig Side af Sandheden: Tilsyneladende forlod den altid urolige og splittede Baggesen Danmark i 1820 som en slagen Mand, forhaanet og ringeagtet af de fleste, men i Virkeligheden kom hans Aand senere til at triumfere over Oehlenschläger, da Heiberg rettede sin Formalist-Kritik mod den store Tragediedigter, og da Hertz kort efter udsendte sine pikante og effektfulde „Gjengangerbreve“ fra Knud Sjællandsfar (Baggesens Pseudonym).

Der er noget uhyre tragisk i Konflikten mellem Baggesen og Oehlenschläger, fordi de begge var aandfulde Idealister, opflammede af Begejstring for det store og skønne i Tilværelsen og i den Kunst, de begge dyrkede med lidenskabelig Hengivelse, og fordi de trods al Sandhedskærlighed miskendte hinanden i det centrale. Ideelt set havde Oehlenschläger Ret over for Baggesen, fordi han repræsenterede den ny Epokes Aand og var det store Geni, mens den anden svingede og svajede mellem to Tidsaldre og aldrig naaede Geniets Storhed i sin Gerning.

Oehlenschläger havde Tidens intelligente Ungdom paa sin Side (Poul Møller, Hauch, P. Hjort m. fl.), mens Baggesen støttedes, officielt af Grundtvig, privat tillige af Schack von Staffeldt. At Grundtvig for en Tid optraadte til Forsvar for Baggesen, der ellers var af en ganske anden Aand og Karakter end den strengt kristelige Præsteskjald, skyldtes den Omstændighed, at han var blevet forarget over Oehlenschlägers æstetisk-humane Standpunkt og svigtende Tilbøjelighed til at udvikle sig i udpræget religiøs Retning. Grundtvig var netop paa den Tid noget sygeligt-sværmerisk, og skønt han tidligere havde været stærkt paavirket af Romantikkens Hovedskjald, mente

han nu at maatte støtте Baggesen, som han ansaa for at have mere sand Alvor end den kritiserede Digter. Nu kan vi let se det humoristiske i Forbindelsen mellem den lidet formfulde, gratiøse og vittige Grundtvig og den Digter, man frem for alle andre har kaldt „Gratiernes Digter“, den i æstetisk Smag, Elegance, sprudlende Vid, charmerende Aandrigthed straalende Baggesen. Men dengang var denne Sammenslutning ejendommeligt betydningsfuld, et sært Tidens Tegn, der tjente til at afsløre den heftige Uro og Gæring i Aandernes Verden.

Hvor aandrig end Baggesen var, kunde han ikke se, at en Kritik, der væsentlig tjente Smagens og Kunstformens Interesser, ramte ved Siden af, naar det gjaldt en Vurdering af Oehlenschlägers Værker. At en lavere Passion blandede sig ind i Kritikken, ytrede sig deri, at Baggesen efter voldsomme Udfald mod „Aladdin“s Digter helt undlod at omtale Storværket „Helge“, der udkom efter Fejdens første Afsnit. Til hans Undskyldning tjener dette, at Oehlenschlägers Parti optraadte meget udæskende mod ham. Ungdommen fornærmede ham blodigt, og miskendt, som han efterhaanden var blevet, slog han da løs paa „Kanariefuglen“s og „Røverborgen“s Digter i vild Bersærker-gang. Han gik rent amok og skadede ved sine Overilelser mest sig selv.

Saa mægtig en Bølgegang affødte denne berømte Fejde i Tidens Strøm, at man i de litterære og dannede Kredse, i Tidsskrifter og Blade, i Piecer og Flyveskrifter, i Salon'er og Klubber, i Selskaber og paa Tomandsshaand en Aarrække igennem vedblev at diskutere de to navnkundige Digteres Mellemværende og i Følge dermed vigtige æstetiske Spørgsmaal. Denne vidtrækkende Debat, der strakte sig over hele Aandsdannelsens Sfære og omfattede baade Litteraturen og Teatret, bidrog i høj Grad til at udvikle Publikums Begreber. Herved lagdes Grunden til den æstetiske Dannelse og hele Formkultur, som udbredte sig i vide Kredse i den heibergske Periode. At man i Trediverne og Fyrernerne i saa høj Grad, som Tilfældet var, kunde gaa op i æstetiske Interesser, skyldtes fra først af den under Baggesen-Fejden rejste Debat. Saa højt gik Bølgerne, da Fejden kulminerede, at et enkelt Blad i Løbet af een Maaned bragte

over 80 Indlæg deri. Det endelige Resultat omkring 1820 blev dette, at Oehlenschlägers store Ry fra de første Aar efter Hjemkomsten havde tabt sig ret betydeligt. Glorien, der havde kranset hans stolte Hoved, var falmet. Men selv skred han roligt videre ad sin Bane, tilsyneladende uanfægtet, anselig, skøn at skue, et Hoved højere end Omgivelserne, med Blikket vendt mod det himmelske Lys. — —

Opægget og tirret af Baggens Kritik i dens første, baade højstemt rosende og uanstændigt nedsættende Fase bestemte Oehlenschläger sig til at udføre et nyt Mesterværk, som ingen fjendtlig Kritik kunde nedbryde. I Sommeren 1814 lejede han sig et Værelse i Degneboligen paa Frederiksberg, hvor han havde gaaet i Skole som lille Dreng, og her skrev han da, i en fuldkommen idyllisk Fred og Ro, sit herlige, højt over al formel Kritik hævede Digterværk „*Helge*“, ved Siden af „Nordens Guder“ den skønneste og ædleste Frugt af hans modne Manddomsgerning.

Stoffet til dette Værk fandt han i Hrolf Krakes Saga, hvorfra Ewald havde hentet sit Emne til Sørgeospillet „Rolf Krage“. „*Helge*“ er udformet i tre Partier: „Frodes Dropa“, „*Helges* Eventyr“ og Tragedien „*Yrsa*“. De to Kongebrødre, Vikingehelten *Helge* og den fredelskende *Hroar*, er skildret, paa Baggrund af den træske Brodermorder Kong *Frodes* Milieu, med en frigjort digterisk Fantasi, en formende kunstnerisk Kraft og Glød, som der ikke findes Mage til i noget andet poetisk Værk paa Dansk. De dæmoniske, men bedaarende og besnærende Kvindekikkelser, Havfruen *Tangkjær*, den falske *Skulde*, den højbaarne og hovmodige *Sakserdronning Oluf*, den tragisk ulykkelige *Yrsa*, er aldeles uforglemmelige ved det magiske *Kogleri*, der omgiver dem. Som Drama betragtet er „*Yrsa*“ et meget smukt og stilfuldt Værk.

Digterens store Ungdomsværker, „*Sanct Hansaften-Spil*“, „*Aladdin*“, „*Hakon Jarl*“, „*Thors Rejse*“, er blevet fremhævet som enestaaende i vor Litteratur ved deres Originalitet og nyskabende Fantasi. De er stadig i Haandbøger og Lærebøger, i den samlede æstetiske Kritik, blevet omtalt som de betydeligste, de mest epokegørende Værker fra Digterens Haand. I det hele

taget er de Arbejder, han udgav før sit 30te Aar, blevet fremhævet paa alle de senere Arbejders Bekostning, idet man har paastaet, at han havde naaet sit største Højdepunkt før Hjemkomsten til Danmark i November 1809. Hvad han har skrevet efter dette Aar, har man ikke ment stod paa Linje med Ungdomsværkerne, fordi han skulde være gaaet i Staa i sin Udvikling ved sit 30te Aar. „Se, hvor stor og herlig denne Digter var i sin Ungdom,“ har man sagt, „og se, hvordan han siden gik tilbage!“ Man har ganske vist indrømmet, at han ogsaa efter 1810 frembragte smukke Ting, men man har da skyndt sig med at betone, at han, hvor han naaede højest, som f. Eks. i „Helge“, kun fornyede den i Ungdommen givne Indsats.

Denne Opfattelse af Oehlenschlägers Udvikling modbevises kraftigt baade af „Helge“, „Nordens Guder“ og nogle senere Værker. Den fuldstændig frie Overlegenhed i Stoffets Behandling, i Emnets Udførelse, i Fantasiens, Billeddannelsens og Sprogets Udformning, som vi finder i „Helge“, har han aldrig tidligere vist sig i Besiddelse af med en lignende Færdighed og Sikkerhed. Hans Instrument har her faaet en Tonefyldde og en Klangfarve, som kun den modne Manddomsalder kunde frembringe. Den legende Lethed, den smilende Ynde, den ungdomsfriske Begejstring for Emnet har paa den mest harmoniske Maade forenet sig med mandig Kraft, karakterfuld Uddybelse, plastisk Anskuelighed og gennearbejdet Idefylde. Intet Under, at Esaias Tegnér blev saa stærkt paavirket deraf, at „Frithiofs Saga“ kunde bringe en fri Genklang af den poetiske Genius i „Helge“. Den store svenske Digter har jo selv anerkendt Oehlenschlägers Størværk som sit litterære Forbillede, men medens den svenske Digtning spredtes i en mægtig Udbredelse ud over Europa, maatte det mere geniale Forbillede væsentlig nøjes med den Berømmelse, det kunde opnaa inden for Nordens Grænser. Selv i Tyskland, hvor „Frithiofs Saga“ opnaaede en enorm Sukces, blev „Helge“ meget lidt læst.

Allerede i December 1814 udgaves „Helge“, og Baggesen standsede for en Tid sin Fejde, men genoptog den derefter med forøget Heftighed. I 1815 fremkom „Hagbarth og Signe“, i 1816 det nydelige dramatiske Eventyr „Fiskeren“ foruden „Eventyr

af forskellige Forfattere“, gengivet i en meget smuk Sprogform, og i 1817 den stemningsbevægede Digtkreds „*Frederiksberg*“, hvori Barndomsminder og Manddommens modne, rige Eftertanke mødes i Fantasiens Storsyn paa den svundne Tid. En idyllisk Livsfølelse og ømt Vemod ved Livets Forkrænkelighed smelter i denne Digtkreds sammen til et inderligt sympativækkende Helhedsbillede af Digterens Sjæleliv fra den Tid, han stod i sin Manddoms fejreste Prag.

Paa Udenlandsrejsen i 1817 skrev Oehlenschläger i Paris „*Hroars Saga*“ og det ret svage Sørgespil „*Fostbrødrene*“, der begge udkom samme Aar. I „*Hroars Saga*“, en Fortsættelse af „*Helge*“, der er digtet i en ikke altid rent gennemført Prosaform og ikke har samme glansfulde Stil som „*Vaulundurs Saga*“, forekommer de med Rette berømte Digte, Fiskerens og Fiskerkonens Sang: „Har jeg min Baad, mit Seil og mit Næt“ og „Paa Stranden staae de grønne Træer“. Skulde, som vi kender fra „*Helge*“, er her udformet til en magtfuld Kvindeskikkelse, en af de ejendommeligste og mest særprægede Karakter-Studier i vor Litteratur. I Skjaldene Ragnvald og Hrane finder man Udtryk for Baggese-Fejdens Indvirkning paa Digterens Stemningsliv. Som Helhed er Sagaen et smukt Arbejde.

I 1818 fulgte den affektfulde dramatiske Idyl „*Den lille Hyrdedreng*“, der fængsler ved den poetisk-bevægede Følelsesenergi, hvormed det urodirrende Emne er behandlet. Hvor ung, hvor spændstig og rødmusset blomstrende var ikke den lykkelige Digter, der gennemlevede de hastigt opdukkende og atter hendøende stærke Sindsbevægelser i det lille, til sidst fredfyldte Drama! „*Idyllen*“ omfatter en aldeles forbavsende Følelses-Udstrømning inden for et snævert Tidsrum.

Det er vigtigt at betone, at den frisk sprudlende Livskilde stadig randt i Digterens Sjæl, da man ideligt har bebrejdet ham, at han i 1810'erne var blevet blød og slap. Han var tværtimod i fuld Vigueur i dette Tiaar, frodigt blomstrende baade i Fantasi og Følelse, dertil mandigt moden i sin Aand, hvad han har bevist i de ypperste Værker. Baggese blev saa rørt over *Idyllen* i „*Den lille Hyrdedreng*“, at han endte sit niende og sidste polemiske Brev til Oehlenschläger, hvori han først titulerer ham:

„Hensovne himmelske Digter Adam Oehlenschläger“ og bevidner ham sin inderligste Lyst til at brænde hans „store Lig“ til Aske, med en „vidunderlig Slutning“:

„Opstandne Digterhjertes andet Du!
 bryd lidt Dig om, nu Du skal Riget arve,
 hvad i min Vrede jeg har knust itu —
 sku, kjend og føl det dybt: det var din Larve!“

Denne hastigt opblussende Anerkendelse blev kort efter fulgt af en ny satirisk Bandstraale, da det „opstandne Digterhjerter“ havde udsendt sin „Erklæring til Publikum“ om Forholdet til Justitsraad Baggeseu. — —

I Begyndelsen af 1819, da den store Fejde nærmede sig sin Afslutning, udkom en ny Komædie af Oehlenschläger: „*Robinson i England*“ (karikeret i Baggeseus „Rosenblade med et Par Torne“, hans Afskedssalut). Ogsaa her viser Digteren, ligesom i sine andre Lystspil, at han havde Lune og Vid nok, men alligevel ikke kunde midtsamle sin komiske Kraft i en som Helhed virkningsfuld Komposition. Ikke des mindre udstraalede der fra denne Komædie som fra „Frejas Alter“ saa megen fantasi-fuld Munterhed, at et helt Digterkuld kunde opflammas deraf. En af Bifigurerne, den unge Peter, affødte saaledes en ny komisk Type: Poul Møllers Hans i „Hans og Trine, Scene i Rosenborghave“, Hans Mortensen i Heibergs „Aprilsnarrene“, Peter i „Et Eventyr i Rosenborg Have“ o. fl. Digteren Hostrup har ligeledes ladet sig inspirere af „Robinson i England“, som af Oehlenschlägers andre Lystspil.

Endelig satte Digteren Kronen paa sin rige Produktion i Tierne med „*Nordens Guder*“, der betød Virkeliggørelsen af Planen i Prisaafhandlingen fra 1800. Indledningen til Værket var allerede skrevet i 1802 og optaget i „Thors Rejse“ i „Nordiske Digte“, 1807, der atter, indarbejdet til Harmoni med det øvrige, udgør første Afsnit, i syv Sange, af „*Nordens Guder*“, der i alt omfatter 30 Sange.

Dette andet geniale Storværk fra Tierne har selvfølgelig været Genstand for mere eller mindre negativ Kritik ligesom de allerfleste af Digterens mest fremragende Værker. Den dygtige

og meget vidende Biograf Kr. Arentzen affærdiger det med nogle kortfattede Bemærkninger, der nærmest gaar ud paa, at „den ophøiede nordiske Mythologi“ ikke er kommet til sin fulde Ret hos Oehenschläger, „hvis umiddelbare Genius, ubekendt som den var med alle dybere Brud, havde saa lidet Slægtskab med det Dybe, Gaadefulde, Mørke, Tungsindige, utrætteligt Kæmpende hos Valhals Guder“. Arentzen paastaar endvidere, at „Thors Rejse“ overgaar den øvrige Del af Værket, men han skynder sig saa med at tilføje, at ogsaa Fortsættelsen „indeholder mange og store Skjønheder.“

Denne Kritik bygger ligesom Baggenses, I. L. Heibergs og Realisternes (paa andre Punkter) paa en Miskendelse af Oehenschlägers Geni, en skæv psykologisk Opfattelse af ham og hans Gerning. Det er naturligvis rigtigt, at den store Digter manglede Tilknytning til visse Sider af den nordiske Oldtids Liv, som det aabenbarer sig i Mytologien og Sagnhistorien. Det sydlandske Drag over hans Personlighed, det varme tyske Blod i hans Aarer havde ikke forudbestemt ham til at fremtræde som en Ætling af de nordiske Vikinger. Men saadan som han nu engang var, ildfuld, blussende i Sydens varme, blodrige Kraft, var han netop den rette Mand paa den ham beskikkede Post. Han var netop saaledes uddannet og udrustet som Digter, at han kunde sprede den rigeste Lysglans over de gamle Tiders Aandsliv og Helteliv, gøre det farvestraalende for vore Øjne, bade det i Fantasiens Straalevæld, saa vi alle kunde drages derimod og fængsles deraf.

Hvis den Betragtning, som Arentzen og andre sagkyndige Kritikere har gjort gældende, var sand og rigtig over for Oehenschläger, saa maatte en stor Del af hans Livsværk siges at være forfejlet, fordi man da maatte mene, at han havde fremstillet sine Emner fra Oldtiden i en falsk eller helt misvisende Belysning. Saa vidt har de strenge Kritikere dog ikke vovet at gaa. Deres Dogmer om, hvordan Oehenschläger i det hele skulde have behandlet sine Emner, ikke mindst i Tragedierne, som man har beskyldt for at mangle radikal Karakter, intensiv Psykologi, Refleksion og Ironi m. m., er sørgelige Udslag af deres skæve Syn paa hans Digtergeni. Der er heller ingen Tvivl

om, at hvis disse, lige til vore Dage fremtrædende Kritikere havde kunnet omstøbe Digteren efter deres Begreber, saa var han aldrig kommet til at udføre sine uforlignelige Mesterværker. En Fremstilling af Nordens Guder f. Eks. efter Arentzens Receipt vilde have omgivet dem med en iskold Atmosfære, gjort dem ganske utilgængelige for vor moderne Fantasi og givet dem et afskrækkende Anstrøg af livsfjern Kedsommelighed. Det var netop et Geni som Oehlenschlägers forbeholdt at kalde dem frem til nyt Liv i det nittende og tyvende Aarhundredes Bevidsthed!

Det er dette, han har gjort i „Nordens Guder“. Hans Stordaad er den, at han ved sin vidunderlige Fantasis magiske Kogleri har tryllet dem frem for vore Øjne fra Oldtidens i Taagemulm begravede Skyggeverden. Den store Troldmand svang sin Stav over denne Verden — og se, den genopstod af sin Grav og rystede Taagemulmet af sig — den kastede Skyggernes graa Ham langt bort og skred frem i Dagens Lys, genfødt i Solens Glans fra det høje, blaanende Himmelhvælv! Nu har vi set dem, disse mærkelige Gudeskikkelser med deres Følge, der har fyldt vor Sjæl med uforglemmelige Billeder. Den Verden, de færdedes i, har staaet os uendelig fjern, men, takket være Digterens Geni, er den kommet os saa nær, at vi har kunnet leve med den i vort Indre. Han har genskabt den for os og indpustet den det levende Livs Aande.

Naar vi nu læser om Giøgleriet i Utgard, om Lokes Elskov til Sif, om Yduns Ran og Frelse, Einheriarne, Gerdas Elskov, Fenrisulven og Tyr, Ægirs Giestebud, Lokes Svig, Volas Spaadom m. m., da skal vi ikke lade os forstyrre af ørkesløse filosofiske Betragtninger eller negativ Kritik, men give os umiddelbart hen i de stærke Syner, der fører os ind i den rigeste Fantasi-verden, vor Digtekunst siden Middelalderen overhovedet ejer. Kan man ikke gribes af disse Skjaldesyner, fortjener man ikke bedre end at begraves i den golde Stenørken, Realismens aandløse Epigoner har afsløret for os.

Selv for en rettroende Realist maa det være en Nydelse af Rang at se den faste og djærve Kunst, hvormed Oehlenschläger har tegnet de to storslaaede Skikkelser, den herlige Gud Thor,

Hovedguden i Digterens Fremstilling, og den listige, underfundige, negative Loke. Ogsaa Stilen i Værket, Renæssanceaanden, Versformerne maa overbevise enhver naturlig Realist om Styrken, Finheden og Livsfylden i Udmalingen af det hele Gudeoptog. Hvilken overdaadig Mangfoldighed i Strofebygninger og Versemaal! Vi finder Nibelungenstrofen og Folkevisestrofer, antikke og romanske Versformer, Heksametret og Ottaven m. m. En rig Variation baade i Indhold og teknisk-artistisk Behandling — saa rig, at en hvilken som helst moderne Digter, der skulde gennemføre den inden for en stor Kompositions Rammer, paa Forhaand maatte opgive Ævred. Her svarer den ydre Rigdom til Sindets Frodighed og den kraftfulde Aands indre Fylde.

Fra 1819 kan i øvrigt af Oehlenschlägers Frembringelser nævnes et Par raske, kækt blussende, klangfulde Drikkeviser: „Muser har Glæden, Druen kjær“ og „Nu sjunger højt og lad Luerne brænde!“ Formodentlig fra Aaret efter, ca. 1820, stammer vor Nationalsang, som ingen anden Fædrelandssang senere har kunnet overtrumfe, den stilsfærdigt indsmigrende, blødt tonende, skønt malende, ømme og stærke Rigs- og Folkesang: „*Der er et yndigt Land* —“. — —

I 1820'erne sparede Oehlenschläger paa sine poetiske Kræfter. Ved at gennemse Listen over hans Arbejder fra dette Tiaar faar man et Indtryk af forsigtig Tilbageholdenhed i rent poetisk Henseende, men han var stadig flittig og virksom, idet han udførte litterært Arbejde af anden Art. I 1820 udkom den anselige Tragedie „*Erik og Abel*“, et virkningsfuldt Middelalderdrama, der ligesom „*Nordens Guder*“ paa visse Punkter (i Skildringen af de onde Kræfters nedbrydende Virkninger) bærer Præget af det Fjendskab, der havde raset i Baggesen-Fejden. Samme Aar debuterede den fremragende Oehlenschläger-Skuespiller N. P. Nielsen, Tragediernes unge Helt og Elsker, der i den følgende Tid sammen med Ryge og andre Kunstnere, baade mandlige og kvindelige, skulde hæve det store Drama højt over den foregaaende Periodes Scenekunst.

Oehlenschläger gav sig nu i Kast med et stort, vanskeligt Arbejde: Oversættelsen af Holbergs Komedier paa Tysk: „*L. v.*

Holbergs Lustspiele“, der udgaves i fire Bind 1822—23. Heri fandtes største Delen af Komedieme, der tidligere havde været oversat til Tysk, i en ret fri Bearbejdelse. I 1822 fejrede Teatret Hundredeaarsfesten for den nationale Komadies Skaber med et hjerteligt anerkendende Forspil af Tragediedigteren.

I 1823—24 udgav Oehlenschläger „*Samlede Digte*“, hvori der var foretaget en Del Ændringer af Ungdomsdigtene fra den første romantiske Periode — Ændringer, der røber den modne Mands kritiske Afstandtagen fra de unge Aars stemningsbrusende Sværmerier. Han har desværre ikke altid været heldig med sine Omskrivninger. Han vilde give Udtryk for sin gennem Aarene tilkæmpede Besindighed og velovervejede Humanitet, men han opnaaede kun at afdæmpe den Flugt og Farve, de gamle Digte havde i deres oprindelige Form. Ungdommens til Tider noget paradoksale Udtryksmaade passede bedre end de nye Rettelser til Digterens Stemnings- og Følelsesliv i det romantiske Gennembruds Dage. Slutningsdigtet i „*Langelands-Reise*“, „*Catastrophe*“, blev f. Eks. helt omarbejdet, saa den første Umiddelbarheds Varme gik tabt. Af nye Digte er i denne, delvis mindre gode Udgave, optaget „*Der er et yndigt Land*“ og den værdifulde Romance om Niels Ebbesen: „*Ridderen ved Kulsvierhytten*“.

Det i Omfang største originale Arbejde i Tyverne er „*Øen i Sydhavet*“, en omfangsrig Roman, der udkom i 1824—25. Digteren benyttede som en Slags Forbillede for denne en Robinsoneade fra det 18de Aarhundredes første Halvdel, Albertus Julius' mærkelige Oplevelser, der var blevet oversat fra Tysk til Dansk i 1761, en i Oehlenschlägers Barndomstid meget yndet Folkebog, som han selv havde slugt, da han var Dreng. „*Øen i Sydhavet*“ er frygtelig bred, noget løst komponeret, efter vor Tids Opfattelse naiv og udtværet, men den rummer midt i Vidtløftighedens Kaos gode, livfulde Afsnit, skrevet af en i Emnet forelsket Digter. Det er det frie, sunde, ufordærvede Naturliv, den primitive Idyl, den rene, uskyldige Livsglæde, Digteren lovpriser med varm Følelse.

I 1824 besøgte Steffens København, og Studenterforeningen (stiftet 1820) afholdt en festlig Sammenkomst, hvortil Oeh-

lenschläger og Poul Møller skrev Sangene til Ære for den kærkomne Gæst. Aaret efter fejredes den gamle Tids Hovedfører, Knud Lyne Rahbek, ligeledes i Studenterforeningen ved sit 50-Aars Studenterjubilæum, hvortil Oehlschläger, I. L. Heiberg og Poul Møller enedes om at skrive hædrende Sange. Samme Aar grundlagde Heiberg en ny Tids Skuespildigtning paa Nationalscenen med Vaudevillen „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“.

I 1826 døde den gamle Tids ypperste Digter, Jens Baggesen, i Frimurerhospitalet i Hamburg, paa Vejen hjem til Fædrelandet, og blev begravet i Kiel. Hans Minde blev fejret festligt baade af Det kgl. Teater og Provinsteatrene. I sin sidste Stund havde Baggesen sendt en forsonlig Hilsen til Oehlschläger, der efter Budskabet om hans Død offentliggjorde en hædrende Erklæring om sit Syn paa Digterbroderen som en fremragende dansk Digter. Ved Teatrets Mindefest opførtes „Axel og Valborg“ med en smuk og værdig, varmtfølt Epilog af Oehlschläger, der sluttede med disse vemodvækkende Strofer:

„Fra By til By Du vandrer ikke længer,
Du muntre Skjald! med lunefulde Mod.
Den brustne Harpe taus i Hallen hænger,
og Vingen faldt dig af den trætte Fod.

Ja, vis er Døden! Men i salig Slummer
dit Hjerte hviler, bløder ikke mer.
Som Skyens Skygger bortsvandt Livets Kummer,
og Evighedens Lys dit Øie ser.

Og Livets Taager bort med Døden ile;
hver Storm har lagt sig, Himlen er saa blaa.
Vi til din Grav igjennem Taarer smile:
men Lauren trøster, som vi se derpaa.“

Begge de store Digtere fandt saaledes atter ind til hinandens Hjerte — efter den voldsomme Strid, der havde raset imellem dem — i det Øjeblik, Dødsenglen førte den ældste af dem, nedbøjet og forpint, til det sidste Hvilested.

Det følgende Aar mistede Oehlschläger sin gamle Fader, en rask og livsglad Olding. Der havde altid været et godt Forhold mellem Fader og Søn. De havde kunnet mødes med hinanden paa Lunets og Vittighedens fælles Grund. Sønnen skriver

om ham i „Erindringer“: „Denne Gubbe udmærkede sig endnu i en Alder af 79 Aar ved Kraft og Munterhed; hans blaa Øine straalede, hans røde Kinder blussede som paa en Yngling. Vi kaldte ham Berggelmer eller den Gamle paa Bierget. I flere Aar var det en af mine største Glæder at besøge ham om Søndagen med Kone og Børn og at lade de Smaa lege, hvor jeg selv som Barn havde leget. Han var hidsig og opbrusende, men det bedste Hierte, forsonlig, forekommende, velgiørende og yndet af Alle, som kiendte ham, for sin Godmodighed og sit Lune. Han var forfængelig af sin Søn; men som en fornuftig Fader, der ikke vilde forkiæle sit Barn, lod ham sig dog ikke mærke med noget. Kun undertiden overrumplede jeg hans Følelse, naar han havde læst mine Digte.“ — Den gamle Slotsforvalter blev begravet fra den Kirke, hvor han i henved et halvt Aarhundrede havde spillet Orglet og været Menighedens Forsanger. I et hjerteligt Gravdigt sendte Sønnen ham sin sidste Hilsen. — —

De første Aar efter Hjemkomsten til Danmark i 1809 havde været en vanskelig Overgangstid for Oehlenschläger, og den derpaa følgende Aarrække indtil 1820 var opfyldt af Baggeseu-Fejdens Trommehvirvler og Basunstød, af Vaabengny og Krigslarm. Men han havde bestandig arbejdet videre, som om der ingen Fjende var i Landet og ingen Hornblæsere hørtes uden for hans Hus. Saa megen Ro og Besindighed havde der været i ham inderst inde, at han trods Brydninger i sit eget Sind og katastrofale Omvæltninger i Verden omkring ham stadig paa ny havde kunnet overraske sine Omgivelser med geniale Digterværker, der endnu, mere end hundrede Aar efter deres Fremkomst, kan gribe og fængsle, glæde og forundre ethvert poetisk modtageligt Menneske. Og man skulde dog netop mene, at de uhyre vanskelige, oprivende og nedtrykkende Tidsforhold i 1810'erne maatte have virket hæmmende i høj Grad paa hans nyskabende Aand.

Hvad Oehlenschläger oplevede i dette begivenhedsrige Tidsrum i sit eget Indre, i den større Kreds omkring ham, i hele det danske Samfund og i det store Europa, var mægtigt ind-

gribende Forandringer i Livsvilkaarene. Det var en Brydningernes Tid, en Krisernes Tid i store Stil.

Paa Verdenshistoriens Skueplads var den store Katastrofe indtraadt ved Napoleons Nederlag, Fald og Forvisning. Helletiden blev afløst af Borgertiden. I Danmark oplevede vi Statsbankerotten og Adskillelsen fra Norge. I Aandslivet og Litteraturen brødes nyt og gammelt med hinanden — en ny Tids Aand kæmpede med den gamle Tids om Herredømmet. Under Baggesen-Fejden traadte Brydningerne stærkt frem og gav sig ofte de groveste Udslag. Oehlenschläger, Grundtvig, I. P. Mynster, Ingemann, Blicher, Schack von Staffeldt tændte Blus paa Blus langs Vejen, ad hvilken Kultur-Karavanen rykkede frem, truet af Farer fra alle Sider, snart opmuntret af Solens livskabende Straaler, snart forvirret og splittet af fjendtlige Angreb.

Mere end nogen anden i Danmark var det dog Oehlenschläger, der fik Uroen og Spændingen i det store Tidsopgør at føle. Brydningen var stærk i ham selv mellem nyt og gammelt. Overalt var hans Person, hans Ideer og hans Gerning under Debat, fordi man instinktmæssig forstod, at i ham bankede det nye Livs Pulsslag stærkest, at det var i det Aandslivsrøre, han fra først af havde skabt, Tidens Skæbnetegn stod at læse. Den store Sensation, der skabtes omkring ham ved den højt larmende Kritik fra alle Sider, blev efterhaanden farlig for ham. Man diskuterede ham og hans Forhold saa længe, at den Glans, der ved Hjemkomsten udstraalede fra hans berømte Navn, blegnede og i det store Publikum en Tid lang forsvandt.

Der fulgte onde Aar derefter op igennem Tyverne, hvor han følte sig miskendt og forurettet af en dum Kritik i det litterære Publikum, der var blevet fuldstændig forstumlet af Baggesen-Fejdens øredøvende Debat. „Hvad jeg har lidt af ubillig Nedrivelse,“ siger han i „Erindringer“, „vil jeg ikke vidtløftig omtale; jeg vil kun endnu fortælle, at endogsaa mine Børn af andre Børn en tidlang maatte døie Haan og Spot, fordi de havde saadan en Fader! Hvilket jo var ganske naturligt; thi Drengene tage efter, hvad de høre af de Ældre.“ Siden bedredes Stillingen igen, og han fik atter Mod til at skrive Mesterværker.

VIII. NORDENS DIGTERKONGE.

Oehlenschläger var efterhaanden rykket godt op i Aarene. Han nærmede sig sit 50de Aar, det skarpe Hjørne, der er skæbnesvangert for saa mange frembringende Aander blandt Digtere og Kunstnere. Man kunde maaske paa dette Tidspunkt have næret Frygt for, at den temmelig lange Standsning i hans poetiske Produktion betød det samme som en Udtømmelse af hans Skaberkraft. Men han blev ung og frodig paany og udsendte i Slutningen af Tyverne betydningsfulde Værker.

Det første af disse nye poetiske Arbejder var den interessante og livfulde Tragedie „*Væringerne i Miklagard*“, der udkom i Januar 1827. Den Sammenstilling af Nordboere og Byzantinerne, Digteren har udført med poetisk Stemningsfylde, stor malerisk Kraft og rig Farvegivning var et meget heldigt Motiv, og Dramaet, der blev godt spillet, gjorde Lykke paa Scenen. Men den grumme Kritik var øjeblikkelig paa Færde. Det var navnlig I. L. Heiberg, der her gjorde sig bemærket. Han fandt omsider en aabenbart kærkommen Lejlighed til at opfylde den af Baggesen i 1814 udtalte Forudsigelse: at det var ham, der skulde bekræfte Sandheden i Baggestens Bedømmelse af Oehlenschläger.

I 1827 havde Heiberg netop paabegyndt Udgivelsen af sit berømte Tidsskrift „Kjøbenhavns flyvende Post“, og heri anmeldte han da „*Væringerne i Miklagard*“. Denne Kritik blev Indledningen til hele den dominerende Smagsdommer-Virksomhed, Heiberg udfoldede i den følgende Tid, af vidtrækkende, skæbnesvanger Betydning for Aarhundredets første Epoke, sær-

lig for Oehlenschläger, hvis Ungdomsværker havde grundlagt denne Epoke.

Det er i denne aandrige Anmeldelse — som Oehlenschläger straks søgte at gendrive i en Piece — og i den dertil knyttede, udførlige og indgaaende Afhandling om Tragediedigterens Geni, Heiberg fremsætter sin dristige Paastand om, at dette Geni væsentlig er lyrisk-episk og derfor har sin særlige Styrke i Romanen. Dets Karakter er umiddelbar, det er ikke vaagnet til Refleksion og kan derfor ikke, hvor smukke Værker det end har frembragt, siges at være dramatisk i Ordets egentlige Betydning. Den overlegne Kritiker hævder endvidere, at Oehlenschläger i Ungdomsværkerne havde givet store Løfter i dramatisk Retning, som han ikke siden havde indfriet. Ligesom tidligere Baggesen og Grundtvig mener han, at „Aladdins“ og „Hakon Jarl“s Digter var dalet fra sin modnere Ungdoms Højde, og at han siden var vendt tilbage til Umiddelbarheden i Stedet for at hæve sig op i Refleksionens, den fra Umiddelbarheden frigjorte Tænkningens Sfære. — Denne Kritik var ødelæggende for Oehlenschlägers Storhed som Tragediedigter.

Det er et forbavsende Arsenal af spidsfindige Beviser, Heiberg har raadet over. Man kan godt forstaa, han virkede imponerende paa sin Samtid ved sin filosoferende Veltalenhed, der var besnærende ved sin klare, smukt afrundede og stilfulde Form. Men for Oehlenschläger var han i det lange Løb en endnu farligere Kritiker end Baggesen, fordi han var urban og behersket og idelig bukkede dybt for Digterens Geni, mens han samtidig svækkede dets Anseelse i den litterære Verden og efterhaanden i det æstetiske dannede Publikum.

Saa meget udrettede dette fine og aandrige kritiske Talent, at Skaberen af vor nationale Tragedie, vort højere Drama, blev mere og mere miskendt med Hensyn til sin sande Storhed, saa man i Realismens Periode, efter 1870, har haft temmelig let ved at betragte ham som en fjern Fortidsskikkelse.

Det var netop det særlig farlige ved Heibergs Kritik, at den var abstrakt og formalistisk, d. v. s. dømte ud fra forudfattede Meninger og Teorier, der væsentlig angik Kunstform og Teknik, som Publikum manglede Indsigt i. Han sejrede ved sin bestik-

kende Elegance, sin kloge Dannelse og sin fine Smag, fordi han vovede at anvende en sofistisk og spidsfindig Taktik. Georg Brandes gennemskuede den ganske sikkert — han var jo selv et skarpt Hoved — men han var ikke interesseret i at afstive Oehlenschlägers vaklende Storhed, og Biograferne Kristian Arentzen og Vilh. Andersen, den litteraturhistoriske Sagskunds fornemme Repræsentanter, bøjede sig for Heibergs Autoritet som dramatisk Kritiker, specielt Oehlenschläger-Kritiker. Det skulde blot Tredivernes og Fyrrernes overlegne Smagsdommer have anet, at hans principielle Vurdering af den store Tragediedigters Geni vilde være den herskende hundrede Aar frem i Tiden, saa den litterære Almenhed endnu omkring 1930 er indstillet overfor Oehlenschläger paa Grundlag af Heibergs skæve Kritik!

Det var et glimrende Udslag af den store Digters „gros bon sens“, hans umiddelbare sunde Sans, at han svarede Heiberg med at betegne hans Paastande som „luftige Abstraktioner og tekniske Talemaader, som intet Reelt indeholde for den sunde Menneskeforstand.“

Kort efter denne, dybere set, skrappe Overhaling i „Kjøbenhavns flyvende Post“, der snart blev agtet og frygtet, fik Oehlenschläger en Art Oprejsning ved den Ære, Digteren Hauch beviste ham i Fortalen til sine „Dramatiske Værker“ (1828): „Jeg har en kjær og hellig Pligt at opfylde, den nemlig at erkjende, hvormeget jeg, ligesom enhver yngre Dyrker af den danske Digtetekunst, skylder vor store Forgænger, Danmarks sjeldne Digter A. Oehlenschläger, hvem jeg tilegner disse tvende Sørgespil. Som Goethe virkede i Tyskland, saaledes har Oehlenschläger virket hos os. Hvo iblandt os, der har et Hjerte til at føle og en Aand til at forstaae, er ei ved ham bleven vakt og begejstret! Hvor ofte har han ikke bragt vor Barm til at svulme! Hvor ofte har han ikke smeltet os i Vemod, og hvor ofte har ikke hans klare Digterøie ledet os til mandigt og frit at skue ud over Livet!“ — —

Oehlenschläger lod sig heldigvis ikke nedslaa af Heibergs suffisante Kritik. Han fortsatte i 1828 sin genoptagne poetiske Produktion med det storladne Heltedigt „Hrolf Krake“, tredje

Del af det Hovedværk, hvis første Del var „Helge“. „Et Helte-digt“ kaldes dette Skønhedsværk, der udgør første Del af „Nye poetiske Skrifter“. Det er Epopeen, en meget fordringsfuld Digtart, Mesteren her har udformet med sindrig Kunst — et vellykket Modtræk mod den strenge Kritiker, der mente, at han, Romancedigteren, mindre godt kunde magte denne Kunstform. „Hrolf Krake“, den afsluttende Del af den hele, mægtige Skjoldungedigtning, er det straalende Bevis for hans Mesterskab i denne Genre.

Ypperlige Billeder af Heltelivet i rige, sunde, frodige Menneskeskikkelser, et stærkt dramatisk bevæget Stof, en blomstrende Naturkraft, plastiske Skildringer, en dejlig Strofesform, en bugnende Fylde af skønne Vers, en frisindet, djærv Livsaand udbredt over det hele — alt dette og mere til byder Heltedigtet paa. Det er da et festligt, et i sin Art kongeligt og monumentalt Digtværk, Oehlenschläger har skænket sit Folk med „Hrolf Krake“ — og saa har man dristet sig til at paastaa, at han var „faldet i Søvn“, at han aldrig mere naaede Ungdommens Kulmination efter Hjemkomsten o. s. v. Atter og atter har han siden 1810 bevist, ved store og gode Gerninger, at han stadig ejede Aladdins vidunderlige Lampe, og at Ringens Aand villigt adlød ham, hver Gang den skabende Trang for Alvor vaagnede i hans Indre. Han var i Sandhed en positiv Digter, der fulgte *den opadstigende Linje* i vort Aandsliv og vor Digtetekunst! Han var positiv, fordi han virkede opbyggende, til Gavn for Samfundet, til Ære for Fædrelandet.

I „Hrolf Krake“, der adskiller sig stærkt i Stoffets Art og Kunstform fra de to andre store episke Digtværker, „Helge“ og „Nordens Guder“, har den nordiske Aand — den herlige nordiske Renæssance-Aand — givet sig det mest levende Udtryk. Tanken om „Trillingrigerne“ i Norden, Oehlenschlägers poetiske Kongstanke, kommer her til fuld Udfoldelse. De tre Helte: den danske Hjalte, den norske Bjarke og den svenske Vöggur mødes i den fælles Broderskabsfølelse, og Digteren er personlig — hvad han specielt udhæver i sin Fortale til Værket — besjælet af et inderligt Ønske om, at de tre nordiske Folk altid maa bevare denne Følelse i deres Samliv. Han gjorde sig

med andre Ord direkte til Tolk for *Nordens Enhed*. For ham betød denne ikke blot, som det noget misvisende er sagt, en poetisk Skandinavisme, men en reel, i Natur og Virkelighed begrundet Enhed, udsprunget af Samfølelsens og Broderskabets Aand. Alene som „Hrolf Krake“'s Digter har han mere end nogen anden nordisk Digter forkyndt *en sand og ærlig Skandinavisme* og dermed bygget Bro mellem Brødrfolkene, hvortil Islænderne i Følge Sagens Natur hører som alle tre Folks fælles Stammefrænder.

I. L. Heiberg anmeldte „Hrolf Krake“ i det nystiftede „Maanedsskrift for Litteratur“ uden nogen Slags Begejstring, dog med en Del Anerkendelse, især af Værkets „ægte scandinaviske Inspiration“, men alt i alt med saa meget Forbehold, at han nærmest svækkede Værkets gode Virkning i Publikum. Med fuld Ret protesterede C. Hauch i „Kjøbenhavns-Posten“ mod denne vandkolde Anmeldelse. Baade Oehlenschläger selv og hans yngre Venner gjorde ganske naturligt Front mod Heiberg og hans Skole (da denne efterhaanden organiserede sig), ligesom de tidligere havde vendt sig skarpt afvisende mod Baggesen og hans Støtter.

Forskellige Tegn tydede paa, at det danske Aandsliv var ved at gaa ind i et nyt Tidehverv, i en helt ny Kulturperiode. Det virkede symbolsk for dette Tidsskifte, at Hovedarnestedet for den gamle nationale Tradition, Bakkehuset, stundede mod sin Undergang. Dette gode Hjem, som Oehlenschläger i omtrent tredive Aar havde været knyttet til, hvor han altid, trods Mistemninger i en forbigangen Tid, havde været en kær Gæst, skulde nu snart opløses. I 1829 døde den elskelige, højtbegavede, livfulde Kamma (Karen Margrethe) Rahbek, og Aaret efter hendes Mand, der mere end nogen anden havde søgt at fastholde de Baand, der kunde forbinde det gamle med det nye gennem Tidens underlige Omskiftelser. Med Knud Lyne Rahbeks Bortgang forsvandt en Overlevering, en meget gammel og ærværdig Tradition i vor Aandshistorie, som Oehlenschläger i sin modnere Alder havde bøjet sig henimod, fordi han forstod, den ejede humane Værdier, hans egen Tid ikke turde give Slip paa.

Fra 1830, Rahbeks Dødsaar, kan man regne Begyndelsen af

den nye Aandslivsperiode, som Heiberg var et Hovedorgan for gennem sin nye Æstetik og sin nye Dannelsesform. Der foregik efter dette Aar lidt efter lidt et Kulturskifte, der medførte dybt indgribende Forandringer i Tænke- og Følemaaden, i Opfattelsen af Poesi og Kunst, i religiøs og moralsk Indstilling og i hele Aandslivsatmosfæren. Herpaa fulgte, efter 1870, i Realismens Periode det tredje Kulturskifte i det 19de Aarhundrede. Nævner vi Navnene: Oehlenschläger, Heiberg, Brandes, føler vi straks, rent instinktmæssigt, hvad disse Kulturskifter, disse forskellige Dannelsesperioder, har betydet i vor Samfundshistorie.

Oehlenschläger følte længe Savnet af de to kære afdøde, som han i de senere Aar havde staaet særlig nær. Blandt hans Digte finder man da ogsaa Sange til dem, der vidner om hans Hengivenhed for dem. — —

1829 blev et betydningsfuldt Aar i Oehlenschlägers Livshistorie, dog ikke ved Laurbær, han vandt i sit Hjemland. Han udgav om Foraaret anden Del af „Nye poetiske Skrifter“, der indeholdt de ret svage Tragedier „Karl den store“ og „Langbarderne“, og i Løbet af Sommeren tredje og sidste Del af Skrifterne, der omfattede et Par meget lette og tynde Syngespil.

Efter rigelig litterær Modgang i Tyverne og den nye Hovedkritikers Angreb paa hans Geni og, hvad han nu selv betragtede som sin egentlige Manddomsgerning, Tragediedigtningen, trængte han i høj Grad til en Æresoprejsning, og han fik den.

I Juni Maaned gjorde han sammen med sin yngste Søn en Lystrejse til Sverige. Straks i Malmø modtoges han med Hyldest af Byens ledende Mænd, og i Lund hyldedes han af Studenterne, der indbød ham til Magisterpromotionen i den følgende Uge. Den 23de Juni 1829 fandt da den store Højtidelighed Sted i Lunds Domkirke. I den straalende Procession til Kirken ledsagedes Oehlenschläger af Skaanes øverste Befalingsmand; under Klokkeringning og Kanontorden drog Festtoget ind i den minderige Middelalderkirke. Her talte først Universitetets Rektor paa Latin, og derefter traadte Digteren, Biskop Esaias Tegnér frem og holdt en svensk Tale paa Vers. Han heuvendte Or-

det til de unge Magistre og derpaa til Rektor med de mange Gange siden citerede, berømte Ord:

„Skaldernas Adam är här, den nordiske sångarekungen,
tronarfvingen i diktningens verld, ty tronen är Goethes.“

Nu vendte han sig mod Oehlenschläger, hvem han nævnede som „Hakon Jarl“s og „Helge“s Digter:

„Söndringens tid är forbi (och hon borde ei funnits i andens
fria, oändliga verld)! och beslätade toner, som klinga
Sundet utöfver, förtjusa oss nu och synnerligt dina.
Derföre Svea Dig bjuder en krans, här för jag dess talan.
Tag den af broderlig hand och bär den til minne af dagen!“

Med disse Ord satte Tegnér en Laurbærkrans paa sin danske Digterbroders Hoved og omfavnede og kysede ham, mens Kanonerne bragede og Hornmusikken klang. Derpaa takkede Oehlenschläger, dybt bevæget, ved at foredrage et Digt, han havde ført med sig hjemmefra. Øjeblikket maatte være mægtigt gribende for alle, idet atter det danske Sprog lød under St. Laurentius-Kirkens Hvælvinger, udtalt af en stor Digter, der med sin smukke, klangfulde Stemme tolkede sit Hjertes varme Følelse af Taknemmelighed mod Broderfolket, idet han mindede om, at Svenskere og Danskere tilhørte „samme Heltestamme“ og begge ønskede at mødes i „Broder-Enighed“.

Denne højtidelige Digterkroning i Lunds Domkirke vil bestandig mindes i Nordens Historie, saa længe som Oehlenschlägers og Tegnér's Navne bevarer deres Ry blandt Brøderfolkene. Begivenheden er jo aldeles enestaaende, af en opløftende Skønhed, efter flere Aarhundreders Fjendskab eller Misstemning det første levende Udslag af en nyvakt Broderskabsfølelse, et Fremtidsvarsel af den mest vidtrækkende Betydning. Ved denne hjertelige Hyldest fra Sveriges store Digter blev Oehlenschlägers Hædersnavn som *Nordens Digterkonge* slaet fast i Offentlighedens Bevidsthed, og ingen Stormagt har siden kunnet berøve ham det Ry, han vandt i Lunds Domkirke.

Den svenske Æresbevisning maatte naturligvis blive vel modtaget i Danmark. Studenterforeningen hyldede Digteren paa hans 50 Aars Fødselsdag nogle Maaneder senere. Men derefter

fulgte, i „Kjøbenhavns flyvende Post“, en giftig Spot af Kritikeren Heiberg, der i sine *Laterna magica*-Billeder meget taktløst gjorde Grin med Begivenheden i Lund. Den ellers smagfulde Æstetiker, der altid var saa øm over Poesiens og Kunstens Former, nedlod sig her til at drive Fjællebodsløjer med en Handling, hvis store og blivende symbolske Betydning han tilsyneladende slet ikke forstod. Det saa ud, som om ved denne Lejlighed Baggenses Spotteaannd var fareet i den som Kritiker mere korrekte og beherskede Heiberg. En større litterær Polemik rejste sig i den Anledning, og den uheldige Kritiker, der var kommet paa Glatis, søgte at trække i Land ved at bedyre sin Respekt for Oehlenschläger som Digterkongen i en stor Epistel paa Vers. Hele dette stormfulde Røre mindede stærkt om en lignende Tumult under Baggesen-Fejden, men nu var rigtignok den anbrubende Kritiker en yngre Digter, der selv følte, at han egentlig skyldte Modparten Ærbødighed. Selv Heibergs Kampfælle, Henrik Hertz, der i „Gjenganger-Breve“ søgte at forny Baggenses Formdyrkelse, gav ham en Skose, fordi han havde haanet Begivenheden i Lund.

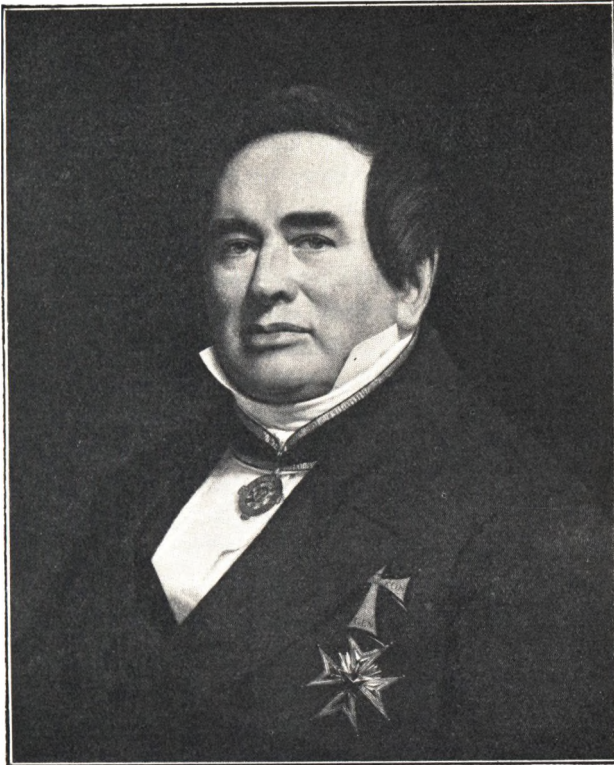
Hvilket Indtryk den første ærefulde Modtagelse i Sverige gjorde paa Oehlenschläger selv, derom har han udtalt sig i „Erindringer“: „Det forekom mig som en Drøm. Jeg, som hjemme havde lidt saa megen Forfølgelse, som uophørlig dadledes i offentlige Blade, som vragedes hvert Øieblik paa Theatret, som ikke længer var i Mode i den galante Verden — jeg modtoges saaledes her! — Men jeg blev derfor ikke utaknemmelig mod mit elskede Danmark. Et begejstret Øiebliks skønne Flamme glædte mig, men jeg glemte derfor ikke, at det var et begejstret Øieblik; jeg vidste, at jeg ogsaa hiemme havde Venner.“

Ogsaa paa anden Maade blev Aaret 1829 et Oprejningens Aar for Oehlenschläger, idet et større tysk Forlag paabegyndte Udgivelsen af hans samlede Skrifter, hvis to første Dele indeholdt hans Selvbibliografi. Denne udkom i 1831 paa Dansk med Titlen: „*Oehlenschlägers Levnet, fortalt af ham selv*“, et hastigt nedskrevet Værk, ufuldstændigt og fragmentarisk, men livligt og interessant. Herover udarbejdede han senere, i Fyrerne, sine „Erindringer“, hvori han lagde meget mere Vægt paa Nøj-

agtighed og en gennemført Fremstilling. Det var ham en Tilfredsstillelse nu at faa sine Værker frem paa Tysk i en samlet Udgave. Tidligere var hans modnere Ungdomsværker, i hans egen Oversættelse, som tidligere omtalt, udkommet i Tyskland og en Del af Værkerne fra den følgende Tid, men flere Gange havde han faaet Afslag, naar han ønskede nye Arbejder udgivet, fordi vedkommende Forlag ikke mente, de kunde finde tilstrækkelig stor Afsætning. Den danske Kritik virkede desuden afskrækkende. Hans største Sukces i Tyskland havde „Correggio“ været, der i en lang Aarrække stadig blev opført paa tyske Teatre. Endogsaa Oversættelsen af „Helge“ havde Brockhaus' Forlag tilbagesendt. „Det Oldnordiskesmagte ikke Tyskerne“, siger han selv. For øvrigt kunde de heller ikke gennem Oversættelserne faa det rette Indtryk af Værkernes Originalitet. Efter den samlede tyske Udgave fik Digteren for øvrigt atter Afslag fra Tyskland med Hensyn til Udgivelsen af senere Værker.

I 1830 udgaves Lystspillet „*Trillingbrødrene fra Damask*“, skrevet over et Emne fra „Tusinde og een Nat“ og præget af Stemning og Lune, men ikke synderlig virkningsfuldt; paa Teatret, hvor de fleste af Digterens dramatiske Arbejder var blevet venligt modtaget, adskillige med Begejstring, gjorde det ingen Lykke, skønt den geniale Kuhlau havde ledsaget det med skøn Musik. I 1832 døde Komponisten; ved Mindefesten for ham opførte Teatret hans berømte Værk „Røverborgen“ (Teksten af Oehlenschläger), der gennem mange Aar atter og atter var opført med stort Held. I dette Aar døde ogsaa Goethe, og Oehlenschläger, der da var Universitetets Rektor, ofrede ham Halvdelen af sin Tale ved Universitetets sædvanlige Aarsfest; han ytrede heri hele sin Beundring for Goethe som den store Læremester.

Utrætteligt virksom vedblev Oehlenschläger at arbejde med nye Ideer og Planer. Han fortsatte sin Tragediedigting med betydelige Værker i Trediveerne: det ungdomsfriske, for hele hans Væsen og Temperament særlig karakteristiske Drama „*Tordenskjold*“, der modtoges med stormende Bifald paa Teatret i Begyndelsen af 1833, det mindre helstøbte, men rigt bevægede, i flere Episoder meget poetiske og ofte gribende Drama

Vilhelm Gertner: ADAM OEHELENSCHLÄGER (1846)

„*Dronning Margareta*“, hvori Hovedpersonen dog ikke er lykkes saa godt som i „*Tordenskjold*“ (spillet med glimrende Held i Slutningen af 1833), og endvidere Tragedien „*Sokrates*“ (1835), som Kritikken har haft meget at udsætte paa, fordi den ikke holder sig tæt nok til de historiske Kilder, men paa flere Punkter lader Fantasien have for frit Løb. „*Sokrates*“ er ikke des mindre et værdifuldt Skuespil, meget levende og i Skildringen af Hovedpersonen opbyggeligt smukt, skrevet som det er med dyb Sympati for denne store og ædle Skikkelse. Det gjorde ikke Lykke paa Scenen, men naar man læser det uden uvedkommende Sammenligninger med Digterens personlige Forhold, med Ro og Hengivelse i Stykkets Aand, faar man rigt Udbytte deraf, og man forbavses over Digterens Evne til at leve sig ind i dette helt fremmedartede Emne. Kun denne ene Gang har han behandlet et Stof fra den antikke Verden.

De andre Tragedier fra dette Tiaar, „*Olaf den hellige*“ (1838) og „*Knud den Store*“ (1839), er svagere Arbejder. Den første gjorde dog Lykke ved Opførelsen, fordi Bournonville havde komponeret en virkningsfuld Fremstilling af Slaget ved Stiklestad til Musik af Hartmann.

Efter de nærgaaende kritiske Angreb paa hans Forfatter-skab, navnlig fra Heibergs Side, følte Oehlenschläger en naturlig Trang til at give en Belysning af sine egne Anskuelser. Han udgav da i 1832 til 1834 et litterært Tidsskrift med Titlen „*Prometheus*“, „Maanedsskrift for Poesi, Æsthetik og Kritik“. Han skrev heri en Række filosoferende Betragtninger over Æsthetik, hvori man finder meget interessante Synspunkter, men ogsaa tomme eller urigtige Ræsonnementer, fordi Forfatteren dels har manglet lærd Viden og dels ikke har givet sig Tid til at gennemtænke Stoffet. Man har altid let ved at opdage Oehlenschlägers svage Partier, idet han altid bliver ukorrekt og skødesløs i Formen, naar han skriver uden Beaandelse, uden Stemning. Der findes imidlertid adskillige udmærkede Arbejder fra hans Haand i Tidsskriftet, Artikler om Hauchs Tragedier og Heibergs Vaudeviller, om Thomas Thaarup, om Shakespeares „*Macbeth*“, om Hertz's og Overskous Skuespil m. m. Han skrev det meste selv, foruden de kritiske og ræsonnerende Bidrag til-

lige Digte og Noveller, bl. a. „Digterbesøget“ (om Wessels Besøg hos Ewald i Rungsted).

Det er dog de æstetisk-kritiske Bedømmelser af Digtere og Digterværker, der har Forrangen. Hans gode, sikre, altid selvstændige Skønsevne, hans fine og sunde Dømmekraft kommer udmærket til sin Ret i Værdsættelsen af poetiske Produkter. I sine ypperlige Fortaler til „Poetiske Skrifter“ og „Nordiske Digte“, i sit lærerige Svar paa Abrahamsons Recension har han med klassisk Myndighed, med genial Intuition fremført sine æstetiske Principper, forklaret og forsvaret dem, bedre end nogen anden Kritiker nogen Sinde har gjort det, og kastet Lys ind over de tilgrundliggende Ideer. Forud havde han i sin pure Ungdom, i Prisaafhandlingen fra 1800, godtgjort sin fremragende Evne til at anlægge et aandfuldt og originalt poetisk Grundsyn. I sine „Erindringer“ har han ligeledes paa flere Steder lagt sin kritiske Genialitet for Dagen i Omtalen af Digtere og Digterværker, f. Eks. i Værdsættelsen af Ewald og Baggesen, Goethe og Schiller, Tieck og de tyske Romantikere, Victor Hugo, Byron m. fl. —

Efter Udgivelsen af Tragedien „Tordenskjold“ gjorde Oehlenschläger, i Sommeren 1833, for første Gang en Rejse Nord paa. Han følte en naturlig Længsel efter at besøge det Land, som han i sin Barndom og Ungdom havde betragtet som sit Fædrelands anden Halvdel. Norge og Nordmændene havde altid øvet stor Tiltrækning paa ham. Under Opholdet i Kristiania nød han stor Gæstfrihed. Han blev bedt til Taffels hos Vicekongen, Prins Oscar, og paa Teatret opførtes „Hakon Jarl“ med Dr. Ryge som Gæst i Titelrollen. Ved en festlig Sammenkomst, hvortil Digteren Welhaven havde skrevet en Sang, holdt Professor Sverdrup en meget hædrende Tale for Digteren (i Følge „Erindringer“): „Levende Erkiendelse af vort Nordens store Digtets høie Værd, Erkiendtlighed og Kiærlighed have i Dag samlet dette Selskab af norske Mænd og Ynglinge, som ønske at kunne tolke deres Taknemmelighed og deres høie Agtelse for Digteren Adam Oehlenschläger, som først lærte os ret at kiende de store aandelige Skatte, vore Forfædre have efterladt os i Arv, og i vort eget Hiem aabnede vore Blikke en ny og stor Verden

for Poesi, Videnskab og Kunst; som med Geniets Falkeblík gjennemskuede, med den mest levende Phantasie forbandt og i de kraftigste, lifligste og meest smeltende Toner sang, hvad vore Forfædre have anet, tænkt, handlet og lidt.“

Saaledes blev Oehlenschläger hyldet og fejret i Norge, som han var blevet det i Sverige.

Han rejste en Del omkring i Landet og skrev derefter en „Digtekrands“: „*Norgesreisen*“ (udgivet samme Aar), hvori der findes flere kónne, malende og stemningsfulde Digte ved Siden af mindre ejendommelige, for ikke at sige svage og matte. Et levende Ónske om at sige Nordmændene en varm Tak og bringe Landet sin Hyldest har lagt ham disse Digte i Pennen. Welhavens Digte i „Prometheus“ er et smukt Udtryk for gensidig Broderskabsfølelse.

Ogsaa hjemme i København blev Digteren fejret i 1833, idet Teatret festligholdt 25 Aars Jubilæet for „Hakon Jarl“s første Opførelse ved en Genoptagelse af Tragedien paa Digterens Fødselsdag, hvortil H. P. Holst havde skrevet en Prolog. Efter Forestillingen blev der afsunget en Sang af Publikum til Ære for Digteren og udbragt et jublende Leveraab for ham.

Skæbnen smilte atter naadigt og mildt til ham, og han var altid taknemmelig og glad for enhver Hyldest, som han følte var oprigtig. Men da kom Sorgen til ham og hans Hjem i Dødens Følge. I Marts 1835 mistede han sin højtelskede Datter Charlotte, en varmlodig, stemningsbevægelig, følelsesfuld ung Kvinde paa 23 Aar, der forgæves havde søgt at blive Skuespillerinde. Hun var blevet gift med Skuespiller Phister og fik med ham to Døtre. Hun døde i Barselseng. Faderen sørgede dybt over hende og forvandt aldrig Savnet af hendes levende Munterhed og fyrrige Hjerte, hele hendes nydelige og indtagende Person, som han altid havde følt sig knyttet til med de ómmeste Baand. Prins Kristian (senere Kristian den Ottende), der var Guvernør paa Fyen, indbød da Digteren for at opmuntre ham til at være sin Gæst paa Slottet i Odense. Oehlenschläger tilbragte en meget behagelig Sommerferie hos den højtbegavede og fintdannede Prins og gjorde en Udflugt til Langeland, hvor han for 30 Aar siden, som ung, haabefuld Digter, havde nydt Sommerens Glæ-

der sammen med sine bestandig trofaste Venner, Brødrene Ørsted.

Efter Hjemkomsten gjorde han en ny „Digtekran্দ“ færdig: „Fyensreisen“, der udkom i December 1835. Naar man læser den, mindes man uvilkaarlig den rigt bevægede „Langlands-Reise i Sommeren 1804“, hvortil der straks henvises i Digtet „Personposten“:

„Altsaa ruller jeg den Vei, hvor for eet og for treti
Aar siden hen i en Gig jeg med den salige Niels
Ørsted drog...“

Det vilde være urimeligt at anstille Sammenligninger mellem de to Digtkredse. „Fyensreisen“ er ikke fuld af Genialitet og kaad, overgivent Ungdom, men den rummer flere meget kønne Digte og desuden nogle mindre betydelige, udstyret med de sædvanlige Formfejl, der hos denne Digter ledsager den svigtede Inspiration og den alt for hurtige Udarbejdelse. Et Par Digte til Minde om den nylig afdøde Datter virker gribende ved deres ægte, stemningsrige Udtryk for en sand og dyb Følelse. Paa en Aftenvandring ved Odense besøgte hans Muse ham „i salig Lottes Lignelse“, og han skrev da et Pinsedigt, hvori der forekommer følgende karakteristiske Linjer:

„Fra den Tid Lotte bares bort paa Baaren,
Er Kirken vorden mig saa kjær som Vaaren.
Jeg synes: mig den Salige besøger
I Herrens Huus; og det min Tro forøger.“ — —

Mod Slutningen af Trediverne indtraf to Begivenheder, der gjorde stærkt Indtryk baade paa den danske Offentlighed og Oehlsenschläger personlig: Thorvaldsens Hjemkomst og Frederik den Sjettes Død.

Da Thorvaldsen i Efteraaret 1838 vendte hjem til sit Fædreland, hvorfra han var udvandret i sin Ungdom, var han en gammel, hvidhaaret Mand, men endnu varm for Kunsten og fuld af Livskraft. Digttere, Kunstnere, Videnskabsmænd og andre modtog ham ude paa Reden i festlig smykkede Baade i en stor Sværm, og København viste paa alle Maader, at den forstod at

værdsatte sin berømteste Søn. For Oehlenschläger var Kunstnerbroderens Hjemkomst en glædelig og betydningsfuld Hændelse. De var begge to Aladdin-Naturer, der halvt drømmende, under guddommelig Inspiration og overnaturlige Kræfters Medvirken, havde udført geniale Størværker. Som et storartet Udtryk for Aladdin-Aandens velbevarede Skabermagt virkede den Opførelse af „Aladdin“, der første Gang fandt Sted i April 1839 og blev en mægtig Sukces. Teatret var udsolgt til dobbelte Priser, Fru Heiberg fremsagde en Prolog af Digteren, for hvem der udbragtes Leveraab, og Skuespillet gik hele 11 Gange i den første Sæson for fuldt Hus.

Den anden vigtige Begivenhed, Frederik den Sjettes Død, opfattedes af det Slægtled, Oehlenschläger tilhørte, som et højtideligt Vendepunkt i Historiens Gang. Man følte det, som om en hel Tidsalder gik i Graven med den gamle, godhjertede Landsfader, der havde delt godt og ondt i Samhu med sit Folk som ingen anden dansk Monark. Oehlenschläger skrev Sørgeskantaten til Bisættelsen i Roskilde Domkirke. Kort før sin Død havde Kongen, paafaldende sent, udnævnt ham til Etatsraad. Frederik den Sjette havde for øvrigt, trods sin lidet fremherskende Kærlighed til Poesien, vist Digteren megen Velvilje. Han havde givet ham en betydelig Rejseunderstøttelse, Professorembede, Ridderkors (i 1815) og desuden paa anden Maade vist ham Godhed ved flere Lejligheder, men Digteren følte sig aldrig staaende i det umiddelbare Tillidsforhold til Sjette Frederik som det, han siden kunde glæde sig ved over for Kristian den Ottende, der i højeste Grad ærede hans Geni og højagtede hans Personlighed. — —

Ved den gamle Konges Død var Oehlenschläger ved at nærme sig Alderdommen, at dømme efter Aarenes Tal, men han havde bevaret en sjælden Ungdomsvarme baade i sit indre og sit ydre Menneske. Han ejede endnu Umiddelbarhedens Friskhed og den blomstrende Sundhed, og han stod endnu, trods den Heibergske Skoles ubehagelige Kritik og trods den nyere, Hegelske Filosofis dominerende Teorier, midt i sin Manddoms modne og frugtbringende Gerning. Den unge Slægt kunde fremdeles

være bekendt at hylde ham som Digterkongen. Saaledes skrev den ganske unge H. V. Kaalund en Sang til ham i sin første Digtsamling, 1840, der begynder saaledes:

„Nordens Homeros! hvad kan jeg Dig sige,
som ei alt Tusind har sagt?
Du, som din Stav over Aandernes Rige
har, lig en Troldmand, udstrakt.“

Hvor dybt hans ædle Aand fremdeles kunde paavirke den intelligente Ungdom, det har Kritikerens P. L. Møller (1814—65) bevidnet i sit lille Skrift om Oehlenschläger, der rummer det fineste og mest rammende Billede af Digteren, der findes paa Dansk. Han taler om de unge Helteskikkelser i Oehlenschlägers Digtning og siger saa: „Tingen er, at i alle disse unge Helte, fra Einar Tambeskjelver, Axel og Correggio til Amlæth og Kjartan, var det Oehlenschläger selv, der talte; det var stedse ham selv, med den naive Troskyldighed, den letopflammede Følelse og den oprigtige Begeistring for det Skjønne og det Gode... Thi bag Digteren fandt man Mennesket; som hans Helte saaledes var han selv. De, som have kjendt ham personlig, kunne bevidne, at et ædlere, velvilligere Hjerte sjelden har slaaet i et Menneskebryst; som sine Helte var han let at bevæge, let at røre til Medfølelse, hjælpsom i Raad og Daad, og uden al Mistro spurgte han kun sit Hjerte tilraads, og dette har vel mangan Gang ledet ham feil... Han bar, som de Franske sige, „le coeur sur la main“ og frygtede ei engang for at give sig lidt hen, idet han altid var vis paa at vinde Enhver, som nærmede sig ham. De skjønne Følelser, han skildrede, vare ikke opfundne; han havde følt dem alle selv... Hans Dør stod aaben for Alle; Inspirationen og Arbeidet var ham saa let, at han ei engang holdt den lukket, naar han sad midt i et Drama. Det Eneste, man da udsatte sig for, var som oftest en Belønning, nemlig at høre, hvad han nylig havde skrevet, og hvorledes han tænkte at fortsætte... Hvo var i sin Tid ikke glad ved næsten daglig at kunne see Oehlenschläger paa Gaden og i Theatret? Smuk, rødhusset og kraftig, trods en vis Korpulence, syntes han i femten Aar ikke

at have forandret sig. Det var en af Hovedstadens skjønneste Prydelser, ja i Sandhed dens skjønneste. Ethvert Barn kjendte ham, naar han gik forbi, og uvilkaarlig standsede man og sagde: det er Oehlenschläger.“

Filosoffen Rasmus Nielsen taler i sin Jubilæumsbog om Digterens Fysiognomi: „... dette formøjsomme Hoved, som ædle danske Kvinder fandt, at Laurbærkransen klædte saa godt, dette Hoved — glemmer det ikke! Det har været Værksted for arbejdende Tanker, lysende Kræfter, Livsideer, der have deres rette Hjem i Norden.“

Saaledes var han endnu i sit 60de Aar: smuk, rødmusset og kraftig. Saaledes gik han ind i Alderdommen. Men trods sin blomstrende Sundhed var han dybt fortrolig med det Vemod, der følger med Digterens tilbageskuende Blik, naar han er naaet godt op i Aarene. Herom taler et af hans mest sjælfulte lyriske Digte (i Fortællingen „Den blege Ridder“):

„Hvor blev I røde Roser dog
fra Ungdoms Dage glade?
I min Erindrings Psalmebog
jeg gjemmer Eders Blade.

Og skjøndt hvert Blad er gult og graat
som Farven af de Døde,
den Sommerdag jeg mindes godt,
da de var purpurrøde.

I deres fine Væv endnu
jeg kjender hver en Aare.
Som før af Morgenduggen, nu
den fugtes af min Taare.“

IX.
ALDERDOM OG DØD.

Der var stor Fest og Højtidelighed i den lille Købstad Hille-rød, da Kongekroningen fandt Sted paa Frederiksborg Slot i Sommeren 1840. Kristian den Ottende havde indbudt Henrik Steffens med Familie til Danmark. Oehlenschläger, der havde skrevet Kroningskantaten, og Steffens deltog sammen i Festligheden. Derefter var de tillige med Thorvaldsen og Grundtvig Gæster hos Baron Stampes paa Nysø. Her holdt Steffens Forelæsninger ved Bordet, skriver Oehlenschläger i „Erindringer“ og fortsætter: „Mit Forhold til min gamle Ven var forunderligt. Han sprang reent over de 37 Aar, vi havde været adskilte, og taledede altid med mig som med sin Skolar fra 1803. Jeg fandt mig deri; vi gik engang i Søndermarken sammen, og det glædte mig at mane gamle Erindringer tilbage. I disse Følelser sympathiseerte vi broderligt.“ Aaret forud havde Thorvaldsen udført en værdig Buste af Oehlenschläger paa Nysø, nu lavede han en vellykket Portræt-Medaillon af Steffens.

Digteren var stadig meget optaget af sit Arbejde. Han udgav en Samling Bearbejdelser: „Nordiske Oldsagn“ og „Gamle danske Folkeviser“ samt en Oversættelse af Goethes „Hermann und Dorothea“. Desuden arbejdede han med nye poetiske Ideer og Planer. Han vedblev at være utrætteligt virksom og bevarede lige til sin Død den Sindets Frodighed og den Varme i Hjertet, som betinger en digterisk Produktion i større Stil.

I 1841 udgav han „*Ørvarodds Saga*“, et Værk af nyskabende Fantasi og ædel Støbning. Jævnfører man denne for den aldrende Digter meget karakteristiske Saga med den, han digtede i sin romantisk begejstrede Ungdom, den skønne „*Vaulundurs Saga*“,

faar man et vemodigt Indtryk af Vaarens herlige Gennembrud i Ungdomsværket og den mildt hendørende Eftersommers Afslutning i den gamle, men indvortes unge Digters Værk. Ørvarodds og Hervørs Sagaer er her benyttet med fin og skønsom Følelse for Menneskeskildringens Kraft og Fylde, og man glæder sig over Gendigtningens sjælfule Poesi og sammentrængte, fyndige Fortolkning. Den fortættede Høststemning i det Livsbillede, der efterhaanden under Læsningen tegner sig for Fantasien, den snart gamle Digters Tilbageblik paa den længst forsvundne Ungdomstid, som anes gennem Fortællingen, er af en egen gribende Virkning.

Derefter fortsatte han sin Tragediedigtning. Han fortæller herom i „Erindringer“: „1841 digtede jeg *Dina*. Jeg forelæste min Kone og mine Børn de første tre Akter i den Stue, hvor hun om kort Tid skulde staae Lig. Endnu havde vi ingen Anelse om Sligt, skiøndt hun i de sidste Aar havde tabt sin Helbred. Hun kunde ikke sove om Natten; heraf var Følgen, at hun ofte indblundede om Dagen, og kunde ingen ret Deel tage i, hvad der interesserede os Andre. Mine Digtninger hørte hun altid med stor Opmærksomhed og Deltagelse. Da jeg var i femte Akt af *Dina*, kunde jeg endnu forelæse hende det Meste af denne. Det sidste, hun hørte, var Eleonore Christines Monolog, hvor hun af Kiærlighed til Mand og Børn beslutter at forlade det elskte Fædreland. Da fyldtes Christianes store blaae Øine, der, uagtet al Svaghed, endnu ikke havde tabt Præget af den forrige Skiønhed, med store Taarer. Og det var denne ædle Siæls Afsked med Digteren, og med Manden med; thi siden overfaldt Dødens Lamhed og Feber hende, og gjorde hendes Aand uimodtagelig for blide, rørende Indtryk. Selv den lille Dattersøn, der kom Aaret efter Brylluppet, og blev opkaldt efter hende, kunde ikke glæde hende ret.“

Den lille Dattersøn var Oehlenschlägers yngste Datter Marias Barn. Hun var blevet gift med en Nordmand, Wollert Konow, der kort Tid efter overtog en større Landejendom i Norge. Hun og Manden stod Digteren meget nær; de besøgte gensidig hinanden i de kommende Aar, og Datterbørnene blev til stor Opmuntring for Bedstefaderen i hans Alderdom.

Christiane Oehlenschläger døde i Sommeren 1841, knap 59 Aar gammel. Hendes Mand var dybt bedrøvet. I sit Gravdigt over hende giver han Sorgen et ejendommeligt poetisk Udtryk:

„Frisk som Rose blomstred Du
i din Skjønheds feire Dage.
Atter vorder ung min Hu,
naar paa dem jeg ser tilbage.

Som Aladdin staaer din Ven —
halvt Aarhundred snelt bortilte —,
tænker paa den Tid igjen,
da til første Sang Du smilte.

Naar jeg nu har endt en Sang,
søger, efter gammel Vane,
Dig — da lyder Harpens Klang
aldrig mer for Kristiane.
— — — —“

Hun var en meget betydelig Kvinde, et ædelt Menneske, en stor, sandhedselskende, varmhjertet og trofast Karakter. Digteren Hauch, der stod i inderligt Venskabsforhold til hende og hendes Mand, har skrevet et af sine smukkeste Digte over Mindet om hende, som han kalder „vaagende, værgende, kæmpende, aldrig hvilende.“ Hun var i ualmindelig Grad selvopofrende og omsorgsfuld til det sidste, saa vidt det overhovedet var hende muligt at være det. Hun havde en ægte nordisk Sjæl, og hende kan Digteren takke for nogle af de mest værdifulde Kvindeskikkelser, han har skabt. Hun var en kærlig, men vistnok noget for ukritisk Skytsengel for hans Poesi, som hun vedblev at elske og beundre.

I de følgende Aar mistede Oehlenschläger den ene efter den anden af sine nærmeste Venner. Brødrene Ørsted overlevede ham dog. 1842 døde den ansete Oldtidsforsker og Filolog, Professor P. O. Brøndsted, som Oehlenschläger i de unge Aar levede sammen med i Paris. Han, der var særlig kyndig i Græsk, satte megen Pris paa Tragedien „Sokrates“. Hans betydelige klassiske Dannelse nød Digteren godt af gennem mange Aar. Samme Aar døde Komponisten Weyse, der havde komponeret Musikken til tre af Oehlenschlägers Syngestykker: „Sovedrikken“, der vedblev at gøre stor Lykke som et fremragende Musik-

værk, „Faruk“ og „Ludlams Hule“, som Publikum bifaldt trods Baggensens voldsomme Kritik. Desuden døde i 1842 Vennen Admiral Peter Wulff, Shakespeares og Byrons Oversætter; i hans Hjem kom Oehlenschläger meget, ligeledes H. C. Andersen.

Et Par Aar efter gik Thorvaldsen bort. Han og Oehlenschläger stod i kunstnerbroderligt Forhold til hinanden. Den sidste Dag, han levede, var de sammen til Middag hos Baron Stampes i København. Thorvaldsen sagde da til Vennen: „Oehlenschläger! den lille Poesiens Genius, som jeg har gjort, har jeg bestemt til en Medaille for Dig“. — „O, min gode Thorvaldsen,“ svarede Vennen, „det er for meget!“ — „Nej, det er ikke!“ sagde Billedhuggeren. — „Det var de sidste Ord af hans Mund til mig,“ fortæller Oehlenschläger („Erindringer“). — Derefter gik Thorvaldsen, som saa ofte, i Teatret, og her døde han, paa sin sædvanlige Plads i Parkettet, under Forestillingen. Til hans fyrstelige Jordefærd skrev Vennen en Kantate.

Oehlenschläger blev kort efter Æresmedlem af Kunstakademiet, efter hans egen Mening: af Pietet for Thorvaldsen, da man vidste, det havde været hans Ønske og Vilje, at Vennen skulde nyde denne Hædersbevisning. I det hele blev Digteren efter sit 60de Aar hædret paa flere Maader, der viser, hvor mægtigt hans Ry (efter hin Tids Forhold) var steget: I 1840 var han blevet Storkors af den svenske Nordstjerneorden, Aaret efter blev han Kommandør af Dannebrog, Medlem af det Niderlandske Videnskabernes Selskab, Æresmedlem af Studenterforeningen (hvad tidligere kun Rahbek og Thorvaldsen havde været), og endvidere modtog han i 1842 det svenske Akademis store Guldmedaille for „Snille och Smak“. Først paa Kristian den Ottendes sidste Fødselsdag blev han udnævnt til Konferensraad.

Rækken af Dødsfald i Vennekredsen var endnu ikke sluttet. I 1845 døde Steffens, den Mand, der har betydet mere for Oehlenschläger end nogen anden. Digteren fremhævede i sit smukke Mindedigt Vennens bestandig flammende, ungdommelige Hjerte.

I Grundtvigs berømte Digt om ham hedder det i de første Linjer:

„Lynildsmand! som for mit Øie
 I det aarle Morgengry,
 Lig en Engel fra det Høie,
 Vælted Stenen bort paany...“

Digtet slutter med den Værdidom om Steffens, at han har

„Talt et Ord, som aldrig glemmes,
 Vakt en Aand, hvis Kraft fornemmes,
 Mens vi har et Modersmaal!“

I 1846 døde endelig Esaias Tegnér efter svære Lidelser og gentagne Sygdomsanfald i de senere Aar. Hans danske Ven sang ham et Mindekvad. —

Det var i det hele en ganske udmærket Vennekreds, Oehlenschläger havde samlet omkring sig, allerede i de unge Aar: Rahbek, Baggesen, Digteren Pram, Skuespillerne Rosing og Foersom, Brødrene Ørsted, I. P. Mynster, Steffens, Brøndsted, Schleiermacher, Tieck, Thorvaldsen, og hertil kom senere de yngre danske Digtere og Videnskabsmænd: Hauch, P. Hjort, Filosofen Sibbern, Chr. Wilster, i Sverige Tegnér, Atterbom, Digteren Bernhard von Beskow, i Norge Digteren Welhaven. Hustruens Brødre, Skuespilleren Stephan Heger og den højst ejendommelige Carl Heger, skildret som Thorvald Vidførle i „Palnatoke“, var ligeledes hans gode Venner, navnlig den sidste. Stephan H. blev gift med den Skuespillerinde, Eline Marie Schmidt, som Oehlenschläger i sine purunge Dage sværmede saa stærkt for, at han meget for hendes Skyld gik til Teatret. Hun, der havde vundet et Navn som Dyvekes Fremstillerinde, spillede bl. a. Thora i „Hakon Jarl“ og Valborg i „Axel og Valborg“.

Oehlenschläger var en vennesæl Natur og forstod sikkert som faa at nyde Venskabets Goder og Glæder, men han var jo ogsaa opdraget i en Tid, hvor man ligefrem dyrkede Venskabet, digtede Sange til dets Forherligelse og priste de Dyder, et godt og trofast Venskab udvikler i Mennesket. For ham som førende Digter blev Venskabet en Kilde til Livserfaring, Dannelse, Kundskaber, Viden og Indsigt. En Rahbek, en H. C. Ørsted, en I. P. Mynster, den lærde og aandfulde Teolog, en P. O.

Brøndsted har været solide aandelige Støtter for ham, men Steffens kom dog til at gribe stærkere og dybere ind i hans Sjæleliv og Digtergerning end nogen anden Ven, han har haft. I øvrigt gav han naturligvis til Gengæld enhver af sine Venner aandelige Gaver, som kun han, Digtergeniet, kunde give dem.

Steffens var den eneste, der bød ham Gaver, som ikke kunde gengældes, fordi de var af en helt enestaaende Karakter. Hans indefra skabte, sammenhængende Helhedsanskuelse blev Grundlaget for det nye Aandsliv i Oehlenschlägers Digtning. Hans Vækkelsesgerning er en storslaet Bekræftelse paa den Sandhed, at en Livsanskuelse, der rummer store Idealer, er nødvendig for enhver betydelig Digter. Takket være den romantiske Idealismes Gennembrud blev der skabt en frugtbar Forbindelse mellem Litteraturen og hele det nationale Aandsliv. Digtekunsten blev derved det ypperste humane Kulturorgan i Samfundets Udviklingshistorie. Religion, Filosofi, Videnskab og Kunst fik hver for sig en ny værdifuld Tilførsel af Ideer og skabende Kræfter fra den samme Livskilde, Nordens højeste humane Aandsliv.

At Oehlenschläger stadig fornyede sin Skaberkraft gennem sin Forbindelse med denne Livskilde, derom vidner hans store og rige Produktion i Fyrreerne, der blev et frodigt Tiaar for ham trods Tidens nye Strømninger af mere eller mindre fjendtlig Karakter.

I Efteraaret 1842 opførtes „*Dina*“, et tragisk Drama af ny Støbning. Digteren har lagt en betagende frisk og varm Kolorit over dette livfulde Skuespil. Der er en sjælelig Ungdom i dets Menneskeskildring, som er ganske forbavsende. Han har heri vist, at han stadig kunde lære noget nyt. Fremstillingen er paa-faldende let og nuancerig. Den er interessant og spændende, saaledes som den nye Skole i Litteraturen krævede det af Dramaet. Oehlenschläger har i Formen, i Psykologien ladet sig paavirke af Heibergs Skole. Samtidig har han bevaret sin varme, levende Stemning og fornyet den Strøm af Begejstring, som greb Hjerterne i hans Ungdomsværker. *Dina* forfægter med Glød paa Læben Tanker, som er en livskraftig Ungdom værdige. Hun vil have Fantasi og Følelse sat i stærk Bevægelse. Hun vil

have et betydeligt Indhold i Sjælen at leve paa; man ser det i dette manende Udbrud:

„— — — Legemet
ei trænger mer til Næring end vor Aand
til hvad der sætter den i Samkvem med
det Høie, Sjeldne, det Forunderlige.“

Hun slaar et kækt Slag for Poesi og Begejstring, for det sjældne og eventyrlige i Livet, og Digteren sætter sit Hjertes Varme ind derpaa. Man hører gennem Dramaet en Antydning af Kvinde-Emancipationens Problem. Dramaet gjorde da ogsaa stor Lykke paa Scenen, og Fru Heiberg, der forsvarede Dinas Sag med sejrssikker Myndighed, greb Publikum med Begejstringens overvældende Magt. For første Gang saa man en genial, fremstormende, beaandet ung Kvinde i et dansk Skuespil, skildret med overdaadig Kunst og straalende Naturkraft af en genial Skuespillerinde. Stykket gik fjorten Gange i den første Sæson, og den strenge I. L. Heiberg skrev en rosende Anmeldelse.

Samtidig vandt den store Michael Wiehe en betydningsfuld Sejrr i Hovedrollen i „Aladdin“. Denne Teatersæson bragte saaledes Digteren Lykke og Ære.

Derefter fulgte den lidet inspirerede Tragedie „*Erik Glipping*“ (1844). Digteren Goldschmidt gjorde Grin med Stykket i sit rapkæftede og næsvise Blad „Korsaren“, der var saa karakteristisk for en vis Side af Københavnerlivet og den unge Generations Overgivenhed i Fyrreerne. Tragedien fik ikke nogen glimrende Modtagelse i Teatret. Et lettere Skuespil, „*Gjenfærdet paa Herlufsholm*“, blev forkastet af Heiberg som Teatrets Censor.

Et smukt og virkningsfuldt lille Drama er Heltespillet i to Akter, „*Landet fundet og forsvundet*“ (1845), der beretter om Islændernes Opdagelse af Vinland (Amerika) i det tiende Aarhundrede. Det er skrevet i Trimetre, med fast og kraftig Haand. Det opførtes med Held i Foraaret 1846.

Et Par lidet betydelige Lystspil, der udkom i 1845, „Garrick i Frankrig“ og „Den Rige og den Fattige“, blev afvist af Teaterdirektionen. Derimod vandt Digteren en virkelig Sejrr med sin

originale Tragedie „*Amlenth*“, der spilledes med stort Held i Efteraaret 1846. Han viste paa ny med overraskende Dristighed, hvor uhyre selvstændig han var i Udøvelsen af sin Kunst, idet han nemlig i dette Drama over et udsøgt vanskeligt Emne holdt sig helt fri i Forholdet til Shakespeare. Han vilde give Danskerne en Hamlet i væsentlig Overensstemmelse med Sakses Fremstilling, vidt forskellig fra Shakespeares, og det lykkedes ham at skildre sin Helt saaledes, at Dramaet ved sin Opførelse fængslede Publikum stærkt. Det er for største Delen skrevet i Trimetre. Hamlet er ikke, digterisk set, nogen rigtig helstøbt Skikkelse, men griber En under Læsningen ved den varme Følelse og levende Fantasi, hvormed Digteren har opfattet og gengivet ham og hans Milieu.

Den sidste Tragedie fra Oehlenschlägers Haand, „*Kjartan og Gudrun*“ (1848), opført under Vaabenstilstanden, er ved sin ypperlige Menneskeskildring og livfulde, dramatiske Fremstillingskunst et af hans bedste Dramaer, bortset fra Ungdomsværkerne, digtet med stor Frihed over en af de islandske Slægtsagaer, Laxdæla-Sagaen, og fremragende ved den Kraft og Varme, der strømmer En i Møde fra Scene til Scene. Der er noget helt moderne-realistisk i den psykologiske Finhed og temperamentfulde Energi, hvormed Personerne er skildret. Baade Kjartan og Gudrun er tegnet i store, stærke Linjer, dristigt, interessant, med en rent ud blændende Kunst.

Digteren har siden sin Ungdom aldrig været mere ung, end han er i dette Dramas Aand og Tone. Han har hele Ynglingens fyrige og ildfulde Sind i de Følelser og Lidenskaber, han afmaler. Samtidig virker Tragediens Kolorit, hele Farvegivningen, mere og mere besnærende fra Akt til Akt. Vor realistiske Dramakunst kan ikke opvise en Kvindeskikkelse som Gudrun, saa fast og sikkert hun er tegnet i sin heroisk-dæmoniske Stil, udsprunget som hun er af en forbløffende dristig og levende Fantasi. Enhver moderne Digter burde grundigt studere den sindrige Kunst i dette sidste Drama, skrevet af en omtrent 70 Aar gammel Skjald. Den erotiske Lidenskabs Glød deri er uforglemmelig. Det hedder i en Monolog af Kjartan:

„Den Drukne veed, han er berust; — men større Lyst
 Ei findes dog paa denne Jord, end Elskovs Ruus!“

Ingen af den ellers i Fyrrerne triumferende heibergske Skoles Digtere har nogen Sinde skabt et poetisk Værk i dramatisk Form af en lignende Storhed, Finhed og lidenskabelig Kraft som dette af ungdommelig Heroisme besjælede Alderdomsværk. Michael Wiehe og Fru Heiberg spillede Hovedpersonerne, og Dramaet gjorde stor Lykke.

Endnu havde den frodige og handlekraftige Digter, som desuden i Fyrrerne nu og da var optaget af at udarbejde sine fire indholdsrige Bind „Erindringer“, ikke udtømt sin Renæssanceaands skabende Kraft. I December 1848 udgav han to større Værker: Heltedigtet „*Regnar Lodbrok*“ og „*Digtekunsten*“.

Regnar Lodbroks Saga ligger til Grund for Heltedigtet, der udgør en Samling Romancer, men ikke er baaret af nogen stærk Inspiration. Baade Fantasi og Følelse er afdæmpet, og Stemningen har ikke den Inderlighed eller Dybde, som hans Romancedigtninge tidligere udmærkede sig ved. Der spores nogen Træthed i dette Værk, og man faar under Læsningen en Fornemmelse af, at den Mester, der skrev „Helge“ og „Hrolf Krake“, selv har følt sig overvældet af den meget vanskelige Opgave at skulle give et Genbillede af Sagaens vilde Kampscener og andre Heltelivsoptrin. Han har i alt Fald følt, at han ikke mere vilde kunne magte saadanne fordringsfulde Emner, idet han oprindeligt sluttede Værket med de Ord: „Gamle Skjald om gamle Nordens Helte sang for sidste Gang.“ Han har ogsaa i lidt for høj Grad, som han selv siger: „sylvet den raae Hedningvalnød i Humanitetens Sukker.“ Der spruder dog ogsaa i denne Digtning Gnister fra Geniets Esse, og Glimt af storladne Fantasi tændes nu og da i smukke Billeder og Syner. Fantasien var ikke udbrændt endnu.

„Digtekunsten“ bestaar af en Række Betragtninger over Poesiens Arter og Former, Principper og Virkemidler og er skrevet paa Vers. Værket minder om lignende Arbejder af Horats („*Ars poetica*“) og Boileau. Det indeholder et halvt Hundrede Digte, hvoraf hvert enkelt behandler sit Emne, f. Eks.

„Smagen“, „Poesien“, „Det Nationale“, „Stoffet“, „Tanken“, „Verset“, „Temperamenterne“, „De forskellige Digterarter“ o. s. v. I Forordet til Samlingen siger Digteren:

„End rinder Blodet let i Skjaldens Aarer;
Med Ynglingslatter og med Pigetaarer
End røres han, henrives af det Skønne,
Og paa hans Eeg er alle Blade grønne.

Men snart paa Egen maa dog Harpen hænge,
Thi Oldtidsungdom varer ikke længe.
Velan! et venligt Qvad imellem kunde
Dog takkes Jer endnu fra mine Lunde.“

Kritikken har været urimeligt haard og streng mod „Digtekunsten“, hvorom man har sagt, at den savner al Betydning. Denne Dom er ganske fejlagtig. Det har selvfølgelig sin store Interesse at se, hvad en Digter af Oehlenschlägers høje Kvalitet mener om de mange Spørgsmaal, som han besvarer kort og fyndigt i letløbende, ofte elegant formede Strofer. Hans sunde Sans (*gros bon sens*), kloge Eftertanke, fine Kunstnerinstinkt og modne Dømmekraft fornægter sig ikke. Der findes ypperlige Bidrag til en Æstetik, til Læren om den Kunst at digte, i dette Værk. Men alle Stykkerne er ikke lige vellykkede, og dog indeholder de alle noget, man har godt af at tænke over, Sandhedsglimt, der rigeligt erstatter lange Forklaringer og tørre videnskabelige Ræsonnementer. Der findes saa mange Guldkorn i den store Digters kloge Betragtning af sin egen Kunst, og det er saa let at udskille Slakkerne, at man har baade Gavn og Glæde af at fordybe sig i hans Kunstfilosofi. Ogsaa her kommer Fantasien til sin Ret. Han kendte til fulde dens Betydning. I Stykket om „Monotonien“ siger han meget betegnende:

„Opfindelsen dog bliver, tidligt, silde
Den egentlige, sande Digterkilde.“

Med de to sidste Værker var imidlertid Digterkilden udtømt. I et Brev af 21de Januar 1849 skriver Oehlenschläger til Datteren Maria i Norge, at „Kiartan og Gudrun“ har gjort megen Lykke, og fortsætter: „Ligeledes har „Regnar Lodbrok“

og „Digtekunsten“ behaget. Man undrer sig over, at jeg endnu paa min Gammelalder kan skrive noget saftigt og kraftigt. Men nu maae vi ogsaa snart holde op, ikke fordi den indvendige Kraft mangler, men — Stoffet er udtømt; jeg finder ingen Subjecter meer i min Aandsretning. Skildringer af Nutiden kan jeg ikke gjøre; jeg kiender den ikke; og hvo kiender den ret? Knap Vorherre kiender den, og den kiender sig ikke selv.“

Da han imidlertid ikke kunde være ledig, fortsatte han Arbejdet paa „Erindringer“, hvis senere Afsnit er meget fragmentariske. Det sidste Stykke i den egentlige Levnedstælling handler om Thorvaldsens Død og Begravelse. Derefter følger Breve til Børnene fra en længere Udenlandsrejse og endelig nogle Breve fra København til Maria.

Efter at han i Trediverne havde været meget kritiseret af Heiberg og hans nye Aandsretning, fordi hans Digting ikke stemte med Paragrafferne i Hegels Filosofi, steg hans Ry i Fyrerne sammen med de store Æresbevisninger, han blev Genstand for. De Værker, han frembragte i dette sidste Tiaar, var desuden fremragende i forskellig Retning. Han oplevede virkelig paa sine gamle Dage en skøn Renæssance, en sand Fornyelse af de skabende Kræfter, en ny sjælelig Ungdom. Tiden var ellers vanskelig nok for ham. Heibergianerne vedblev at mene, at han repræsenterede en svunden Periode, at hans herlige Umiddelbarhed virkede gammeldags, og at han manglede Refleksion, Ironi og Filosofi.

Det nationalliberale Partis Førere var ikke særlig hensynfulde mod hans Aandsretning. Deres politiske Omvæltningsideer havde han ingen Berøring med. Han var loyal over for Kongemagten og i høj Grad socialt konservativ ligesom Ørsted'erne og I. P. Mynster, men blandede sig for øvrigt ikke i Politik. For saa vidt stod han helt uden for Tidens Strømninger. De poetiske Værker, der var særlig karakteristiske for den heibergske Periode, f. Eks. „En Sjæl efter Døden“ og „Adam Homo“, stak besynderligt af mod Oehlschlägers Livsanskuelse og æstetiske Principper. „Adam Homo“ var som „Aladdin“s Vrængebillede dræbende for den gamle Tids Aandsretning. Søren Kierkegaards „Enten-Eller“ var et Splittelsens Tegn til alle

Sider. Livsharmonien, som Oehlenschläger havde troet paa og levet paa, i Samstemning med Mesteren Goethe, havde faaet sit Grundskud.

Der var dog een Strømning i Tiden, der var ham gunstig, den poetiske Skandinavisme, der var udsprunget fra hans ideale Kongstanke om Nordens Enhed. De skandinaviske Naturforsker- og Studentermøder var Udstraalinger herfra. Ved Naturforsker-mødet i København 1840 var baade han og Steffens til Stede, og i Sommeren 1845 samledes en Mængde norske og svenske Studenter med deres danske Kammerater i vor Hovedstad. Oehlenschläger blev da af Studenterne hyldet som Nordens største Digter. Grundtvig blev ligeledes fejret ved dette store skandinaviske Studentermøde.

Oehlenschläger blev imidlertid aldrig Skandinavist i den Forstand, at hans Interesser fjernede sig fra det øvrige Europa. Han var alle sine Dage en almenmenneskelig Digter. Ogsaa i sit Livs sidste Afsnit følte han Længsel efter de gamle Kulturlande, han havde gæstet som ung og senere hen i Tiden. Han drog da i Foraaret 1844 ud paa en længere Udenlandsrejse, ledsaget af sin yngste Søn, og rejste for første Gang paa Jernbane. I Berlin besøgte han Steffens, Tieck og Schelling samt Kong Frederik Vilhelm den Fjerde, der gav ham Ordenen „pour le mérite“. I Wien overrakte den store østrigske Digter Grillparzer ham en Laurbærkrans. Ogsaa i München vistes der ham megen Ære. Sin længste Tid blev han i Paris, som han altid var glad for at besøge. Han blev her modtaget af en Række Notabiliteter, Kongen Louis Philippe, berømte Ministre, fremragende Digtere og Videnskabsmænd. Han blev bekendt med Victor Hugo, Alfred de Vigny og Heine. Paa Hjemrejsen var han Gæst hos den belgiske Konge, Leopold den Første, og mødtes i Hamburg med den svenske Sangerinde Jenny Lind. Et helt Aar var han denne Gang borte paa en Europa-Rejse, der havde beriget ham med nye, interessante Oplevelser. Ligesom tidligere havde han skrevet nye Arbejder i Paris, „Gjenfærdet paa Herlufsholm“ og „Landet fundet og forsvundet“.

I Sommeren 1843 havde han besøgt Datteren i Norge, paa Konows Landejendom ved Bergen, hvor Autoriteterne fejrede

ham med en stor Fest, og i Sommeren 1847 gjorde han en længere Rejse op igennem Sverige. Hans Ry havde bredt sig mægtigt i dette Land; de fleste af hans Værker var oversat paa Svensk. Han blev denne Gang modtaget med en ligefrem stormende Hyldest overalt, hvor han kom frem. Kongefamilien hædrede ham, og alle Stænder i Folket kappedes om at bevidne ham deres Ærbødighed og Hengivenhed. Der var udbredt et Skær af Poesi og Festglans over hele denne Rejse, og det var ikke blot Nordens Digterkonge, man fejrede, men ogsaa Mennesket Adam Oehlenschläger, der indtog alle ved sin naturlige, fribaarne og skønne Personlighed. Svenskerne var enige om at lovprise ham paa en ganske enestaaende Maade, som han aldrig havde været vant til i sit Fædreland. Han gik, bogstavelig talt, som en Konge, eller rettere en Halvgud, fra Triumf til Triumf, fra den ene Æresfest til den anden. Det var, som en af Ordførerne, Bernhard von Beskow, kaldte ham i en Tale, „Digterkongen og Digterfaderen Adam Oehlenschläger“, man fejrede og hyldede, lige fra Kongen til den jævreste Almuesmand. Ved Indstiftelsen af St. Olafsordenen i Norge hædrede Kong Oscar ham med Storkorset.

Hjemme i Danmark skete Aaret efter store Begivenheder, der paavirkede Oehlenschläger stærkt. Kristian den Ottende døde i Januar 1848, og Kongens gode Ven skrev Sørgekantaten til Bisættelsen i Roskilde Domkirke, hvor Digterens Ungdomsven, Sjællands Biskop, I. P. Mynster, holdt Ligtalen. „I 46 Aar,“ skriver Oehlenschläger til Datteren („Erindringer“) i Anledning af Kongens Død, „var han en af mine opmærksomste, meest deeltagende Tilhørere!... Nu sover han med Hrolf Krake — og Alfred — og Hakon Athelstein.“

Ved Udgangen af Marts begyndte Krigen i Slesvig. Den gamle, fædrelandskærlige Digter blev grebet af den voldsomme Krigsstemning i Folket og skrev Krigssange. Han mindedes med heftigt brusende Hjerter „den anden Vaardag i April“, Slaget paa Reden, og sin egen Ungdoms Begejstring for den store Sømandsdaad, der stadig havde levet i Dybet af hans Sind. „For at forslaae Grillerne skrev han i Krigens første Tid „Regnar Lodbrok“, som han mente i Form og Tone mest lignede

„Helge“, og han fik den Opmuntring under Vaabenstilstanden at se sin sidste Tragedie, „Kiartan og Gudrun“, opført paa Teatret under stort Bifald fra Publikum.

Han var under Krigen forbitret paa Tyskerne, navnlig Slesvigholstenerne, og glædede sig hjerteligt over de Sejre, vi vandt. Da Nordmanden, General Rye, som Danskerne kaarede til Nationalhelt, var faldet, skrev han til Datteren (17de Juli 1849): „Men mange tappre Helte kæmpede som Rye! Saalænge Saga tegner Bedrifter med sin Griffel, vil denne Seir gjøre Danmark Ære; thi de gamle Vikinger og Normanner stormede ikke bedre til Seir i deres bedste Kraft, end de danske Soldater, da de ilede gennem Kugleregnen som gennem et Sneefog, for at indtage de fiendtlige Batterier. Gud velsigne dem som faldt og gik til deres Brødre fra 2den April 1801!“ — —

Det rige Digterliv stundede mod sin Afslutning, men først skulde dog hans Landsmænd faa Lejlighed til at hædre ham, som Nordmænd og Svenskere for længe siden havde gjort det. Den ydre Anledning dertil blev hans 70 Aars Fødselsdag. En Komité, der var sammensat af Repræsentanter for de forskellige Kunstarter, indbød ham til en festlig Sammenkomst paa den kongelige Skydebane.

Denne Digterfest fik en usædvanlig storstilet Karakter. Kong Frederik den Syvende havde til Højtidsdagen udnævnt Æresgæsten til Storkors af Dannebrog, en sildig Anerkendelse i Sammenligning med den svensk-norske. Malerne Marstrand og Constantin Hansen havde prydet Væggene i den store Festsal med Malerier over Motiver fra „Nordens Guder“; Marstrands store Billede bedækkede den ene Side af Salen, det forestillede „Ægirs Gæstebud“, hvorfra Løke jages bort af Thor; der var en betydningsfuld Symbolik skjult heri: paa denne Festaften var den Lokeaand, der tidligere havde grebet forstyrrende ind i den fulde, enstemmige Hyldest af Nationens største Digter, slaaet paa Flugt, idet man var kommet sammen for at give ham al den Anerkendelse, han fortjente.

Det var en udsøgt anselig Kreds (uden Damer), Oehlenschläger her var Midtpunktet i. Endnu bar hans Personlighed i Fe-

stens Glans Præget af Ungdom og Skønhed, og Aand og Idealitet lyste i det sunde, kraftige Ansigt.

Først talte H. C. Ørsted; han fremhævede, at Oehlenschläger havde „vundet en nordisk Digterkonges Navn,“ og at dette var givet ham af de nordiske Brødrefolk. Taler og Sange vekslede derefter i en lang Række. Den daværende Minister, Professor H. N. Clausen udtalte bl. a.: „Hans Sangmø var aldrig den blege, skrantne, tungsindige, i Tvivl og Ængstelse hensygnende. Det er Sundhed og Livsvarme, Mandemod og Manddomskraft, der giennemstrømmer hans Billeder, som der er i ham selv. Det er ikke blot Kampen, han har besunget, og det kæmpende Mod, koldblodigt i Faren, syngende selv i Dødens Time, men det er Seirens Herlighed og Glæde: Guders Seir over Thusser og Trolde, Heltes Seir over Heltelivets onde Vrængeskikkelser, Ærligheds og Trofastheds Seir over Troløshed og Svig, Lysets og Livets de gode Aander seirrige over Mørkets og Dødens Magter. Saaledes sang han med begejstret, trøsterig Prophetie.“

Professor (senere Biskop) Martensen betonedes særlig, at Digterens Syner og Sange havde været „ligesom en Indgang til Aandens og Tankens høiere Verden.“ Den store Filolog, daværende Kirke- og Undervisningsminister I. N. Madvig hyldede ham som den førende Digter. Den svensk-norske Minister, Baron von Lagerheim mindede om Laurbærkroningen i Lund, hvor Tegnér havde kaldt ham „tronarfving i diktningsens verld, ty tronen är Goethes,“ og tilføjede: „Goethe har längesedan betalt sin skatt till förgängligheten, och Oehlenschläger har intagit den lediga tronen.“

En særlig Betydning havde Grundtvigs Hyldest, fordi han i sin Tid havde taget Afstand fra sin Digterbroder af religiøse Grunde. Nu gav han ham sit Hjertes varmeste Anerkendelse, idet han ytrede, at Oehlenschläger var den Mester, som alle Tidens Digtere havde lært af, og at ingen som Skjald taalte at nævnes ved Siden af ham. Det var vel det højtideligste Øjeblik paa denne Festaften, da Grundtvig overrakte Oehlenschläger en Laurbærkrans i de nordiske Kvinders Navn, idet han mindede om, at han for fyrretyve Aar siden havde hilst ham „som den Hovedskjald i Norden, De nu i hele Norden med Hylding er-

kjendes for.“ Og den beaandede Taler sluttede med disse Ord: „Gid De da længe lyslevende maa bære Krandsen med Krone-Glands, som vi veed skal omstraale Navnet, mens Bøgen har Løv og Dannekvinden har Hjerte!“

Festsangene var smukke og karakteristiske. Hauch, H. P. Holst, H. C. Andersen, Heiberg, Paludan-Müller, Hertz og Chr. K. F. Molbech var Festens udvalgte Digtere, hvis Sange var baaret af stor, enstemmig Hyldest. Grundtvig havde digtet om Nordens Enighed.

At Heiberg følte Trang til at yde Digteren Æresoprejsning, var et betegnende Vidnesbyrd om den Stemning, Loke-Aandens Flugt havde skabt omkring Digteren. Hans Sang indeholder de aandfulde Linjer:

„Den danske Kraft og Kiærlighed
Stod frem i lyse Minder;
Til Kilden han har ført os ned,
Hvorfra vort Livsvæld rinder.“

I sit varmtføjte Takkedigt priste Oehlenschläger „den danske Munterhed“, den sunde, kraftfulde Livsaand, der skal besjæle Videnskab, Kunst og Borgerdaad. —

Det er et højst interessant Tidsbillede, der tegnes for os i Beretningen om denne Jubilæumsfest for Oehlenschläger. Har man fulgt ham med Sympati paa hans Bane fra dens første Begyndelse, føler man uvilkaarlig, at her først fik han den for-tjente Anerkendelse fra det Samfund, han tilhørte — fra det Folk, han gennem et halvt Aarhundrede havde levet og virket for.

Det var i sidste Øjeblik, han modtog sit Folks Hyldest gennem dets betydeligste Talsmænd. I Slutningen af November fik han et Anfald af Gulsot, som tidligere et Par Gange havde kastet ham paa Sygelejet. Han blev siden noget bedre tilpas, saa han kunde deltage i Familiefester i Julen, men saa meldte Symptomerne paa Sygdommen sig igen. Han holdt sig oppe, saa længe han kunde, men blev mere og mere kraftsløs, og han forudsagde flere Gange, at han ikke vilde blive rask mere. Under Sygelejet lod han sine Sønner forelæse Kapitler af Goethes

„Wilhelm Meister“ og læste selv nu og da i Mallings gamle Folkebog „Store og gode Handlinger“, som han havde læst, da han var Dreng.

Saaledes gik der en lille Maanedes Tid (i Følge Beretningen i Tillæg til „Erindringer“). Først den 20de Januar 1850 blev Lægerne enige om Sygdommens sande Karakter: en indvendig Byld paa Leveren. Da han om Formiddagen spurgte sin ældste Søn, hvad Lægerne mente om hans Tilstand, og Sønnen svarede: „Du maa ej frygte!“, afbrød han ham med Varme: „Kære Søn, tror du, jeg frygter Døden — nej, langt fra!“ Et Øjeblik efter tilføjede han: „Hvad er det hele — kun et Pust — og saa er det forbi!“ — Klokkeren 8 om Aftenen følte han Dødens Komme. Han blundede nu og da, saa tit hen paa Uret og spurgte flere Gange, om Klokkeren snart var 10. Da Klokkeren var halv ti, kaldte han sin ældste Søn hen til sig og sagde, han skulde slutte Manuskriptet til „Erindringer“, og at „Sokrates“ skulde opføres ved Sørgefesten paa Teatret. Han bad ham derpaa forelæse den Scene af Tragedien, hvor Sokrates taler om Døden og siger, at den enten betyder Livets fuldstændige Ophør eller en „Sjælsomskiftning, en Forvandling“,

„en Reise til et Sted, hvor, efter Sagnet,
man atter træffer alle sine Kjære — —
— — — — —
og alle store Mænd, som var før os!“

Han fandt Indholdet i denne Scene „saa usigelig dejligt“ og hørte den forelæse med stor Bevægelse, idet han stirrede med et saligt Smil ud for sig. Saa afbrød han selv Læsningen og tog Afsked med sine Sønner, Svigerdatteren og Husfolkene, der stod ved hans Seng. Efter en kort og let Dødskamp sov han ind, da Klokkeren slog halv elleve. Han var ved fuld Bevidsthed til det Øjeblik, han udaandede. Han saa usædvanlig smuk og ædel ud i Døden. — —

Oehlenschläger har et Sted sagt disse Ord:

„Livet er en Drøm, som ej Du her udgrunder;
Men jo raskere Du blunder,
Vækkes Du til Valhals Under.“

Han har atter og atter udtalt sin Tro paa Sjælens Udødelighed. I Digtet „*Udødeligheden*“ siger han:

„Gud har mig Udødelighed givet,
Thi han er udødelig,
Og min bedste Kraft i Livet
Tager han igien til sig.
Gud har mig Udødelighed givet.

Stig kun med din Lee fra Gravens Dække,
Gode, blege Knokkelmand!
Ei din Beenrad kan forskrække,
Ei mit Mod den kue kan.
Stig kun med din Lee fra Gravens Dække!“

Hans Gravsang „Lær mig, o Skov, at visne glad“ forkynder den samme Tro. Han var religiøs Humanist med Tilknytning til den evangelisk-lutherske Kirke. Han saa med dyb Ærbødighed op til Luther. —

Den 26de Januar blev Oehlenschläger begravet fra Frue Kirke, der var højtideligt smykket til den store Ligfærd. Der blev sunget en gribende Sang af Grundtvig, der kalder ham „tre Rigers Yndling, Nordens Hovedskjald“. Biskop Mynster holdt, dybt bevæget, en aandfuld og begejstret Tale. Derefter sang man „Lær mig, o Skov — —“.

I Spidsen for Ligtoget gik et militært Musikkorps, saa fulgte et stort Sangerkor, Studenter og Skolernes Elever med Faner m. fl. Borgere og Studenter skiftedes til at bære Kisten. Mange Steder kastede Folk Blomster ned over Ligfølget. Ved Frihedsstøtten sluttede en Skare danske, norske og svenske Matroser sig med Flag paa halv Stang til Toget. Fra Skydebanen affyredes Minutskud. Digterens gamle, beskedne Fødehus, der laa paa Vesterbrogade omtrent over for Frederiksberg Allé, var pyntet med grønne Kranse og Sørgeflor; her sang Koret en Sang af H. C. Andersen: „Farvel, du største Skjald i Norden!“ Begravelsen foregik paa Frederiksberg Kirkegaard, hvor Digterens nærmeste Slægt var jordet. Her talte Grundtvig over sin Digterbroder.

Paa Oehlenschlägers Dødsdag var Det kgl. Teater lukket. Den 6te Februar fejredes Sørgefesten med Opførelsen af „Ha-

kon Jarl“. I Stedet for Thoras afsluttende Monolog blev der af Skuespillerinden Mad. Nielsen reciteret en Epilog af Digteren Hauch. Efter Hartmanns Sørgemarch udførtes den Scene af „Sokrates“, Digteren havde været saa grebet af i sin sidste Time.

Siden afholdtes der Mindefester i det skandinaviske Selskab, i Efterslægtsselskabets Skole og i Studenterforeningen (med Kantate af Hostrup).

Der blev desuden offentliggjort en Mængde Mindedigte, bl. a. af Ingemann og Kaalund. Ogsaa i Norge og Sverige mindedes Nordens Digterkonge højtideligt.

X.

EFTERMÆLET.

„Ja, slig en Skjald har Norden aldrig set
tilforn; og mange Sekler svinde skal,
og længe skal vi vente, før igjen
en saadan Digtersjæl vor Jord besøger.
Derfor vi lægge vil paa Kisten ned
den store Krands som Tegn paa Folkets Hyldest;
thi han skal aldrig glemmes i vort Nord,
saa længe Hekla brænder under Sne,
saa længe Aanden høre kan og se,
saa længe Sproget toner til vor Lyst,
saa længe Hjertet slaar i Folkets Bryst.“

Saaledes lød Slutningen af Digteren J. C. Hauchs Epilog ved vort kongelige Teaters Sørgefest for den store Tragediedigter. Hvis den Dom, der her er fældet over Oehlsenschlägers Gerning, var blevet staaende som Udtryk for den herskende Opfattelse, vilde han ikke behøve nogen Æresoprejsning i vor Tid, men denne Dom trængte aldrig dybt ned i Offentlighedens Bevidsthed, og nu har den alt for længe været undertrykt. Ganske vist har det danske Folk ikke glemt ham, men det har heller ikke bevaret Mindet om ham, saaledes som Hauch og hans Samtids bedste Mænd mente, det skulde bevares. —

Da Oehlsenschläger i 1805 drog ud paa den store Udenlandsrejse, kun 25 Aar gammel, var Grunden allerede lagt til det Ry og den Berømmelse, hvoraf Eftermælet skulde bygges op. Da han vendte hjem igen til Danmark mod Slutningen af 1809, var hans Navn kendt i vide Kredse, og mange saa hen til ham som den, der bedre end nogen anden kunde tolke vort Folks Drømme, Minder og Længsler. I de første Aar efter Hjemkomsten tegnede alt lyst og godt. Hans Ry steg, og i den fornemme Verden kappedes man om at gøre Stads af ham. Men

saa kom Statsbankerottens og Pengekrisens onde Aar, Tabet af Norge, almindelig Depression, Omslaget i Tidsatmosfæren ved Napoleons Fald m. m., og Digteren fik efterhaanden at føle, hvad det betyder at kæmpe sig frem mod en strid Strøm.

Hvad der mest angreb ham i hans Gerning, var dog Baggesens haarde og ofte ubillige Kritik, der blev mere og mere ondartet, fordi den gamle Tids Aand gennem ham gjorde det sidste voldsomme Forsøg paa at modsætte sig den nye Tids Ideer og Idealer. Baggesen-Fejden var en Kamp paa Liv og Død mellem to principielt forskellige Aandsretninger. Den angribende Part maatte ganske vist forlade Valpladsen som en træt og skuffet Mand, men Modparten havde paa sin Side faaet nogle slemme Skrammer i Striden, og der fulgte efter det store Opgør, efter Baggesens Flugt fra Danmark, en Aarrække, hvori baade Berømmelsen og den skabende Evne sygnede hen. Og næppe oprandt der atter lysere Tider for Land og Folk, som for Digteren selv, før en ny Aandsretning, en ny Kulturstrømning brød frem i Filosofi og Litteratur med I. L. Heiberg som Hovedfører. Nu begyndte der en ny Kamp, en Brydningstid af en mere farlig Karakter, fordi den Digter, der havde skabt sin Tids Epoke, blev udsat for Angreb af den efterfølgende Epokes Tidsaand.

Vi har set, at Oehlenschläger blev staaende fast paa sin egen Grund trods Kamp og Brydninger, trods Modgang og Modstand. Vi har set ham taalmodigt og trofast fortsætte sin Gerning og bestandig rejse sig paa ny efter Skuffelser og Nederlag. Samarbejdet med Teatret var ofte pinligt for ham, fordi Ledelsen afviste nye Stykker, Lystspil og lettere Ting, eller fordi de Dramaer, der blev opført, flere Gange skuffede Forventningerne. En Tid lang var baade Teaterdirektionen og Publikum lidet naadige mod den Digter, der siden Opførelsen af hans første Tragedier havde udrettet mere til Held og Hæder for den nationale Skueplads end nogen anden Digter efter Holberg. Og den offentlige Kritik blev under Heibergs Førerskab, trods al Anerkendelse af hans Geni, meget ofte rent negativ eller yderst forbeholden.

Oehlenschläger lod sig imidlertid ikke rokke fra sin Bane, og han tabte aldrig sit Maal af Syne: *Digtekunstens nordiske*

Renæssance. Det var dog først efter Laurbærkroningen i Lund og Tegnér's storslaaede Hyldest, at han følte sin Stilling som den førende nordiske Digter befæstet. Selv om de nye Tidsstrømninger — den heibergske Retning, Nationalliberalismen m. m. — gik ham og hans Slægtled imod, saa blev Anerkendelsen fra Brødrefolkene en mægtig Oprejsning for ham. Han oplevede i en fremrykket Alder en personlig Renæssance, der overraskede Omgivelserne, og i Fyrreerne skabte han en Række skønne og værdifulde Værker, hvori han paa enkelte Punkter endog naaede højere i kunstnerisk Henseende end i Ungdommen og den bedste Manddomstid.

Først nu, i Løbet af Fyrreerne, blev hans Berømmelse saa stor i de nordiske Lande, at ingen Modstand eller negativ Kritik væsentlig kunde skade ham. Og dog oplevede han først paa sin 70 Aars Fødselsdag den enstemmige offentlige Hyldest blandt sine Landsmænd! En Hyldest, han kun nød godt af en Maanedes Tid, da saa Sygdommen bandt ham til Sengen og snart efter Døden bortrev ham fra Gerningen og Berømmelsen. Hauchs Epilog ved Teatrets Sørgefest er et monumentalt Udtryk for den stærke Stemning, der havde grebet den danske Offentlighed ved Oehlenschlägers uventede Dødsfald. I denne pompøse Epilog fik Eftermælet sin egen ophøjede Karakter. De mange Taler og Sange ved Skydebanefesten underbyggede dens Indhold, saa de højstemte Ord kun tjente til at udhæve Betydningen af den enstemmige Hyldest. Den samlede som i eet Brændpunkt Hovedsummen af hans Gernings Eftermæle. — —

Oehlenschläger har sammenfattet sin Dom over Goethe i disse for hans egen Digtergenius saa betegnende Linjer: „Hvad vi især beundre hos Goethe, er den muntre, sunde, kraftige, dybe Opfatten af Menneskelivet og den skønne Natur. Hans Digteraand er som en klar, varm og dog forfriskende Sommerdag, hvor den Alt oplysende Sol i en deilig Farveblanding viser os enhver Gienstand i sit bedste Lys. *Livet* selv, i sin høieste, friskeste Betydning, i sin rene Harmoni, var ham det Vigtigste. Derfor kunne vi ogsaa sige: *at han har levet!* Og i sine Værker vil han evig leve.“

Denne Dom rammer det centrale i Oehlenschlägers egen

Person og Gerning. Han var selv som en klar, varm og dog forfriskende Sommerdag, og det var den rene Harmoni, han gerne søgte i Sjælens Inderste, bag alle ydre Omskiftelser. Selv i Tragadierne fornemmer man en Understrøm af den „højere Munterhed“, den lyse, sunde, sejrige Livsglæde, som han i sit eget Liv, trods Skuffelser og Modgang, Sorger og Smerter, bevarede til det sidste i sit ærlige og trofaste Hjerte.

Det var vel dette, der var Hovedsummen af de sande Lovtaler, hvormed han fejredes paa sin 70 Aars Fødselsdag, at han havde virket løftende og forædlende paa sit Folks Tanke- og Følelsesliv, fordi hans Digtning havde været besjælet af denne Lysets gode Aand. Det var en Teori, han altid hævdede og gennemførte i sin Digtning: at „i alt, hvad Digteren skildrer, maa det menneskelige Hjerte og Menneskets Charakter spille Hovedrollen.“ Men netop derfor havde det den allerstørste Betydning, at det var en lys og sund Aand, der ledede hans Gerning.

„Har nu Oehlenschläger i Et og Alt truffet det Grundmenneskelige?“ spørger Rasmus Nielsen i sin aandfulde Bog om ham, og han svarer: „Vistnok ikke. Men han har peget derpaa, han har draget det frem, han har udgydt Strømme af Lys, Skjønhedens, Sandhedens, Idealitetens Sollys derover. Her er hans Standpunkt; paa dette Stade staaer han i sit Lands, sit Folks, sin Tidsalders ideelle Centrum, og staaer urokkelig fast.“

At Oehlenschläger havde Magt dertil, beroede ikke blot paa hans nyskabende Geni, men paa hans lykkelige Natur, hans frigjorte Sind, hans varme, rige Menneskehjerte, høje Dannelse og ideelle Forestilling om Digterkaldet. Det er denne Forening af store Evner og Anlæg, af udmærkede Naturgaver og Karakteregenskaber, der har gjort ham til en Digter i Verdensformat og hævet ham op i Rækken af de udødelige Aander, som har virket nyskabende og reformerende i den europæiske Kulturudvikling. Han har, i Lighed med en Goethe, en Shakespeare, en Cervantes, en Dante, været sit Folks nationale Samlings- og Enhedsmærke — en universel Folkedigter og Aandslivsfører inden for Nordeuropas Kulturverden.

Det fremlyser klart og overbevisende af ethvert af hans Hovedværker, at hans Geni har haft et almenmenneskeligt, et

universelt Grundpræg. Det staaer skrevet med flammende Indskrift i hans Gerning og i hans Eftermæle, at han har været tro mod sit ophøjede Digterkald. Han begyndte som Romantikkens Hovedskjald i Danmark, og ved sin Manddoms ypperste Værker vandt han Navn af Nordens Digterkonge.

Det er ham, der har grundlagt den romantiske Idealismes Epoke i Norden. Han har fornyet Digtekunsten, Aandslivet, den højere humane Dannelse i vort Land. Han har været en Talsmand for Broderlighed, Fællesfølelse, sand Menneskelighed som den førende Digter i Norden. Hvad hans Gerning har betydet gennem hele det nittende Aarhundrede, trods Realismens og Naturalismens modgaaende Strømninger, derom har Bjørnstjerne Bjørnsons Digtning afgivet Vidnesbyrd nok.

Da han var stor baade som Digter og Kunstner, blev hans Førerskab virkningsfuldt i forskellige Retninger. Han var en Udsending fra en højere Verden. Derfor aabenbarer Inspirations Aand sig overalt i hans bedste Værker. Han tændte Lys paa alle de Omraader, hans Geni berørte. Han gav Samtiden en helt ny Indstilling over for Idealernes Verden, og Eftertiden har bestandig maattet skylde ham Tak for den mægtige Indsats, han har gjort til Gavn for al human Kulturudvikling, for Poesi, Kunst, Videnskab og Aandsdannelse.

For ham var det fuld Sandhed, hvad han udtalte i disse fyndige Ord:

— — — —
 „Eet veed jeg, som urokket stod
 I Tidens Ebbe, Tidens Flod,
 Ulænket, fri for alle Baand,
 Og det var — *nordisk Aand.*“

Han blev ikke Skandinav, fordi han havde foresat sig at ville være det. Han blev det, fordi han allerede som Dreng havde haft Driften i sig dertil. Han maatte blive det, fordi hans medfødte Natur krævede det. Han havde det rette fællesnordiske Sindelag. Det følte Tegnér og Atterbom — det følte Welhaven og Bjørnson. Det var da et fuldkommen naturligt Udslag af dette Sindelag, at han behandlede nordiske Emner og stadig stærkere blev grebet af Nordens Aand. Vi Danske maa i Tider som de nuværende inderligt glæde os over dette kraftfulde nor-

diske Drag over hans Personlighed, dette friske nordiske Aandepust gennem hans Digtning, som vi mere end andre bør kunne opfatte, fordi vi derigennem kan føle os rodfæstet i det dybe Fællesskab mellem Nordens Brødrefolk. Den ægte, naturlige Skandinavisme, der mere og mere maa blive Tidens Løsen, har først Oehlenschläger sunget ind i vore Hjerter.

Hvad han har lært os: at Digtetekunsten bør være et Organ for det højere Aandsliv, og at den derfor maa samvirke med de andre Aandsmagter i Folket, det har han da ogsaa lært Brødrefolkene. Vi kan alle samles i Taknemmeligheden mod ham, der først bragte vore Hjerter til at banke i Takt med hverandre.

Netop fordi han saa helt og fuldt gik op i *den nordiske Enhedstanke*, kunde han aldrig blive en Digter af større almen Betydning for noget Folk uden for Nordens Grænser. Han kunde aldrig rigtig trænge igennem i Tyskland, fordi hans Digtning i saa høj Grad var præget af nordisk Aand. Det var dette Grundpræg, der frastødte Goethe og de fleste tyske Humanister. Vi bør da saa meget mere glæde os derover! — —

„Tre Rigers Yndling, Nordens Hoved-Skjald“ kalder Grundtvig sin Digterbroder i Gravsangen over ham, og han fortsætter:

„Hans Mesterhaand ei meer paa Harpen leger,
Guldharpen med det fulde Tonefald!
Med ham paany er falmet Oldtids Glands,
Med ham har Norden tabt sin Laurbærkrands.“

Saa vidtfavnende har Oehlenschlägers Aand været, saa universelt hans Geni, at Sandheden i disse stærke Ord endnu bestandig føles som almengyldig. De udtrykker en lignende Opfattelse af hans Digtergerning som den, Biskop Martensen med fyndig Kraft har udtalt i sin Ethik, hvor han siger: „Derfor er Oehlenschläger saa stor som dansk Digter, fordi han, da han fremtraadte i Begyndelsen af dette Aarhundrede, ikke blot gav vor Poesi et nyt og stort Indhold, førte os tilbage til vor egen ældste og oprindelige Poesi, vore Sagn og Myther, og dermed til den nordiske Aandseiendommeligheds første Kilder; men ogsaa fordi der ved ham pludselig oprandt en ny Ordets Verden, et nyt Sprogvæld, der ad mange forskellige Veie har gjenestrømmet Nationen.“

Saa stor var denne Poesiens og Aandslivets Reformator, der grundlagde en ny mægtig Epoke i vor Kulturs Historie, at hans Gerning har bevaret sin almengyldige Værdi gennem Tiderne. Hans Røst er ikke forstummet og kan aldrig forstumme iblandt os, saa længe dansk Tunge har Klang og Kraft — saa længe nordisk Aand er fri og stærk. Hans Eftermæle kan ikke udviskes af Tidens Strøm, thi det Ord er sandt, som hans berømteste Kritiker og Smagsdommer har sagt om ham:

„Til Kilden han har ført os ned,
hvorfra vort Livsvæld rinder.“

NOTER.

I Slutningen af sit store Værk om Oehlenschläger skriver Prof. *Vilh. Andersen*: „Det synes ingen vanskelig Opgave at slutte Oehlenschlägers Eftermæle med en Paavisning af hans Indflydelse paa den nærværende Litteratur. Han har ingen Indflydelse mere. Han er død, borte. Og det er nok en meget stærkere Magt end nogen som helst litterær Mode, der har dræbt ham. Det er Tiden.“ Saa sørgeligt tegnede Billedet sig af vor største Digers Stilling i vor litterære Verden for en Menneskealder siden, og det lykkedes ikke Vilh. Andersen at give hans epokegørende Gerning i dansk Aands Historie ny Glans for vore Øjne. Efter Realismens voldsomme Fremstød i 1870'erne blegnede Oehlenschlägers Eftermæle, og de senere Retninger i Litteraturen har ikke vist nogen Interesse derfor.

Det moderne Danmark har ikke følt nogen særlig stærk Trang til at dyrke Mindet om vore store Mænd. Selv den største, den mest straalende Skikkelse i vort Folks Historie, „*Fædrelandets Fader*“, som Saxo Grammaticus kaldte Absalon, bryder man sig ikke om at have noget nærmere Kendskab til. Mindebogen, „*Biskop Absalon*“, der fremkom i 1928, skulde tjene til at forny Erindringen om ham. Saa opløst og splittet er den nationale Følelse blevet, at selv denne enestaaende Personlighed er gledet ud i de fjerne Tidens Mørke. Ikke engang Jubilæumsfestlighederne i Fjor kunde fremkalde en virkelig, en aktiv og levende Interesse for hans Personlighed. Stakkels moderne Danmark! Hvor kan man da undre sig over, at Uvidenheden om vor største Digers sande, reelle Betydning er vokset fra den ene Generation til den anden! Ufølsomheden over for Absalon og Oehlenschläger er et af de Tegn i Tiden, der bedst belyser Sløvheden og Tomheden i det moderne, emanciperede Danmarks Hjerte. Hvad mærkeligt er der da i, at Nordmændene nu begynder at kræve Holberg og Tordenskjold udleveret! De mener vel, at deres Nationalfølelse er langt stærkere og dybere end Danskernes.

Den nye Bog om Oehlenschläger maa da ses som Udslag af en naturlig Trang til at saa vidt mulig at gøre hans Personlighed levende for vor Tids Bevidsthed. Det er da i første Række den unge Generation, Bogen henvender sig til, i Haabet om, at den vil yde ham al den Ære og Anerkendelse, han har billigt Krav paa. — —

Som enhver sagkyndig snart vil skønne, maa Bogen bedømmes ud fra dens egne Forudsætninger og det særlige Formaal, der knytter sig til dens

Udarbejdelse. Hovedopgaven har været den: at tegne et naturtro Billede af Digterens Personlighed og give en samlet Vurdering af hans Forfatterskab. Heraf skulde da fremgaa en bestemt Opfattelse af hans centrale Stilling i vort Aandslivs og vor Litteraturs Historie. Af Hensyn til Værkets Art og Omfang har det været nødvendigt at begrænse Fremstillingen til Hovedpunkterne i det store Emne. Det har derfor ikke været muligt inden for den givne Ramme at komme nærmere ind paa de mange vigtige Detailspørgsmaal, Emnet i rigt Maal frembyder i forskellige Retninger. Oehlenschlägers Digtning trænger til grundigt at belyses paa flere Omraader. Naar man ser, hvor mægtigt og vidtforegnet et Forskningsarbejde Tyskerne har udført med Hensyn til Goethe eller Englænderne med Hensyn til Shakespeare, staaer vi Danske meget langt tilbage, naar Talen er om vor — og hele Nordens — største Digter. Vi trænger stærkt til gode Bøger om hele den romantiske Idealismes Epoke, om selve den dansk-nordiske Romantik, de forskellige Sider af Oehlenschlägers Produktion, de enkelte Hovedværker deri m. m. Men først og fremmest bør vi have en tidssvarende, smuk Folkeudgave af alle de Skrifter af ham, der har blivende Værdi, med tilhørende kortfattede Kommentarer. — —

Af Litteraturen om Oehlenschläger bør foruden de i Indledningen nævnte Værker af Kr. Arentzen og Vilh. Andersen fremhæves Monografier af *P. L. Møller*, udgivet af Liebenberg 1876, *Rasmus Nielsen*, 1879, og *L. Schrøder* („Adam Oehlenschläger og den romantiske Skole“), 1888, alle tre interessante og lærerige Skrifter. Kritikeren *Clemens Petersen* har i sit aandrige og meget ejendommelige Arbejde: „Om Forholdet mellem det Gamle og det Nye ved Oehlenschlägers Fremtræden i den danske Litteratur“, 1867, aabnet Indblik i Overgangstidens stærke Brydninger, men samtidig givet en noget spidsfindig Forklaring af det store Gennembrud.

Værdifulde Betragtninger og Undersøgelser, helt præget af en ældre Tids Æstetik, findes i *I. L. Heibergs* kritiske Skrifter i *Chr. Molbechs* „Forelæsninger“, 1832, og „Studier over Oehlenschlägers Poesi og Digterværker“, 1850, i *J. C. Hauchs* æstetiske Afhandlinger, 1861 og 1869, og i *F. C. Sibberns* „Om Poesi og Kunst“, 1834—69. Digteren *Hostrup* har skrevet smukt om Oehlenschläger i „Seks Foredrag“, 1869, og „Folkelige Foredrag“, 1882. *O. Borchsenius* har i „Litterære Fcuilletoner“, 1880, og *P. Hansen* i sin Litteraturhistorie, 1886, givet gode Bidrag til en skønsom Værd-sættelse. Mere personligt og intensivt har Digteren og Kritikeren *Rud. Schmidt* udtalt sig i „Seks Foredrag“, 1878, og „Fra Liv og Litteratur“, 1887. Den samvittighedsfulde Udgiver af Oehlenschlägers Værker *F. L. Liebenberg* har gjort sig fortjent ved „Bidrag til den Oehlenschläger'ske Litteraturs Historie“, 1868.

I en helt anden Aand end de nævnte Kritikere har *Georg Brandes* udtalt sig i sin temmelig negative Bedømmelse af „Aladdin“ i „Essays“, 1889. Med grundig realistisk Analyse har *Vald. Vedel* behandlet Digter-Personligheden i „Studier over Guldalderen i dansk Digtning“, 1890, og *Vilh. An-*

dersen har i „Guldhornene“, 1896, og den store ill. Litteraturhistorie, 1925, søgt at karakterisere det romantiske Gennembrud og give en sammenhængende Oversigt over hele Forfatterskabet, men den tungt skrevne og uklart bedømmende Afhandling i Litteraturhistorien mangler et gennemført Vurderingsprincip. I det store Trebindsværk om Oehlenschläger, 1899—1900, har Vilh. Andersen vaklet frem og tilbage mellem to (eller flere) vidt forskellige Standpunkter, i vilkaarligt vekslende positiv og negativ Retning, svævende og springende fra den ene Synsvinkel til den anden. — *Ida Falbe-Hansen* har ydet kritiske Bidrag af saglig Værdi i „Oehlenschlägers nordiske Digtning“, 1921.

Blandt vor Tids Digttere har kun *Johannes V. Jensen* i Betragtninger og Digte givet stærke Udtryk for Ærbødighed og Beundring over for Oehlenschlägers Kunstnergeni. Af det nye Slægtleds Kritikere har navnlig *Paul Rubow* indlagt sig megen Fortjeneste ved at fremhæve den store Digtets æstetisk-kritiske Genialitet, i „Dansk litterær Kritik“, 1921. —

Til nærmere Belysning af Synspunkterne i nærværende Bog henvises til samme Forfatters tidligere Skrifter: „Dansk Renæssance“, 1912, „Georg Brandes og dansk Aandsliv“, 1923, og „Aandsliv og Digtekunst“, 1924.

